

กรรมการกลั่นกรอง (Peer Review)

วารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมาย
คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
ปีที่ 3 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม - สิงหาคม 2554)

1. ศาสตราจารย์วีระพงษ์ บุญญากาศ
คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2. รองศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ สามัคคีธรรม
คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกริก
3. รองศาสตราจารย์ ดร.ปัญญาลี วาสนสมสิทธิ์
สถาบันภาษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
4. รองศาสตราจารย์ ดร.จีระ ประทีป
สาขาวิชาวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
5. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญอวี ยี่หมะ
สาขารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา
6. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จักร์ พันธุ์เพชร
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร
7. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ (พิเศษ) พันตำรวจเอก ดร.ปกรณ์ มณีปกรณ์
ผู้กำกับสถานีตำรวจภูธรปทุมทอง
8. พันเอก ดร.อรรคเดช ประทีปอุษานนท์
ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ
9. พันตำรวจเอกหญิง ดร.ศุภลักษณ์ เหลี่ยมม่วงกูร
งานยุทธศาสตร์และการวางแผนระบบราชการ สำนักงานตรวจสอบภายใน
สำนักงานตำรวจแห่งชาติ
10. ดร.ปาริชาติ คุณปลื้ม
คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี

11. ดร.เทียนชัย ศศิศาสตร์
คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
12. ดร.นิติ มณีกาญจน์
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
13. ดร.โชติสา ขาวสนิท
คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
14. นายเจริญชัย อัครพิริยอนันต์
ผู้พิพากษา ศาลจังหวัดชลบุรี
15. นายวงศ์ภิญโญ เชียงทอง
ผู้ทรงคุณวุฒิประจำคณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

บรรณาธิการแถลง

สวัสดีครับ ท่านผู้อ่าน วารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมายปีที่ 3 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม-สิงหาคม 2554 ซึ่งทางกองบรรณาธิการได้รวบรวมบทความที่น่าสนใจ มีเนื้อหาสาระ ความรู้ แง่มุมที่หลากหลายของบทความวิชาการทางด้านรัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ และนิติศาสตร์ที่ร่วมแบ่งปันให้แก่ผู้อ่านซึ่งในวารสารฉบับนี้ประกอบไปด้วยบทความพิเศษ บทความวิชาการ/วิจัย ดังต่อไปนี้

บทความพิเศษในฉบับนี้ได้รับเกียรติจากผู้ทรงคุณวุฒิของคณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ คือ รองศาสตราจารย์ชนะ ประณมศรี ในบทความเรื่อง วิพากษ์: แนวความคิดสิทธิธรรมชาติ (สิทธิมนุษยชน) ตามวิถีเอเชีย วิถีไทย และวิถีตะวันตกที่ยังวิาทะกันอยู่ ที่มุ่งเน้นในเรื่องสิทธิมนุษยชนแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับมนุษยชาติที่ยังเป็นประเด็นมีการถกเถียงกันอยู่ เป็นบทความที่เขียนมุ่งเน้นการวิพากษ์แนวคิดต่างๆ ทางด้านสิทธิมนุษยชน โดยให้แง่คิดหลายๆ ประเด็น ซึ่งสอดคล้องกับกระแสในการรณรงค์เรื่องสิทธิมนุษยชนในช่วงนี้เป็นอย่างมาก ทางกองบรรณาธิการขอขอบพระคุณมากครับ

บทความที่สอง เรื่อง Human Security in Intellectual Property Rights: A Case Study of Thailand's Patent Policy โดย ดร.จักรี ไชยพินิจ และ รองศาสตราจารย์ ดร.วีระ สมบูรณ์ เป็นบทความที่น่าสนใจอย่างมากในด้านความเท่าเทียมกันของมนุษย์ในขนาดอันใกล้ โดยกรณีศึกษาที่เกิดขึ้นในประเทศไทยได้ชี้ให้เห็นว่า นโยบายสิทธิบัตรของไทยทำให้ประชากรของประเทศถูกจำกัดสิทธิในเรื่องความมั่นคงของมนุษย์ด้านสาธารณสุข เนื้อหาน่าติดตามแค่ไหน เชิญพิสมัยต่อได้ในเล่มเลยครับ

บทความที่สาม เรื่อง นโยบายการปฏิรูปอุดมศึกษาจีน: วิฤตหรือโอกาสทางการศึกษา โดย ร้อยตำรวจเอก ดร.วิเชียร ต้นศิริคงคล และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สัมฤทธิ์ ยศสมศักดิ์ นำเสนอในด้านนโยบายพัฒนาการอุดมศึกษาของจีน ส่งผลให้การอุดมศึกษาของจีนขยายตัวอย่างรวดเร็ว จำนวน

มหาวิทยาลัยรัฐในประเทศมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น ผลิตบัณฑิตจำนวนมาก ได้มีการตั้งข้อสงสัยในแวดวงวิชาการในระดับนานาชาติว่า ความสำเร็จของอุดมศึกษาจีนอย่างรวดเร็วนั้นเกิดจากการประเมินผลในเชิงปริมาณ โดยที่ขาดการตรวจสอบด้านคุณภาพของผลงานด้านอุดมศึกษาและงานวิจัย ยิ่งอ่านยิ่งน่าติดตามต่อครับ เพราะเหตุใดประเทศมหาอำนาจอย่างจีน จึงมีข้อสงสัยในคุณภาพทางวิชาการอย่างทุกวันนี้

บทความที่สี่ เรื่อง โอกาสการก่ออาชญากรรม, การคุ้มครองตามข้อกฎหมาย, พฤติกรรมการให้บริการที่ส่งผลต่อแนวโน้มการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม โดย ศิวนาถ เสโส ซึ่งนำเสนอปัญหาสังคมในเขตเมืองและเมืองท่องเที่ยว ที่มีรูปแบบ ปัจจัย โอกาสการก่ออาชญากรรม การคุ้มครองตามข้อกฎหมายพฤติกรรมการให้บริการส่งผลต่อแนวโน้มการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม

บทความที่ห้า เรื่อง Development of a Program to Enhance Perspective on Public Consciousness of Police Volunteers โดย พันตำรวจเอก คมสัน สุขุมมาก นำเสนอบทความในเรื่องของโปรแกรมเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ จากการเรียนรู้จากประสบการณ์และการเรียนรู้แบบร่วมกันเสริมด้วยการสะท้อนความคิดเชิงวิพากษ์

บทความที่หก ปัจจัยที่มีส่วนเกี่ยวข้องต่อการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของประชาชนในจังหวัดชลบุรี โดย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ว่าที่เรือตรี ดร.เอกวิทย์ มณีธร บทความนี้ชี้ให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ซึ่งนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและอนาคตของประเทศไทยได้ในหลายๆ มิติ

บทความที่เจ็ด แนวทางการบังคับใช้กฎหมายเพื่อคุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นทะเลชายหาดในภาคตะวันออกของประเทศไทย โดย อาจารย์ชิตาพร พิศลยบุตร ใต้วิเศษกุล ชี้ให้เห็นถึงประเด็นการสูบบุหรี่ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นทะเลชายหาด ที่แม้ไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพอย่างร้ายแรง แต่ก็ยังเป็นปัญหาภัยคุกคามต่อสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่ และก่อให้เกิดปัญหาต่างๆ แต่บริเวณแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นทะเล

ขาดไม่ได้รับการคุ้มครองตามพระราชบัญญัติ คุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่ พ.ศ. 2535 ควรมีการแก้ปัญหาหรือลดปัญหาเหล่านี้อย่างไร

บทความที่แปด ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการองค์ความรู้ในองค์กร Knowledge Management กรณีศึกษา กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช (พื้นที่กรุงเทพมหานคร) โดย กฤต เลิศเศรษฐการ ผลงานวิจัยชี้ให้เห็นว่าปัจจัยด้านต่างๆ มีอิทธิพลต่อการจัดการความรู้ในกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช โดยใช้แนวความคิดเกี่ยวกับองค์การแห่งการเรียนรู้ การจัดการความรู้ ภาวะผู้นำ วัฒนธรรมองค์กร ปัจจัยทางด้านแรงจูงใจ และศึกษากฎระเบียบและนโยบายที่เกี่ยวกับการจัดการความรู้ของกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช เข้ามาช่วยใช้ในการอธิบาย

บทความที่เก้า ปัญหาและทางออกในการขับเคลื่อนสภาองค์กรชุมชนระดับตำบลในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดย อาจารย์ธีระพงษ์ ภูริปาณิก ซึ่งมุ่งเน้นชี้ให้เห็นถึงปัญหาและทางออกในการขับเคลื่อนสภาองค์กรชุมชนระดับตำบลในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือในด้านต่างๆ พร้อมทั้งเสนอแนะทางออกในประเด็นดังกล่าว

บทความที่สิบ การวิเคราะห์งบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น: กรณีศึกษาเทศบาลตำบลไผ่กองดิน อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี โดย สุธิมา จันทรวินัย ซึ่งชี้ให้เห็นถึงการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นผ่านงบประมาณ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ขับเคลื่อนการพัฒนาท้องถิ่น โดยใช้ข้อมูลทุติยภูมิจากเอกสารงบประมาณของเทศบาลตำบลไผ่กองดินและข้อมูลปฐมภูมิ จากการสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องมาใช้ในการวิจัย

บทความที่สิบเอ็ด ผลสัมฤทธิ์ของหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาการปกครองท้องถิ่น คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ตามมาตรฐานการเรียนรู้และผลการเรียนรู้ของกรอบมาตรฐานคุณวุฒิ ระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552 โดย อาจารย์อนุรัตน์ อนันทนาธร ซึ่งผลงานวิจัยดังกล่าวเพื่อเป็นการติดตาม พัฒนา พร้อมทั้งปรับปรุงการเรียนการสอนในหลักสูตรให้มีเนื้อหาตรงกับมาตรฐานและความต้องการนำไปใช้ในการทำงาน กับความต้องการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

และบทความสุดท้ายเป็น Book Review ที่ทางวารสารได้รับกรุณาจาก
อาจารย์ณัฐวัฒน์ กฤตยานวัช ที่ได้หยิบหนังสือ เรื่อง Human Rights in Crisis
โดย Alice Bullard ซึ่งหนังสือเล่มนี้ เหมาะสมอย่างยิ่งสำหรับผู้ที่ต้องการศึกษา
ถึงพลวัตและประเด็นท้าทายด้านสิทธิมนุษยชน ซึ่งสอดคล้องกับบทความ
พิเศษของวารสารฯ เล่มนี้เป็นอย่างมาก

สำหรับสาระ ความรู้ ความหลากหลายในแง่มุมต่างๆ ในฉบับนี้ทางกอง
บรรณาธิการหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านในทางใดทาง
หนึ่ง ขอขอบคุณ ผู้อ่านทุกท่านที่ให้การสนับสนุนและติดตามวารสารตลอดมา
ซึ่งเราจะพัฒนาวารสารและเสนอความคิดมุมมองที่หลากหลายเช่นนี้ในฉบับ
ต่อไป พบกันฉบับหน้า

สวัสดิ์ศรีครับ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ว่าที่เรือตรี ดร.เอกวิทย์ มณีธร
บรรณาธิการวารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมาย

สารสนเทศจากคณบดี

วารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมาย ฉบับนี้ ก้าวเข้าสู่ปีที่ 3 โดยเป็นฉบับที่ 2 ประจำเดือนพฤษภาคม-สิงหาคม 2554 และถือเป็นวารสารฉบับที่ 6 ของคณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ เมื่อพิจารณาจากจำนวนบทความที่ส่งเข้ามาทางกองบรรณาธิการแล้ว วารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมาย กำลังได้รับความสนใจจากนักวิชาการเป็นอย่างมาก บทความหลายชิ้นมาจากนักวิจัยที่มีชื่อเสียงระดับประเทศ บทความบางส่วนมาจากดุษฎีนิพนธ์ ในขณะที่บางบทความเป็นผลงานของคณาจารย์ในคณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา บทความต่างๆ เหล่านี้ที่ส่งมายังกองบรรณาธิการ ถือเป็นกำลังใจที่สำคัญยิ่ง และยังเป็นแรงกระตุ้นให้คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ต้องเดินหน้าส่งเสริมบรรยากาศในทางวิชาการสืบต่อไป

บรรยากาศและความตื่นตัวในทางวิชาการที่เกิดขึ้นผ่านทางวารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมายนี้ ถือเป็นนิมิตหมายอันดีที่สอดคล้องกับข่าวที่น่าปิติยินดียิ่งของมหาวิทยาลัยบูรพา กล่าวคือ จากการจัดอันดับมหาวิทยาลัยโลกโดย QS World Asian University Ranking ปรากฏว่า มหาวิทยาลัยบูรพาเป็นแห่งหนึ่งใน 200 มหาวิทยาลัยที่ดีที่สุดในเอเชีย โดยอยู่อันดับที่ 190 จากการจัดอันดับนี้ มีมหาวิทยาลัยของไทยเพียง 9 แห่ง ที่ติดอันดับซึ่งประกอบด้วย มหาวิทยาลัยมหิดล จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี และมหาวิทยาลัยบูรพา

นอกจากการผลิตบัณฑิต มหาบัณฑิต และดุษฎีบัณฑิต ที่มีคุณภาพ ซึ่งเป็นพันธกิจหลักของคณะฯ แล้วการส่งเสริมงานวิจัยและผลงานทางวิชาการผ่านทางวารสาร ถือเป็นหนึ่งของแผนงานที่สำคัญยิ่งของคณะฯ ซึ่งสัมพันธ์กับพันธกิจของมหาวิทยาลัยบูรพาในการเป็นมหาวิทยาลัยแห่งการวิจัย และเป็นส่วนหนึ่งของความสำเร็จ ที่จะส่งเสริมให้มหาวิทยาลัยบูรพาเป็นมหาวิทยาลัยวิจัยชั้นนำต่อไป

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สัมฤทธิ์ ยศสมศักดิ์

คณบดีคณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์

สารบัญ

วิพากษ์: แนวความคิดสิทธิธรรมชาติ (สิทธิมนุษยชน) ตามวิถีเอเชีย วิถีไทย
และวิถีตะวันตกที่ยังวิวาทะกันอยู่

ชนะ ประณมศรี 19

Human Security in Intellectual Property Rights: A Case Study of Thailand's
Patent Policy

Chakkri Chaipinit and Vira Somboon 47

นโยบายการปฏิรูปอุดมศึกษาจีน: วิฤตหรือโอกาสทางการศึกษา

วิเชียร ต้นศิริคงคล และสัมฤทธิ์ ยศสมศักดิ์ 97

โอกาสการก่ออาชญากรรม, การคุ้มครองตามข้อกำหนด, พฤติกรรม
การให้บริการ, ที่ส่งผลกระทบต่อแนวโน้มการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม

ศิวนาถ เตไธ 129

Development of a Program to Enhance Perspective on Public Consciousness
of Police Volunteers.

Khomsan Sugmak 161

ปัญหาและทางออกในการขับเคลื่อนสภาองค์กรชุมชนระดับตำบลในเขต
ภาคตะวันออก

ธีระพงษ์ ภูริปานิก 183

สารบัญ

แนวทางการบังคับใช้กฎหมายเพื่อคุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่ ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นทะเลชายหาดในภาคตะวันออก ของประเทศไทย ชิตาพร พิศลยบุตร ไต่ะวิเศษกุล	211
ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการองค์ความรู้ในองค์กร Knowledge Management กรณีศึกษา กรมอุทกหารเรือ (พื้นที่กรุงเทพมหานคร) กฤต เลิศเศรษฐการ	241
ปัจจัยที่มีส่วนเกี่ยวข้องต่อการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิก สภาผู้แทนราษฎรของจังหวัดชลบุรี เอกวิทย์ มณีธร	269
การวิเคราะห์งบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น: กรณีศึกษา เทศบาลตำบลไผ่กองดิน อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี ฐิติมา จันทรวลีสิทธิ์	303
ผลสัมฤทธิ์ของหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาการปกครองท้องถิ่น คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ตามมาตรฐานการเรียนรู้และ ผลการเรียนรู้ของกรอบมาตรฐานคุณวุฒิ ระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552 อนุรัตน์ อนันนันทาร	335
Book Review: Human ights in Crisis Surrey: Ashgate, 2008. ณัฐวัฒน์ กฤตยานวัช	361

วิพากษ์: แนวความคิด สิทธิธรรมชาติ (สิทธิมนุษยชน) ตามวิถีเอเชีย วิถีไทยและวิถีตะวันตก ที่ยังวิวาทะกันอยู่

ชนะ ประณมศรี^{*}

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งเน้นการวิพากษ์แนวคิดต่างๆ ทางด้านสิทธิมนุษยชนตามวิธีคิดของเอเชีย ไทย และโลกตะวันตก ทั้งนี้สิทธิมนุษยชนเป็นแนวคิดซึ่งเกี่ยวข้องกับมนุษยชาติ โดยการทำให้มนุษย์ตระหนักว่าอะไรคือสิ่งที่ดีงาม อะไรคือสิ่งที่ชั่วร้าย หรืออะไรคือความดี อะไรคือความชั่ว และจากนั้นจึงหยุดยั้งการละเมิดสิทธิต่อมนุษยชาติ โดยประเด็นในเรื่องนี้ยังคงมีการถกเถียงกันอยู่นอกจากนี้ บทความนี้มีความมุ่งหมายเพื่ออธิบายความแตกต่างระหว่างแนวความคิดของบรรดานักคิดต่างๆ และอธิบายว่าทำไมสิทธิมนุษยชนจึงยังไม่ได้รับการยอมรับว่าเป็นสิทธิอันเป็นสากล

^{*} รองศาสตราจารย์ชนะ ประณมศรี อาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิประจำคณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

Abstract

This essay aimed to criticize the difference ideas on human right of Asian, Thais, and western ways of thinking. So far, human rights is concerned us as humankind, how and there will have any ways to make man realize what is good and what is evil or what is virtue or what is vice, and then stop violating at all to humankind. These topics are yet in debating. Again, this essay intends to clarify such difference ideas of those thinkers and why human rights are not acceptable as a universal right.

ความนำ

ต้องยอมรับว่าความเป็นมนุษยชาติ ตลอดประวัติศาสตร์ในอดีตกระทั่งถึงปัจจุบันยังเต็มไปด้วยการขัดแย้งกันในเรื่องอำนาจและผลประโยชน์ มีการทำสงครามต่อผู้ การแข่งขัน การทำลายล้าง กดขี่ข่มเหง เอาวัดเอาเปรียบ ไม่รู้จักหยุดหย่อนและจบสิ้น รวมความแล้วก็คือมนุษย์โดยธรรมชาติจะละเมิดสิทธิความเป็นมนุษย์ตลอดเวลาโดยผ่านการทำสงครามระหว่างกันและการประกอบอาชญากรรมต่อชีวิตร่างกายและทรัพย์สิน ทำให้ผู้คนล้มตายกันเป็นจำนวนเรือนแสนเรือนล้าน โดยเฉพาะในสงครามโลกครั้งที่ 1 และครั้งที่ 2 ว่าผู้นำรัฐจะนำมาคิดหาว่ามีทางใดบ้างที่มนุษย์จะหยุดล้างผลาญชีวิตและทรัพย์สินของมนุษย์เองเสียที จริงๆ แล้ว แนวความคิดเกี่ยวกับการเกิดมาเป็นมนุษย์ย่อมมีเสรีภาพเสมอภาคมีมานานแล้วในพวกนักปรัชญาตะวันตก เช่น โทมัส ฮอบส์ จอห์น ล็อก และจัน จาค รูสโซ และล่าสุด ก็คือ อดีตประธานาธิบดี แฟรงคลิน ดีลาโน รูสเวลล์ ของสหรัฐอเมริกา ท่านได้ประกาศสิทธิเสรีภาพของโลกสมัยใหม่เมื่อวันที่ 6 มกราคม 1941 ว่าด้วยสิทธิเสรีภาพ 4 ประการดังต่อไปนี้ (1) เสรีภาพในการพูดการแสดงความคิดเห็น (2) เสรีภาพในศาสนาความเชื่อ ความบูชา (3) เสรีภาพจากความหวาดกลัว (4) เสรีภาพจากความขาดแคลนจะถูกละเมิดมิได้

จะเห็นได้ว่าคำประกาศนี้เป็นคำประกาศที่จำกัดอำนาจของรัฐบาลและรัฐบาลต้องทำหน้าที่จัดบริการสาธารณะให้ประชาชน หลังจากประกาศสิทธิเสรีภาพ มาเป็นเวลา 5 ปี โลกก็ได้มีการจัดตั้งองค์การสหประชาชาติเมื่อปี 1946 ขึ้น สมัชชาใหญ่แห่งองค์การนี้ก็ได้ออกปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม 1948 ตามมาด้วยการออกกติกา อนุสัญญา และปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนในด้านอื่นๆ มากมาย เช่น

1. กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและการเมือง ค.ศ. 1966
2. กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ค.ศ. 1966
3. อนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีทุกรูปแบบ ค.ศ. 1979
4. อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ. 1989
5. อื่นๆ

แสดงให้เห็นว่าแนวความคิดที่หาทางคุ้มครองมนุษย์ให้รอดจากการเช่นฆ่าทำลาย ปรามปราม กดขี่ข่มเหง เอารัดเอาเปรียบระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ด้วยกัน ได้เกิดเป็นรูปธรรมในทางปฏิบัติและก่อให้เกิดสันติภาพขึ้นในโลกได้บ้างไม่มากนักน้อยอย่างที่เราเห็นประจักษ์อยู่ในทุกภูมิภาคของโลกในปัจจุบัน

แนวความคิดเกี่ยวกับสิทธิธรรมชาติ (สิทธิมนุษยชน) ตามวิถีเอเชีย

ก่อนที่จะกล่าวถึงแนวความคิดเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนตามวิถีไทย ผู้เขียนอยากจะนำแนวความคิดเกี่ยวกับสิทธิธรรมชาติหรือสิทธิมนุษยชนตามวิถีเอเชียมากล่าวก่อน เพราะเหตุว่าความคิดของคนในภูมิภาคส่วนนี้ของโลกค่อนข้างจะสัมพันธ์กับวิถีการดำเนินชีวิตในสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง ที่ตรงกันข้ามกับการดำเนินชีวิตในสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง ของฝ่ายตะวันตก นั่นคือสังคมตะวันออกมักจะยึดมั่นถือมั่นกับอดีตอันได้แก่ บุญทำกรรมแต่ง ธรรมเนียมและจารีตประเพณี มีความเชื่อในเรื่องโชคลาง ผีสาธิต เทวดา ปะปนกับคติ คำสอนทางศาสนาซึ่งแตกต่างกันไป เช่น ฮินดู พราหมณ์

ซิกซ์ อิสลาม คริสต์ ขงจื๊อ ฯลฯ ศาสนาทั้งหมดนี้ ดูเหมือนสั่งสอนคนให้เชื่อฟังและศรัทธาโดยไม่ต้องการให้ผู้ฟังคิดและสงสัยในเรื่องใดๆ ไม่ส่งเสริมให้บุคคลทำหน้าที่ของตนในขณะนั้นว่ามีหน้าที่อะไรต่อส่วนตัวและสังคม ยิ่งในทางการเมืองการปกครองยิ่งถือว่าเป็นหน้าที่ของผู้ปกครองฝ่ายเดียว ประชาชนทั่วไปทำหน้าที่เพียงไพร่รับใช้บ้านเมือง วิธีชีวิตแบบนี้เป็นเอกลักษณ์เฉพาะสังคมทางตะวันออกตลอดมาตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน

อย่างไรก็ตามถ้าพิจารณาดูภูมิหลังการเกิดวาทกรรมวิถีเอเชีย คุณจะมีส่วนเกี่ยวข้องกับการดิ้นรนเพื่อความเป็นอิสระเสรีของประเทศทั้งหลายในเอเชีย นั่นคือการเอาแนวความคิดานิยม อำนาจนิยม และสัมพัทธภาพนิยมทางวัฒนธรรมแบบเอเชียมาอธิบายและตีความเรื่องสิทธิมนุษยชนเสียใหม่ นั่นคือวัฒนธรรมของเอเชียตั้งแต่สมัยโบราณมาจนปัจจุบันนี้ค่อนข้างจะมีเอกลักษณ์จำเพาะของตนเอง ซึ่งอาจจะแบ่งวัฒนธรรมออกเป็นเขตได้สี่เขต ดังจะกล่าวต่อไปนี้

1. วัฒนธรรมเขตเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ที่เห็นเด่นชัดคือ รักความสบายๆ อิสระเสรี ให้ความสำคัญแก่ปัจเจกบุคคลมาก ครอบครัวยึดลักษณะเป็นครอบครัวเดี่ยว อันประกอบด้วยผัวเดียวเมียเดียวมากกว่า ส่วนครอบครัวผัวเดียวหลายเมียนั้นจะมีอยู่ก็เฉพาะหมู่ชนชั้นสูง เจ้านายผู้มีอำนาจปกครองบ้านเมือง ผู้มีฐานะทางเศรษฐกิจดี ซึ่งได้แก่ ไทย พม่า ลาว เขมร อินโดนีเซีย มาเลเซีย เป็นต้น

2. วัฒนธรรมเขตเอเชียตะวันออกไกล ส่วนมากได้รับอิทธิพลทางวัฒนธรรมจากจีนเป็นส่วนใหญ่ ค่านิยมวัฒนธรรมที่เด่นชัดคือให้ความสำคัญแก่กลุ่มชน ชุมชน สังคมมากกว่าบุคคล เพศชายเหนือกว่าเพศหญิงมากและขัดแย้งในที่ลับและที่เปิดเผย ในด้านสังคมและการแสดงพฤติกรรม เน้นความมีระเบียบ รักษาขนบธรรมเนียมประเพณีอย่างเคร่งครัด ให้คุณค่าของเวลา ความขยันขันแข็งในการทำงาน การแสดงออกซึ่งความสามารถในด้านต่างๆ ได้รับการยกย่องนับถือ ครอบครัวยึดลักษณะเป็นครอบครัวขยายเป็นส่วนใหญ่ ยึดถือวงศ์ตระกูล การนับเชื้อสายมาทางฝ่ายชาย รวมถึงการเป็นเครือญาติ

พี่น้องก็นับมาทางฝ่ายชายเป็นสำคัญ สามี้อาจมีภรรยาได้หลายคนซึ่งถือว่าเป็นเรื่องปกติทั่วไป ศักดิ์ศรีของหญิงตกต่ำมาก ยิ่งถ้าไม่มีลูกโดยเฉพาะลูกชายก็ยิ่งตกต่ำสุดๆ ญาติฝ่ายสามี้อาจจะต้องหาภรรยาใหม่ให้สามี แต่ถ้ามีลูกชายฐานะภรรยาก็อาจจะกระเตื้องขึ้นมาบ้าง ญาติผู้อาวุโสฝ่ายชายโดยเฉพาะปู่ มีความสำคัญมาก เป็นผู้อบรมสั่งสอนศีลธรรม กิริยามารยาทให้แก่ลูกหลาน มีอำนาจในการวินิจฉัยสั่งการในเรื่องสำคัญๆ และถือเป็นเด็ดขาด ลูกหลานไม่อาจใช้เหตุผล (สิทธิ) ได้แย้งใดๆ ได้ ซึ่งวัฒนธรรมแบบนี้ก็ยังปฏิบัติกันอยู่ในสังคมจีน เกาหลี และญี่ปุ่น ในปัจจุบัน

3. วัฒนธรรมเซตเอเซียใต้ ค่านิยมหรือวิถีชีวิตบางด้านคล้ายกับวัฒนธรรมในเซตตะวันออกไกล เพศชายเหนือกว่าเพศหญิงเท่าๆ กับตะวันออกไกล ครอบครัวเป็นแบบขยาย (extended family) หรือเป็นครอบครัวที่อยู่ในบริเวณบ้านเดียวกันทั้งหมดตั้งแต่ ปู่ ย่า พี่น้อง สามี ภรรยา ลูก หลานๆ ญาติผู้ใหญ่มาจัดการงานแต่งงานให้ ชายสามารถมีภรรยาได้หลายๆ คน หญิงมีบทบาทแค่การปรนนิบัติสามี ทำหน้าที่แม่บ้านแม่เรือนอยู่กับเหย้าเฝ้ากับเรือนเลี้ยงลูกหลาน เรื่องความขยันหมั่นเพียร การเสียสละเพื่อชุมชนหรือสังคมมีน้อยมาก สังคมเช่นนี้มีในอินเดีย ศรีลังกา ปากีสถาน เนปาล ภูฏาน และบังกลาเทศ

4. วัฒนธรรมเซตเอเซียตะวันออกกลาง วัฒนธรรมเซตนี้เป็นวัฒนธรรมอิสลาม ศูนย์กลางของวัฒนธรรมดั้งเดิมแบบเมโสโปเตเมีย (อิรัก) และเปอร์เซีย (อิหร่าน) ชาอูดีอาระเบีย คูเวต ให้ความสำคัญกับเพศชายเหนือเพศหญิงมากที่สุดเช่นกัน สตรีที่มีบทบาททางสังคมมีน้อยมาก และมักทำตัวเป็นที่รองรับอารมณ์และการกระทำต่างๆ ของเพศชายเสมอ ดูๆ แล้วจะเป็นการกระทำที่โหดร้ายในสายตาของคนนอกวัฒนธรรมทีเดียว

โดยสรุปรวมๆ แล้ววิถีเอเชียเป็นวาทกรรมที่ผู้นำทางการเมืองการปกครองนำมาใช้วิพากษ์วิจารณ์สิทธิมนุษยชนทั้งในแง่ของการปฏิเสธสิทธิมนุษยชน และในแง่ของการปรับเปลี่ยนการตีความสิทธิมนุษยชนใหม่ให้เป็น “สิทธิมนุษยชนแห่งเอเชีย” (Asian Concept of Human Rights) ประเด็นหลักๆ ที่ผู้นำฝ่ายนี้นำมาปรับคือ การโต้แย้งการผูกขาดการตีความหรือค่านิยามสิทธิมนุษยชนของฝ่ายตะวันตกโดยเห็นว่า เอเชียควรมีบทบาทในการคิดทบทวนสิทธิมนุษยชนใหม่ และวิพากษ์ว่าแนวคิดสิทธิมนุษยชนฝ่ายตะวันตกว่าคับแคบและเอาตัวเองเป็นศูนย์กลาง มีลักษณะปักเจกชนนิยมที่แรงกล้าเกินไป ซึ่งแตกต่างจากฝ่ายตะวันออกที่เน้นความสำคัญของ “สิทธิชุมชน” (Right of the Community) วิจารย์ตะวันตกว่าเน้นความสำคัญในสิทธิของพลเมืองและการเมืองมากเกินไป ขณะที่เอเชียเน้นความสำคัญของสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม อ้างถึงวิถีเอเชียที่เน้นเรื่อง “ความกลมกลืน” ในระบบคุณค่าและความสัมพันธ์ทางสังคมที่เน้นความปรองดอง ความกตัญญู ความจงรักภักดี การผ่อนปรน พร้อมกับวิพากษ์ความมั่งคั่งคลั่งไคล้ในสิทธิของตะวันตกซึ่งนำไปสู่ปัญหาสังคมในด้านต่างๆ โดยเสนอแนวคิดและวิถีทางสู่แนวคิด “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่เป็นสากล” ที่มีศาสนาเป็นแกนกลาง

จากวาทกรรมวิถีเอเชียที่กล่าวมาข้างต้น ถ้าพิจารณาดูตรรกะหรือเหตุผลก็น่าจะเป็นจริงอย่างนั้น เช่น การผูกขาดการตีความแต่ฝ่ายเดียวโดยฝ่ายตะวันตก นั่นคือการที่ฝ่ายตะวันตกจะให้ยึดถือร่วมกันว่า สิทธิมนุษยชนนั้นเป็นสิทธิธรรมชาติสากล มนุษย์ทุกคนทุกนามมีสิทธิเช่นว่านี้เสมอภาคเท่าเทียมกัน ซึ่งในข้อเท็จจริงแล้วไม่ได้เป็นเช่นนั้น โดยเฉพาะประเทศที่ยึดมั่นศรัทธาต่อสิทธิมนุษยชนทั้งหลายในยุโรปและอเมริกาที่มีพฤติกรรมแบบหน้าเนื่อใจเลื้อยชอบที่จะใช้สิทธิมนุษยชนอันเป็นสากล เป็นเครื่องมือบีบบังคับในเอเชียเพื่อจุดประสงค์ทางการค้าหรือเศรษฐกิจแบบทุนนิยมของตน

¹ ดูรายละเอียดใน จรัญ โสมณานันท์. “ปัญหาสิทธิมนุษยชนวิถีเอเชีย และวัฒนธรรมธรรมไทย”. วารสารอัยการ. 19.217 (2539): 73-74.

ขอย้อนกลับมาวิพากษ์วิถีเอเชียในประเด็นที่ว่ามี “เอกลักษณ์เฉพาะ” ไม่เหมือนกับตรรกะวาทะฝ่ายตะวันตกนั้น ยังมีข้อเท็จจริงที่เป็นปัญหาที่นำพิจารณาได้แย้งอยู่หลายประเด็น² เช่น

1. นิยามของสิทธิมนุษยชนตามวาทกรรมวิถีเอเชียก็คับแคบโดยเฉพาะ คำนียามวัฒนธรรมว่ามีความเป็นเอกภาพเป็นเนื้อเดียวกัน

2. ข้อโต้แย้งว่าใครเป็นผู้มีความชอบธรรมในการกำหนด “วิถีเอเชีย” รัฐหรือประชาชน ที่ผ่านมามองเห็นผู้นำหรือรัฐเป็นผู้กำหนดทั้งสิ้น

3. ข้อโต้แย้งเรื่องเส้นแบ่ง “ตะวันตก” “ตะวันออก” ที่ดูเลือนรางเป็นสีเทาในสภาพที่เป็นจริง โดยเฉพาะในปัจจุบันจากประเทศทั้งตะวันตก ตะวันออกมุงทำให้ประเทศมีความทันสมัย (Modernization) เหมือนๆ กัน

4. ข้อโต้แย้งในเรื่องความสับสน (ของผู้นำเอเชีย) ที่ไปเน้นหนักในเรื่องสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ซึ่งจริงๆ แล้วต้องพึ่งพากันเป็นองค์รวมของสิทธิทั้งหลายทั้งปวงของมนุษย์ไม่สามารถจะแยกออกจากกันได้ ในความเป็นศักดิ์ศรีของมนุษย์

5. ข้อโต้แย้งเรื่อง วิถีทางสู่ศักดิ์ศรีของมนุษย์ที่เป็นสากล โดยอาศัยศาสนาเป็นแกน โดยไม่ได้นึกถึงจุดอ่อนด้อย และความล้มเหลวของศาสนาในอดีตที่ผ่านมา

6. ความหลงผิดในเรื่องเกี่ยวกับ “สิทธิชุมชนในกลุ่มประเทศโลกที่สาม” ปะทะกับ “สิทธิปัจเจกชน” โดยยึดถือว่า “สิทธิชุมชน” สำคัญกว่า “สิทธิมนุษยชน” แต่ในทางปฏิบัติจริงแล้วกลับนำมาใช้ในลักษณะปฏิเสธสิทธิชุมชนสำคัญว่า แต่ขาดการใส่ใจและเคารพต่อเสรีภาพในการแสดงออกและมีการจัดองค์กรซึ่ง

² จรัญ โฆษณานันท์. “ปัญหาสิทธิมนุษยชน วิถีเอเชียและวัฒนธรรมไทย” วารสารอัยการ. 19:217 (2539): 75.; วัฒนธรรมเอเชีย 4 เขตประกอบด้วย (1) วัฒนธรรมแบบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (2) วัฒนธรรมแบบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (3) วัฒนธรรมเขตเอเชียใต้ (4) วัฒนธรรมเอเชียตะวันออกเฉียงกลาง

เป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งต่อชีวิต ชุมชน รัฐบาลเอเซียมักจะนำเอารัฐกับชุมชนมาผสมผสานกันอย่างผิดๆ และนำไปสู่การจำกัดกิจกรรมทางสังคมและการเมืองประชาชนกลุ่มต่างๆ โดยอ้างว่าเป็นการกระทำที่เป็นภัยคุกคามต่อรัฐ ตัวอย่างเห็นได้ชัดในกรณีของประเทศไทยในเรื่องกลุ่มเสื้อแดงชุมนุมเพื่อเรียกร้องประชาธิปไตยจากรัฐบาล โดยเรียกร้องให้ยุบสภาคืนอำนาจอธิปไตยให้แก่ประชาชนและจัดให้มีการเลือกตั้งใหม่ โดยให้สิทธิเสรีภาพแก่ประชาชนได้ใช้สิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญกำหนด แทนที่รัฐบาลสนองตอบต่อความต้องการของประชาชนและมีความอดกลั้นมีขันติต่อการชุมนุมของประชาชนเสื้อแดง ในทางตรงกันข้ามรัฐได้กล่าวหาว่า แกนนำกลุ่มเสื้อแดงเป็นผู้ออกการร้ายและได้จับกุมแกนนำทั้งหมด นำไปคุมขังอยู่ในทัณฑสถานเป็นเวลาถึงเก้าเดือน กว่าที่จะได้รับการประกันตัวปล่อยตัวออกมาชั่วคราวและไม่แน่ว่าในอนาคตกลุ่มนี้จะถูกถอนประกันและกลับเข้าไปอยู่ในทัณฑสถานอีกหรือไม่ เพราะสถานการณ์บ้านเมืองทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคมในวันข้างหน้าไม่ว่าจะสงบสันติหรือไม่

จากข้อโต้แย้งที่กล่าวมาทำให้เราต้องขบคิดมากๆ ว่าสิทธิมนุษยชนจะเป็นสิทธิสากลได้อย่างไรในเมื่อชนชั้นนำหรือชนชั้นปกครองทั้งฝ่ายตะวันตกและฝ่ายตะวันออกต่างก็ละเมิดสิทธิมนุษยชนในชั้นชนเดียวกันและประชาชนภายในรัฐ เช่น มีการค้ามนุษย์ การใช้แรงงานเด็ก การปฏิบัติต่อสตรี ชนกลุ่มน้อย รวมถึงการแสวงหาผลประโยชน์ แสวงหาอำนาจและรักษาไว้ซึ่งอำนาจของตน โดยเฉพาะกรณีศึกษาสหรัฐอเมริกาพบว่า สหรัฐฯมักจะแสดงตัวเป็นผู้นำโลกในด้านการเมืองการปกครองแบบประชาธิปไตยและเป็นตัวตั้งตัวตีในเรื่องสิทธิมนุษยชน ปกป้องสิทธิมนุษยชนไปทั่วโลก แต่กว่าสหรัฐอเมริกาจะให้สัตยาบันรับรองกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและการเมือง ค.ศ. 1966 ซึ่งเป็นเอกสารสำคัญด้านสิทธิมนุษยชนที่มีผลผูกพันเป็นกฎหมายระหว่างประเทศก็จนกระทั่ง ค.ศ. 1992 แต่การรับรองกติกานี้ยังมีข้อแม้และขอลงวนสิทธิไว้หลายข้อ เช่น ขอลงวนการลงโทษประหารชีวิตเยาวชนและผู้กระทำผิด และเห็นชัดว่าข้อสงวนนี้ขัดแย้งกับกติกาชัดๆ แต่รัฐบาลสหรัฐฯก็ไม่ใส่ใจ นอกจากนี้สหรัฐยังเป็นหนึ่งในสิบประเทศที่ไม่ยอมให้สัตยาบันต่อ

อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรี และเป็นหนึ่งในสองประเทศที่ไม่ให้สัตยาบันต่ออนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยสิทธิของเด็ก³ ยิ่งกว่านั้นสหรัฐอเมริกายังมีปัญหาผิวสี ยังมีการเลือกปฏิบัติต่อคนผิวดำและชนกลุ่มน้อยต่างๆ การใช้อำนาจปราบปรามอย่างโหดเหี้ยมของตำรวจ การกระทำทารุณกรรมต่อนักโทษในเรือนจำ และยังมีการลงโทษประหารชีวิตนักโทษเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ เป็นประเทศมหาอำนาจที่ขายอาวุธยุทธโปกรณ์มากมายให้แก่ประเทศที่สามและกองกำลังติดอาวุธทั่วโลก ให้ผู้นำประเทศเหล่านั้นนำอาวุธไปประหารประชาชน ซึ่งก็ปรากฏให้เห็นประจักษ์อยู่ในหลายประเทศในเอเชีย แอฟริกา ตะวันออกกลาง ในปัจจุบันนี้

แนวความคิดเกี่ยวกับสิทธิธรรมชาติ (สิทธิมนุษยชน) ตามวิถีไทย

แนวความคิดเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนในประเทศไทยเท่าที่ได้ค้นคว้าและวิเคราะห์หอดีตถกาสที่ผ่านมายังไม่พบว่ามีนักคิดนักปรัชญาคนใดที่ได้วางรากฐานทางความคิดเกี่ยวกับสิทธิของคนไทยไว้ ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะสังคมไทยในอดีตนั้นเป็นสังคมแบบชาวบ้านชนบท ผู้คนในสังคมมีความสัมพันธ์กันแบบปฐมภูมิ (primary relationship) คือมีระดับความสนิทสนมกันในระดับเข้ม การขัดแย้ง การเรียกร้อง (สิทธิ) แทบไม่มีหรือถ้ามีก็จะเก็บกดไว้ไม่แสดงออก ทำนองว่าพูดไปสองไพเบี้ยนึ่งเสียตำลึงทอง หรือเดินตามหลังผู้ใหญ่หมาไม่กัด หรือเป็นผู้น้อยคอยก้มประนมกร และยังมีขนบธรรมเนียมประเพณีปฏิบัติระหว่างอำมาตย์กับไพร่ ผู้ใหญ่ผู้น้อย บิดามารดากับบุตร มีนักสังคมวิทยาได้พูดถึงการคบค้าสมาคมของคนไทยกับคนไทยด้วยกันโดยตำแหน่งและฐานะ (position + status) มากกว่าจะพบปะกันด้วยความรู้สึกเสมอภาคเท่าเทียมกัน จริงเท็จอย่างไรก็ลองพิจารณาดู

อีกมิติหนึ่งที่เราควรจะนำมาพิจารณาประกอบในเรื่องฐานความคิด

³ "Rights for all Human Rights in USA". *Amnesty International News*. November 1998.

เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนคนไทย มิตินั้นคือ พุทธศาสนา ประชาชนคนไทยร้อยละ เก้าสิบสี่เป็นชาวพุทธ ประชาชนเหล่านี้ถูกสั่งสอนและถูกกล่อมเกลามานาน ติดต่อกันมาเป็นพันๆ ปี โดยผ่านสถาบันครอบครัว วัด โรงเรียน ชุมชน ก่อให้เกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับการเกิด แก่ เจ็บ ตาย เป็นวัฏสงสารเวียนว่ายตายเกิด ซึ่งมีลักษณะเป็นไตรลักษณ์ อันได้แก่ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ไม่เที่ยงแท้แน่นอน ขึ้นอยู่กับกรรมอันหมายถึง การงานที่บุคคลกระทำ ทั้งทางกาย วาจา และใจ อันเป็นทั้งกุศลกรรมและอกุศลกรรม โดยมีตัณหา โภภะ โกรธ หลง และรัก สุข ทุกข์ มีอุปาทาน ยึดมั่นในตัวกูของกู (อัตตา) ซึ่งเป็นบ่อเกิดแห่งความทุกข์ (ปัญหา) ทั้งปวง มนุษย์เราจะพ้นทุกข์เหล่านี้ไปได้ก็โดยการดำเนินชีวิตทั้งกาย และใจให้เป็นผู้มีศีล สมาน และปัญญา หรือยึดหลักอริยสัจสี่ อันได้แก่ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ และมรรค ชี้นำหรือพูดโดยรวมแล้วก็คือมนุษย์ต้องทำดีปฏิบัติดี ประพฤติดี ตั้งแต่ระดับปกติ อันหมายถึงสภาพชีวิตที่ดีที่ไม่ขาดแคลนปัจจัยสี่ สภาพที่ไม่เจ็บป่วย สภาพที่อ่านออกเขียนได้ ฯลฯ สภาพที่กล่าวมานี้เป็นสภาพ ชีวิตมนุษย์ทั่วไปในระดับผู้ครองเรือน เป็นความดีที่ก่อให้เกิดความร่มเย็นแก่ ตัวเราหรือสังคมเท่านั้น นอกจากนี้ยังมีความดีโดยการกระทำอีก ซึ่งอยู่ในระดับ สูงขึ้นมา เช่น การให้ทาน บริจาค การบริการ การสำรวจในกาม การถือความ สัตย์ การรู้จักใช้สติปัญญา รักษาศีลห้า ประพฤติธรรมสังคหวัตถุสี่ สมรวาส ธรรมสี่ พรหมวิหารสี่ เป็นต้น

ธรรมที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ ก็คือ จริยธรรมและคุณธรรมที่ใช้ในการ ดำเนินชีวิตของชาวพุทธ ใครก็ตามถ้าประพฤติปฏิบัติได้ก็จะนำสันติสุขมาให้ แก่บุคคลและสังคมได้ตามควรแก่กรณี แต่จะโดยธรรมชาติหรือข้อเท็จจริงกลับ ปรากฏว่า ความสามารถหรือความชาญฉลาดมีปัญหาที่จะอยู่กันอย่างสุขสงบ ในสังคมมนุษย์มีจำนวนน้อยและเป็นไปอย่างเชื่องช้ามาก จะมีการละเมิด เบียดเบียนเอาัดเอาเปรียบ รบราฆ่าฟัน ทุกจริต โทกมดเท็จ ผิดลูกผิดเมีย ฯลฯ ไม่แน่ว่าสิ่งเหล่านี้หรือไม่มีส่วนทำให้มนุษย์ต้องใช้ปัญญาความคิดโดยใช้ หลักธรรมอันเป็นกฎธรรมชาติ (กฎแห่งเหตุผลที่ถูกต้อง) ที่ว่ามนุษย์ธรรมดา สามัญ ควรจะทำตนเป็นผู้ทรงไว้ ซึ่งเบญจศีลและเบญจธรรมในการอยู่ร่วม สังคมมนุษย์ด้วยกัน

แต่ทว่า จะโดยประวัติศาสตร์ชาติไทยหรือโดยระบบการเมืองการปกครองไทยในอดีต เป็นระบบที่มีชนชั้น มีสถานะตำแหน่งในสังคม เช่น เจ้าขุนนาง (อำมาตย์) ไพร่ และทาส พระเจ้าแผ่นดินเป็นเครื่องหมายหรือสัญลักษณ์แห่งธรรม (ธรรมราชา) เป็นเจ้าแผ่นดินและเป็นเจ้าของแรงงาน (ไพร่) ทั้งปวง ขุนนางทำหน้าที่ทางปกครอง ไพร่มีหน้าที่ส่งส่วยและรับใช้ไพร่หลวงและไพร่สม ส่วนทาสนั้นมีฐานะเป็นข้ารับใช้อำมาตย์ตลอดกาล สังคมลักษณะนี้ไม่เอื้อต่อการที่ประชาชนจะมีสิทธิเสรีภาพใดๆ ได้เลย แต่ทว่า ในสมัยสุโขทัยมีการจารึกเกี่ยวกับการคุ้มครองและการประกันสิทธิเสรีภาพแก่ไพร่ที่ทำมาค้าขาย สิทธิในการรับมรดกและการร้องทุกข์บ้าง

ประเด็นที่ควรนำมาพิจารณาอีกด้านหนึ่ง คือ คนไทยมักจะมีทรรศนะเกี่ยวกับคนว่า คนจะดีหรือชั่วอยู่ที่จิตใจ นิสัย สันดานและการประพฤติปฏิบัติ มักจะเอาความดี ชั่ว ถูก ผิดมาเป็นเครื่องวัดคุณค่าของคน ฐานะ ตำแหน่งหน้าที่ของบุคคลมากำหนดว่าจะทำอะไรได้ ไม่ได้ มาตัดสินและชอบเอากฎแห่งกรรมมาอธิบายเหตุและผลที่เกิดขึ้นกับคนคนนั้น⁴

ต่อมาเมื่อประเทศไทยเริ่มมีความสัมพันธ์กับต่างประเทศโดยเฉพาะพวกจักรวรรดินิยมตะวันตก ซึ่งเริ่มตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 3 ไทยเริ่มมีการค้าขายและทำสัญญาค้าขายระหว่างกันกับชาติตะวันตก มีการเรียนรู้แลกเปลี่ยนวัฒนธรรม ได้พบได้เห็นระบบการเมืองการปกครองของประเทศเพื่อนบ้านซึ่งเป็นอาณานิคมของจักรวรรดินิยมในขณะนั้น ทำให้ความคิดและนิยมในระบบการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมของเขาและอยากให้บ้านเมืองของตนเป็นอย่างนั้นบ้าง เช่น ในสมัยรัชกาลที่ 5 มีบุคคลชื่อ เทียนวรรณ และ ก.ศ.ร. กุหลาบ ได้เสนอบทความลงในหนังสือพิมพ์ เช่น เสนอให้มีสภาปาเลเมนต์ (parliament) เสนอให้เลิกขายมนุษย์เป็นทาส ผู้ขายเลิกมีเมียหลายคน เจ้านายขุนนางเลิกรับราชการ นอกจากนั้นเทียนวรรณยังได้ฝันอยากให้เมืองไทยเป็น

⁴ ส. ศิวรักษ์. แหวกแนวคิด. 2538. หน้า 40.

อย่างตะวันตกในหลายๆ ด้านทางการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ สังคม ผันไป ผันมา เลยติดะวางถึง 17 ปี⁵

นอกจากบุคคลทั้งสองนี้ก็มีฝ่ายขุนนางและเจ้านายเชื้อพระวงศ์หนุ่ม ร่วมกันกราบบังคมทูลให้เปลี่ยนแปลงการปกครองในปี ร.ศ. 103 โดยเสนอ **ความคิดให้จัดการปกครองให้มนุษย์มีความสุขเสมอกันและถือกฎหมายเดียวกัน**⁶ ต่อมาในรัชกาลที่ 6 ความคิดเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพเริ่มมีมากขึ้นในหมู่นักกฎหมาย นักเขียน ได้มีคณะนายทหารหนุ่มเตรียมการปฏิวัติเปลี่ยนแปลงการปกครอง แต่เกิดความลัทธิหัวโหลไปถึงฝ่ายรัฐ ทำให้คณะนายทหารหนุ่มเหล่านี้ถูกจับทั้ง คณะ (คณะกบฏ ร.ศ.130) ครั้นมาถึงรัชกาลที่ 7 ก็มีการเรียกร้องสิทธิควบคู่กับการปกครองระบอบประชาธิปไตยกว้างขวางและได้ทำการปฏิวัติเปลี่ยนแปลง การปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตย เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475 โดย “คณะราษฎร” คณะราษฎรได้ประกาศ นโยบายใช้หลัก 6 ประการ ตามนโยบายข้อ 4 และข้อ 5 ประกาศว่า “จะต้อง ให้ราษฎรได้มีเสรีภาพ มีความเป็นอิสระ” อย่างไรก็ตามแม้ว่าได้ประกาศ นโยบายเรื่องให้ราษฎรมีความเสมอภาคเท่าเทียมกัน และจะต้องให้ราษฎรได้มี เสรีภาพและอิสระ มีคนส่วนน้อยที่ได้รับรู้ และพยายามใช้สิทธิเสรีภาพ เช่น นักการเมือง ข้าราชการหัวใหม่ นักเขียน นักหนังสือพิมพ์ และผู้มีการศึกษาใน กรุงเทพฯ ส่วนราษฎรทั่วไปหาได้รับรู้เรื่องสิทธิเสรีภาพนี้ไม่ใช้สิทธิในเรื่องอะไร โดยเฉพาะสิทธิมนุษยชนไม่มีใครพูดถึงเลย ประกอบกับสภาวะการเมือง เศรษฐกิจ สังคมไทยในช่วงนี้เป็นช่วงวิกฤตมีสงคราม มีรัฐประหารเปลี่ยนแปลง รัฐบาลชุดแล้วชุดเล่า โดยเฉพาะในรัฐบาลซึ่งพันตรีหลวงพิบูลสงครามเป็น นายกรัฐมนตรี ท่านนิยมใช้อำนาจปกครองและออกกฎหมายจำกัดสิทธิ เสรีภาพ คุกคาม ช่มชู้ ปรามปราม เช่นฆ่าคู่ปรับภัยทางการเมืองตกตายไปตั้ง หลายสิบคน มาในสมัยรัฐบาลเผด็จการทหารของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ และ

⁵ ชัยอนันต์ สมุทวณิช, *ชีวิตและผลงานของเทียนวรรณและ ก.ศ.ร.กุลลาบ*, 2522.

⁶ ชัยอนันต์ สมุทวณิช และชัตติยา กรรณสูต, *เอกสารการเมืองการปกครองไทย (พ.ศ.2417-2477)*, 2532, หน้า 50.

จอมพลถนอม กิตติขจร (2501-2516) ก็พยายามจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชน ได้ข่มขู่ คุกคาม ปรามปรามประชาชนผู้มีความคิดเห็นแตกต่างกับรัฐบาล โดยใช้มาตรา 17 ในธรรมนูญกับผู้วิพากษ์และผู้ที่ต้องสงสัยว่าเป็นคอมมิวนิสต์ โดยลงโทษประหารชีวิตทั้งหมด

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ ค.ศ. 1948 ซึ่งประเทศไทยในรัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงคราม ได้ลงนามรับรองเมื่อเดือนมีนาคม 2492 นั้นไม่มีความหมายอะไรเลย ตลอดในช่วงเวลายาวนานตั้งแต่เกิดรัฐประหาร 8 พฤศจิกายน พ.ศ. 2490 จนถึง 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 ประชาชนคนไทยไม่มีสิทธิเสรีภาพทางการเมือง โดยเฉพาะนิสิต นักศึกษาและกรรมกรถูกรวบคุมอย่างเคร่งครัด มีการกวาดล้าง จับกุม คุมขัง บรรดานักการเมือง นักคิด นักเขียนหรือนักต่อสู้เพื่อเอกราชประชาธิปไตย ความเป็นธรรมในสังคม จนกระทั่งเกิดกรณี 14 ตุลาคม 2516 นิสิต นักศึกษา ประชาชน ได้ลุกฮือขึ้นต่อสู้เพื่อประชาธิปไตยที่ยิ่งใหญ่ที่สุดในประวัติศาสตร์ชาติ ทำให้ระบอบเผด็จการทหารล้มลง สิทธิเสรีภาพประชาธิปไตยเบงบานช่วงสองสามปี เกิดรัฐประหารเมื่อวันที่ 6 ตุลาคม 2519 ปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ซึ่งเป็นคณะเผด็จการทหารขวาจัด ได้จำกัดสิทธิเสรีภาพทางการเมือง ปรามปรามคอมมิวนิสต์ทั้งในเมืองและชนบทขนานใหญ่ โดยเฉพาะใช้ข้อหาใหม่ว่า “ภัยสังคม” ได้จับกุมคุมขังผู้รักชาติ รักประชาธิปไตย และความเป็นธรรมทั่วราชอาณาจักร ทำให้องค์กรสิทธิมนุษยชน เอกชน เช่น สมาคมสิทธิเสรีภาพของประชาชน (สสส.) คณะกรรมการศาสนาเพื่อสังคม มูลนิธิเด็ก ศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก กลุ่มเพื่อนหญิง มีการเคลื่อนไหวร้องเรียนความเป็นธรรมและหาหนทางความให้แก่ราษฎรที่ถูกจับกุมคุมขัง ถูกฆ่าตาย และเริ่มใช้ความคิดเรื่องสิทธิมนุษยชนมาเป็นฐานในการแสดงความคิดเห็น

แนวความคิดสิทธิมนุษยชนได้แพร่หลายขยายตัวกว้างขวางและเป็นรูปธรรมจริงจังเริ่มขึ้นเมื่อมีการศึกษาวิจัยการพัฒนาสิทธิมนุษยชน โดยนักวิชาการและนักปฏิบัติโดยศาสตราจารย์ เสน่ห์ จามริก หัวหน้าโครงการโดยศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ ค่านิยม ประเพณี แนวความคิดเกี่ยวกับสัมพันธภาพ

ระหว่างคนกับรัฐ สิทธิมนุษยชนกับกฎหมายไทย สิทธิมนุษยชนด้านการศึกษา สังคม เช่น เด็ก สตรี ชาวสลัม กรรมกร ลูกจ้าง เกษตรกรชาวนา รวมถึงปัญหาสิทธิมนุษยชนในสามจังหวัดภาคใต้ เป็นการพยายามศึกษาค้นคว้าทางความคิด ปรัชญา อุดมการณ์ และสภาพทางสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ กฎหมาย และการเมืองที่สอดคล้องหรือเป็นปัญหาต่อสิทธิมนุษยชนในประเทศไทย นับเป็นก้าวแรกที่ไทยได้ใช้ทัศนะสิทธิมนุษยชนตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1948⁷

แนวความคิดและการเคลื่อนไหวต่อสู้ในเรื่องสิทธิมนุษยชนได้ขยายกว้างขวางและมีบทบาทสำคัญที่ทำให้รัฐต้องหันมาสนใจและได้มีการปฏิบัติตามแนวคิดสิทธิมนุษยชนบ้าง เช่น การร่วมมือในการป้องกันปราบปรามการค้าทาส การคุ้มครองนักโทษ การกำหนดหลักการสงครามบนพื้นน้ำ ทะเล การปฏิบัติต่อเชลยศึก การค้าเด็กและผู้หญิง การค้าฝิ่นยาเสพติด การคุ้มครองสิทธิเด็ก การคุ้มครองแรงงาน การอพยพชาวลาว เวียดนาม กัมพูชา โดยให้ที่พักพิงและร่วมกับองค์การสหประชาชาติดูแลผู้ลี้ภัยดังกล่าว ส่วนทางราชการหรือเจ้าหน้าที่ที่บังคับใช้กฎหมาย โดยเฉพาะกระบวนการยุติธรรมก็ได้นำแนวความคิดสิทธิมนุษยชนมาเป็นหลักการในการปฏิบัติอย่างชัดเจน สำนักงานอัยการได้ประกาศใช้ระเบียบสำนักงานว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการ 2528 ให้คำนึงถึงสิทธิมนุษยชนด้วยเสมอ และได้จัดตั้งสำนักงานคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและผลประโยชน์ของประชาชน (สคช.) และที่สำคัญคือไทยได้เข้าเป็นภาคีกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมือง และสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966 เมื่อวันที่ 10 กันยายน พ.ศ. 2535 ได้กำหนดให้สถาบันการศึกษา กองทัพ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ บรรจุเรื่องสิทธิมนุษยชนไว้ในหลักสูตร และให้ดำเนินการจัดตั้งกลไกระดับชาติ เพื่อให้การปรึกษาแก่รัฐบาล

ด้านรัฐสภาก็ได้ให้ความสนใจและเริ่มตระหนักถึงปัญหาสิทธิมนุษยชนได้จัดตั้งคณะกรรมการการยุติธรรมและสิทธิมนุษยชนขึ้นมา เพื่อกะทำการ

⁷ จรัส ดิษฐากิชัย. *บนหนทางสิทธิมนุษยชน*. 2549. หน้า 15.

สอบสวนและศึกษาปัญหาสิทธิมนุษยชนอย่างจริงจัง คณะกรรมการชุดนี้มีบทบาทในการคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิมนุษยชนในประเทศไทย ได้จัดตั้งคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนฝ่ายต่างๆ นับสิบๆ เช่น กรรมการกิจการเด็ก เยาวชน สตรีและผู้สูงอายุ คณะกรรมการการพัฒนาเศรษฐกิจ คณะกรรมการการสวัสดิการสังคม คณะกรรมการการปกครอง คณะกรรมการการแรงงาน คณะกรรมการการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คณะกรรมการการเกษตรและสหกรณ์ ทำหน้าที่สอบสวนปัญหาความทุกข์ยากเดือดร้อนของประชาชน กล่าวได้ว่าตั้งแต่ พ.ศ. 2535 เป็นต้นมา การเคลื่อนไหวคุ้มครองและเผยแพร่สิทธิมนุษยชนได้ขยายตัวเป็นรูปธรรมเป็นกระแสความคิดทางการเมืองอย่างหนึ่งในประเทศไทย แต่ก็ไม่วายที่ฝ่ายไม่เห็นด้วยได้วิพากษ์วิจารณ์ว่า แนวความคิดในเรื่องสิทธิมนุษยชนว่าเป็นความคิดของฝ่ายตะวันตกซึ่งไม่สอดคล้องกับวัฒนธรรมความเป็นอยู่ของผู้คนทางตะวันออก ซึ่งมีบริบททางสังคมและการเมืองคนละทางกัน และยังกล่าวว่า สิทธิมนุษยชนนั้นเป็นเครื่องมือของยุโรป อเมริกา ที่พยายามขยายอิทธิพลทางเศรษฐกิจ การเมือง แทรกแซงเอารัดเอาเปรียบประเทศทางอาเซียน แอฟริกา ลาตินอเมริกา⁸ อย่างเห็นได้ชัด

แนวความคิดเกี่ยวกับสิทธิธรรมชาติ (สิทธิมนุษยชน) ตามวิถีตะวันตก

อุดมการณ์สิทธิมนุษยชนโดยมีกำเนิดมาจากความคิดเชิงปรัชญาของตะวันตกเป็นแนวคิดโดยทั่วไปที่เชื่อว่าเติบโตพัฒนาการมาจากธรรมเนียมความคิดแห่งกฎหมายธรรมชาติ (Natural Law Tradition) ของตะวันตก โดยพิจารณาด้วยเหตุผลอันลึกซึ้งของนักกฎหมายธรรมชาตินิยมหรือในกลุ่มธรรมชาตินิยมก็มองว่าสิทธิมนุษยชนแท้จริงก็คือสิทธิอันเดียวกันกับสิทธิธรรมชาติ (Natural Rights) ซึ่งมนุษย์ได้ค้นพบมิใช่สิทธิที่เกิดจากอำนาจหรือ

⁸ แหล่งเดิม. หน้า 20.

กำหนดขึ้นโดยผู้ใดทั้งสิ้น⁹ ฮูโก โกรเชียส (Hugo-Grotius) ผู้ซึ่งได้ก่อตั้งทฤษฎีกฎหมายธรรมชาติสมัยใหม่ โดยยืนยันว่ากฎหมายธรรมชาตินั้นมีอยู่จริง นั่นคือ “เหตุผล” ในตัวมนุษย์นั่นเอง อันเป็นกระแสความคิดแบบโลกีย์นิยม (Secularism) และ “เหตุผลนิยม” (Rationalism) เรียกรวมนๆ ว่าเป็นความคิดเหตุผลนิยมเชิงโลกีย์ (Secular Rational Thought) ซึ่งความคิดแบบนี้ได้เกื้อหนุนให้เกิดพัฒนาการของสิทธิธรรมชาติต่อมาในภายหลัง

สิทธิธรรมชาติ (Natural Rights) แนวคิดสมัยใหม่ของ ฮูโก โกรเชียส นักกฎหมายธรรมชาติ ชาวเนเธอร์แลนด์ ได้เสนอแนะและปลูกฝังความคิดซึ่งเริ่มต้นด้วยการถกเถียงเรื่องสิทธิ โดยได้กล่าวถึงเรื่องสิทธิไว้ในหนังสือของเขาว่า “กฎแห่งธรรมชาติ” (Law of Nature) สมควรหมายถึง “การเคารพต่อสิทธิของบุคคลอื่น”¹⁰ และในสมัยไล่เลี่ยกัน มีนักคิดผู้ยิ่งใหญ่ชาวอังกฤษคือ โทมัส ฮอบส์ (Thomas Hobbes) ก็ได้ผลักดันเกี่ยวกับสิทธิอิสรภาพในการทำหรือละเว้นการกระทำ ในแบบที่เป็นสิทธิอย่างหนึ่งซึ่งมีเองเป็นธรรมชาติ อันหมายถึงสิ่งใดๆ ที่จำเป็นต่อการสงวนไว้ซึ่งการรักษาชีวิตตนเองของปัจเจกบุคคล

อย่างไรก็ตาม แนวความคิดในเรื่องสิทธิธรรมชาติตามที่ ฮูโก โกรเชียส และโทมัส ฮอบส์ เสนอมาก็ยังเป็นแค่อุดมการณ์และเป็นนามธรรมอยู่มากๆ ยากที่จะมองเห็นสิทธิอันนี้เป็นรูปธรรม จนกระทั่งศตวรรษที่ 17 จึงมีการตกผลึกของความคิดสิทธิธรรมชาติปรากฏชัดเจน นั่นคือจากข้อเขียนของจอห์น ล็อก (John Locke) โดยถือว่า ล็อกเป็นผู้วางรากฐานของทฤษฎีสิทธิธรรมชาติสมัยใหม่ จากการที่ได้ประกาศออกมาว่า ปัจเจกบุคคลโดยธรรมชาติเป็นผู้ครอบครองสิทธิในชีวิตอิสรภาพและทรัพย์สิน ล็อกถือว่าสิทธิธรรมชาติเป็นสิ่งที่ในเชิงศีลธรรมไม่อาจล่วงละเมิดได้ในภาวะธรรมชาติ แต่ก็บังคับใช้ได้จริงโดยผ่านทางประชาสังคม (Civil Society) ซึ่งมีพันธะรับผิดชอบในการปกป้องสิทธิดังกล่าวโดย

⁹ จรัญ โฆษณานันท์. สิทธิมนุษยชนไร้พรมแดน: ปรัชญากฎหมาย และความเป็นจริงทางสังคม. 2545. หน้า 19.

¹⁰ John Vincent. *Human rights and international relations*. 1988. p. 25.

ผ่านทางสัญญาประชาคม (social contract) เพื่อเป็นการต่อสู้กับทรราชผู้กดขี่ ล็อคได้พัฒนาทฤษฎีสติธิของประชาชนในการต่อต้านทรราชของพวก โปรเตสแตนต์ในฝรั่งเศส (Huguenot) ให้กลายมาเป็นสิทธิของปัจเจกชนในการ ต่อต้านการกดขี่ในประเทศอังกฤษ เขาได้อำศัยทฤษฎีเจตจำนงนิยมของ เขาสนับสนุนความชอบธรรมแห่งสิทธิของชาวอังกฤษในการต่อสู้กับฝ่าย กษัตริย์ รวมทั้งการสนับสนุนต่อ “การปฏิวัติอันรุ่งโรจน์” (Glorious Revolution) ในปี 1688 ซึ่งผลสืบเนื่องนี้ได้สร้างบรรทัดฐานสำคัญว่าประชาชน สามารถถอดถอนผู้ปกครองได้ หากไม่ปฏิบัติตามเกณฑ์ความชอบธรรมใน รัฐธรรมนูญ และปรากฏเป็นเอกสารคุ้มครองสิทธิหรืออิสรภาพปัจเจกบุคคลที่ สำคัญของอังกฤษ “The Bill of Rights” นอกจากนี้จะเป็นกฎหมายบังคับให้ กษัตริย์ต้องอยู่ภายใต้อำนาจรัฐสภาหรือจำกัดอำนาจการจับกุม ภาษี และการ ทหารของกษัตริย์ ซึ่งเป็นกฎหมายคุ้มครองสิทธิประชาชนในกระบวนการ ยุติธรรมในเวลาต่อมา¹¹

นอกจากนี้แล้วอิทธิพลความคิดและข้อคิดของล็อคยังแผ่กว้างมาถึง ศตวรรษที่ 18 โดยเฉพาะต่อความคิดของโทมัส เจฟเฟอร์สัน และต่อโทมัส เพน ในคำประกาศเอกราชของสหรัฐอเมริกาเมื่อปี ค.ศ.1776 ในวลีว่า “ชีวิต อิสราภาพและการแสวงหาความสุข” ซึ่งเป็นการดัดแปลงและการขยายความ หมายตามแนวคิดของล็อคว่าด้วยสิทธิธรรมชาติใน “ชีวิต อิสราภาพและ ทรัพย์สิน”

แน่นอนที่สุดว่าการต่อสู้เพื่ออิสรภาพและเอกราชของอเมริกันนั้นได้ อาศัยเหตุผลสนับสนุนอุดมการณ์สิทธิธรรมชาติรวมทั้งแนวคิดในเชิงสัญญา ประชาคมผสมผสาน และในคำประกาศสิทธิของอเมริกาในยุคนั้นยังได้ เพิ่มเติมสิทธิอื่นๆ อีกหลายประการ เช่น เสรีภาพในการพิมพ์ ศาสนา การ แสดงออก โดยเฉพาะสิทธิในการรวมกลุ่มต่างๆ แบบอย่างการต่อสู้ หรือ

¹¹ Bill of Right, An act declaring the rights and liberties of the subject and settling the succession of the crown. เป็นผลลัพธ์ของการต่อสู้ระหว่างฝ่ายรัฐสภาที่ต่อต้านการใช้อำนาจตามอำเภอใจของราชวงศ์สจวต (Stuart)

อุดมการณ์สิทธิธรรมชาติ เบื้องหลังชัยชนะในการประกาศเอกราชของสหรัฐอเมริกาได้ถูกนำไปใช้ในการต่อสู้เพื่อการปฏิวัติในดินแดนอื่นๆ ที่ชัดเจนมากก็คือการปฏิวัติฝรั่งเศสเมื่อปี ค.ศ. 1789 นับเป็นประวัติศาสตร์การต่อสู้ที่สำคัญ เป็นการต่อสู้ปลดปล่อยอำนาจพระราช มีการทำลายคุกบาสติล (bastille) ซึ่งเป็นที่คุมขังนักโทษการเมืองเป็นจำนวนมาก ยกเลิกระบบศักดินา สมบูรณาญาสิทธิราชย์ รวมทั้งประหารชีวิตพระเจ้าหลุยส์ที่ 16 และพระนางมาเรียอังตัวเนตด้วย

จะเห็นได้ทันทีว่าการปฏิวัติเพื่อเอกราชในสหรัฐอเมริกาและการปฏิวัติในฝรั่งเศส ซึ่งเกิดขึ้นภายในเวลาไล่เลี่ยกันดูเหมือนมีจุดแตกต่างกันคือการปฏิวัติของฝรั่งเศสนั้นเป็นการปฏิวัติเพื่อโค่นล้มระบบอำนาจเก่าหรือสมบูรณาญาสิทธิราชย์ เพื่อเปลี่ยนระบบระเบียบสังคมใหม่ให้เป็นประชาธิปไตย และที่ตรงกันทั้งสองเหตุการณ์คือ ต่างมุ่งสู่ความเป็นอิสระ เสรีภาพของมนุษย์ หรือที่เรียกว่า “การกำหนดเจตจำนงด้วยตนเอง” (self-determination) อันเป็นไปตามอิทธิพลความคิดเรื่องสิทธิธรรมชาติของล๊อค หรือทฤษฎีสัญญาประชาคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งเบื้องหลังการปฏิวัติเหล่านี้ ทำให้เราสามารถมองเห็นถึงอิทธิพลความคิดเกี่ยวกับสิทธิธรรมชาติอย่างชัดเจนโดดเด่นเป็นรูปธรรมขึ้นในคำประกาศว่าด้วยสิทธิของมนุษย์และพลเมือง (The declaration of rights of man and citizen) ตั้งแต่คำปรารภที่ยืนยันถึง “สาเหตุเดียวของเคราะห์กรรมแห่งส่วนรวมและการฉ้อฉลของรัฐบาลว่าอยู่ที่การไม่รับรู้ละเลยหรือหมิ่นแคลนต่อสิทธิมนุษยชน” ซึ่งเป็นสิทธิโดยธรรมชาติซึ่งไม่อาจถูกจำกัดเงื่อนไขหรือไม่อาจพรากโอนไปจากมนุษย์ ตลอดจนยืนยันว่าจุดมุ่งหมายขององค์กรทางการเมืองทั้งมวลล้วนอยู่ที่ปกป้องรักษาสิทธิของมนุษย์ดังกล่าวนั่นได้แก่ สิทธิในอิสรภาพ ทรัพย์สิน ความมั่นคง และต่อต้านการกดขี่¹²

¹² Eugene Kamenka & Alice Erh - Soon Tay. *Human Rights*. 1978. pp. 6-8.

มีข้อสงสัยเพิ่มเติมว่า แนวคิดสิทธิธรรมชาติ (สิทธิมนุษยชน) ที่เป็นรากฐานสำคัญในการปฏิวัติอเมริกาและฝรั่งเศสยังได้รับการอธิบายเชื่อมโยงกับโครงสร้างประชาธิปไตยในแง่ของการเป็นโครงสร้างทางการเมืองที่คิดว่าดีที่สุดในการปกป้องสิทธิดังกล่าว อีกทั้งยังเชื่อมโยงกับหลักนิติธรรม (The Rule of Law) ที่เชิดชูความสำคัญของกฎหมาย การจะจำกัดการใช้สิทธิใดๆ จึงต้องเป็นไปตามประกาศแห่งกฎหมายเท่านั้นหรืออยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญ โดยที่กฎหมายต่างๆ จะต้องไม่มีลักษณะกดขี่และเป็นไปได้ โดยอำนาจผลการหรือเลือกปฏิบัติ เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม การปฏิวัติเอกราชในอเมริกาเมื่อปี ค.ศ. 1776 หรือการปฏิวัติในฝรั่งเศสเมื่อปี ค.ศ. 1789 จะเป็นการปฏิวัติเพื่ออิสรภาพ เสรีภาพ และเพื่อปลดปล่อยระบบการปกครองระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตยก็จริงอยู่ แต่คงไม่ลืมว่าการปฏิวัติฝรั่งเศสดังกล่าวมากับการหักเหไปสู่การประหัตประหารกันทางการเมืองอย่างน่าสยดสยองเป็นยุคทมิฬ (Reign of Terror) มีการฆ่ากัน บั่นศีรษะ โดยเครื่องกิโยติน (Guillotine) เป็นจำนวนมากและเพราะเหตุการณ์นี้กระมังที่ทำให้นักปรัชญาการเมืองและกฎหมายหลายคน เช่น เอ็ดมันด์ เบอร์ก (Burke) เดวิด ฮูม (Hume) เจเรมี เบนธัม (Bentham) และจอห์น ออสติน (Austin) ทั้งหมดล้วนเป็นนักคิดนักปรัชญาอังกฤษปฏิเสธหลักการสิทธิธรรมชาติว่าไม่มีอะไรมากไปกว่าปรากฏการณ์ทางอภิปรัชญา (Metaphysics) ที่ไม่อาจพิสูจน์และตรวจสอบได้

ดูเหมือนว่าขณะที่ปรัชญาความคิดของนักคิดทั้งหลายเกี่ยวกับสิทธิธรรมชาติ (สิทธิมนุษยชน) กำลังเฟื่องฟูอยู่ในยุโรปขณะนั้น อีกด้านหนึ่งดูเหมือนจะเป็นภาพมายาหรือปรากฏการณ์ชั่วระยะมิได้มีความยั่งยืนแต่อย่างใด ช้ำยังเกิดเหตุการณ์ที่วุ่นวายตามมาทั้งที่ได้มีการประกาศปฏิญญาแห่งสิทธิของมนุษย์และพลเมือง¹³ ไว้แล้ว ปรากฏว่าได้เกิดสงครามล้างผลาญกันระหว่างฝรั่งเศสกับออสเตรียและปรัสเซีย ซึ่งฝ่ายหลังหวังช่วยกอบกู้ระบบกษัตริย์ของฝรั่งเศสคืนมา แต่ก็ต้องพ่ายแพ้ไป ก่อให้เกิดระบบสาธารณรัฐแทน แต่ระบบสาธารณรัฐก็อยู่ได้ไม่นาน เกิดการปฏิวัติล้มล้างรุนแรงมากกว่าเดิมในรูปสงครามกลางเมืองและสงครามกับต่างประเทศที่นิยมระบบกษัตริย์ จนกระทั่งเกิดยุคทมิฬ (Reign of Terror) มีการกวาดล้างฝ่ายตรงกันข้ามอย่างไร้ความปราณีใดๆ ทั้งสิ้นโดยเครื่องประหารกิโยตินตัดคอ นำโดยผู้นำเผด็จการหัวรุนแรงฝ่ายจาโคแบง (Jacobin) ชื่อโรเบสปีแอร์ (Robespierre)

สงครามกลางเมืองในฝรั่งเศสสมัยนั้นได้สงบโดยอำนาจของฝ่ายทหาร โดยนโปเลียน โบนาปาร์ต ได้ขึ้นเถลิงอำนาจในปี ค.ศ. 1799 และได้สถาปนาตัวเองเป็นจักรพรรดิของฝรั่งเศสในปี ค.ศ. 1804 นำฝรั่งเศสเข้าสู่การเป็นจักรวรรดินิยม แผ่ขยายอำนาจไปทั่วยุโรป แต่ก็ต้องจบลงด้วยความพ่ายแพ้แก่พันธมิตรแห่งยุโรปในปี ค.ศ. 1814 และถูกเนรเทศไปอยู่เกาะเอลบาและเซนต์เฮเลนาและสิ้นชีวิตที่นั่น ต่อจากการสิ้นอำนาจของนโปเลียนแล้ว ฝรั่งเศสก็ยังคงครองโดยระบบกษัตริย์สืบต่อมาอีกหลายสิบปี ท่ามกลางความรุนแรงในการสู้รบกับฝ่ายปฏิวัติเสรีนิยม-สังคมนิยมมาโดยตลอดกว่าฝรั่งเศสจะสงบเข้าระบบเป็นสาธารณรัฐก็จนกระทั่งปี ค.ศ. 1870 เป็นเวลาเกือบร้อยปีหลังจากที่ฝรั่งเศสได้มีคำประกาศสิทธิของมนุษย์และพลเมืองมาและประวัติศาสตร์

¹³ คณะปฏิวัติฝรั่งเศสได้ประกาศปฏิญญาดำด้วยสิทธิของมนุษย์และพลเมืองเมื่อปี ค.ศ. 1789 มีหลักการสำคัญอยู่ 3 ประการ คือ (1) หลักความเป็นสากลของสิทธิของมนุษย์อันมีมาโดยกำเนิด ไม่มีใครนำมามอบให้หรือสั่งให้มี (2) หลักการที่ไม่อาจพราก โอน สิทธิอันนี้ไปจากตัวมนุษย์คนนั้น (3) หลักนิติธรรม คือกรณีที่มีการขัดแย้งซึ่งกันและกันในสิทธิอันนี้ ความขัดแย้งนั้นต้องได้รับการแก้ไขโดยการปรับใช้กฎหมายที่เป็นธรรม อิสระ

ช่วงนี้ได้สอนให้เราได้เรียนรู้ว่า การต่อสู้เพื่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และเพื่ออิสรภาพ เสรีภาพ อันเป็นสิทธิมนุษยชนนั้นเป็นการต่อสู้ที่ยาวนานไม่มีที่สิ้นสุด

อย่างไรก็ดี ไม่ว่าเราจะสงสัยในรากฐานทางทฤษฎีหรือปรัชญาความคิดเกี่ยวกับสิทธิธรรมชาติของมนุษย์เพียงใดก็ตาม แต่ที่แน่นอนก็คือ การปฏิวัติในอังกฤษ ค.ศ. 1688 อเมริกา ค.ศ. 1776 และฝรั่งเศส ค.ศ. 1789 ล้วนแต่ก่อคุณูปการมากมายในการพัฒนาระบบประชาธิปไตยแบบเสรีนิยมที่ซึ่งสิทธิอันแน่นอนกลุ่มหนึ่งคือ สิทธิธรรมชาติได้รับการพิจารณาว่ามีความสำคัญสูงสุดในการปกป้องปัจเจกชนจากแนวโน้มหรือการคุกคามของระบบอำนาจนิยมเบ็ดเสร็จนิยมของรัฐ โดยลักษณะสำคัญของสิทธิเหล่านี้มีลักษณะ “ปัจเจกชนนิยม” (Individualistic) เน้นความสำคัญของเสรีภาพ (Libertarian) ซึ่งถ้าพูดเป็นภาษาสมัยปัจจุบัน สิทธิดังกล่าวอาจเรียกได้ว่าเป็นสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (Civil and Political Rights) นั่นเอง

ประวัติเรื่องราวความเจริญเติบโตในความเชื่อถือต่อสิทธิธรรมชาติหรือสิทธิมนุษยชนในศตวรรษที่ 18 ก็คือ ประวัติการเฟื่องฟูของสิทธิปัจเจกชนนิยมทั้งในภาคทฤษฎีและปฏิบัติทางสังคม ก่อให้เกิดการอธิบายสังคมแบบนี้แตกต่างกันไปอย่างน่าสนใจ เช่น ฝ่ายมาร์กซิสต์ ก็โยงเรื่องการเปลี่ยนแปลงเป็นสังคมแบบนี้เพราะเหตุแห่งการเจริญเติบโตของการผลิตสินค้า การพัฒนาเป็นเมือง นคร และพ่อค้าชาวเมืองและความสำคัญของพวกชนชั้นกรรมพีหรือผู้มีทรัพย์สินสมบัติ (Bourgeoisie) ส่วนแม็ก เวบเบอร์ ก็มีคำอธิบายที่ไม่ค่อยแตกต่างจากมาร์กซิสต์มากนัก โดยเน้นนัยแห่งจริยธรรม ก่อให้เกิดระบบทุนนิยมที่เป็นรูปร่างอย่างจริงจัง¹⁴ นอกจากนั้นการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวยังมีนัยที่โยงไปถึงคำอธิบายเชิงสังคมวิทยาของนักคิดชาวเยอรมันคือ เฟอร์ดินานทอนนีส์ (Ferdinand Tonnies: 1855-1986) ซึ่งกล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงจากชุมชนหรือสังคมชนบท (Gemeinschaft) เป็นสังคมเมือง (Gesellschaft) อันเนื่อง

¹⁴ Eugene Kamenka. *Thinking and Teaching About Human Rights*. 1981. p. 79.

มาจากการพัฒนาอุตสาหกรรมหรือทุนนิยม โดยเฉพาะการเปลี่ยนเป็นสังคมแบบนี้นักก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในวิถีชีวิตค่านิยม หรือจิตใจของผู้คนจากสภาพเดิมที่เป็นชุมชน ที่สมาชิกชุมชนมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดสนิทสนมกันเป็นส่วนตัว (Intimacy) เน้นการอยู่ร่วมกันตามจารีตประเพณี มีความกลมกลืน พอเปลี่ยนเป็นสังคมเมือง วิถีชีวิตที่เป็นอยู่เดิมก็เป็นวิถีชีวิตแบบปัจเจกชนนิยม มีการแข่งขัน เน้นคุณค่าของความสำเร็จในชีวิต ความมีเหตุผล มีกฎเกณฑ์ กฎหมายในการอยู่ร่วมกัน (นิติรัฐ) และเน้นเรื่องสิทธิและเสรีภาพของบุคคลเป็นที่ตั้ง

อย่างไรก็ตามการพัฒนาการของสิทธิธรรมชาติหลังจากการปฏิวัติในอังกฤษในปี 1688 การปฏิวัติในสหรัฐอเมริกาในปี ค.ศ. 1776 และการปฏิวัติฝรั่งเศส ค.ศ. 1789 ก่อให้เกิดสิทธิประโยชน์ที่เฉพาะชนชั้นกระฎุมพี (Bourgeois) มากกว่าเป็นสิทธิของมนุษย์ทุกคนอันแท้จริง อาจจะกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ สิทธิธรรมชาติหรือสิทธิปัจเจกบุคคลที่ว่ายังคงมีสถานะเป็นอภิปรายอยู่นั่นเอง กระแสวิพากษ์สิทธิธรรมชาติดังที่ว่านี้จึงถูกวิพากษ์วิจารณ์จากนักคิดฝ่ายประจักษ์วาตะ (Empiricism) หรือพวกปฏิฐานนิยม (Positivism) รวมถึงพวกมาร์กซิสต์ (Marxism) และพวกอรรถประโยชน์นิยม (Utilitarianism) ที่ยึดเอา “ผลลัพธ์แห่งความสุข” เป็นตัวตั้งในการตัดสินความถูกต้อง ดีชั่ว แทนที่แนวคิดสิทธิธรรมชาติ¹⁵ ส่วนมาร์กก็ไม่เห็นด้วยกับแนวคิดเกี่ยวกับสิทธิที่ไม่อาจเปลี่ยนแปลงและเป็นนิรันดร์เช่นนั้นไม่เห็นด้วยกับสิทธิมนุษยชนที่มีมาก่อนสังคม (Presecial Human Rights) มีการวิพากษ์ว่าเป็นแนวคิดสิทธิของพวกกระฎุมพีที่คับแคบเน้นแต่ปัจเจกชนนิยม (Individualism) โดยอ้างสิทธิส่วนบุคคลและสิทธิในทรัพย์สินเป็นสำคัญ ในทางตรงกันข้ามมาร์กยืนยันว่า เนื้อหาสาระ (Essence) ของความเป็นมนุษย์เป็นองค์รวมของความสัมพันธ์ทางสังคม “อัตตา” (Self) ของมนุษย์มีกำเนิดจากการถูกกล่อมเกลางานสังคม (Socialization) ฉะนั้นสิทธิธรรมชาติที่พูดๆ กันจึงต้องพิจารณาบริบท (Context) ของสังคมที่

¹⁵ Alan S. Rosenbawm. *The Philosophy of Human Rights International Perspective*. 1980.

เป็นอยู่ในขณะนั้น เมื่อเป็นเช่นนี้สิทธิที่ว่าก็ไม่น่าจะคงอยู่หรือเหนือกว่าโครงสร้างทางการเมือง เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมทางสังคมขณะนั้น

แนวความคิดสิทธิมนุษยชนที่ถูกวิพากษ์ไปคนละทิศละทางไม่ค่อยจะตรงกันอย่างที่กล่าวแล้ว ทำให้เกิดภาวะการถดถอยหรืออับแสงของทฤษฎีสิทธิธรรมชาติ/ สิทธิมนุษยชน แต่ถ้าพิจารณาและวิเคราะห์ดูสภาพความคิดสิทธิธรรมชาติ/ สิทธิมนุษยชน โดยประวัติศาสตร์แล้วก็เหมือนกับชะตากรรมของชีวิตมนุษยชาติที่เวียนว่ายอยู่ในไตรลักษณ์อันได้แก่ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา เวียนว่ายตายเกิด ขณะเดียวกันความตกต่ำหรือความเสื่อมก็เป็นอนิจจังเช่นกัน มีการเปลี่ยนแปลงที่ไม่คงที่ตลอด จะเห็นได้จากประวัติศาสตร์สิทธิมนุษยชน ปัจจุบันที่กลับได้รับการรื้อฟื้นความสำคัญและเฟื่องฟูกลายเป็นแนวคิดที่เปี่ยมไปด้วยพลังมากที่สุดด้านหนึ่งที่ขับเคลื่อนหรือเป็นแรงบันดาลใจเบื้องหลังความยุติธรรม สังคม การเมือง และปรัชญาต่างๆ ดังจะเห็นได้จากรัฐธรรมนูญใหม่ได้นำเอาแนวคิดสิทธิมนุษยชนบรรจุลงเป็นหมวดหมู่ของรัฐธรรมนูญ และในระดับสากลสิทธิมนุษยชนกลายเป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งในหลักการเชิงจริยธรรมเกี่ยวกับสันติภาพหรือความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ โดยได้รับการรับรองจากองค์การสหประชาชาติ คำประกาศ (ปฏิญญา) อนุสัญญาหรือกติกา ระหว่างประเทศ ทั้งที่มีสถานะเป็นกฎหมายระหว่างประเทศหรือมิได้เป็นกฎหมายของโลกรวมทั้งการได้รับการสนับสนุนหรือรณรงค์จากตัวบุคคลทั้งในระดับผู้นำประเทศของโลก หรือจากกลุ่มบุคคลที่เรียกว่าองค์กรเอกชน (Non-Governmental Organizations) หรือ NGOs จำนวนมากทั่วโลกปัจจุบัน

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ ค.ศ. 1948 เกิดขึ้นก็เพื่อการคุ้มครองชีวิตและทรัพย์สินของมนุษย์โลก ซึ่งถือว่าเป็นเอกสารประวัติศาสตร์ในการวางรากฐานด้านสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศฉบับแรก และเป็นพื้นฐานของกฎหมายระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนทุกฉบับที่มีอยู่ในปัจจุบัน รวมความแล้วเบื้องหลังการฟื้นฟู-เฟื่องฟูของสิทธิมนุษยชนสมัยใหม่เกี่ยวพันอย่างลึกซึ้งกับสภาพบริบททางการเมืองและประวัติศาสตร์ของตะวันตกที่เต็มไปด้วยความขัดแย้งร้ายลึก มีการเบียดเบียน อาชญากรรมที่มี

ต่อมนุษยชาติโยงไปถึงระบบเผด็จการ การแบ่งชนชั้น ซึ่งผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ การเมือง ลัทธิชาตินิยม เชื้อชาตินิยมต่างๆ การปรากฏตัวโดดเด่นขึ้นของสิทธิมนุษยชนสมัยใหม่จึงมาจากแรงผลักดันของสิ่งที่มองว่าเป็นพลังทางประวัติศาสตร์ตะวันตกที่มีการเรียกร้องให้มีการยอมรับหรือยืนยันหลักในหลักจริยธรรมสังคมที่เรียกกันว่า “สิทธิมนุษยชน” เพื่อดำเนินภารกิจในการบรรเทาการละเมิดสิทธิระหว่างมนุษยชาติ นั่นคือ มนุษยชนต้องเคารพต่อสิทธิมนุษยชน/ ศักดิ์ศรีของมนุษย์ด้วยความจำเป็นอันจะปฏิเสธไม่ได้ ถึงแม้ว่าจะมีบางคนบางกลุ่มไม่เห็นด้วยก็ตาม

สรุปความว่า เรื่องสิทธิมนุษยชน เป็นเรื่องของสิทธิธรรมชาติที่ถูกกำหนดมาพร้อมกับการเกิดเป็นมนุษย์โดยแท้ มันนึกคิดสำนักกฎหมายธรรมชาติและมนุษย์ธรรมนิยมได้ตีความหมายของสิทธิมนุษยชนเป็นสิทธิธรรมชาติของมนุษย์ทุกเชื้อชาติ ทุกเพศทุกวัย แต่มันนึกคิดสำนักมาร์กซิสต์ที่ไม่เห็นด้วยกับความคิดของฝ่ายนี้ และกล่าวว่า สิทธิมนุษยชนไม่ใช่สิทธิธรรมชาติแต่เป็นสิทธิที่เกิดจากสังคม เศรษฐกิจ และวิถีการผลิต เป็นตัวกำหนดหรือพูดให้ชัดลงไปก็คือเกิดจาก “ทุนนิยม” ฝ่ายตะวันตกนั่นเอง นอกจากนี้ก็ยังมีสำนักอิสลามนิยมที่มีความคิดความเห็นต่อสิทธิมนุษยชนแตกต่างจากความคิดตามวิถีตะวันตก ในบริบทเกี่ยวกับวัฒนธรรมและการเมืองโดยอ้างถึงวิถีเอเชีย (Asian Values) หรือทัศนะเอเชีย แต่อย่างไรก็ตามแนวความคิดสิทธิมนุษยชนไม่ว่าจะเป็นแนวความคิดของตะวันตกและตะวันออกก็มีความคิดเห็นร่วมกันประการหนึ่งว่าสิทธิมนุษยชนจะประกอบด้วยสิทธิที่จะมีชีวิต มีศักดิ์ศรี มีเสรีภาพ สิทธิในทรัพย์สิน และสิทธิที่จะมีความมั่นคงและปลอดภัย อิสราภาพ ไม่ชอบที่จะถูกบังคับควบคุมอยากมีเสรีภาพในการคิดและความเชื่อ อยากแสดงออกซึ่งอุดมการณ์ ความต้องการ ฯลฯ ซึ่งทั้งหมดนี้เป็นสิทธิที่เกิดจากจิตใจของมนุษย์ทุกคน (มโนธรรม) สำหรับแนวความคิดตามวิถีไทยโดยทฤษฎีและประวัติศาสตร์ความคิดสิทธิมนุษยชน เราเพิ่งมีการศึกษาและวิจัย เกี่ยวกับความคิดสิทธิมนุษยชนในด้านต่างๆ เช่น ปรัชญา อุดมการณ์ วิถีชีวิตของคนไทย สิทธิเด็กสตรี คนชรา พิการ เป็นต้น นอกจากนี้ก็มีกระบวนการเคลื่อนไหว ต่อสู้เพื่อสิทธิ

มนุษยชนและความเป็นธรรมของฝ่ายเอกชนเกิดขึ้นมากมาย ได้ทำการเรียกร้องและทวงถามถึงสิทธิมนุษยชนที่ถูกละเมิดโดยพนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐ เรียกร้องให้รัฐบาลยุบสภาและคืนอำนาจอธิปไตยให้กับประชาชนและจัดให้มีการเลือกตั้งทั่วไป แต่รัฐก็ตอบสนองต่อการเรียกร้องสิทธิเช่นนี้โดยการกล่าวใส่ร้ายว่าเป็นผู้ก่อการร้ายและได้ปราบปราม เช่นฆ่าประชาชนที่เขามาใช้สิทธิมนุษยชนตามรัฐธรรมนูญการปกครองประเทศ และนี่คือแนวความคิดสิทธิมนุษยชนของรัฐไทยตามวิถีไทยใช้หรือไม่

บรรณานุกรม

- กมล พลวัน. พัฒนาการสิทธิมนุษยชน. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2538.
- จรัญ มะลูลีม. “ความไม่ลงรอยกันระหว่างโลกมุสลิมกับตะวันตก”. ผู้จัดการรายวัน. 30 กรกฎาคม 2540.
- จรัญ โฆษณานนท์ (แปล). “สิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีของมนุษย์: บทวิจารณ์เชิงวิเคราะห์แนวความคิด เรื่องสิทธิมนุษยชนในโลกที่มีใช้ตะวันตก”. วารสารกฎหมายคณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 10.2 (2538).
- _____. “ปัญหาสิทธิมนุษยชนวิถีเอเชียและวัฒนธรรมไทย”. วารสารอัยการ. 19.2 (2539).
- _____. รัฐธรรมนูญ 2550: จากศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์: สู่ธำนิสิทธิมนุษยชน. กรุงเทพมหานคร: นิติธรรม, 2544.
- _____. สิทธิมนุษยชนไร้พรมแดน: ปรัชญา กฎหมาย และความเป็นจริงทางสังคม. กรุงเทพมหานคร: นิติธรรม, 2545.
- _____. บนหนทางสิทธิมนุษยชน: แนวความคิดและปฏิบัติการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของประชาชนในสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร: สถาบันนโยบายศึกษา, 2550.
- _____. วิถีสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร: โครงการจัดฉลอง ๑๐๐ ปี รัฐบุรุษอาวุโสนายปรีดี พนมยงค์, 2543.
- จรัส ดิษฐาอมิชัย. บนหนทางสิทธิมนุษยชน. กรุงเทพมหานคร: สถาบันนโยบายศึกษา, 2549.
- ชนะ ประณมศรี. มุมมองสังคมไทยแบบบูรณาการ: ความรู้เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนในสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร: เวิลด์เทรค, 2549.
- ชัยวัฒน์ สถาอานันท์. สันติศึกษา/วิถีวัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิโกลด์คิมทอง, 2539.
- ชัยอนันต์ สมุทวณิช. ชีวิตและผลงานของเทียนวรรณและ ก.ศ.ร. กุหลาบ. กรุงเทพมหานคร: ธีรสาสน์, 2522.

- ชัยอนันต์ สมุทวณิชและชัตติยา กรรณสูต. *เอกสารการเมืองการปกครองไทย* (พ.ศ. 2417-2477). กรุงเทพมหานคร: สถาบันสยามศึกษา สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2532.
- ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ. *ธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน*. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์การศึกษาเศรษฐกิจศาสตร์การเมือง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543.
- นพพิธ สุริยะ. "คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ". *วารสารนิติศาสตร์*. 29.4 (2542).
- พนัส ทัศนียานนท์. "ปรัชญากฎหมายธรรมชาติ". *วารสารอัยการ*. 3.2 (2523).
- พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต). *พระพุทธศาสนาในเอเชีย*. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2531.
- พิเชษฐ์ เมลานนท์. "สิทธิมนุษยชนและค่านิยมวัฒนธรรม". *วารสารอัยการ*. 20.23 (2540).
- วรินทร์า เกษมวงศ์. "การยอมรับสิทธิมนุษยชน". *จดหมายข่าวสิทธิมนุษยชน*. ฉบับที่ 4 มกราคม-เมษายน 2544.
- วีระ โลจายะ. *กฎหมายสิทธิมนุษยชน*. กรุงเทพมหานคร: แสงจันทร์, 2524.
- _____. *ความสัมพันธ์ระหว่างศาสนากับสิทธิมนุษยชน*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ, 2541.
- ส. ศิวรักษ์. *แหวกแนวคิด*. กรุงเทพมหานคร: ๒๒๒, 2538. หน้า 40.
- สมบัติ จันทรวงศ์ (แปล). *ทฤษฎีการเมืองตะวันตก เล่ม 1*. กรุงเทพมหานคร: โครงการตำราสังคมศาสตร์, 2520.
- _____. *มหาชนรัฐและประชาธิปไตย: ความคิดทางการเมืองอเมริกัน ค.ศ. 1776 - 1800*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2529.
- สันติ อัสโวกุณฺโณ. *คู่มือสถาบันสิทธิมนุษยชนระดับชาติ*. กรุงเทพมหานคร: คณะกรรมการประสานงานสิทธิมนุษยชน (กปส.), 2541.
- สุภาภรณ์ จันทวานิช. *ทฤษฎีสังคมวิทยา*. พิมพ์ครั้งที่ 3, กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2553.

เสนห์ จามริก (แปล). *ความคิดทางการเมืองจากเพลโตถึงปัจจุบัน*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2519.

_____. *พัฒนาการสิทธิมนุษยชนในประเทศไทย*. กรุงเทพมหานคร: สมาคมสิทธิเสรีภาพของประชาชน, 2531.

_____. "สิทธิมนุษยชนในสังคมไทย (จบ)". ผู้จัดการรายวัน, 5 มีนาคม 2544.

_____. "สมมุติฐานและปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชน". *จดหมายข่าวสิทธิมนุษยชน ฉบับที่ 4*. มกราคม-เมษายน 2544.

อาษา ขอจิตต์เมตต์. *ไรสเวลส์ ผู้สร้างสรรอ.ให้เป็นผู้นำของโลก*. พระนคร: ขอจิตต์เมตต์, 2494.

"Rights For all Human Rights in the USA". *Amnesty International News*. November 1998.

Rosenbaum, Alan S. *The Philosophy of Human Rights International Perspective*. London: Aldwych Press, 1980.

Kamenka, Eugene & Tay, Alice Erh-Soon. *Human Rights*. London: Edward Arnold, 1980.

Vincent, John. *Human Rights and International Relation*. Cambridge: Cambridge University Press, 1988.

Human Security in intellectual Property Rights: A Case Study of Thailand's Patent Policy^{*}

Chakkri Chaipinit and Vira Somboon^{**}

Abstract

This article aims to show that the one-size-fit-all intellectual property protection reasserts an essential discussion of human security when the strong intellectual property protection under a neoliberal market ideology has had a diverse effect on a global health. A Case of Thailand has shown that its patent policy deprives health security. An establishment of the Department of Intellectual Property, Ministry of Commerce; the three volumes of the Patent Act; and Pharmaceutical Research and Manufacturers Association

^{*} This work was supported by the Higher Education Research Promotion and National Research University Project of Thailand, Office of the Higher Education Commission (HS1069A).

^{**} Lecturer at Department of Political Science, Faculty of Political Science and Law, Burapha University.; Associate Professor at Department of International Relations, Faculty of Political Science, Chulalongkorn University.

has dislocated the Thai society and patients from the cessation of R&D projects on medicines as well as the increasing prices of medicines. These dynamics concerns human security and a need to improve health security for individuals' safety and equality in the foreseeable future

บทคัดย่อ

บทความชิ้นนี้ได้ชี้ให้เห็นว่าการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาแบบครอบจักรวาลกระตุ้นให้เห็นถึงความจำเป็นในการศึกษาถึงประเด็นความมั่นคงด้านมนุษย์ การคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาที่เข้มงวดภายใต้อุดมการณ์แบบตลาดเสรีนิยมใหม่ ได้ส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อระบบสาธารณสุขของโลก กรณีศึกษาที่เกิดขึ้นในประเทศไทยได้ชี้ให้เห็นว่า นโยบายสิทธิบัตรของไทยทำให้ประชากรของประเทศถูกจำกัดสิทธิ์ในเรื่องความมั่นคงของมนุษย์ด้านสาธารณสุข การจัดตั้งกรมทรัพย์สินทางปัญญา กระทรวงพาณิชย์ การออกกฎหมายและการแก้พระราชบัญญัติสิทธิบัตรทั้งสามฉบับ และบทบาทของสมาคมผู้วิจัยและผลิตเภสัชภัณฑ์ ได้สร้างความไม่พอใจให้เกิดขึ้นในสังคมไทยและคนไข้จำนวนมากได้รับผลกระทบ องค์การพหุเหล่านี้อาจส่งผลให้การวิจัยและค้นคว้าทางด้านเภสัชภัณฑ์ของไทยหยุดชะงักลงอย่างสิ้นเชิงพร้อมกันนั้น ก็ได้ส่งผลให้ราคายาเพิ่มสูงขึ้นอย่างมาก ประเด็นเหล่านี้มีความเกี่ยวข้องกับเรื่องความมั่นคงของมนุษย์และจำเป็นต้องปรับปรุงระบบสาธารณสุขให้รองรับกับความปลอดภัยและความเท่าเทียมกันของมนุษย์ในอนาคตอันใกล้

INTRODUCTION

The concept of human security has been widely discussed for a while among those scholars who focus on international relations, international political economy, economics, civil society, or even

military strategy. This phenomenon reflects a paradigm shift from the state-centric notion to the rights of individuals. Rather than narrowly focusing on military, national interests, wealth and power, and nuclear weapons, regarded as the tradition security, human security provides a space for discussing individuals' safety in their economic and societal circumstances of equality and justice.¹ The question of how human security fits into the discussion of intellectual property (IP hereafter) is firmly relevant to an idea of the neoliberal market in which it has an effect on individuals' safety, rights, and equality.

Based on Karl Polanyi's problematique on "the self-regulating market", an emergence of liberal market economy has drastically transformed natural resources to so-called "the fictitious commodities" and integrated social life to be part of a market economy.² In the light of an academic activity, Joseph Stiglitz finds that what Polanyi's concerns about the market and its discontents have been currently re-appearing in the age of Neoliberalism.³ The neoliberal self-regulating market has monopolized knowledge and information in forms of intellectual property rights, in which knowledge and natural resources have been commoditized into the "new fictitious commodities". Such dynamic leads to an emergence of the global intellectual property protection in which each nation is obliged to impose a protection on patent, corporation, and trademark. In this process, the United States, other leading industrial countries, and pharmaceutical corporate have

¹ Donald E. Weatherbee. "Human Security in Southeast Asia International Relations", in *Southeast Asia: the Struggle for Autonomy*. 2010. p. 233.

² See, Karl Polanyi. *The Great Transformation*. 1957.

³ Joseph E. Stiglitz. "Foreword". Karl Polanyi. *The Great Transformation: The Political and Economic Origins of Our Time*. 2001.

jointly pressured countries around the world to develop their domestic patent system in exchange with the US trade preferences.⁴ In a case of Thailand, with a pressure from Department of Intellectual Property, Ministry of Commerce, and Pharmaceutical Research and Manufacturers Association (PReMA), Thailand has been forced to enact the stringent patent acts, particularly the protection of medicine products in 1992, 8 years before a deadline from the World Trade Organization (WTO). Consequently, the IP protection and drug patents led to an absolute cessation of pharmaceutical R&D in Thailand, a collapse of healthcare welfare, and an obstruction of patients to access medicines.

This article intends to argue that *“the one-size-fit-all intellectual property protection reasserts an essential discussion of human security when the strong intellectual property protection under a market ideology has had a diverse effect on a global health. A Case of Thailand will show how its patent policy deprives individuals’ safety, rights, and equality in healthcare”*. In order to support an above argument, this article will be divided into four main parts. The first part aims to briefly review a concept on human security in order to draw readers to a common understanding. The second part proposes a linkage between human security and an issue on intellectual property right. To illustrate more on a vital of this study, the third element deals with a hot debate on global health, in which most scholars agree that the one-size-fit-all intellectual property protection has had an effect on

⁴ Peter Drahos. “Global Property Rights in Information: The Story of TRIPS at the GATT”. *Prometheus*. 13.1(1995): 7-8; and G. Bruce Doern. *Global Change and Intellectual Property Agencies*. 1999. p. 49.

the quality of health globally. The last part proudly presents a case study on Thailand where a patent policy has long been dedicated to the market ideology so that it impedes a way towards human security.

I. GETTING TO KNOW HUMAN SECURITY: A VERY BRIEF INTRODUCTION

Human Security is a new re-fashioning concept in a security issue. It has been widely discussed since the end of the Cold War.⁵ For some international relations scholars, a discussion on human security signals a paradigm shift from a traditional security to a room for individuals' welfare and status.⁶ As having long been witnessed, a discussion on "traditional security", emerging in the Cold War era to explain a state's capacity to cope with external threats, has concerned a topic on nation state, sovereignty, national interest, armament, nuclear weapons, and threats from enemies and invaders.⁷ This is a legacy from an emergence of nation-state in the 17th century where an idea of a traditional security becomes apparent. States solely employ rights and means to protect their citizens. Therefore, the notion of state power and national security are thus established and emphasized to guarantee order and peace especially in a period of the Cold War.⁸

⁵ David Capie and Paul Evans. *The Asia-Pacific Security Lexicon*. 2002. p. 139.

⁶ Donald E. Weatherbee. *loc.cit.*

⁷ David Capie and Paul Evans. *loc.cit.*

⁸ Commission on Human Security. *Human Security Now*. 2003. p.2.

In contrast, with a more complexity of international security in the 21st century, the idea of traditional security fails to cover many new issues; like, HIV, economic gaps, global warming or biological diversity. For those who support an idea of “human security”, the traditional security operates on an expense of well-beings of people in seeking security in their daily lives. Rather focusing on a territorial security, a human security arena therefore pays much attention to threat of disease, hunger, poverty, unemployment, crime, social conflict, discrimination, political repression, and environmental hazard.⁹

Regarding a definition of “human security”, there are several meanings from many academics. Foreign Affairs and International Trade Canada (DFAIT) defines that “*human security requires a shift in perspective or orientation...taking people as its point of reference, rather than focusing exclusively on...territory or governments*”.¹⁰ Similarly, the Commission on Human Security also defines that human security is “*to protect the vital core of all human lives in ways that enhance human freedoms and human fulfillment...to [protect] people from critical (severe) and pervasive (widespread) threats...human security also reinforces human dignity*”.¹¹ Despite a number of different definitions, the 1994 United Nations Development Program's Report provides a simplistic but accurate meaning of human security; that is, “*freedom from want and freedom from fear*”.¹² Interestingly,

⁹ David Capie and Paul Evans. *loc.cit.*

¹⁰ Department of Foreign Affairs and International Trade. *Human Security: Safety for People in a Changing World*. 1999. p. 1.

¹¹ Commission on Human Security. *op.cit.* p. 4.

¹² UNDP. *Human Development Report 1994*. Web. <http://hdr.undp.org/en/reports/global/hdr1994>. 11 June 2011.

such twined definitions have been supported by many scholars. For instances, Thakur discloses human security into both negative and positive way in sense that people need a freedom from want, hunger, attack, torture, imprisonment without a free and fair trial as well as people need a freedom to enjoy life and fulfill achievement respectively.¹³ In the same way, Takemi, drawing an idea from Lincoln Chen, defines human security in a three-part approach: human survival; human well-beings, and human freedom.¹⁴

The 1994 UNDP Report identifying threats to human security were poverty, disease, employment, displacement, education, environment, gender inequality, and so on.¹⁵ This report is therefore regarded as a concretization of human security in an international arena; in the same time, it pinpoints a good start for other efforts of the United Nations for today's development programs.¹⁶ The most prominent UN's program is publicly known as "the Millennium Development Goals" (MDGs). The MDGs supported by the UNDP pledges to deal with poverty and other goals in 2015. There are eight goals contained in this program; those are: eliminate extreme hunger and poverty; achieve universal primary education; promote gender equality and empower women; reduce child mortality; improve maternal health; combat HIV/AIDS, malaria, and other diseases; ensure environmental sustainability; and develop a global partnership

¹³ David Capie and Paul Evans. *op.cit.* p. 139-140.

¹⁴ *Ibid.* p. 140.

¹⁵ UNDP. *loc.cit.*

¹⁶ Donald E. Weatherbee. *op.cit.* pp. 233-234.

for development.¹⁷ These goals have been urged by UNDP for each nation to integrate them with national development programs. It can be argued that MDGs is the most concrete achievement of human security in circumstances.

In order to shape a common understanding on human security which links to a broad area, David Capie and Paul Evans offer four interesting points as the followings.¹⁸ First of all, although the concept of human security treats human as a main unit of analysis, state remains essential in complementing the survival and dignity of individuals. For instance, the role of government is indispensable in protecting citizen's rights, in providing basic infrastructures, or in preserving environments. Without states, these tasks cannot be achieved.

The second characteristic is that human security covers broad area of issues ranging from unemployment, drugs, crime, pollution, human rights, health, environment, diseases, or even wars and organized violence. All of these issues aim to protect people from a wide range of security threat.

The third important point is that a threat human security concerned is not isolated but affecting people everywhere around the world. To this point, Sadako Ogata sharply argues that *"human security requires including the excluded...at the start of the 21st century, we are at dangerous crossroads...in a world of growing interdependence and transnational issues, reverting to unilateralism*

¹⁷ See also, The United Nations. *Millennium Development Goals*. Web. <http://www.un.org/millenniumgoals/>. 11 June 2011.

¹⁸ David Capie and Paul Evans. *op.cit.* pp. 140-142.

and a narrow interpretation of state security cannot be the answer".¹⁹
The view of human security is thus not a clear-cut territory, but interdependence and shared sovereignty.

Last but not least, human security is one essential element of human development. While human development focuses on people's choices of lives and quality of lives, human security focuses on downside risks, menace survival, the continuation of daily life, and the dignity of human beings. A decent standard of living, a proper healthcare program, an effective educational program, longevity, and opportunities for participation supportably are all interesting issues of both human security and human development. Human security and human development are therefore mutually reinforcing.²⁰

To conclude the first part, human security is relevant to several areas; these are, economics, politics, health, food, education, environment, water, biological diversity, energy, welfare, or even intellectual property.²¹ These issues have an effect on people's daily life, rights, safety, or even equality. Unless a proper public service management, security and safety of people cannot be guaranteed. Among these relevant issues, the protection of intellectual property is currently a hot debate among developed nations, developing nations, and underdeveloped nations since it regards dual issues between global health and development.

¹⁹ Commission on Human Security. *op.cit.* p. 5.

²⁰ *Ibid.* pp. 8-10.

²¹ See also, Patcharawalai Wongboonsin, Amara Pongsapich, Supang Chantavanich, and Chanchutha Sookkhee. Eds., *Promoting Human Security in APEC Countries*. 2006; see also, Hans van Ginkel, Brendan Barrett, Julius Court, and Jerry Velasquez. Eds., *Human Development and the Environment: Challenges for the United Nations in the New Millennium*. 2002.

II. THE LINK BETWEEN HUMAN SECURITY AND INTELLECTUAL PROPERTY RIGHTS: THE MARKET-DRIVEN IDEOLOGY

A discussion on how human security linked with intellectual property regards the questions of: how intellectual property works; and what are mechanisms driving the IP protection forward. These dual critical questions are relevant to an idea of the market ideology in which knowledge and information have been commoditized to serve a market orbit. This part will discuss an idea of the IP protection and its global mechanisms to show that the market-driven ideology influencing the IP system reasserts a vital of human security.

A. The IP Protection: a commodification of knowledge and information

As Polanyi concerns the rise of liberal market economy in the seventeenth century, Stiglitz discovers that Neoliberalism has brought about a reincarnation of the neoliberal market economy.²² This newly emerging market has embraced knowledge and information as one among other market productions known as the “*knowledge-based economy*”.²³ Following Polanyi, a commodification of knowledge and

²² A discussion on Karl Polanyi's, *The Great Transformation*, and its implications on the neoliberal era, see Chakkri Chaipinit, and Christopher May. “The Polanyian Perspective in the Era of Neoliberalism: The Protection of Global Intellectual Property Rights”. *Journal of Population and Social Studies*. 19.1(2010): 99-122.

²³ The term “knowledge-based economy” is firstly used by Bob Jessop. See, Bob Jessop. *The Future of the Capitalist State*. 2003. pp. 18-22.

information leads to an emergence of the global intellectual property system where knowledge and information become exchangeable and costly to access.²⁴ This logic presumes the market as the best determining-decisions mechanism suggesting that a price can be put on everything so that it can be traded and subjected to legal contracts even knowledge and information.²⁵ Central to an idea of Neoliberalism, set of ideas like deregulation, privatization, and liberalization have been systematically promoted to serve an expansion of economic globalization.²⁶ The neoliberal notion has been injected through education, media, corporate and financial sectors, and state institutions, with the giant supporters; like, the International Monetary Fund (IMF), the World Bank, and WTO.²⁷ With such global governance, it is meant that an economic structure of countries around the world will be arranged to suit the flows of capitals, investments, and speculations.²⁸

²⁴Peter Drahos and John Braithwaite. *Information Feudalism: Who Owns The Knowledge Economy?*. 2002. p. 5.

²⁵ David Harvey. *A Brief History of Neoliberalism*. 2007. pp. 160-165; Ronaldo Munck. "Globalization and contestation: A Polanyian problematic". in *Globalizations*. 3.2(2006): 178.

²⁶John Williamson terms the neoliberal economic tenets, adopted by the rightists and the neo-conservatives as "Washington Consensus". See, John Williamson. *Latin American Adjustment: How Much Has Happened?*. 1990.

²⁷David Harvey. *op.cit.* p. 3.

²⁸ Bob Jessop. describes the neoliberal market as the vigorous 're-commodification of political, educational, health, welfare, scientific, and other activities organized by businesses oriented to exploiting opportunities for profit without regard to possible extra-economic costs and benefits'. See, Bob Jessop. *The Social Embeddedness of the Economy and Its Implications for Economic Governance*. Web. <http://www.comp.lancaster.ac.uk/sociology/soc016rj.html>. 2 April 2009.

In the realm of intellectual property rights, knowledge and information have become *"the most important factor of production and the key to economic competitiveness"*.²⁹ To illustrate more on the commodification of knowledge and information, Christopher May and Susan Sell provide a very interesting metaphor. They argue that knowledge and information are construed as a scarce resource though they are at first not scarce. In this sense, knowledge, formerly not scarce, becomes a scarce commodity that required money for the use of it. Once knowledge and information are a subject of ownership, the IP protection allows ownerships to reap their benefits legally, instead of opening a common usage in each community.³⁰ With the rise of knowledge-based economy, knowledge and information are thus subjected to the profit-seeking market through the full commodification, namely patent, copyrights, and trademarks.

This picture is greatly different from what had happened for ages. Before the rise of neoliberal market economy, knowledge and information were not a commodity and that they has no price for the use of it. During a primitive society, traditional knowledge and folklore are collective resources that people in the same communities shared,

²⁹ See also, Bob Jessop. "Knowledge as a Fictitious Commodity: Insights and Limits of a Polanyian Analysis". in A. Bugra and K.Aratan, Eds., *Market Economy as a Political Project: Reading Karl Polanyi for The 21st Century*. 2007.

³⁰ Christopher May and Susan Sell. *Intellectual Property Rights: A Critical History*. 2006. pp. 5-6; see also, Karl Polanyi. *Primitive, Archaic, and Modern Economies: Essays of Karl Polanyi*. 1971. p. 145.

cultivated, and maintained them for a common usage.³¹ However, an integration of the knowledge-based economy into traditional communities has become costly for people and communities to access the suitably intellectual commons. Even traditional knowledge and folklore that have been developed by traditional people and communities, they are also subjected to the full commodification. The most notably example of this case is an Indian turmeric and neem tree where the US researchers and foreign corporations were granted a patent on what Indians considered to be traditional uses.³² Against the notion of human security, the universalization of patent protection has thus led to an obstacle to access medicines since it has transformed biodiversities. Some patented knowledge has belonged to indigenous knowledge in traditional communities from ages to ages instead of newly invented.³³ This has caused some dislocations and social concerns, especially among developing countries, in several ways, such as economic development, public health, and technological transfer.³⁴

³¹ Weerawit Weeraworawit. "International Legal Protection for Genetic Resources, Traditional Knowledge and Folklore: Challenges for the Intellectual Property System". in Christophe Bellmann, Graham Dutfield and Ricardo Melendez-Ortiz. Eds., *Trading in Knowledge: Development Perspectives on TRIPS, Trade and Sustainability*. 2003. p.159; Graham Dutfield. "Introduction". Christophe Bellmann, Graham Dutfield, and Ricardo Melendez-Ortiz, Eds., *Trading in Knowledge: Development Perspectives on TRIPS, Trade and Sustainability*. 2003. p. 12.

³² Christopher May and Susan Sell. *op.cit.* pp. 194-5; See also, Vandana Shiva. *Protect or Plunder?: Understanding Intellectual Property Rights*. 2001.

³³ See also, Suman Sahai. "Indigenous Knowledge and its Protection in India". in Christophe Bellmann, Graham Dutfield, and Ricardo Melendez-Ortiz. Eds., *Trading in Knowledge: Development Perspectives on TRIPS, Trade and Sustainability*. 2003.

³⁴ Christopher May and Susan Sell. *op.cit.* pp. 176; Graham Dutfield. *op.cit.* p. 18.

An adoption of a neoliberal thinking to the IP protection therefore leads to a dominant power of developed nations over underdeveloped nations. The reason of why we have to raise a dichotomy between 'developed' and 'underdeveloped' here is that advanced industrial nations have mostly possessed a portfolio of intellectual property; whereas, underdeveloped nations fail to do so. This occurrence allows them to gain advantages over those countries where the IP portfolio are less. Assuming an inequality in the power relationship on the IP protection, the stronger the protection of intellectual property has been imposed, the more developed nations are able to gain advantages over underdeveloped countries. Peter Drahos and John Braithwaite depict this relation as so-called "the knowledge game" in which players "*would [strategically] produce knowledge that would be developed into products, for which their legal divisions would secure an impregnable patent position*".³⁵ The ownership of the IP portfolio allows developed nations as well as advancing industrial countries a handicap to negotiate with other non-IP portfolio countries.

As we shall see, an importance of the IP protection has forced the US and pharmaceutical corporations to promote an adoption of IP standardization in each country. The US has played a leading role to pursue such policy via a promotion of trade package. Moreover, the US also advances its interests via the global IP institutions in order to enforce the IP protection legally. It is thus interesting to discuss the roles of the World Intellectual Property Organization and the World Trade Organization in the following section.

³⁵ Peter Drahos and John Braithwaite. *op.cit.* p. 52.

B. The IP Mechanisms: the WIPO and WTO twin turbo

In an epic of intellectual property discussion, the roles of the World Intellectual Property Organization (WIPO) as well as the World Trade Organization (WTO) are by no way indispensable. It can be argued that before an appearance of WTO, especially the Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights Agreements (TRIPs), WIPO had taken a monopoly role in an IP regime. The WIPO-WTO twin turbo is therefore worthwhile to clarify and study here.

It is good to begin with the role of WIPO as the first milestone for the protection of IP portfolio. Although WIPO has long been serving as one of the global institutions, it is often been neglected from those who study international relations, or international political economy when comparing it with the World Bank or WTO.³⁶ Tracing back to its origin, WIPO is a combination between the “1883 Paris Convention for the Protection of Industrial Property” which was designed to help people of one country obtain protection in other countries in form of industrial property rights (i.e. patents, trademarks, and industrial designs) and the “1886 Berne Convention for the Protection of Literary and Artistic Works” which was designed to help member states to obtain rights and payments for the use of their creative works (i.e. novels, short stories, poems, plays, songs, operas, musicals, sonatas, drawings, paintings, sculptures, and architectural works). Not so long after an agreement to sign the “Convention Establishing the World Intellectual

³⁶ Christopher May. *The World Intellectual Property Organization: Resurgence and the Development Agenda*. 2007. p. 1.

Property Organization” on July 14, 1967, WIPO became a specialized agency of the UN on December 17, 1974. This movement signaled an establishment of the IP protection as a global standardization.³⁷

Being the specialized agency of the UN, WIPO has taken a responsibility helping many countries to improve their domestic IP legal framework. As indicated in the first report to the UN in 1975, WIPO showed, UN in 1975, the need to help “developing countries in promoting their industrialization, their commerce, and their cultural, scientific and technological development through the modernization of their industrial property and copyright systems and in meeting some of their needs in scientific documentation and the transfer of technology and technical know-how”.³⁸

Following this report, WIPO has been imposing several technical assistance programs, exchange training programs, funding-supported programs, and even legislative assistance programs for many developing nations.³⁹ As we shall see and discuss in the last part, WIPO has a very close relationship with the Department of Intellectual Property (DIP), the Ministry of Commerce of Thailand. Both organizations speak the same language, share the same thought, and act the same manner, particularly a need to lift up the standardization of IP protection in Thailand.

³⁷ *Ibid.* pp. 15-23; G. Bruce Doern. *op.cit.* p. 22; Daniel Gervais. *The TRIPS Agreement: Drafting History and Analysis*. 2003. pp. 9-10.

³⁸ WIPO. *Report of The World Intellectual Property Organization to the Economic and Social Council of the United Nations at its Fifty-Ninth Session*. 1975. p. 13. cited in Christopher May. *op.cit.* p. 27.

³⁹ Christopher May. *op.cit.* pp. 26-27.

The second leg of twin turbo is WTO, an organization derived from a development of the General Agreement on Tariffs and Trade (GATT) on January 1, 1995. Richard Peet argues that this progressive movement aims to respond the notion of trade liberalization, a free flow of commodities, services, and capitals, a promotion of market competitiveness, and the new emerging issues; like intellectual property rights.⁴⁰ It is sufficient to say that a major backdrop of WIPO is on an absence of formal court to deal with any dispute over IP matters.⁴¹ This condition forces the US and other IP portfolio owners to establish a body that strong enough to cover enforcement, acquisition, and most-favoured nation obligations on the IP protection. Once the formal establishment of WTO achieved, TRIPs became a new tool to promote an IP regime of the twentieth century.⁴²

The TRIPs Agreement has set up a minimum standard for a protection of intellectual property contributions; these are, copyright, trademarks, geographical indications, industrial designs, and layout-designs of integrated circuits.⁴³ An imposition of TRIPs as a new global governance in an IP arena has enabled developing nations to pursue their interests.⁴⁴ The main reason is that all WTO members are obliged to charge criminal procedures and penalties, to imprison, and

⁴⁰ Richard Peet. *Unholy Trinity: the IMF, World Bank, and the World Trade Organization*. 2003. p. 146.

⁴¹ G. Bruce Doern. *op.cit.* p. 25.

⁴² Daniel Gervais. *op.cit.* pp. 10-11; Christopher May. *op.cit.* pp. 25-26.

⁴³ Drahos and Braithwaite. *op.cit.* p. 10.

⁴⁴ Christopher May. *op.cit.* pp. 32-33.

to fine in their domestic legislations for those who violate intellectual property rights.⁴⁵

What impacts most on an issue of human security explicitly appears in an effort of WIPO to reassert its position in the realm of intellectual property in September 2004. WIPO has attempted to borrow an optimistic wording of “Development Agenda” from the Doha round of WTO on a need to advance a stronger IP protection. Many WIPO’s members from a developing-nation side have sought to enlarge regulations, enforcing procedures, and punishments by citing the need to provide incentives for inventors and researchers. In other words, without a proper incentive, innovations and R&D cannot be achieved. This dynamic surprised members from a developing-nation side, in which all of them understand that the “Development Agenda” scheme, prompting an idea of MDGs, should benefit them rather than increasing a level of IP protection. As Christopher May puts it, “the underlying logic of the Development Agenda, therefore, is perhaps best understood as an attempt to “mainstream” development of WIPO”.⁴⁶

To end up this part, an objective of discussing this content is that when applying the notion of IP protection and its global governance mechanisms on a global health issue, safety, rights, and equality of individuals are in critical. The WIPO-WTO twin turbo grooms pharmaceutical corporations to reap and protect their huge profits.

⁴⁵ Richard Peet. *op.cit.* pp. 155-156.

⁴⁶ Christopher May. *op.cit.* p. 79.

III. HUMAN SECURITY AND GLOBAL HEALTH: EFFECTS ON INDIVIDUALS' SAFETY

The illustration of intellectual property and its market mechanisms allow us to see how the market-driven ideology is working. Following the previous task, this part will show how pharmaceutical corporations advance their profits, what their strategies are, and how about the linkage with human security by examining the global health issue.

In a connection between human security and health issue, it is meant that *"individuals and the population are secured about their health regardless of their social classes and economic status... people must be "secured" in the environment they live in. [And] they must have equitable access to good quality essential care when they get sick or become disabled"*.⁴⁷ As being discussed in the opening of this article, a health security issue has been actively inserted into the 2004 UN reform plan. In a report titled "A More Secure World: Our Shared Responsibility", an established ad hoc committee, the High-level Panel on Threats, Challenges and Change, asserted an importance to put in a health security as one among new threats in the 21st century. The Panel, led by Anand Panyarachun as a chairman, indicates economic and social threats, poverty, infectious disease and

⁴⁷ Chitr Sitthi-Amorn, Yupha Onthuam and Suvajee Good. "Indicators for Redistribution of Economic Benefits towards Health Security". in Patcharawalai Wongboonsin, Amara Pongsapich, Supang Chantavanich and Chanchutha Sookkhee. Eds., *Promoting Human Security in APEC Countries*. 2006. p. 61.

environmental degradation are all new threats that break out with no national boundaries, and must be recognized at a national level, a regional level, through a global level.⁴⁸

Similarly, the Commission on Human Security⁴⁹ highlights an importance of being good health as a vital core in the realm of human security. Good health is essential to human dignity and human security in sense that it is a precondition for social stability. In the final report titled "*Human Security Now*", the Commission implies that "[a] healthy child can learn, grow and develop...an adult cured of tuberculosis can resume work to support the livelihood of her family...saving a child's life can secure the future generations of a family...[in contrast] the absence of good health can result in enormous grief (the loss of a newborn or young child) and can precipitate an economic catastrophe for the family (the sudden death of a working adult)".⁵⁰

Based on an above implication, a promotion of health security must be redistributed on a basis of equity, efficiency, quality, and social accountability regardless of rich or poor, men or women, and have or have-not. Nevertheless, since resources are scarce and finance is limited, the underprivileged or the poor should be a priority

⁴⁸ The United Nations. *A More Secure World: Our Shared Responsibility*. 2004. pp. 1-3.

⁴⁹ Commission on Human Security is an initiative of the Government of Japan in an response to the UN Millennium Development Goal. This Committee is co-chaired by Sadago Okata, a former UN High Commissioner on Refugees, and Amartya Sen, a Nobel Laureate and Master of Trinity College, Cambridge University. For more information see, *The Commission on Human Security official website*. March 2002. Web. <http://www.humansecurity-chs.org/index.html>. 18 June 2011.

⁵⁰ Commission on Human Security. *op.cit.* p. 96.

group that states aim to provide health security. In the light of a relationship between economic globalization and health security, the fundamental of “equity” means that the rich and the poor have an equal access on health in terms of quality, rather than quantity. Nowadays, compared to those of the poor, the privileged or the rich can easily access to medical care since they possess capabilities to reach private medical services, patented medicines, or high-class insurances.⁵¹ The public health care system should therefore focus on the poor to guarantee their rights to health and to protect them from a fierce economic competition.

However, what has exactly happened in a current time is that these social surveillances have been affected by the market idea. The globalization has enabled an idea of profit-making ideology in sense that the protection of intellectual property has been globally promoted. It can be argued that a promotion of economic growth as mandated in the age of globalization has abandoned a proper distribution on optimal choices on societies. An emphasis on growth, innovation, and patent has widened the gap between the rich and the poor, as well as among industrialized nations, developing nations, and under-developed nations.⁵² In other words, as being discussed previously, the logic of IP protection is optimistic in providing incentives for researchers or inventors. In the other side, once applying such notion onto medicines the IP protection has inevitably led to an impediment of access on drugs. This is meant that only a handful of rich people can

⁵¹ Chitr Sitthi-Amorn, Yupha Onthuam and Suvajee Good. *op.cit.* pp. 62-63.

⁵² *Ibid.* p.61.

access to effective medicines, or patented drugs; whereas, a huge number of poor people are left behind since their economic status do not allow them to access expensive medicines.

To illustrate more on such phenomenon, a discussion on roles of pharmaceutical corporation is essential here. Among businesses and interested groups in the US, pharmaceutical corporation have seized the most powerful action in pushing the protection of IP portfolio. This is because their profits will be properly advanced only if nations around the world overwhelmingly accept a status of patent. In order to achieve their purposes, the gigantic pharmaceutical companies; like, Abbott (US), Bayer Healthcare Pharmaceuticals (US), Bristol-Myers Squibb Company (US), GlaxoSmithKline (UK), Johnson and Johnson (US), Merck & Co., Inc. (US), Novartis Corporation Pharmaceuticals (US), Pfizer, Inc. (US), Sanofi-Aventis (US), etc, have been employing the lobbying measures to influence the US trade policy. In the light of inserting the IP standardization, the owners of patented medicines need a guarantee that their brand name medicines will be properly protected in each country. Regardless of which nationalities their companies are, drug companies in the US, Japan, or European countries, have tried hard to pressure several nations to strengthen the patent regime.⁵³

⁵³ Susan Sell. "Multinational Corporation as Agents of Change: The Globalisation of Intellectual Property Rights". Claire Cutler, Virginia Haufler, and Tony Porter. Eds., *Private Authority and International Affairs*. 1999. p. 172

As being an exclusive club of pharmaceutical companies, “Pharmaceutical Research and Manufacturers of America” (PhRMA) has had a core responsibility in providing many developing nations technical assistances, legal advisories, experts and advocacy skills via the United States Trade Representative (USTR), and the Advisory Committee on Trade Negotiations (ACTN). Both of them have responsible for an international trade of the US administration. While USTR represents an American national interest and negotiates with trading parties on the table; ACTN plays as a think tank for Washington regarding trade issues and acts as an agent linking between businessmen and the US administration. The complex relationship of PhRMA-USTR-ACTN has enabled an interest of drug companies be responded with a supporter of ACTN and USTR’s trade policy. During the Uruguay Round of the WTO meeting, it is obvious that ACTN played as the key agent of the big businesses in influencing the US stance on intellectual property. This pressure was later developed to the US strategy on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights (TRIPs) policy.⁵⁴

Because of this, USTR has always inserted the protection of patent as an irreversible condition on the trade-negotiating tables. If necessary, the US government has a legitimacy to impose trade sanctions on any trade-party countries that fail to enact and enforce higher standards of intellectual property protection.⁵⁵ These measures have been appeared in series of the US Trade Acts; such as, “the US

⁵⁴ Drahos and Braithwaite. *op.cit.* p. 72.

⁵⁵ *Ibid.* pp. 72-73.

Tariff Act of 1930", "*the Trade Act of 1974*", "*the Trade and Tariff Act of 1984*", "*the Omnibus Trade and Competitiveness Act*", which provides the well-known "301 process", or "*the Trade Promotion Authority 2002*".⁵⁶ These acts legally allow the US government to counter with any countries violating intellectual property rights, or even failing to protect IP portfolios. To elaborate more on this topic, the US administration, with pressure from the global pharmaceutical corporation, has inserted the minimum standard of the IP protection into the world trade regime both a multilateral regime and a bilateral level.

In the realm of international trading parties with the US, it is apparent that the more developing countries sign the US bilateral free trade agreements, the less they have collective bargaining power to negotiate with Washington. A case of protestation and the strong bargaining power of developing countries led by India and Brazil in the Cancun Meeting exemplifies well of how benefits to the collective bargaining actions against the one-size-fit-all IP protection.⁵⁷ Buntoon Setsiroj, an outstanding member of the FTA Watch Coalition, argues that the US bilateral free trade agreements can be best regarded as a 'divide-and-conquer' strategy. After an upset result in Mexico, the bilateral trading regime has instead enabled the US administration to achieve the IP protection in each country.⁵⁸ In the similar way, Jakkrit Kuanpoth, another famous academic on intellectual property rights,

⁵⁶ Ann Capling. "Trading Ideas: The Politics of Intellectual Property". in Brian Hocking and Steven McGuire. Eds., *Trade Politics*. 2004. p. 183.

⁵⁷ Sangeeta Shashikant. "The Politics of the US' Free Trade Agreements". in *Third World Resurgence*. 167/168(2004): 14.

⁵⁸ Buntoon Setsiroj. "Effects of the Liberalization of Trade and Services". in *FTA and Public Policy: Traps or Opportunities on Trade of Thailand*. (2005): 81.

labels the US strategy as a 'harmonisation' process by which developing countries were being persuaded to sign bilateral agreements with the United States in exchange with exporting preferences. This is to globally harmonize each country's legal IP frameworks under the US regulation.⁵⁹ Such harmonization will gradually transform the legal structure in each country to go in line with the world patent system which facilitates interests of leading industrial countries.⁶⁰

In the name of 'public goods' for all, G. Bruce Doern argues that these pharmaceutical firms have strongly supported the US trade-related intellectual property rights policy. They have influenced many nations' intellectual property offices, agencies, and even some leaders to agree with an importance of intellectual property rights and adopt the patent protection.⁶¹ The main reasons these corporation have raised to justify their actions are those of incentives for innovations and R&D costs. Since the beginning of the 1980s, the US government has proposed that new inventories should be regarded as public goods and free riders should be prohibited for the use of personal profit-making intention. Without the patent regime, a technological development and innovation cannot be fostered. since it provides incentives for scientists, researchers, or inventors. In case of medicines and pharmaceutical products, the gigantic drug companies

⁵⁹ Jakkrit Kuanpoth. "Current Development and Trends in Intellectual Property Rights: Hamonisation through Free Trade Agreements". in FTA Watch Coalition. *Free Trade Agreements: Impact in Thailand*. 2005. p. 41.

⁶⁰ Ann Capling. *op.cit.* p. 179.

⁶¹ G. Bruce Doern. *op.cit.* pp. 49-50.

have been citing that they receive no sensible incentive to create and invent new effective medicines. This is because their products have been easily imitated though most of their products are patented. Then, it is not possible for them to cover a number of R&D costs.⁶² For those who advocate themselves to the neoliberal globalization, the patent protection and the affluence of innovations and economic growth are firmly interconnected. One of the famous neoliberal proponents, Martin Wolf provides an interesting contention that a proper protection of intellectual property rights would facilitate innovations and boost the economic growth.⁶³ In the same way, Jagdish Bhagwati argues that an attempt of pharmaceutical firms to promote the IP protection paves the way towards effective medicines. Without the IP regime, drug companies cannot conduct any R&D, so that drug inventions have been impeded. Then, either developing countries or developed countries have no ability to access drugs or prepare for their own people.⁶⁴

However, it has been disclosed that the biggest proportion of expenditure spent for each medicine is not mainly on R&D costs, but, annually, on advertising strategies and lobbying measures. Based on an in-depth research and an empirical study by Marcia Angell, there is in fact no correlation between selling prices of medicines and the level of R&D. Regardless of R&D costs, drug companies have tended to

⁶² Ann Capling. *op.cit.* p. 180.

⁶³ Martin Wolf. *Why Globalization Works*. 2005. pp. 50-51.

⁶⁴ Jagdish Bhagwati. *In Defense of Globalization*. 2007. pp. 182-185.

impose high prices on medicines. As we have seen, the leading pharmaceutical corporation have always claimed that they have spent around USD 31,000 million annually. Without a reasonably high price to cover this spending, they cannot manufacture effective medicines for people. Nonetheless, according to an empirical statistic, it is a discoverable data showing that the R&D costs have shared only 14% of all total expenditures each year. Instead, the marketing cost is as high as 31% of the total expenditures costing around USD 67,000 million in each year.⁶⁵

The second main expenditure comes from the cost of lobbying measures. Together with an expenditure on advertising and marketing, these pharmaceutical corporation have annually spent millions of dollars on hiring lobbyists in order to influence the US trade policies, and domestic trade laws inserting the IP implications. Among these big corporation, pharmaceutical corporation possess the most powerful lobbyists of all.⁶⁶ For example, Henry McKinnell, the former CEO of Pfizer Inc and the former chairman of PhRMA, said that his company has spent more than USD 34 million per year to support the Bush Administration. Because of this, Pfizer won the seat in the USTR Industry Functional Advisory Committee on Intellectual Property (IFAC-3) and succeeded in advancing its benefits on TRIPs-plus.⁶⁷

⁶⁵ See also, Marcia Angell. *The Truth About the Drug Companies: How They Deceive Us And What To Do About It*, 2005.

⁶⁶ Ann Capling. *op.cit.* p. 181.

⁶⁷ Sangeeta Shashikant. *op.cit.* p. 15.

Because of the one-size-fit-all IP protection, it paves the way for some corporation to monopolize the use of such knowledge with high cost instead of fostering innovations and technological transfer.⁶⁸ Since these pharmaceutical companies have harshly pushed forward the universalisation of IP protection, it brings about a huge number of death tolls on HIV. To finish this part, a concrete example on human security and global health is needed here. A case study of Thailand is an interesting where its patent policy, legal IP structures, and patent laws have entirely offered opportunities for the US and pharmaceutical corporation to pursue their profit-seeking implementations.

IV. THAILAND'S PATENT POLICY: TOWARDS HUMAN SECURITY?

Thailand is one among several countries in which millions of patients have been suffering with cancers and HIV. Based on the figures from UNDP, it is apparent that cancers and HIV are the first two causes of death tolls in Thailand. In each year, approximately 66,956 of Thai population died from cancers; while, 53,375 of Thai population died from HIV. Following cancers and HIV, strokes and heart diseases are also ranked among the first five causes of death in Thailand where, in total, nearly 65,000 people in Thailand died (see table 1 below).

⁶⁸ Marcus Taylor. "Rethinking the Global Production of Uneven Development". *Globalizations*. 4.4(2007): 531-532.

Table 1: Causes and Numbers of Death Tolls in Thailand⁶⁹

Causes of Death	Number of DeathTolls (ages 15-44 years old)	Number of DeathTolls (all ages)
HIV / AIDS	41,443	53,375
Traffic Accidents	16,381	24,415
Cancers	9,905	66,956
Strokes	2,607	44,078
Heart Diseases	2,106	20,080

According to the above figures, it becomes clear that Thai patients are ones among others who have been most affected in case that prices on medicines are too high to access. This part will illustrate how Thailand has been affected from the market orbit or economic globalization that has enabled the commodification of knowledge and information; particularly, in setting up institutions on manage the IP protection in Thailand. Also, this part aims to show the dislocated effect towards Thailand's public health conditions. After the Thai patent law was amended in 1992, pharmaceutical R&D projects have been blocked, a healthcare welfare was collapsed, and an access to medicines is limited.

⁶⁹ UNDP. *Thailand's Response to HIV/AIDS: Progress and Challenges*. 2004. p. 5.

A. Social Forces on the IP protection: the Collaboration of State and Market

In the light of a development of the IP protection, it can be argued that Thailand has been one among other countries influenced by the Washington umbrella. In other words, the neoliberal market economy that has embraced the commodification of knowledge and information has driven Thailand surrounds a market orbit. This section will discuss on the three pillars of an IP structure: Department of Intellectual Property, Ministry of Commerce; the three volumes of the Patent Act; and Pharmaceutical Research and Manufacturers Association (PReMA)

The first pillar revolves with the role of Department of Intellectual Property (DIP), Ministry of Commerce (MOC). As one of the prime state mechanisms, DIP has long been serving the Thai governments in monitoring the intellectual property rights. In fact, this department is just situated on May 3, 1992 to complement a more complexity of international trade, particularly on a growing importance of intellectual property rights. Before a formal establishment of DIP, MOC had assigned the Department of Commercial Registration (currently the Department of Business Development) to be responsible for the protection of patents and trademarks. In the same time, MOC also assigned the Department of Fine Arts, Ministry of Education to be responsible for the protection of copyrights. Once the US, European countries, and Japan have paid attention to the IP portfolios, MOC then integrated both organizations into DIP.⁷⁰

⁷⁰ Ministry of Commerce. *History of Department of Intellectual Property*. Web. http://www.ipthailand.go.th/ipthailand/index.php?option=com_content&task=category§ionid=17&id=104&Itemid=183. 11 June 2011.

Interestingly, even though DIP has been working for merely 19 years (up until 2011), this organization has earned lots of revenues each year.

Table 2: Revenues and Expenditures of DIP from 2004-2007⁷¹

Year	Revenues			Expenditures (Baht)	Profits (Baht)
	Fees	Misc.	Total		
2547	301.34	2.60	303.94	151.59	152.35
2548	304.28	9.28	313.56	134.55	179.01
2549	336.24	2.08	338.32	137.79	200.53
2550	357.93	3.09	361.02	158.34	202.68
Total	1,299.79	17.05	1,316.84	582.27	734.57

Based on table 2, DIP has received approximately 50% higher revenues than total expenditures. During 2004-2007, DIP is able to make a profit for 734.57 million baht. Among DIP's revenues, 99% of them have been based on fees of the IP procedures. Because of this, the more the requests on IP procedures, the higher revenues DIP receives.

Suffice to say, the establishment of DIP marks a turning point of Thailand's intellectual property policies: the amendments in Patent Acts, the amendments in Copyright Acts, the amendments in

⁷¹ Ministry of Commerce. *Budgets and Revenues*. Web. http://www.ipthailand.go.th/ipthailand/index.php?option=com_content&task=category§ionid=17&id=661&Itemid=549. 11 June 2011.

Trademarks Acts, the enactment of Trade Secrets Act, the enactment of Geographic Indication Act, the enactment of Product Designs Act, and the enactment of Biodiversity Act. This article focuses on the patent protection, in which DIP had supported to amend the Patent Act B.E.2522 as well as to establish the Intellectual Property an International Trade Court. Moreover, with a strong support from the Japan International Cooperation Agency (JICA), DIP was also initiating the Industrial Property Information Center in 1994. This center mainly proposes to collect and monitor data and information of patented products and trademarks around the world.⁷²

The second pillar focuses on the role of Pharmaceutical Research and Manufacturers Association (PReMA). Similarly to PhRMA, this organization has functioned as an exclusive club of global pharmaceutical companies branching in Thailand. Historically, PReMA was co-established by Henry R. Koczyk, CEO of International Pharmaceutical Inc., and Leonard Chan, Pfizer International Inc. in a name of "Pharmaceutical Products Association" (PPA), on July 9, 1970. Both of them proposed this club to be a center for pharmaceutical corporation branched in Thailand in order to deal with the

⁷² Banphot Hongthong. "WIPO National Seminar on the Implications of the Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights (TRIPS Agreement)". Organized by *The World Intellectual Property Organization (WIPO)*, the Science, Technology and Environment Organization (STENO), and Government of the Lao People's Democratic Republic, held at Luang Prabang, Laos, November 28 and 29, 1996. Web. http://www.wipo.int/mdocsarchives/WIPO_IP_LQP_96/WIPO_IP_LQP_96_9_E.pdf. 6 August 2010.

Thai government. Later on, PPA was changed its name to “Pharmaceutical Producers Association” (PPA) in 1985.⁷³ Members of PPA have been actively arranged a monthly meeting to posture a club’s standpoint, and to exchange information one another; for instance, hospital factsheets, doctors’ profiles, pharmacies, or even ministers’ activities to facilitate a close connection. Furthermore, PPA also broadcasted its activities and promoted an advantage of the IP protection through newspapers, journals, and mass media.⁷⁴ Similarly to PhRMA’s strategy, PReMA also employed lobbyists to pressure and negotiate with the governments to protect its interests. The most successful task of them was on an achievement to amend the Patent Act B.E.2522, in which medicines products are subjected of patented, instead of merely manufactured procedures.

On September 29, 2004, PPA was again changed its name to “Pharmaceutical Research and Manufacturers Association” (PReMA). The purpose of changing its name is to show the club’s intention of promoting research and development activities as well as innovating new effective medicines.⁷⁵ In the light of a new philosophy, PReMA is now working under the formal slogan: “*Innovation Medicines... Healthier Life*”. With this slogan, PReMA devotes that the organization

⁷³ PReMA. *History of PReMA*. Web. <http://www.prema.or.th/abouthistory.php?menu=2&type=3>. 12 June 2011.

⁷⁴ Suchart Siriwattana. *The influence of transnational corporations in determining intellectual property protection policy in Thailand: the case of pharmaceutical products*. M.A. Dissertation in Faculty of Economic, Chulalongkorn University. 2539. pp. 91, 235 and 236.

⁷⁵ PReMA. *loc.cit.*

will “encourage innovation, providing a stream of new and better medicines that greatly improve the quality of life of consumers”⁷⁶ It must be noted here that a voice of PReMA is much loud enough to influence the Thai government decision-making procedures. Since having a close relationship with PhRMA and USTR, PReMA has successfully promoted the IP protection and intellectual property rights in Thailand.

The third pillar regards the three volumes of the Patent Act in which each amendment has been progressed towards the market benefit. The complex relations among the US administration, DIP, and PReMA have had a direct effect towards an enactment of the Patent Act in 1979 and the two amendments in 1992 and 1999 respectively. Thailand launched the first Patent Act B.E.2522 during the Kriangsak Chomanan Administration. Although paving the way towards the IP protection, this Act was still welcomed by NGOs and academics since it narrowly protected on manufactured procedures of medicines, not including products. Such a protection was a proper condition to create incentives and R&D in Thailand.⁷⁷ Not so long after the first enactment, Washington had put a pressure on the Thai government to amend the Patent Act as soon as possible. The US administration asked the Thai Patent Act to protect medicines and to expand the period of protection

⁷⁶ PReMA. *Promoting Intellectual Property Rights*. Web. http://www.prema.or.th/about_history.php?menu=2&type=2&Lang=en#. 5 May 2011.

⁷⁷ Kannikar Kijitvechakul and Auyporn Taechutrakul. *Another Brave Walking of Doctor Riding Horse: Dr.Mongkul Na Songkla and the Issuance of Compulsory Licensing in Thailand*. 2007. pp. 31-33.

from 15 years to 20 years. To hearten the Thai government, Washington launched 'Trade and Tariff Act of 1984' allowing the President to terminate the Generalized System of Preferences (GSP) on any country that failed to provide the satisfied IP protection.⁷⁸

Not surprisingly, the Thai government decided to amend the Patent Act B.E.2535. This was to avoid "the Omnibus Trade and Competitiveness Act", in 1988, urging USTR to send an annual report indicating the IP behaviors of each country. Every country would be categorized into Watch List (WL), Priority Watch List (PWL), and Priority Foreign Country (PFC) ranking from the least severe to the most severe situation.⁷⁹ To avoid a tendency to a GSP termination and a PFC ranked report, the Anand Panyarachun government amended the Patent Act B.E.2535 inserting an 20-year extensive protection and a protection on medicine products. This content appeared to be amended 8 years in advance before the WTO requirement. This Act has significantly deprived a capability of Thailand on pharmaceutical research. The only one advantage of this Act was on an establishment of Drug Patent Committee. This body was responsible for monitoring and ceiling medicines' prices on an acceptable level. However, in spite of the Patent Act B.E.2535, the US administration remained Thailand on the PFC group. This situation forced the Chuan Leekpai government to issue the "Safety Monitoring Program" (SMP) or the

⁷⁸ Susan Sell. *Private Power, Public Law: The Globalization of Intellectual Property Rights*. 2003. p. 81.

⁷⁹ Peter Drahos. *op.cit.* p. 10.

Pipeline Product Protection on May 31, 1994. This program had monopolized all patented medicines starting from January 1, 1986 to September 30, 1991. Such measure satisfied the US administration so that Thailand was moved to the WL group and was enlarged the GSP programs for several years. What make NGOs and academics most heartened was the amendment of Patent Act B.E.2542 by the second term of Chuan government. This Act collapsed the Drug Patent Committee and replaced with the Patent Committee chaired by the Minister of Commerce.

These three pillars inevitably affected the pharmaceutical industries and development in Thailand. The protection of knowledge and information in forms of patents impede societies to access medicines, generic drugs, or even block an opportunity to develop own medicines.

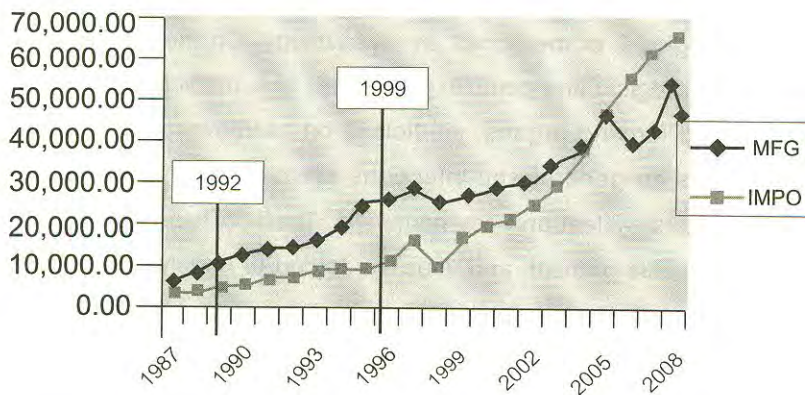
B. Effects on Health Security: the cessation of Thailand's pharmaceutical R&D

The triumphant of DIP, PReMA, and Patent Acts in Thailand have led to the failures in pharmaceutical R&D, healthcare welfare, and access to medicines. This section will explore two main dislocations deriving from the market: the cessation of R&D on medicines; and the increasing prices of medicines.

The first dislocation from the patent regime appears in the cessation of R&D projects on medicines. Base on statistics from the Thai Drug Control Division, Ministry of Public Health, it is a fact that a number of drug manufactured factories in Thailand are very limited

and much fewer when compared to those numbers of drug imported units. By 2010, there are merely 168 drug manufactured factories, by which 99 factories of them were situated in Bangkok, and the other 69 factories were in other provinces. In contrast, there were over 640 drug imported units, by which 552 of them were in Bangkok, and the other 88 were in other provinces.⁸⁰ These figures reflected a fact that Thailand was one among several countries where the government had much depended on an importation of medicines rather than a domestic manufacture.

Figure 1: A comparison between trends on values of imported medicines and manufactured medicines⁸¹

⁸⁰ The Thai Drug Control Division. *Statistics on Allowance of Business on Medicines in Thailand*. Web. http://www.app1.fda.moph.go.th/drug/zone_search/files/sea001_d15.asp. 11 June 2011.

⁸¹ The Thai Drug Control Division. *Values of Manufactures and Imports on Medicines in Thailand from B.E.2530-2551*. Web. http://www.app1.fda.moph.go.th/drug/zone_search/files/sea001_001.asp. 11 June 2011.

According to an above figure, Thailand has tended to import medicines (IMPO) in high volumes since the 1999 Patent Act. Similarly, the 1992 Patent Act has significantly deprived a capability of Thai pharmaceutical manufactures (MFG). Since 1987-2008, the value of Thailand's manufactured medicines reached, approximately 427,578 million baht; whereas, those numbers of value for imported medicines costed totally 402,325 million baht. Though these two numbers were quite appearing on the same level, the progressive line of import medicines was statistically higher than that line of pharmaceutical manufactures.

Moreover, medicines which have been produced in Thailand are basic medicines and low-complex medicines; for example, medicines on alimentary tract and metabolism, medicines on dermatologicals, or medicines on parasitology. On the contrary, for high-technological and complex medicines; like, medicines on blood and blood forming organs, medicines on cardiovascular system, medicines on general anti-infections systemic, or medicines on gento-urinars system and sex hormones, Thailand has been able to produce a little of them, and, thus, be forced to hugely import each year. The most critical case is medicines on antineoplastics, which are relevant to cancer treatments; Thailand has no absolute capability to produce them.⁸²

The second harmful effect on Thailand's public health structure is on the increasing prices of medicines. The mechanism is that the patent regime cuts out a competition from other drug companies to

⁸² *Ibid.*

research, study, or produce similar original products. Pharmaceutical corporation which own patented medicines have therefore an exclusive right in setting up medicines' prices regardless of costs or necessities. As we have seen, Table 1 above has shown the first five causes of deaths. It is apparent that HIV is the second factors of deaths in Thailand. This is meant that the Thai government has to import the number of medicines for providing HIV patients.

Table 3: A comparison between ARV medicines manufactured by GPO and those by patented medicines⁸³

ARV Lists by GPO	Expenditures per Months (Baht)	Expenditures per Months (USD)
AZT	840	20
D4T	210	5
3TC	600	14.3
Nevirapine	900	21.4
GPOvir	1,200	28.6
ARV Lists by patented version	Expenditures per Months (Baht)	Expenditures per Months (USD)
Efavirenz (MSD)	2,125	50.6
Indinavia (MSD)	1,716	40.9
Ritonavia (Abbot)	2,736	65.1

⁸³ UNDP. *op.cit.* p. 39.

Based on figures from table 3, prices of medicines manufactured by the Government Pharmaceutical Organization of Thailand (GPO) are ten times cheaper than those imported from original versions. The point is that, in a medical treatment, patients who have taken AZT for a period of time would inevitably be alleged. This occur forces them to change their ARV medicines; like, Efavirenz, Indinavia, or Ritonavia, in which they are more effective medicines. However, because of the high prices of them, only a few patients can receive these original versions. With no alternative, most of HIV patients died before a suitable time. In Thailand, those who died from HIV are mostly people aging between 29-40 years old, a vital generation on an economic development. Most of them die because they have no access to proper medicines. Since original medicines are very expensive, Ministry of Public Health cannot overwhelmingly spend enough to cover on every patient. The patent system is thus currently impeding a promotion on health security of individuals.

These two dislocations reflect the detrimental consequence on human security in health, or health security. As mentioned above, a case of Thailand is one among several countries that the IP protection has been now penetrating into their legal-politico structure. It is thus interesting to deeply conduct a research exploring other countries' conditions and atmosphere of how the market ideology has an effect on health security.

CONCLUDING REMARKS

This article argues that the one-size-fit-all IP protection under a market ideology reasserts an essential discussion on human security regarding a global health. A case study of Thailand has shown that its patent policy has deprived individuals' safety, rights, and equality in terms of healthcare. To support the above argument, this article presents contents into four main parts. The first part aims to briefly review a concept on human security in order to draw readers to a common understanding. An emergence of human security signals a paradigm shift from state-centric security, or traditional security, towards more individuals' issues. With a more complex condition in international relations, a narrow discussion on nation state, sovereignty, national interest, armament, or nuclear weapons are too simplistic and not enough. It is therefore necessary to provide room for concerning new topics; like, diseases, hunger, poverty, unemployment, crimes, social conflicts, discriminations, political repression, and environmental hazard. This article focuses on the global health issue, or health security, as one of important topic in the human security arena.

The second part proposes a linkage between human security and an issue on intellectual property right. Central to the notion of intellectual property, the neoliberal market has assigned prices on knowledge and information to serve a full commodification, an idea that knowledge can be treated as a commodity. In so doing, the roles of WTO and WIPO are indispensable in producing a singular globalised conception of the legitimate protection of intellectual property. Both bodies are mainly responsible for monitoring the global

IP regime, and regulating the IPR standardization. Suffice to say, the WIPO-WTO twin turbo has paved the way for global pharmaceutical corporations to reap and protect their huge profits in the name of a patent regime.

Following this part, the third section deals with a hot debate on global health, in which most scholars agree that the one-size-fit-all intellectual property protection has had an effect on the quality of health globally. Although proponents of the IP protection argue that the IP regime would bring create innovations and economic developments, but it is arguable that when such protection has commodified knowledge and information in the name of the market economy, it leads to dislocations towards societies instead of public goods. In other words, a one-size-fit-all protection will bring about destruction in people's lives instead of constructing well-beings for all.

The last part thoroughly presents a case study on Thailand where a patent policy has long been dedicated to the market ideology so that it impedes a way towards human security. The three pillars of an IP structure: Department of Intellectual Property, Ministry of Commerce; the three volumes of the Patent Act; and Pharmaceutical Research and Manufacturers Association (PReMA) has dislocated the Thai society and patients from the cessation of R&D projects on medicines as well as the increasing prices of medicines. All of these market implications exemplifies well on a need to discuss health security.

References

- Angell, Marcia. *The Truth About the Drug Companies: How They Deceive Us And What To Do About It*. New York: Random House, 2005.
- Banphot Hongthong. Lecture prepared for the “WIPO National Seminar on the Implications of the Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights (TRIPS Agreement)”. Organized by *The World Intellectual Property Organization (WIPO)*, the Science, Technology and Environment Organization (STENO), and Government of the Lao People’s Democratic Republic. Held at Luang Prabang, Laos. November 28 and 29, 1996. Web. http://www.wipo.int/mdocsarchives/WIPO_IP_LQP_96/WIPO_IP_LQP_96_9_E.pdf. 6 August 2010.
- Bhagwati, Jagdish. *In Defense of Globalization*. New York: Oxford University Press, 2007.
- Capie, David and Paul Evans. *The Asia-Pacific Security Lexicon*. Singapore: Institute of Southeast Asian Studies, 2002.
- Capling, Ann. “Trading Ideas: The Politics of Intellectual Property”. Brian Hocking and Steven McGuire. Eds., *Trade Politics*. 2nded. London and New York: Routledge, 2004.
- Chakkri Chaipinit. “Human Rights, Economic Development, and Intellectual Property Protection”. Paper presented at *Critical Connections: Human Rights, Development Studies, and the Social Sciences*. Held at the Salaya Pavilion Hotel, Mahidol University, Salaya Campus. On October 8. 2009.

Chakkri Chaipinit and Christopher May. "The Polanyian Perspective in the Era of Neoliberalism: The Protection of Global Intellectual Property Rights". *Journal of Population and Social Studies*. 19.1(2010): 99-122.

Chitr Sitthi-Amorn, Yupha Onthuam and Suvajee Good. "Indicators for Redistribution of Economic Benefits towards Health Security". Patcharawalai Wongboonsin, Amara Pongsapich, Supang Chantavanich and Chanchutha Sookkhee. Eds., *Promoting Human Security in APEC Countries*. Bangkok: Institute of Asian Studies, Chulalongkorn University, 2006.

Commission on Human Security. *Human Security Now*. New York: Commission on Human Security, 2003. Department of Foreign Affairs and International Trade (DFAIT). *Human Security: Safety for People in a Changing World*. Ottawa: Department of Foreign Affairs and International Trade, 1999.

Department of Foreign Affairs and International Trade. *Human Security: Safety for People in a Changing World*. Ottawa: Department of Foreign Affairs and International Trade, 1999.

Doern, G.Bruce. *Global Change and Intellectual Property Agencies*. London and New York: Pinter, 1999.

Drahos, Peter. "Global Property Rights in Information: The Story of TRIPS at the GATT". *Prometheus*. 13.1(1995): 6-19.

———. "Introduction". Peter Drahos, and Ruth Mayne. Eds., *Global Intellectual Property Rights: Knowledge, Access and Development*. New York: Palgrave MacMillan, 2002.

Drahos, Peter, and John Braithwaite. *Information Feudalism: Who Owns The Knowledge Economy?*. New York: The New Press, 2002.

- Dutfield, Graham. "Introduction". Christophe Bellmann, Graham Dutfield, and Ricardo Melendez-Ortiz. Eds. *Trading in Knowledge: Development Perspectives on TRIPS, Trade and Sustainability*. London: Earthscan, 2003.
- Gervais, Daniel. *The TRIPS Agreement: Drafting History and Analysis*. 2nded. London: Sweet and Maxwell, 2003.
- Hans van Ginkel, Brendan Barrett, Julius Court and Jerry Velasquez. Eds., *Human Development and the Environment: Challenges for the United Nations in the New Millennium*. Tokyo: United Nations University Press, 2003.
- Harvey, David. *A Brief History of Neoliberalism*. New York: Oxford University Press, 2007.
- Jakkrit Kuanpoth. "Current Development and Trends in Intellectual Property Rights: Harmonisation through Free Trade Agreements". FTA Watch Coalition. *Free Trade Agreements: Impact in Thailand*. Bangkok: FTA Watch, 2005.
- Jessop, Bob. *The Social Embeddedness of the Economy and Its Implications for Economic Governance*. Paper presented at the Sixth Karl Polanyi Conference. Montreal, Canada. October. Web. <http://www.comp.lancaster.ac.uk/sociology/soc016rj.html>. 2 April 2009.
- _____. "Regulationist and Autopoieticist Reflections on Polanyi's Account of Market Economies and the Market Society". *New Political Economy*. 6.2(2001): 213-232.
- _____. *The Future of the Capitalist State*. Cambridge: Polity Press, 2003.
- _____. "Knowledge as a Fictitious Commodity: Insights and Limits of a Polanyian Analysis". A. Bugra and K.Aratan. Eds., *Market Economy as a Political Project: Reading Karl Polanyi for The 21st Century*. Basingstoke: Palgrave, 2007.

- Kannikar Kijitvechakul and Auyorn Taechutrakul. *Another Brave Walking of Doctor Riding Horse: Dr.Mongkul Na Songkla and the Issuance of Compulsory Licensing in Thailand*. Bangkok: Morchaoban, 2007.
- May, Christopher. *A Global Political Economy of Intellectual Property Rights: The New Enclosures?*. London: Routledge, 2000.
- _____. Ed. *Global Corporate Power*. London: Lynne Rienners, 2006.
- _____. "The hypocrisy of forgetfulness: The contemporary significance of early innovations in intellectual property". *Review of International Political Economy*. 14.1(2007): 1-25.
- _____. *The World Intellectual Property Organization: Resurgence and the Development Agenda*. New York: Routledge, 2007.
- May, Christopher, and Sell, Susan. *Intellectual Property Rights: A Critical History*. London: Lynne Rienners, 2006.
- Ministry of Commerce. *Budgets and Revenues*. Web. http://www.ipthailand.go.th/ipthailand/index.php?option=com_content&task=category§ionid=17&id=661&Itemid=549. 11 June 2011.
- _____. *History of Department of Intellectual Property*. Web. http://www.ipthailand.go.th/ipthailand/index.php?option=com_content&task=category§ionid=17&id=104&Itemid=183. 11 June 2011.
- Munck, Ronaldo. *Globalisation and Labour: The New 'Great Transformation'*. London and New York: Zed Books, 2003.
- Munck, Ronaldo. "Globalization and contestation: A Polanyian problematic". *Globalizations*. 3.2(2006): 175-186.
- _____. *Globalization and Contestation*. London and New York: Routledge, 2007.

- Patcharawalai Wongboonsin, Amara Pongsapich, Supang Chantavanich and Chanchutha Sookkhee. Eds., *Promoting Human Security in APEC Countries*. Bangkok: Institute of Asian Studies, Chulalongkorn University. 2006.
- Peet, Richard. *Unholy Trinity: the IMF, World Bank, and the World Trade Organization*. New York: Zed Books, 2003.
- Polanyi, Karl. *The Great Transformation*. Boston: Beacon Press, 1957.
- _____. *Primitive, Archaic, and Modern Economies: Essays of Karl Polanyi*. George Dalton, ed. Boston: Beacon, 1971.
- PReMA. *History of PReMA*. Web. <http://www.prema.or.th/abouthistory.php?menu=2&type=3>. 12 June 2011.
- _____. *Promoting Intellectual Property Rights*. Web. http://www.prema.or.th/about_history.php?menu=2&type=2&Lang=en#. 5 May 2011.
- Sahai, Suman. "Indigenous Knowledge and its Protection in India". Christophe Bellmann, Graham Dutfield, and Ricardo Melendez-Ortiz. Eds., *Trading in Knowledge: Development Perspectives on TRIPS, Trade and Sustainability*. London: Earthscan. 2003.
- Sell, Susan. *Private Power, Public Law: The Globalization of Intellectual Property Rights*. New York: Cambridge University Press, 2003.
- Shashikant, Sangeeta. "The Politics of the US' Free Trade Agreements". *Third World Resurgence*. 167/168(2004): 14-20.
- Shiva, Vandana. *Protect or Plunder?: Understanding Intellectual Property Rights*. London and New York: Zed Books, 2001.
- Stiglitz, Joseph E. "Foreword". Karl Polanyi. *The Great Transformation: The Political and Economic Origins of Our Time*. Boston: Beacon Press. 2001.

- Suchart Siri wattana. *The influence of transnational corporations in determining intellectual property protection policy in Thailand: the case of pharmaceutical products*. M.A. Dissertation in Faculty of Economic, Chulalongkorn University, 2539. pp. 91, 235 and 236.
- Taylor, Marcus. "Rethinking the Global Production of Uneven Development". *Globalizations*. 4.4(2007): 529 – 542.
- Thakur Ramesh. "Humanizing the Security Discourse: From National Security to Numan Security". Paper presented at *The International Conference on Human Security in a Globalized World*. Ulan Bator, Mongolia. May 8, 2000.
- The Thai Drug Control Division. *Statistics on Allowance of Business on Medicines in Thailand*. Web. http://www.app1.fda.moph.go.th/drug/zone_search/files/sea001_d15.asp. 11 June 2011.
- _____. *Values of Manufactures and Imports on Medicines in Thailand from B.E.2530-2551*. Web. http://www.app1.fda.moph.go.th/drug/zone_search/files/sea001_001.asp. 11 June 2011.
- The United Nations. *A More Secure World: Our Shared Responsibility*. Geneva: United Nations, 2004.
- _____. *Millennium Development Goals*. Web. <http://www.un.org.millenniumgoals/>. 11 June 2011.
- UNDP. *Thailand's Response to HIV/AIDS: Progress and Challenges*. Bangkok: Keen Publishing, 2004.
- Weatherbee, Donald E. "Human Security in Southeast Asia International Relations". *Southeast Asia: the Struggle for Autonomy*. 2nded. Singapore: The Institute of Southeast Asian Studies, 2010.

- Weerawit Weeraworawit. "International Legal Protection for Genetic Resources, Traditional Knowledge and Folklore: Challenges for the Intellectual Property System". Christophe Bellmann, Graham Dutfield, and Ricardo Melendez-Ortiz. Eds. *Trading in Knowledge: Development Perspectives on TRIPS, Trade and Sustainability*. London: Earthscan, 2003.
- Williamson, John. *Latin American Adjustment: How Much Has Happened?*. Washington: Institute for International Economics, 1990.
- WIPO. *Report of the World Intellectual Property Organization to the Economic and Social Council of the United Nations at its Fifty-Ninth Session*. Geneva: WIPO, 1975.
- Wolf, Martin. *Why Globalization Works*. New Haven and London: Yale University Press, 2005.

นโยบายการปฏิรูปอุดมศึกษาจีน: วิฤต หรือโอกาสทางการศึกษา*

The Reformation of Higher Education Policy in China: Crisis or Opportunity of Education

วิเชียร ตันศิริคงคล และ สัมฤทธิ์ ยศสมศักดิ์^๑

บทคัดย่อ

นับตั้งแต่ปี ค.ศ. 1978 เป็นต้นมา รัฐบาลจีนได้ปฏิรูปการอุดมศึกษาอย่างจริงจัง รัฐบาลและพรรคคอมมิวนิสต์จีนเชื่อว่าการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศมีพื้นฐานสำคัญมาจากการศึกษา ตลอดระยะเวลา 40 ปี นโยบายพัฒนาการอุดมศึกษาได้รับการสนับสนุนให้ขยายตัวพร้อมกับการพัฒนาคุณภาพเพื่อให้ก้าวสู่การยอมรับในระดับนานาชาติ ส่งผลให้การอุดมศึกษาของจีนขยายตัวอย่างรวดเร็ว จำนวนมหาวิทยาลัยของรัฐในประเทศไทยมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นผลิตบัณฑิตจำนวนมาก สถาบันอุดมศึกษาที่มีความหลากหลายประเภท เกิดความร่วมมือกับสถาบันต่างประเทศ มาตรฐานการศึกษาของจีนได้รับการยอมรับในแวดวงการศึกษา มหาวิทยาลัยชั้นนำของรัฐจำนวนมากได้รับการจัดอันดับให้เป็นมหาวิทยาลัยชั้นนำลำดับต้นของโลก งานวิจัยของนักวิจัยจีนจำนวนมากเป็นอันดับสองของโลก

^๑ บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัย ที่ขอรับทุนสนับสนุนจากคณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ประจำปีงบประมาณ 2554.

^๒ ร้อยตำรวจเอก ดร.วิเชียร ตันศิริคงคล อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สัมฤทธิ์ ยศสมศักดิ์ คณบดี คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.

อย่างไรก็ตามก็ได้มีการตั้งข้อสงสัยในแวดวงวิชาการในระดับนานาชาติว่าความสำเร็จของอุดมศึกษาจีนอย่างรวดเร็วนั้นเกิดจากการประเมินผลในเชิงปริมาณ โดยที่ขาดการตรวจสอบด้านคุณภาพของผลงานด้านอุดมศึกษาและงานวิจัย การพัฒนาคุณภาพในด้านการจัดการเรียนการสอน การสร้างคุณธรรม ความซื่อสัตย์ของนักวิจัย รวมถึงการสร้างธรรมาภิบาล และการให้ความเป็นอิสระในการบริหารงานกับมหาวิทยาลัยให้หลุดพ้นจากการบริหารแบบระบบราชการที่รวมศูนย์ มีการควบคุมสั่งการจากส่วนกลาง ยังคงเป็นปัญหาที่รัฐบาลจีนต้องหันมาให้ความสำคัญมากขึ้นทั้งนี้เพื่อที่จะสร้างความน่าเชื่อถือในทางวิชาการ ต่อประชาคมวิชาการในระดับนานาชาติในอนาคต

คำสำคัญ: นโยบายสาธารณะ, นโยบายการอุดมศึกษา, การปฏิรูปการอุดมศึกษาจีน, มหาวิทยาลัยของรัฐในจีน

Abstract

The Government of People's Republic of Chinese and Chinese Communist Party have deliberately improved the higher education system in PRC since 1978. With the strong belief that the solidly economic advance comes along with the advance in higher education so the Chinese government have supported the revolutionary in higher education by increasing the number of public university in higher education, pouring massive budget to public universities located in major cities and in the regional, and relaxing their administrative regulation. Within four decades Chinese higher education has acclaimed its success; many leading Chinese public universities have been ranked in world-class universities, and thousands of academic

research papers done by Chinese researchers have been published in many leading academic journals.

However there are bundles of skeptics from both Chinese and western academics about that success; the quality not the quantity of the learning process in Chinese public universities, the academic integrities and the plagiarism that considered by international academic circle as the serious crime is still widely violated in PRC, and the lack of academic freedom in most universities, and lastly the centralization from Beijing that closely regulated, directly and indirectly, most public universities through setting the admission system and controlling the budget process. If Chinese government hopes the international academics to honor and accredit the Chinese higher education, all these setbacks must be urgently solved.

Keywords: Public policy, Higher education policy, Higher education reform in PRC, Chinese public university.

บทนำ

ในรอบทศวรรษที่ 2010 มีการถกเถียงอย่างมากในหมู่นักวิชาการในสาธารณรัฐประชาชนจีนถึงการขยายตัวของสถาบันการศึกษาในระดับอุดมศึกษาในประเทศซึ่งขยายตัวอย่างรวดเร็วทั้งจำนวนสถานศึกษา จำนวนนักศึกษา และจำนวนหลักสูตรที่เปิดสอน รวมถึงวิกฤติการณ์ด้านการเงินสถานะหนี้สินจำนวนมากของมหาวิทยาลัยของรัฐที่มาจากการขยายตัวอย่างรวดเร็วในรอบ 20 ปีที่ผ่านมา บทความนี้จะได้เสนอพัฒนาการของการปฏิรูปอุดมศึกษาจีน และสำรวจเหตุปัจจัยที่เกิดขึ้นจากการปฏิรูปดังกล่าว พร้อมได้เสนอปัญหาที่เกิดพร้อมกับการขยายตัวของสถาบันอุดมศึกษาทั้งในมิติ

คุณภาพของการศึกษา การวิจัย และมิตีการบริหารจัดการ ตลอดจนแนวทางของรัฐบาลจีนในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว

ประวัติการอุดมศึกษาของจีน

อุดมศึกษาสมัยใหม่ของจีนเริ่มขึ้นในสมัยที่ประเทศปกครองในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ จักรพรรดิกวางซู่ (Guangxu Emperor) ของราชวงศ์ชิง (Qing dynasty) ต้องการปรับปรุงประเทศให้มีความทันสมัยเนื่องจากในขณะนั้นจีนพ่ายแพ้สงครามที่ทำกับญี่ปุ่น (Sino-Japanese War) สงครามดังกล่าวเกิดขึ้นระหว่างปี ค.ศ. 1894-1895 การพ่ายแพ้สงครามได้สร้างความอับอายให้กับผู้ปกครองและประชาชนจีน ภายใต้การแนะนำของ นายเซิง สวนไหว (Sheng Xuanhuai) จักรพรรดิกวางซู่ได้ทรงปรับปรุงระบบการศึกษาให้มีการพัฒนาการเรียนการสอนด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และการทหาร อย่างเร่งด่วน ในปี ค.ศ. 1895 มีการก่อตั้งมหาวิทยาลัยไปหยาง (Beiyang University) ขึ้นที่เมืองไปหยาง ปัจจุบันคือมหาวิทยาลัยเทียนจิน (Tianjin University) ในปี ค.ศ. 1897 มีการก่อตั้งสถาบันชีวชี (Qishi Academy) ปัจจุบัน คือ มหาวิทยาลัยเจ้อเจียง (Zhejiang University) และในปี ค.ศ. 1898 มีการก่อตั้งมหาวิทยาลัยเจียงซี (Jingshi University) ปัจจุบัน คือ มหาวิทยาลัยปักกิ่ง (Peking University) ช่วงที่มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองมาเป็นระบอบสังคมนิยมในปี ค.ศ. 1949 จีนมีสถาบันการศึกษาในระดับอุดมศึกษา รวมทั้งสิ้นจำนวน 227 แห่ง¹

พรรคคอมมิวนิสต์ได้ปรับโครงสร้างการอุดมศึกษาจากแบบเดิมมาเป็นแบบสหภาพโซเวียต มหาวิทยาลัยที่ก่อตั้งโดยคณะผู้สอนศาสนา รวมถึงมหาวิทยาลัยเอกชนถูกโอนเข้าเป็นของมหาวิทยาลัยของรัฐ การอุดมศึกษา

¹ Ruth Hayhoe. *China's Universities 1895-1995, a Century of Cultural Conflict*. 1996. p.75.

ปรับรูปแบบจากเดิมที่เป็นการศึกษาที่กว้างขวางหลากหลาย (comprehensive university) ถูกเปลี่ยนเป็นการศึกษาแบบเฉพาะทาง (education emphasized specialization) เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ รวมถึงเป็นการศึกษาเพื่อสนับสนุนการสร้าง ความมั่นคงของอุดมการณ์ทางการเมืองแบบสังคมนิยม การก่อตั้งวิทยาลัยเทคนิคเฉพาะทางที่แยกตัวออกมาจากมหาวิทยาลัย แยกงานวิจัยกับการสอนออกจากกัน ในทศวรรษที่ 1950 การอุดมศึกษาของจีนจึงเป็นไปเพื่อตอบสนองกับนโยบายของรัฐบาลเน้นสร้างบุคลากรเพื่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจแบบรวมศูนย์

การเปลี่ยนแปลงในทางการเมืองของจีนในช่วงทศวรรษที่ 1950-1960 มีผลกับการอุดมศึกษาอย่างมาก ความผันผวนทางการเมืองจากนโยบายการขยายตัวอย่างก้าวกระโดด (great leap forward) ของจีนในช่วงปี ค.ศ. 1958-1963 มีผลให้จำนวนมหาวิทยาลัยและวิทยาลัยในประเทศเพิ่มขึ้นอย่างก้าวกระโดด ในปี ค.ศ. 1957 มีจำนวนสถาบันอุดมศึกษา 229 แห่ง ในปี ค.ศ. 1958 เพิ่มขึ้นเป็น 841 ในปี ค.ศ. 1960 เพิ่มขึ้นเป็น 1,289 แห่ง ในปี ค.ศ. 1963 มีการปรับนโยบายการอุดมศึกษาใหม่มีผลให้จำนวนสถาบันการศึกษาลดลงเหลือเพียง 407 แห่ง ต่อมาในปี ค.ศ. 1966 เกิดการปฏิวัติวัฒนธรรม (cultural revolution) ขึ้น ขบวนการเรดการ์ด (red guards) ได้เข้ามาทำให้การศึกษาที่เป็นทางการของจีนในทุกระดับรวมถึงการอุดมศึกษาต้องหยุดชะงักลง² กระแสการปฏิวัติวัฒนธรรมเริ่มอ่อนลงในช่วงต้นทศวรรษ 1970 ในปี ค.ศ. 1970 รัฐบาลเริ่มผ่อนคลายเป็นให้มหาวิทยาลัยบางแห่งได้เปิดการเรียนการสอน อย่างไรก็ตาม กระบวนการเข้าเรียนในมหาวิทยาลัยยังคงถูกกำกับควบคุมจากกลุ่มชาวนาแรงงาน และทหาร การได้เข้าเรียนนั้นพิจารณาจากเกณฑ์พฤติกรรมทางการเมืองของผู้สมัครเป็นหลัก (political-assessed entry)

² Ruth Hayhoe. *op.cit.* หนึ่งในช่วงเวลาดังกล่าวอาจารย์ในมหาวิทยาลัยถูกขบวนการเรดการ์ด ส่งไปใช้แรงงานในภาคการเกษตร อาจารย์บางท่านถูกส่งไปใช้ชีวิตเป็นชาวนากว่าสิบปี จึงได้กลับมาสอนหนังสือในมหาวิทยาลัยอีกครั้ง วิชาการทั้งหลายรวมถึงตำราที่ใช้ในการเรียนการสอนก็ถูกทำลายไปมากในช่วงที่มีการปฏิวัติวัฒนธรรม

การเปลี่ยนแปลงของอุดมศึกษาจีนเกิดขึ้นหลังอสังกรรมของเหมา เจ๋อตง (Mao Zedong) การสิ้นสุดลงทางอำนาจการเมืองของนางเจียง จิง (Jiang Qing) และแก๊งสี่คน (gang of four) การขึ้นสู่อำนาจทางการเมืองของ เต็ง เสี่ยวผิง (Deng Xiaoping) ในปี ค.ศ. 1977 มีการรื้อฟื้นการอุดมศึกษาจีนใหม่ กระทรวงศึกษาธิการประกาศรับนักศึกษาเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาด้วยวิธีการสอบคัดเลือกที่มีมาตรฐาน การสอบคัดเลือกเข้าศึกษาต่อแบบใหม่เกิดขึ้นในปี ค.ศ. 1977-1979 มีผู้สมัครที่สำเร็จการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายเข้าทดสอบเพื่อศึกษาต่อสูงถึง 18 ล้านคน ในขณะที่มหาวิทยาลัยของรัฐในขณะนั้นรองรับผู้สมัครเข้าเป็นนักศึกษาใหม่ได้เพียง 880,000 คน ด้วยวิสัยทัศน์ของ เต็ง เสี่ยวผิง นักศึกษากลุ่มนี้เมื่อสำเร็จการศึกษาได้กลายเป็นกลุ่มคนที่เป็นพลังสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมจีนในเวลาต่อมา เมื่อ เต็ง เสี่ยวผิง ได้ประกาศใช้นโยบายการเปิดประตู (open door policy) ในต้นทศวรรษที่ 1980³

การปฏิรูประบบอุดมศึกษาของจีน

ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1949 การจัดการเรียนการสอนในระดับมหาวิทยาลัยและระดับวิทยาลัยทั่วประเทศดำเนินการอยู่ภายใต้การควบคุมโดยตรงจากรัฐบาลกลาง การศึกษาในระดับอุดมศึกษาคือการให้บริการภาครัฐอย่างหนึ่งที่รัฐให้การสนับสนุนด้านการเงินผ่านระบบงบประมาณรายจ่ายประจำปีและใช้การบริหารจัดการในระบบราชการทั่วไป การแต่งตั้งผู้บริหารมหาวิทยาลัยในระดับต่างๆ มาจากส่วนกลาง บุคลากรสายการสอนไม่ว่าจะเป็นศาสตราจารย์หรืออาจารย์ ศิษย์เก่า รัฐบาลท้องถิ่น รวมถึงชุมชนไม่ได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการมหาวิทยาลัยแต่อย่างใด

³ Ouyang Kang. "Higher Education Reform in China". *Policy Futures in Education*. 2.1(2004): 141-149.

ด้วยความเชื่อของผู้นำจีนนับตั้งแต่หลังยุคของ เหมา เจ๋อตง ประธานาธิบดีคนแรกของประเทศ (post - Mao era) ว่าการพัฒนาเศรษฐกิจต้องควบคู่ไปกับการพัฒนาการศึกษาของคนในประเทศ เมื่อประเทศใช้นโยบายเปิดกว้างให้เศรษฐกิจของประเทศผนวกเข้ากับระบบเศรษฐกิจโลกแล้ว การศึกษาด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี ในระดับอุดมศึกษามีความสำคัญอย่างมากกับการพัฒนาประเทศโดยเฉพาะเป็นการเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันของประเทศในเวทีการค้าระหว่างประเทศ รัฐบาลมีนโยบายยกระดับการศึกษาในประเทศโดยเชื่อว่าการพัฒนาการศึกษาจะนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจ และสร้างความมั่นคงให้กับสังคม เป็นแนวคิดที่เรียกว่า “economic ideology of education”

ในปี 1985 มีการประชุมคณะกรรมการกลางพรรคคอมมิวนิสต์จีน (central committee of the Communist Party of China) หรือ CCP ซึ่งเป็นองค์การสูงสุดที่บริหารประเทศ ที่ประชุมได้มีมติให้มีการปฏิรูประบบการศึกษาของจีน รวมถึงให้การศึกษาในระดับอุดมศึกษาพัฒนาให้สอดคล้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ นโยบายการกระจายอำนาจด้านการอุดมศึกษาจากรัฐบาลกลางไปสู่รัฐบาลท้องถิ่นในช่วงทศวรรษที่ 1980 มีผลให้รัฐบาลท้องถิ่นสามารถเข้าร่วมในการกำกับดูแลบริหารจัดการมหาวิทยาลัยของรัฐสามารถยกระดับวิทยาลัยให้เป็นมหาวิทยาลัย และจัดตั้งมหาวิทยาลัยในท้องถิ่น ผู้บริหารรัฐบาลท้องถิ่นมีความเชื่อว่าการมีมหาวิทยาลัยในท้องถิ่นเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เศรษฐกิจของท้องถิ่นได้ขยายตัว ภายใต้พัฒนาการดังกล่าวส่งผลให้จำนวนมหาวิทยาลัยในสาธารณรัฐประชาชนจีนเพิ่มมากขึ้นในอัตราที่น่าตกใจ⁴

ในปี ค.ศ. 1997 จำนวนมหาวิทยาลัยที่ก่อตั้ง ได้รับการสนับสนุนทางการเงิน หรือบริหารจัดการโดยรัฐบาลท้องถิ่นมีจำนวน 655 แห่ง ในปี ค.ศ. 2004

⁴ ดู Ji Zhou. *Higher Education in China*. 2006. p.56

มหาวิทยาลัยเหล่านี้เพิ่มเป็น 1,394 แห่ง เช่นเดียวกันจำนวนวิทยาลัยเอกชนในประเทศก็เพิ่มขึ้นในอัตราที่สูงจากในปี ค.ศ. 1997 จำนวนวิทยาลัยเอกชนในประเทศมีเพียง 20 แห่ง เพิ่มขึ้นเป็น 226 แห่ง ในปี ค.ศ. 2004 ในปี ค.ศ. 2006 ทั้งประเทศมีมหาวิทยาลัยของรัฐที่ดำเนินงานโดยรัฐบาลกลาง เพียง 107 แห่ง จากมหาวิทยาลัยและวิทยาลัยทุกประเภทในประเทศรวมกัน จำนวน 2,286 แห่ง⁵

การบริหารมหาวิทยาลัยแบบระบบราชการที่พึ่งพาอาศัยเงินงบประมาณที่จำกัด สไตล์การบริหารงานแบบระบบราชการทั่วไปรวมถึงการบริหารงานที่ขาดการวางวิสัยทัศน์ ท่ามกลางการพัฒนาเศรษฐกิจในระบบเปิดของจีน (open door policy) ช่วงทศวรรษที่ 1980 ที่มีการเปิดเขตเศรษฐกิจพิเศษจำนวนมากในบริเวณชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก ทำให้เกิดความต้องการแรงงานที่มีฝีมือจำนวนมาก การที่ระบบอุดมศึกษาของจีนไม่ได้ผลิตบัณฑิตที่สามารถทำงานในยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงในทางเศรษฐกิจดังกล่าว รัฐบาลจีนได้ปรับเปลี่ยนแนวทางในการบริหารมหาวิทยาลัยเสียใหม่ โดยสนับสนุนให้ภาคธุรกิจเอกชน องค์กรที่ไม่ใช่ภาครัฐ รวมถึงสถาบันการศึกษาจากต่างประเทศได้เข้ามา ร่วมกันในการพัฒนาปรับปรุงหรือสร้างหลักสูตรที่ใช้ในการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัยของรัฐ รัฐบาลกลางของจีนเริ่มอนุญาตให้เปิดสถานศึกษาในระดับวิทยาลัยที่ไม่ใช่ของภาครัฐที่เรียกว่า meibun (people-run college) เกิดขึ้นในจีน

การขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วในช่วงทศวรรษที่ 1990 ทำให้ความต้องการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาเพิ่มมากขึ้น รัฐบาลจีนโดยนายกรัฐมนตรี จู หลง จี (Zhu Rong Ji) มีนโยบายขยายโอกาสด้านการศึกษาให้กว้างขวางมากขึ้น จึงได้อนุญาตให้มหาวิทยาลัยของรัฐ (publicly funded university) ที่มีอยู่เดิมร่วมกับภาคเอกชนที่เป็นองค์การธุรกิจและอุตสาหกรรมกับภาคส่วนอื่นในสังคม ดำเนินการเปิดวิทยาลัยทั้งรัฐทั้งเอกชนที่เป็นอิสระ (independent college) ขึ้นโดยอาศัยเงินทุนของมหาวิทยาลัยของรัฐและภาค

⁵ China Education Yearbook. 2005. p.104.

เอกชนในการดำเนินงาน ทางารจีนจัดสถานศึกษาเหล่านี้เป็นวิทยาลัยประเภทที่ 2 (second - tier college) บางกรณีมีการเรียกสถานศึกษาเหล่านี้ว่าเป็นอนุวิทยาลัย (sub - college of formal university)

วิทยาลัยเหล่านี้มีความคล่องตัวในการบริหารจัดการเรียนการสอนมากกว่ามหาวิทยาลัยของรัฐทั้งด้านกฎระเบียบต่างๆ สามารถปรับตัวเพื่อสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน คณะกรรมการบริหารของวิทยาลัยมีอำนาจในการประสาทปริญญาให้กับนักศึกษาได้ต่างจากมหาวิทยาลัยของรัฐที่การเปิดหลักสูตรและการประสาทปริญญาเป็นอำนาจตามระบบราชการ นอกจากนี้วิทยาลัยเหล่านี้ได้อาศัยความน่าเชื่อถือจากมหาวิทยาลัยของรัฐที่มีอยู่เดิม (parent university) โดยคณาจารย์ที่สอนในหลักสูตรเป็นคณาจารย์ชุดเดียวกันกับที่สอนในมหาวิทยาลัยของรัฐที่เป็นหุ้นส่วนของวิทยาลัยนั่นเอง นักศึกษาที่สมัครเข้าเรียนในวิทยาลัยเหล่านี้ต้องเสียค่าเรียน (tuition fees) ในอัตราที่สูงกว่ามหาวิทยาลัยของรัฐ⁶

วิทยาลัยเหล่านี้ได้รับความนิยมเพิ่มมากขึ้นโดยตลอดในปี ค.ศ.2006 ในสาธารณรัฐประชาชนจีน มีวิทยาลัยเหล่านี้จำนวนมากถึง 318 แห่ง มีจำนวนนักศึกษาในระบบมากถึง 1.46 ล้านคน ในขณะที่จำนวนมหาวิทยาลัยของรัฐแบบเดิมและวิทยาลัยเอกชน รวมกันเป็นจำนวน 278 แห่ง มีจำนวนนักศึกษา 1.33 ล้านคน กล่าวได้ว่าวิทยาลัยกึ่งรัฐกึ่งเอกชนที่เป็นอิสระ เป็นคู่แข่งที่สำคัญของมหาวิทยาลัยของรัฐและวิทยาลัยเอกชนในการรับนักศึกษา นอกจากนี้ยังมีสถานศึกษาพิเศษที่เกิดจากการร่วมมือกันระหว่างมหาวิทยาลัยของรัฐที่มีชื่อเสียงกับมหาวิทยาลัยต่างประเทศ การเรียนการสอนโดยคณาจารย์จากทั้งในประเทศและต่างประเทศ

ความร่วมมือแรกเกิดขึ้นระหว่างมหาวิทยาลัยนานจิง (Nanjing University) กับมหาวิทยาลัยจอห์น ฮอปกินส์ (Johns Hopkins) ของสหรัฐอเมริกา ความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยซีอาน เจียวทง (Xi'an

⁶ ก่อนปี ค.ศ.1999 การศึกษาในระดับอุดมศึกษาของจีนนั้น รัฐบาลกลางสนับสนุนทางการเงินให้กับมหาวิทยาลัยเดิมจำนวน นักศึกษาไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการเรียนวันแต่ค่าใช้จ่ายส่วนตัวเท่านั้น

Jiaotong University) กับมหาวิทยาลัยลิเวอร์พูล (University of Liverpool) ของสหราชอาณาจักร หรือความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยชิงหัว (Tsinghua University) กับมหาวิทยาลัยรีดดิ้ง (University of Reading) แห่งสหราชอาณาจักร หลักสูตรความร่วมมือที่เปิดมักเป็นหลักสูตรที่ใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อกลางในการเรียนการสอน นักศึกษาสามารถนำหน่วยกิตที่เรียนในมหาวิทยาลัยของจีนโอนไปทำการศึกษาต่อยังมหาวิทยาลัยต่างประเทศได้ ในปัจจุบันสถานศึกษาแบบนี้ได้รับความนิยมเพิ่มมากขึ้น นักศึกษาที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะดีนิยมส่งบุตรหลานของตนสมัครเข้าเรียนในมหาวิทยาลัยที่เป็นความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยต่างประเทศนี้ ถึงแม้ว่าค่าเรียนจะสูงมาก เมื่อเทียบกับบรรดาสถานศึกษาปกติในประเทศจีน⁷

นโยบายของรัฐที่สนับสนุนให้การอุดมศึกษาขยายตัวเป็นผลให้จำนวนนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาจีนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จากปี ค.ศ. 1978 ที่มีการเปลี่ยนแปลงการวิธีการสมัครเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยเป็นต้นมา ระหว่างปี ค.ศ. 1978-1998 อัตราการขยายตัวของจำนวนผู้สมัครเข้าศึกษาต่อเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 5.1 อัตราการขยายตัวสูงเพิ่มขึ้นอย่างมากในช่วง ปี ค.ศ. 1998-2001 อัตราการขยายตัวเฉลี่ยเพิ่มขึ้นสูงมากถึงร้อยละ 35.3 โดยในปี ค.ศ. 2001 ผู้ที่สมัครเข้าเรียนต่อในมหาวิทยาลัยมีจำนวนรวม 4.642 ล้านคน เทียบกับในปี ค.ศ. 1998 ผู้ที่สมัครเข้าเรียนต่อในมหาวิทยาลัยมีจำนวนรวม 2.086 ล้านคน⁸ การศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยได้รับความนิยมมากขึ้น ในปี ค.ศ. 1990 ผู้สมัครเข้าศึกษาต่อในมหาวิทยาลัย คิดเป็นเพียงร้อยละ 4 ของจำนวนผู้ที่มีอายุระหว่าง 18-22 ปี ในปี ค.ศ. 2005 ตัวเลขได้เพิ่มสูงเป็นร้อยละ 22⁹

⁷ Ouyang Kang. "Higher Education reform in China today". *Policy Futures in Education*. 2.1(2004):141-149.

⁸ National Centre for Education Development Research. 2002 *Green Paper on Education in China: Annual report on Policies of Chinese Education*. 2002.

⁹ Uwe Brandenburg & Jiani Zhu. *Higher Education in China in the Light of Massification and Demographic Change: Lessons to be Learned for Germany*. 2007. p. 21.

สภาพการแข่งขันและหนี้สินของมหาวิทยาลัย

ท่ามกลางสภาพการแข่งขันในบรรดาสถาบันอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยของรัฐที่มีชื่อเสียงของประเทศเกรงว่าจะไม่สามารถดำรงความเป็นเลิศในทางวิชาการได้ เนื่องจากถูกจำกัดด้วยงบประมาณที่รัฐบาลกลางจัดสรรให้ไม่เพียงพอต่อการพัฒนาการเรียนการสอนในปัจจุบันและลงทุนเพื่ออนาคต มหาวิทยาลัยจึงได้แสวงหาวิธีการต่างๆ เพื่อหารายได้เสริม เช่น การสร้างความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยและภาคธุรกิจเอกชนขนาดใหญ่ในการพัฒนาการเรียนการสอนเพื่อตอบสนองภาคธุรกิจเอกชน เช่น มหาวิทยาลัยจีลิน (Jilin University) ได้ทำความตกลงกับ กลุ่มธุรกิจ China Faw Group เพื่อผลิตวิศวกรบ่อนโรงงานผลิตรถยนต์ หรือกรณีของมหาวิทยาลัยปักกิ่ง (Peking University) ได้ลงทุนทำวิสาหกิจของมหาวิทยาลัย (university-based enterprises or spin offs) เพื่อหารายได้จากการนำสิ่งประดิษฐ์จากงานวิจัยมาพัฒนาในเชิงพาณิชย์

การขยายตัวอย่างรวดเร็วของมหาวิทยาลัยโดยเฉพาะในภูมิภาค ในทางปฏิบัติเกิดจากปัจจัยสำคัญสองประการ คือ เหตุผลทางด้านการเมืองและเหตุผลด้านธุรกิจ ด้านการเมืองผู้บริหารรัฐบาลในภูมิภาคหรือเมืองต้องการสร้างผลงานด้านการบริหารเพราะพวกเขาเชื่อว่าการสร้างมหาวิทยาลัยจะเป็นการนำความเจริญมาสู่เมือง ทั้งด้านเศรษฐกิจ วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี ในขณะที่นักธุรกิจเองสนับสนุนผู้บริหารภาครัฐ นักธุรกิจเหล่านี้หวังงบประมาณในการก่อสร้างเมืองใหม่ที่ตั้งของมหาวิทยาลัยใหม่ (college towns) ซึ่งมักตั้งอยู่ที่ชานเมือง

มหาวิทยาลัยสามัญแห่งภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (Northeast Normal University) หรือ NENU เป็นตัวอย่างของความร่วมมือกับรัฐบาลกลาง รัฐบาลท้องถิ่น และผู้ประกอบการ NENU เป็นหนึ่งในมหาวิทยาลัยที่เข้าร่วมโครงการ 211 มหาวิทยาลัยมีโครงการขยายสถานที่เรียนไปยังที่ว่างเปล่าชานเมือง โดยรัฐบาลกลาง กระทรวงศึกษาธิการเป็นผู้สนับสนุนงบประมาณในการก่อสร้างอาคารที่ทำการและอาคารเรียน รัฐบาลท้องถิ่นเป็นผู้ดำเนินการประสานเรื่อง

ที่ดินและก่อสร้างอาคารเรียนในราคาที่เหมาะสม ส่วนผู้ประกอบการภาคเอกชนเป็นผู้ดำเนินการก่อสร้างหอพักนักศึกษา การก่อสร้างแล้วเสร็จในเวลาอันสั้น รูปแบบความร่วมมือดังกล่าวของ NENU ถือว่าประสบความสำเร็จเพราะไม่ได้กู้ยืมเงินมาลงทุนในส่วนของที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง

การขยายตัวของจำนวนนักศึกษาที่เข้าเรียนในสถาบันอุดมศึกษามีเพิ่มมากขึ้นประกอบกับการที่รัฐนำนโยบายการเก็บค่าธรรมเนียมการศึกษามาใช้ ทำให้มหาวิทยาลัยของรัฐขยายตัวอย่างรวดเร็ว อัตราการขยายตัวนั้นสูงเกินกว่าที่รัฐบาลกลางจะสนับสนุนงบประมาณให้เพียงพอกับการขยายตัวดังกล่าวได้ ผู้บริหารมหาวิทยาลัยและรัฐบาลท้องถิ่นจะร่วมมือกันในการกู้ยืมจากสถาบันการเงินเพื่อนำมาก่อสร้างสิ่งก่อสร้างต่างๆ เป็นการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐาน ในส่วนของนักธุรกิจนั้น นักธุรกิจในพื้นที่ที่ได้รับผลประโยชน์จากการขยายตัวของเมืองใหม่ โดยนักธุรกิจที่มีสายสัมพันธ์กับผู้บริหารรัฐบาลท้องถิ่นมักทราบข้อมูลลงในเรื่องสถานที่ก่อสร้าง นักธุรกิจเหล่านี้จะได้สัญญาการก่อสร้างหอพัก อาคารพาณิชย์ และได้กำไรจากการเพิ่มขึ้นของราคาที่ดินในเมืองใหม่นี้

มหาวิทยาลัยของรัฐจำนวนมากที่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลท้องถิ่นในมณฑลต่างๆ ในการกู้ยืมเงินมักประสบปัญหานี้สืบจากการก่อสร้างสิ่งก่อสร้างที่เป็นโครงสร้างพื้นฐาน และขาดสภาพคล่องทางการเงินในการดำเนินงาน ทั้งนี้ เนื่องจากมหาวิทยาลัยของรัฐเหล่านี้ยังไม่มีชื่อเสียงด้านวิชาการเพียงพอในการหารายได้อื่นนอกจากค่าธรรมเนียมการศึกษาที่เก็บจากนักศึกษา และมหาวิทยาลัยเหล่านี้พึ่งพาเงินอุดหนุนจากรัฐบาลท้องถิ่นซึ่งไม่เพียงพอจากรายจ่ายประจำ และเมื่อถึงกำหนดต้องชำระคืนเงินกู้ยืม ปัญหาด้านการเงินที่มีอยู่แล้วก็จะทวีความรุนแรงมากขึ้น ถึงแม้ว่าในแต่ละปีจะมีจำนวนนักศึกษาเข้าเรียนในระดับอุดมศึกษามากขึ้นก็ตาม นักศึกษาเงินสามารถเข้าถึงแหล่งทุนเงินกู้ยืมเพื่อการศึกษา กองทุนเงินกู้ดังกล่าวได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ (subsidized student loans) รายได้ของมหาวิทยาลัยที่มาจากค่าธรรมเนียมการเรียนนั้นไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่ายจริงที่เกิดจากการ

บริหารมหาวิทยาลัย ในปี ค.ศ. 2007 ตัวเลขหนี้สินของมหาวิทยาลัยที่กู้ยืมจากสถาบันการเงินมีจำนวนสูงถึง 33 พันล้านหยวน หรือประมาณ 4.5 พันล้านเหรียญสหรัฐ (อัตราแลกเปลี่ยนในขณะนั้น)¹⁰

มหาวิทยาลัยจีหลิน เป็นตัวอย่างที่แสดงถึงความล้มเหลวของการบริหารหนี้ที่ผิดพลาดของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐในประเทศที่เกิดขึ้นในช่วงการขยายตัวอย่างรวดเร็วของการอุดมศึกษาช่วงต้นทศวรรษที่ 2000 มหาวิทยาลัยจีหลินเป็นมหาวิทยาลัยของรัฐขนาดใหญ่ (mega-university) ที่ขึ้นตรงกับกระทรวงศึกษาธิการของจีน ตั้งอยู่ที่เมืองจีหลิน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศ มหาวิทยาลัยจีหลินขยายตัวแบบก้าวกระโดดจากการควบรวม (amalgamation) ระหว่างมหาวิทยาลัยขนาดเล็กจำนวนหนึ่งเข้าด้วยกัน ทำให้มหาวิทยาลัยจีหลิน มีวิทยาเขตมากถึง 8 แห่ง มีจำนวนนักศึกษาเต็มเวลามากถึง 60,000 คน

มหาวิทยาลัยได้กู้ยืมเงินจากสถาบันการเงินมาถึง 3 พันล้านหยวน ในระยะเวลาระหว่างปี ค.ศ. 2000-2006 เงินก้อนนี้นำมาเพื่อใช้ในการลงทุนโครงสร้างพื้นฐานต่างๆ รวมถึงนำมาจ่ายเป็นเงินเดือนให้กับบุคลากรของมหาวิทยาลัย เนื่องจากรายได้ของมหาวิทยาลัยในส่วนของเงินลงทะเบียนของนักเรียนนั้นไม่เพียงพอกับรายจ่าย¹¹ การกู้ยืมเงินจำนวนมากส่งผลกับฐานะทางการเงินของมหาวิทยาลัย ในปี ค.ศ. 2005 เป็นต้นมา มหาวิทยาลัยเริ่มต้องชำระดอกเบี้ยเงินกู้ยืมอยู่ระหว่าง 150-170 ล้านหยวนต่อปี ขึ้นกับอัตราดอกเบี้ยที่ขึ้นลงตามสภาวะการเงินของประเทศ รายจ่ายดังกล่าวส่งผลต่อฐานะการเงินของมหาวิทยาลัย

¹⁰ ดู Michael Delaney, *University World News* 2007. Web. <http://www.universityworldnews.com/>. 14 October 2010.

¹¹ ดู Yang Zhong, *Globalization and Higher Education Reform in China*. Web. <http://www.aare.edu.au/05pap/zho05780.pdf> . 21 February 2011.

ในวันที่ 19 มีนาคม 2007 ผู้บริหารมหาวิทยาลัยออกมายอมรับทางสื่ออินเทอร์เน็ตเป็นครั้งแรกว่ามหาวิทยาลัยกำลังอยู่ในสภาวะวิกฤติทางการเงิน ขาดสภาพคล่อง ไม่สามารถจ่ายเงินกู้ได้ตามกำหนด ปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นกรณีที่มีความรุนแรงของปัญหามากระทบกับสถาบันอุดมศึกษาของรัฐทั้งระบบ ปัญหาของมหาวิทยาลัยจี๋หลินได้ถูกหยิบยกขึ้นในการถกเถียงอย่างกว้างขวางในประเทศจีน ว่ามหาวิทยาลัยของรัฐจำนวนมากกำลังจะถูกล้างหรือให้ล้มละลายหรือไม่¹²

กรณีหนี้สินของมหาวิทยาลัยจี๋หลิน แสดงให้เห็นถึงความล้มเหลวของนโยบายการอุดมศึกษาของจีนในช่วงทศวรรษที่ 1990 ถึง 2000 จากการที่รัฐบาลกลางรวมถึงรัฐบาลท้องถิ่นที่ปล่อยให้มหาวิทยาลัยของรัฐขยายตัวอย่างก้าวกระโดดโดยอาศัยเงินกู้ยืม รวมถึงการที่มหาวิทยาลัยของรัฐคงอัตราค่าธรรมเนียมการศึกษาที่ต่ำกว่าต้นทุนการผลิตที่แท้จริง การที่มหาวิทยาลัยของรัฐถูกบังคับด้วยนโยบายการขยายโอกาสทางการศึกษาของรัฐบาลกลางที่ให้มหาวิทยาลัยของรัฐรับนักศึกษาเพิ่มมากขึ้น¹³ จำนวนนักศึกษาที่เพิ่มขึ้นทำให้มหาวิทยาลัยต้องลงทุนเพิ่มเติมในโครงสร้างพื้นฐานของมหาวิทยาลัย ตึกเรียน อุปกรณ์การเรียนการสอน หอพัก รวมถึงการเพิ่มจำนวนบุคลากรสายการสอน การวิจัย การสนับสนุนการเรียนการสอน รวมถึงผู้บริหารในระดับต่างๆ การรับนักศึกษาจำนวนมากจึงเป็นเสมือนกับการขาดเงินทุนในการดำเนินการ เพื่อตอบสนองนโยบายของรัฐบาล มหาวิทยาลัยของรัฐจำนวนมากได้หันมากู้ยืมเงินจากสถาบันการเงินเช่นเดียวกันกับมหาวิทยาลัยจี๋หลิน¹⁴

¹² China Newsweek. 9 April 2007.

¹³ ในปี ค.ศ.1990 จำนวนผู้ที่มีอายุระหว่าง 18-22 ปี ที่สมัครเข้าเรียนต่อในระดับอุดมศึกษามีเพียงร้อยละ 4 จำนวนผู้สมัครขยายตัวอย่างรวดเร็ว ตัวเลขผู้สมัครเข้าเรียนต่อในปี ค.ศ.2007 เพิ่มขึ้นร้อยละ 22

¹⁴ Zheng Yongnian. "China's education reform bubble bursts". *Global Times*. 17 June 2009.

มหาวิทยาลัยของรัฐที่กู้ยืมส่วนใหญ่จะขาดความสามารถในการคืนต้นเงินกู้และดอกเบี้ยเงินกู้ เมื่อเงินกู้ดังกล่าวเป็นหนี้สินที่ด้อยคุณภาพของสถาบันการเงิน สถาบันการเงินก็ไม่กล้ายื่นฟ้องร้องต่อศาลให้มหาวิทยาลัยล้มละลาย รวมถึงไม่อยากเข้ามายุติทรัพย์สินที่เป็นดีบุกอาคารเรียนของนักศึกษา ดังนั้นภาระการชำระคืนเงินกู้จึงจะตกกับรัฐบาลท้องถิ่นในฐานะผู้ค้ำประกันเงินกู้ของมหาวิทยาลัย ซึ่งรัฐบาลท้องถิ่นก็ต้องหาทางประนีประนอมกับเจ้าหนี้ที่เป็นสถาบันการเงิน บางครั้งสถาบันการเงินก็ต้องตัดหนี้ดังกล่าวให้เป็นหนี้สูญ หรือตั้งงบประมาณรายจ่ายมาชำระคืนให้กับสถาบันการเงินแทนมหาวิทยาลัย ซึ่งเงินดังกล่าวก็คือเงินภาษีของประชาชนในท้องถิ่นนั่นเอง

นโยบายการสร้างมหาวิทยาลัยของจีนให้เป็นมหาวิทยาลัยระดับโลก

ในปี ค.ศ.1992 การประชุมใหญ่สมัชชาแห่งชาติ ครั้งที่ 14 เจียง เจ๋อหมิน (Jiang Zemin) ในฐานะเลขาธิการพรรคคอมมิวนิสต์จีน ได้ประกาศให้การพัฒนาเทคโนโลยี และวิทยาศาสตร์ และการพัฒนาฝีมือแรงงานให้มีความรู้ทางด้านดังกล่าวเป็นวาระแห่งชาติ ในเดือนกุมภาพันธ์ ปี ค.ศ.1993 รัฐบาลจีนมีนโยบายการปฏิรูปและพัฒนาการศึกษาของประเทศ รัฐบาลกลางและรัฐบาลท้องถิ่นร่วมกันในการเลือกบางสาขาวิชา บางคณะ ในมหาวิทยาลัยของรัฐชั้นนำของประเทศจำนวน 100 แห่ง เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน การวิจัย และการบริหารจัดการเพื่อสร้างความเปลี่ยนแปลงทางการศึกษารองรับศตวรรษใหม่ เริ่มมีการสร้างตัวชี้วัดเพื่อจัดอันดับมหาวิทยาลัยชั้นนำในประเทศ (university ranking system) ขึ้นเป็นครั้งแรก นอกจากนี้ยังอนุญาตให้ภาคเอกชนสามารถขอเปิดมหาวิทยาลัยเอกชนได้

ในปี ค.ศ. 1995 พรรคคอมมิวนิสต์ สภาแห่งชาติ และรัฐบาล ได้ร่วมกันประกาศที่จะผลักดันให้ประเทศมีความเจริญก้าวหน้าด้วยพัฒนาการความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (revitalizing China through developing science and education) หรือที่เรียกว่า kejiào xìngguó

ความร่วมมือกันของหน่วยงานสูงสุดของรัฐมีผลออกมาเป็นรูปธรรมเป็น “โครงการ 211” ซึ่งโครงการนี้ปรากฏอยู่ในแผนพัฒนาประเทศ ฉบับที่ 9 (1996 - 2000) ภายใต้โครงการดังกล่าวรัฐบาลกลางของจีนได้สนับสนุนทางการเงินกับมหาวิทยาลัยของรัฐที่เข้าร่วมโครงการ โดยมหาวิทยาลัยที่ได้รับการจัดอันดับจากรัฐ 100 แห่งแรกจะได้รับการพิจารณาจัดสรรงบประมาณเป็นพิเศษจากรัฐบาลกลาง โครงการ 211 มีส่วนให้การอุดมศึกษาของจีนพัฒนามาตรฐานการศึกษาไปอย่างรวดเร็ว¹⁵

ในวันที่ 4 พฤษภาคม 1997 ประธานาธิบดี เจียง เจ๋อ หมิน ได้ประกาศให้การพัฒนามหาวิทยาลัยของประเทศให้เป็นมหาวิทยาลัยระดับโลก (world-class university) โดยมีการบรรจุเรื่องดังกล่าวเป็นวาระแห่งชาติด้านการศึกษาที่มีความสำคัญในระดับต้นๆ ของนโยบายสาธารณะของจีน จากนั้นมา คำว่า world-class university ได้กลายเป็นคำที่พูดกันติดปาก (buzzword) ของนักการอุดมศึกษาของจีน จากนั้นนโยบายดังกล่าวทำให้มหาวิทยาลัยของรัฐจำนวนมากที่มีศักยภาพพอที่จะเป็นมหาวิทยาลัยชั้นนำของโลกต่างพากันเสนอแผนงานโครงการจำนวนมากต่อรัฐบาลกลางของจีน เพื่อขอรับการสนับสนุนให้หน่วยงานของตนได้รับเงินเพื่อพัฒนาเป็น world-class university

ในปี ค.ศ. 1998 รัฐบาลจีนได้นำ “โครงการ 985” (985 scheme) มาผลักดันให้มหาวิทยาลัยของรัฐได้พัฒนาอย่างก้าวกระโดดเพื่อให้เป็นมหาวิทยาลัยชั้นนำของโลก โครงการนี้รัฐบาลกลางจะเป็นผู้ให้เงินสนับสนุนด้านการเงินโดยตรงกับมหาวิทยาลัยของรัฐชั้นนำที่ถูกคัดเลือกจากรัฐบาลกลางว่ามีศักยภาพสูงในการพัฒนาไปสู่มหาวิทยาลัยชั้นนำของโลก ขั้นต้นมีเพียงสองมหาวิทยาลัยเท่านั้นที่ได้รับเลือกเข้าโครงการ คือ มหาวิทยาลัยปักกิ่ง และมหาวิทยาลัยชิงหัว (Tsinghua University) ซึ่งทั้งสองเป็นมหาวิทยาลัย

¹⁵Yang Zhong. *Globalization and Higher Education Reform in China*. Web. <http://www.aare.edu.au/05pap/zho05780.pdf> . 21 February 2011.

ชั้นนำของประเทศตามการจัดอันดับของรัฐบาลกลาง¹⁶ มหาวิทยาลัยทั้งสองนี้ได้รับเงินสนับสนุนเงินจากรัฐบาลกลางสูงถึง 1.8 พันล้านหยวน หรือเท่ากับ 225 ล้านดอลลาร์สหรัฐ (อัตราแลกเปลี่ยนในขณะนั้น)

ต่อมาในปี ค.ศ. 1999 รัฐบาลกลางได้ขยายจำนวนมหาวิทยาลัยที่เข้าร่วมโครงการมากขึ้นโดยพิจารณาจากการจัดอันดับมหาวิทยาลัย โดยมีมหาวิทยาลัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (University of Science and Technology of China) มหาวิทยาลัยฟู่दान (Fudan University) มหาวิทยาลัยเซี่ยงไฮ้ เจียวทง (University of Shanghai Jiaotong) มหาวิทยาลัยนานจิง (Nanjing University) มหาวิทยาลัยซีอาน เจียวทง (Xi'an Jiaotong University) มหาวิทยาลัยเจ้อเจียง (Zhejiang University) และสถาบันเทคโนโลยีแห่งฮาร์บิน (Harbin Institute of Technology) เข้าร่วมโครงการนี้ ในปี 2006 จำนวนสถาบันการศึกษาที่อยู่ในโครงการ 985 มีจำนวนทั้งสิ้น 37 แห่ง¹⁷

ในปี ค.ศ. 2001 จีนได้เข้าเป็นสมาชิกขององค์การการค้าโลก หรือ WTO ผู้นำของประเทศตระหนักดีว่า การเข้าเป็นสมาชิกหมายถึงระดับการผนวกเศรษฐกิจของประเทศเข้ากับระบบเศรษฐกิจโลกที่สูงมากขึ้นในทุกด้าน รวมถึงในด้านการศึกษา เพื่อที่จะรองรับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวรัฐบาลโดย

¹⁶ ในปี ค.ศ. 1999 เกิดการควบรวมตัวกัน (amalgamation) ของมหาวิทยาลัยชั้นนำในประเทศเพื่อสร้างความเข้มแข็ง เช่น การควบรวมกันระหว่าง มหาวิทยาลัยปักกิ่ง (Peking University) กับมหาวิทยาลัยการแพทย์ปักกิ่ง (Peking Medicine University) การควบรวมระหว่าง มหาวิทยาลัยชิงหัว (Qinghua University) กับสำนักศิลปะและภาพวาดจีน (Chinese Art and Painting School) และการควบรวมระหว่าง มหาวิทยาลัยหัวซางแห่งวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (Huazhang University of Science and Technology) กับมหาวิทยาลัยอื่นๆ จำนวน 3 แห่ง โปรดดู Ouyang Kang. "Higher Education reform in China today". *Policy Futures in Education*. 2.1(2004):146.

¹⁷ Ji Zhou. *Higher Education in China*. 2006. pp. 40.

กระทรวงศึกษาธิการได้ส่งผู้บริหารมหาวิทยาลัยระดับสูงทั้งที่เป็นนายกสภามหาวิทยาลัย อธิการบดี ไปศึกษาดูงานการบริหารจัดการ และการพัฒนาการเรียนการสอน การวิจัย ของมหาวิทยาลัยชั้นนำในประเทศที่มีความเจริญด้านการศึกษ โดยเฉพาะในสหรัฐอเมริกา และอังกฤษ ทั้งนี้ เพื่อนำสิ่งที่ได้พบเห็น มาปรับปรุงมหาวิทยาลัยต่อไป นโยบายการอุดมศึกษาของรัฐนี้ถือเป็นการปรับแนวคิดการบริหารจัดการอุดมศึกษาของประเทศจากเดิมที่เน้นการสร้างสถานศึกษาเฉพาะทางตามแนวของสหภาพโซเวียต (Soviet style subject college) เปลี่ยนมาเป็นการสร้างมหาวิทยาลัยที่มีความหลากหลาย (comprehensive university) ตามแนวทางของประเทศโลกเสรี รวมถึงปรับปรุงโครงสร้างการบริหารองค์การ การบริหารงานบุคคล และการให้เสรีภาพในทางวิชาการกับบุคลากรในมหาวิทยาลัย

ในปี ค.ศ. 2007 สมาคมการศึกษาจีนเพื่อการแลกเปลี่ยนนานาชาติ (China Education Association for International Exchange) หรือ CEAIE ร่วมกับ สมาคมมหาวิทยาลัยของรัฐและมหาวิทยาลัยที่เกิดจากการบริจาคที่ดินของสหรัฐอเมริกา (Association of Public and Land Grant Colleges) หรือ APLU จำนวนมหาวิทยาลัยที่เข้าร่วมโครงการกว่า 20 แห่ง ได้ลงนามความร่วมมือกันในการสร้างความเป็นหุ้นส่วนในระยะยาวเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนและเพื่อสนับสนุนการแลกเปลี่ยนทางวิชาการระหว่างกัน

ศาสตราจารย์ฟิลิปส์ อัลบัค (Phillip G. Albach) ผู้อำนวยการศูนย์อุดมศึกษานานาชาติแห่งวิทยาลัยบอสตัน (Center for International Higher Education) ได้ชี้ว่ามหาวิทยาลัยชั้นนำของโลกมีคุณลักษณะ ดังนี้ 1. ต้องมีความเป็นเลิศในด้านการวิจัย (excellence in research) 2. คณาจารย์ผู้สอนต้องมีความเป็นเลิศในศาสตร์ที่มีการเรียนการสอน (excellent faculties) รวมถึงต้องมีความมั่นคงในอาชีพการงาน มีผลตอบแทนในการทำงานที่เหมาะสม มีเครื่องมืออุปกรณ์ในการเรียนการสอนที่เพียงพอ 3. มีบรรยากาศในการทำงานที่ส่งเสริมความเป็นอิสระในทางวิชาการ (academic freedom) 4. มีอิสระในการแสวงหาความรู้ (freedom to pursue knowledge) 5. มีมาตรการ

ในการสร้างเสริมความเป็นธรรมาภิบาลในหน่วยงาน (internal self-governance) 6. ได้รับการสนับสนุนทางการเงินที่มากเพียงพออย่างต่อเนื่องจากรัฐ (consistent and substantial public financial support)¹⁸

การพัฒนามหาวิทยาลัยของจีนให้เป็นมหาวิทยาลัยระดับโลกอาศัยปัจจัยหลายประการ ปัจจัยเรื่องเงินทุนที่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลกลางอย่างเดียวไม่เพียงพอ การเป็นมหาวิทยาลัยชั้นนำของโลกนั้น ประกอบด้วยปัจจัยที่ทางการของจีนและมหาวิทยาลัยต้องพัฒนาอีกมาก เช่น การมีโครงสร้างการบริหารที่มีความเป็นอิสระ การสร้างความเป็นอิสระทางวิชาการ การบริหารงานที่มีธรรมาภิบาล มีบรรยากาศการเรียนการสอนที่สนับสนุนแนวคิดเชิงวิพากษ์สร้างสรรค์ขึ้นในมหาวิทยาลัย¹⁹ ดังนั้นเพื่อที่จะให้เกิดการบริหารงานที่มีความเป็นอิสระ ในปี ค.ศ. 1999 รัฐบาลกลางของจีนได้ออกกฎหมายการอุดมศึกษา โดยกฎหมายฉบับนี้ให้มหาวิทยาลัยเป็นหน่วยงานอิสระที่จัดตั้งตามกฎหมาย การบริหารงานของมหาวิทยาลัยเป็นไปโดยอิสระ (independent legal entities) บริหารงานแบบประชาธิปไตย (democratic management) ลดบทบาทของรัฐในการควบคุมการดำเนินงานของมหาวิทยาลัย อย่างไรก็ตามกฎหมายฉบับนี้ยังคงมีลักษณะคลุมเครือ การให้อำนาจมหาวิทยาลัยเป็นแบบรูปธรรมขาดความชัดเจน²⁰

¹⁸ ดู Phillip G. Altbach. "The Costs and Benefits of World-Class Universities". *Academe*. 90.2(2004).

¹⁹ ดู Kinglun Ngok. & Guo Weiqing. "The Quest for "World Class University" in China: Critical Reflections". *Journal of Comparative Asian Development*. 6.1(2007): 21-44.

²⁰ Uwe Brandenburg & Jiani Zhu. *Higher Education in China in the Light of Massification and Demographic Change: Lessons to be Learned for Germany*. 2007. p. 21.

นับตั้งแต่กลางทศวรรษที่ 2000 เป็นต้นมา การอุดมศึกษาและการวิจัยของจีนได้พัฒนาไปอย่างมาก มหาวิทยาลัยชั้นนำของจีนหลายแห่งติดอันดับมหาวิทยาลัยชั้นนำของโลก ในการจัดอันดับมหาวิทยาลัยโลกของ Times Higher Education-QS World University Rankings ประจำปี 2009 มหาวิทยาลัยชิงหัว อยู่ที่อันดับ 49 ในขณะที่มหาวิทยาลัยปักกิ่ง อยู่ที่อันดับ 52 รัฐบาลจีนมีนโยบายที่ชัดเจนในการสนับสนุนงานวิจัย ในทศวรรษที่ 2000 จีนได้พัฒนางานวิจัยอย่างก้าวกระโดด โดยในปี ค.ศ. 2006 รัฐบาลจีนได้สนับสนุนการวิจัยและพัฒนาในประเทศสูงถึง 136 พันล้านเหรียญสหรัฐ เทียบเท่ากับ 85 พันล้านปอนด์ จากรายงานของ UK's Department for Business, Innovation, and Skills ซึ่งในปี ค.ศ. 2006 จีนได้ก้าวขึ้นเป็นประเทศที่ลงทุนในเรื่องการวิจัยและพัฒนาสูงมากเป็นอันดับสองรองจากสหรัฐอเมริกา

แม้ว่าการศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษาของจีนเริ่มขึ้นในปี ค.ศ. 1978 จีนได้พัฒนาระบบบัณฑิตศึกษาอย่างรวดเร็ว ในปี 2008 จีนก้าวขึ้นเป็นประเทศที่ผลิตบัณฑิตปริญญาเอกมากที่สุดในโลกเหนือกว่าสหรัฐอเมริกา รายงานของ OECD ระบุว่าในระหว่างปี ค.ศ. 1995–2004 จำนวนนักวิจัยของจีนในอัตราร้อยละ 77 ในปี ค.ศ. 2004 จำนวนนักวิจัยจีนมีมากถึง 926,000 คน ซึ่งนักวิจัยส่วนใหญ่จะอยู่ในสายวิทยาศาสตร์ ในปี ค.ศ. 2008 จีนมีบทความทางวิทยาศาสตร์ (scientific papers) คิดเป็นร้อยละ 11.5 ของจำนวนบทความที่ตีพิมพ์ในวารสารทางวิทยาศาสตร์รวมจำนวน 271,000 บทความ²¹

ปัญหาการอุดมศึกษาของจีนในปัจจุบัน

ในการแข่งขันความรู้ในระดับโอลิมปิกที่จัดโดย the Program for International Student Assessment หรือ PISA นักเรียนจากสาธารณรัฐประชาชนจีนได้รับรางวัลเหรียญทองโดยตลอด นักเรียนมัธยมศึกษาของจีน

²¹ Kent Ewing. *Betraying Confucius: Academic fraud in China*. Web. <http://www.atimes.com/atimes/China/LA21Ad01.html>. 20 February 2011.

โดยเฉลี่ยมีความรู้ในสาขาวิชาคณิตศาสตร์ ฟิสิกส์ เคมี ชีววิทยา รวมถึงดาราศาสตร์ สูงกว่านักเรียนในระดับเดียวกันในประเทศ OECD จำนวน 64 ประเทศ ความสำเร็จดังกล่าวแสดงถึงผลสัมฤทธิ์ด้านความรู้ของการศึกษาภาคบังคับในประเทศจีน แต่ในการทดสอบความรู้ด้านการสร้างสรรค์ และจินตนาการ (creativity and imagination) แล้ว นักเรียนจากสาธารณรัฐประชาชนจีน ถูกจัดอยู่ในลำดับท้ายในบรรดาประเทศ OECD²²

วัฒนธรรมแบบขงจื๊อของจีนที่มีประวัติศาสตร์ยาวนานหลายพันปี ปลุกฝังให้การศึกษาของจีนเป็นไปในลักษณะที่เน้นการท่องจำ เน้นการเชื่อฟังผู้อาวุโส และมีความกตัญญูต่อครูบาอาจารย์ที่สอน ในปัจจุบันอิทธิพลของการศึกษาดังกล่าวยังคงปรากฏอยู่ในสถาบันอุดมศึกษาจำนวนมากของจีน ศาสตราจารย์ฟิลิปป์ อัลบาต กล่าวว่า อุปสรรคสำคัญของการศึกษาของจีนคือ วัฒนธรรมที่เลียนแบบอย่าง (culture of emulation) เขาเสนอให้มีการปฏิรูปการสอน (pedagogical reform) จากเดิมที่เป็นการศึกษาตามแนวทางแบบเน้นการศึกษาค้นคว้าความรู้ (passive and knowledge-oriented approach) มาเป็นแบบแนวการศึกษาแบบตื่นตัวและพัฒนาศักยภาพความสามารถของผู้เรียน (active and capability-development approach) เพื่อให้เกิดการพัฒนามาเป็นผู้นำ พัฒนามาคิดสร้างสรรค์ สร้างสรรค์เทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่

การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ ตามแนวทางอนุรักษ์แบบขงจื๊อมาเป็นการศึกษาแบบเสรีนิยม ไม่ใช่เรื่องที่เปลี่ยนแปลงได้โดยง่าย ต้องอาศัยการเรียนรู้จากภายนอกมากกดดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายในมหาวิทยาลัย ในเรื่องนี้ ศาสตราจารย์อัลบาต และศาสตราจารย์ ฟิลิปป์ ฮาลลิงเจอ ผู้อำนวยการหลักสูตรปริญญาโทด้านผู้นำการศึกษา เขาเป็นอาจารย์และอยู่ที่สถาบันการศึกษาแห่งฮ่องกง (Hong Kong Institute of Education)

²² Wei Song, *University pioneers reform of higher education*. Web. http://www.chinadaily.com.cn/China/2010-12/21/content_11735669.htm. 21 February 2011.

รวมถึงสอนที่มหาวิทยาลัยเซี่ยงไฮ้ (Shanghai University) ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยชั้นนำของจีน ทั้งสองให้ความเห็นตรงกันว่า ความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยของจีนและมหาวิทยาลัยชั้นนำของต่างประเทศ เป็นแนวทางที่เหมาะสมในการปฏิรูประบบการเรียนของจีน ศาสตราจารย์ฮาลลิงเจอร์ กล่าวว่าคุณสมบัติของจีนต้องใช้เวลาน้อยหนึ่งทศวรรษในการปฏิรูปการสอนในสถาบันอุดมศึกษา ปัจจุบันการปฏิรูปการสอนเริ่มพัฒนามากขึ้นในหมู่บรรดามหาวิทยาลัยชั้นนำของจีน การสอนเป็นไปแบบสร้างบรรยากาศให้เกิดการเรียนรู้แบบเป็นทีม เน้นการศึกษาผ่านกรณีศึกษา

ความร่วมมือทางการศึกษาไม่เพียงแต่เปลี่ยนแปลงรูปแบบการสอนของอุดมศึกษาของจีนให้เป็นแบบตะวันตก เซอร์โฮวาร์ด นิววี รองอธิการบดีมหาวิทยาลัยแห่งลิเวอร์พูล (University of Liverpool) กล่าวว่า ความคิดแนวดูคิดแบบเสรีนิยมที่มาจากอุดมศึกษาจะเปลี่ยนแปลงสังคมจีนในระยะยาว จีนในฐานะสมาชิกของประชาคมนานาชาติ จะเริ่มให้ความสำคัญกับเรื่องสิทธิมนุษยชน (human rights) การเปลี่ยนแปลงสภาวะอากาศ (climate change) เขาชี้ว่าเมื่อมีการพัฒนาการศึกษาในประเทศเป็นสังคมบนฐานความรู้ (knowledge-based society) ประชาชนจะเริ่มตระหนักในเรื่องเสรีภาพด้านต่างๆ โดยรัฐบาลจีนไม่สามารถหลีกเลี่ยงสิ่งเหล่านี้

การเรียนการสอนที่เน้นการท่องจำเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในทุกระดับการศึกษาของจีน ในปี ค.ศ. 2006 มหาวิทยาลัยฮ่องกง (University of Hong Kong) ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยชั้นนำของเขตปกครองพิเศษฮ่องกงและเป็นมหาวิทยาลัยที่อยู่ใน 50 อันดับแรกของมหาวิทยาลัยชั้นนำของโลก เริ่มนำนโยบายรับนักศึกษาใหม่โดยตรงจากนักเรียนที่มีผลการเรียนดีมีคะแนนการสอบเข้ามหาวิทยาลัย (Gao Kao) ในจีนสูง สามารถเข้าเรียนในมหาวิทยาลัยชั้นนำของจีน เช่น มหาวิทยาลัยปักกิ่ง มหาวิทยาลัยชิงหัว เพื่อที่จะดึงดูดเด็กที่ฉลาดเข้ามาศึกษาต่อ มหาวิทยาลัยฮ่องกงเสนอที่จะสนับสนุนเรื่องทุนการศึกษาให้กับนักเรียนที่มีผลการเรียนดีเด่นเหล่านี้ในการสัมภาษณ์เพื่อเข้าเรียน ผลปรากฏว่ามหาวิทยาลัยฮ่องกงต้องปฏิเสธเด็กนักเรียนจำนวน 11 คน

เนื่องจากนักเรียนเหล่านี้มีความรู้เฉพาะในเรื่องที่เรียนในชั้นเรียนและมีความรู้ที่เกิดจากการท่องจำมากกว่าความเข้าใจ²³

มหาวิทยาลัยของจีนยังขาดมาตรฐานในการวัดผลการศึกษาเมื่อเทียบกับมาตรฐานทั่วไปของมหาวิทยาลัยชั้นนำในซีกโลกตะวันตก มหาวิทยาลัยของรัฐในจีนไม่ว่าจะเป็นมหาวิทยาลัยชั้นนำหรือมหาวิทยาลัยในระดับมลรัฐมักให้เกรดที่สูงกับนักศึกษา (Grade inflation) ส่งผลให้ประชาคมการศึกษานานาชาติขาดความเชื่อถือในระบบการอุดมศึกษาของจีน งานวิจัยของ ดร.หนิว เซียง อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยฉางชุน (Changchun University) และ ดร.มาร์ติน วูฟวี่ อาจารย์ประจำวิทยาลัยเกษตรกรรมซินหยาง (Xinyang Agricultural College) พบว่า ในมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียงตอนเหนือของมหานครเซี่ยงไฮ้ บรรดาคณาจารย์ตั้งแต่ศาสตราจารย์ รองศาสตราจารย์ อาจารย์ ที่สอนหนังสือนักศึกษาในแต่ละรายวิชา ถูกกำหนดว่าผลการศึกษาเป็นดังนี้ ร้อยละ 40 ของจำนวนผู้เรียน ได้ A ร้อยละ 30 ของจำนวนผู้เรียน ได้ B ร้อยละ 30 ของจำนวนผู้เรียน ได้ C น้อยครั้งมากที่นักศึกษาจะได้ผลการศึกษา D เพราะผู้บริหารให้นโยบายว่าผลการเรียนดังกล่าวจะบั่นทอนกำลังใจของผู้เรียน ส่วนการได้ F นั้นเกิดขึ้นในกรณีที่ผู้เรียนไม่ได้ชำระค่าธรรมเนียมการศึกษา นอกจากนี้มหาวิทยาลัยของรัฐบางแห่งนำระบบการสอบซ่อม (reexamination) เพื่อให้นักศึกษาผ่านการสอบ²⁴

ปัญหาเรื่องการลอกเลียนแบบงานทางวิชาการ (plagiarism) ถือเป็นเรื่องทุจริตทางวิชาการ (academic corruption) ที่มีความผิดร้ายแรง ในวงการอุดมศึกษาของจีนการให้ความสำคัญกับเรื่องดังกล่าวยังอยู่ในระดับต่ำ เพราะผู้ที่ทำความผิดดังกล่าวบางรายเป็นผู้บริหารระดับสูงในมหาวิทยาลัย การ

²³ Robert Gordon, *Chinese higher education fails the test 2006*. Web. <http://www.atimes.com/atimes/China/HL21Ad01.html>. 21 February 2011.

²⁴ โปรัดดู Niu Quang & Martin Wolff, *CHINA EFL: Grade Inflation in Higher Education*. Web. <http://www.findpdf.us/details-56771.pdf%3Fch>. 21 February 2011.

ดำเนินการกับผู้ลอกเลียนแบบจึงไม่เกิดขึ้น ส่งผลให้จีนกลายเป็นสวรรค์ของพวกนิยมขโมยงานวิชาการของผู้อื่น (plagiarist's paradise) นักวิจัยที่ขาดความซื่อสัตย์ (integrity) และขาดจรรยาบรรณ (ethics) ของการเป็นนักวิจัยที่ดี ถือว่าความล้มเหลวของงานวิจัยเป็นปัญหาอีกประการที่เกิดขึ้นในจีน ทั้งนี้เนื่องจากนักวิจัยมักบิดเบือนผลการวิจัยเพื่อเอาใจเจ้าของทุนวิจัย หรือผู้วิจัยมีส่วนได้เสียกับผลการวิจัยของตน

กรณีของคณะสัตวศาสตร์ มหาวิทยาลัยเจ้อเจียง ที่ทำการวิจัยเรื่องผลข้างเคียงทางลบที่เกิดขึ้นจากการใช้สารที่ผสมในทางการเกษตร สารดังกล่าวถูกห้ามจำหน่ายในทวีปยุโรป เพราะผลการวิจัยชี้ว่าการใช้สารดังกล่าวเป็นผลทางลบต่อผู้บริโภค แต่นักวิจัยของมหาวิทยาลัยตรวจไม่พบและไม่รายงานถึงผลเสียดังกล่าว ทั้งนี้เนื่องจากกิจกรรมวิสาหกิจของมหาวิทยาลัย (university spin-off) เป็นตัวแทนจำหน่ายสารดังกล่าว

แม้ว่าจีนจะได้อ้างถึงความสำเร็จในด้านการวิจัยและพัฒนาจากการที่มีบทความวิจัยตีพิมพ์ในวารสารวิชาการมากเป็นอันดับสองของโลกรองจากสหรัฐอเมริกา อย่างไรก็ตามงานวิจัยที่ตีพิมพ์จำนวนมากดังกล่าวก็ถูกวิจารณ์จากแวดวงวิชาการนานาชาติว่าขาดมาตรฐาน มีการปั่นแต่งข้อมูล (fabricating data) ลอกเลียนแบบงานวิจัยของผู้อื่น (plagiarism) และตีพิมพ์ผลการวิจัยที่ผิดพลาต (falsifying) ในปี ค.ศ. 2010 วารสารทางการแพทย์ The Lancet ซึ่งจัดเป็นวารสารที่มีชื่อเสียงของอังกฤษเป็นที่ยอมรับของประชาคมวิชาการนานาชาติได้ตรวจพบงานวิจัยที่นักวิจัยจีนนำมาลงตีพิมพ์นั้นมีการเสนอผลงานวิจัยที่ทุจริต (fraudulent research) ขาดความซื่อสัตย์ในทางวิทยาศาสตร์ (scientific integrity) The Lancet ได้เรียกร้องให้รัฐบาลจีนแก้ไขปัญหาดังกล่าวอย่างเร่งด่วน กรณีดังกล่าวนอกเหนือจาก The Lancet แล้วยังมีวารสารระดับโลกอีกเช่น The Nature ที่มีความเห็นต่อนักวิจัยจีนแบบเดียวกันวารสาร The Lancet²⁵

²⁵ Kent Ewing. *Betraying Confucius: Academic fraud in China*. Web. <http://www.atimes.com/atimes/China/LA21Ad01.html>. 20 February 2011.

ปัญหาความไม่สุจริตของนักวิจัยจีน เป็นปัญหาสำคัญที่ทำให้นักวิชาการต่างชาติจำนวนมากไม่ให้ความเชื่อถือกับงานวิจัยของจีน นักวิจัยต่างชาติไม่อยากจะร่วมงานกับนักวิจัยจีนในโครงการวิจัยต่างๆ เนื่องจากเกรงว่างานวิจัยของตนจะถูกนักวิจัยจีนลอกเลียนแบบเอาไปใช้ นอกจากนี้บรรดานักวิชาการจีนจำนวนมากที่สำเร็จการศึกษาจากต่างประเทศ และสอนในมหาวิทยาลัยชั้นนำของต่างประเทศ นักวิจัยจีนที่ทำงานในสถาบันวิจัยขั้นสูงต่างประเทศมักปฏิเสธที่จะกลับมาทำงานในประเทศ เพราะไม่ชอบทำงานวิจัยร่วมกับนักวิจัยจีนเนื่องจากทราบดีถึงวัฒนธรรมการลอกเลียนแบบดังกล่าว²⁶

ในเดือนกรกฎาคม ปี ค.ศ. 2009 สมาคมจีนเพื่อวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (China Association for Science and Technology) หรือ CAST ได้เสนอผลการวิจัยเกี่ยวกับทัศนคติเรื่องการลอกเลียนงานวิจัย จากการสำรวจผู้ที่ทำงานเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์รวมถึงนักวิจัยจีนที่ทำงานในมหาวิทยาลัย สถาบันวิจัย โรงพยาบาล สถาบันทางการแพทย์ทั่วประเทศพบว่า กลุ่มตัวอย่างเกือบครึ่งมีความเห็นว่าการลอกเลียนแบบงานวิจัยของคนอื่นเป็นเรื่องปกติ²⁷

รัฐบาลจีนได้พยายามแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยในเดือนมีนาคม ค.ศ. 2010 กระทรวงศึกษาธิการนำระบบซอฟต์แวร์การตรวจจับการทุจริตลอกเลียนแบบงานวิจัยมาใช้ (anti-plagiarism software) มาใช้ในการตรวจจับการลอกเลียนแบบงานวิจัย มีการตั้งคณะกรรมการจำนวน 35 คน ขึ้นเพื่อดำเนินการป้องกัน ตรวจจับการทุจริตดังกล่าว พร้อมทั้งเพิ่มมาตรการการลงโทษการทุจริตทางวิชาการ (academic fraud) มีโทษตั้งแต่ตักเตือนจนถึงไล่ออก อย่างไรก็ตาม ศาสตราจารย์เหยา ยี (Rao Yi) คณบดีในมหาวิทยาลัยปักกิ่ง ได้ตั้ง

²⁶ ในประเทศจีน บรรดานักวิชาการหรือนักวิจัยจีนที่สำเร็จการศึกษาต่างประเทศและทำงานด้านการสอนหรือวิจัยในต่างประเทศถูกเรียกว่าพวกเต่าทะเล (sea turtles)

²⁷ Deng Shasha. *Nearly half of China's science workers think academic cheating is "common"*. Web. http://news.xinhuanet.com/english/2009-07/10/content_11688358.htm. 18 February 2011.

ข้อสังเกตว่ามาตรการดังกล่าวของรัฐบาลจะได้ผลในทางปฏิบัติหรือไม่เพราะในปัจจุบันรัฐบาลจีนเองสนับสนุนเงินทุนจำนวนมากเพื่อการวิจัยและพัฒนา และรัฐบาลคงไม่ยากให้นโยบายดังกล่าวสะดุดลง²⁸

ความเป็นระบบราชการในมหาวิทยาลัยเป็นอุปสรรคที่สำคัญในการบริหารงานอุดมศึกษาของจีน ปัจจุบันกระทรวงศึกษาธิการของจีน (Ministry of Education) ยังคงมีบทบาทอย่างมากในการควบคุมการดำเนินงานของมหาวิทยาลัย กระทรวงศึกษาธิการเป็นผู้จัดการสอบคัดเลือกผู้ที่เข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาในมหาวิทยาลัยของรัฐ เป็นผู้กำหนดจำนวนนักศึกษาสำหรับมหาวิทยาลัยที่ขึ้นตรงกับส่วนกลาง ส่วนมหาวิทยาลัยของรัฐที่ได้รับการสนับสนุนทางการเงินจากรัฐบาลในระดับมณฑล รัฐบาลในระดับมณฑลจะเป็นผู้กำหนดจำนวนนักศึกษาที่รับในแต่ละปี รวมถึงเป็นผู้อนุมัติหลักสูตรที่จะเปิดการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษาในมหาวิทยาลัยของรัฐและเอกชนทั่วประเทศ

ในเดือนธันวาคม ปี 2010 นายซู ชิงซี ผู้ก่อตั้งและอธิการบดีมหาวิทยาลัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งจินตงใต้ (South University of Science and Technology) หรือ SUSTC ที่ตั้งอยู่ที่เขตเศรษฐกิจพิเศษเซินเจิ้น ได้กล่าวกับรายการโทรทัศน์ช่อง CCTV ในปัจจุบันกระทรวงศึกษาธิการยังคงมีบทบาทสูงในการควบคุมระบบอุดมศึกษาของจีนทั้งมหาวิทยาลัยของรัฐและเอกชน ทั้งวิธีการรับนักศึกษา และจำนวนนักศึกษา รวมถึงการอนุมัติผู้สำเร็จการศึกษา มาจากการตัดสินใจของส่วนกลาง

เขากล่าวว่าการรวมศูนย์อำนาจเช่นนี้เปรียบเสมือนการบริหารแบบคอขวด (bottleneck management) ในระบบเศรษฐกิจแบบวางแผนจาก

²⁸ Liu Zhou. *Rampant Academic Cheating Hurts China's Ambition*. Web. <http://www.cbsnews.com/stories/2010/04/12/world/main6388167.shtml>. 18 February 2011.

ส่วนกลาง (planned economy) มหาวิทยาลัยขอนแก่น (authorization) จากกระทรวงศึกษาธิการในการเปิดหลักสูตรในระดับปริญญาตรี ใช้เวลาในการพิจารณาถึง 3 ปี แล้วยังไม่ได้อำนาจตอบจากกระทรวงฯ มหาวิทยาลัยจึงได้ดำเนินการเปิดการเรียนการสอนและรับนักศึกษาโดยตรง จำนวน 50 คน ทั้งนี้ มหาวิทยาลัยได้ประชาสัมพันธ์กับบรรดาผู้ที่สมัครเรียนรวมถึงผู้ปกครองว่า หลักสูตรที่เปิดสอนนี้ ยังไม่ได้รับอนุมัติจากกระทรวงศึกษาธิการ นักศึกษาต้องรับสภาพความเสี่ยงจากการที่มหาวิทยาลัยอาจไม่ได้รับการรับรองหลักสูตรจากส่วนกลาง

นายชู ชิงชี กล่าวว่ายียบเคียงได้กับเจ้าหน้าที่รัฐที่ทำงานในกระทรวงศึกษาธิการได้ทำให้การได้เข้าศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยบางแห่งเป็นเสมือนการได้ชามข้าวเหล็ก “tiě fàn wǎn” (iron rice bowl) ที่สร้างหลักประกันความมั่นคงในชีวิตของนักศึกษา ซึ่งการให้หลักประกันดังกล่าวอยู่ภายใต้การผูกขาดของรัฐบาลกลางที่ให้สิทธิกับมหาวิทยาลัยบางแห่ง โดยผ่านกระบวนการรับรองหลักสูตรและการอนุมัติปริญญาบัตร ระบบชามข้าวเหล็ก ไม่ได้ให้ความเป็นอิสระในการแข่งขันกันในการพัฒนามหาวิทยาลัยตามกลไกการค้าเสรี แทนที่มหาวิทยาลัยจะแข่งขันกันในเรื่องคุณภาพผู้สอน พัฒนาหลักสูตรให้ทันสมัย กลับต้องไปเอาอกเอาใจกระทรวงศึกษาธิการเพื่อให้การรับรองหลักสูตรของตน

การสอนในหลักสูตรดังกล่าว SUSTC วางมาตรฐานการสอนไว้สูง จำนวนอาจารย์ต่อนักศึกษาประจำเต็มเวลา (full time equivalent students) เท่ากับหนึ่งต่อแปด ผู้เรียนทุกคนได้รับทุนสนับสนุนทางการเงินจากมหาวิทยาลัย เป็นเงินจำนวน 10,000 หยวนต่อปี โดยประมาณเท่ากับ 1,500 เหรียญสหรัฐ ต่อปี ในขั้นตอนการรับสมัครผู้บริหารมหาวิทยาลัยมีความกังวลใจว่าจะมีผู้สมัครเรียนในหลักสูตรดังกล่าวนี้หรือไม่ แต่ปรากฏว่ามีจำนวนผู้สมัครเรียนในหลักสูตรดังกล่าวมากกว่า 600 คน ผู้สมัครมาพร้อมกับผู้ปกครอง ในบรรดาผู้ปกครองของผู้สมัครมีเพียงจำนวนหนึ่งเท่านั้นที่วิตกว่าลูกหลานของตนจะเรียนในหลักสูตรซึ่งอาจไม่ได้รับการรับรองจากกระทรวงศึกษาธิการของจีน ทั้งนี้ผู้ปกครองส่วนใหญ่เชื่อว่าความรู้ที่บุตรหลานของตนได้จากการเรียนที่

SUSTC มีประโยชน์ในการทำงานในอนาคต พวกเขาเชื่อมั่นในคุณภาพและชื่อเสียงของมหาวิทยาลัยว่าเมื่อลูกหลานของเขาสำเร็จการศึกษาออกมาจะสามารถหางานทำได้ง่าย²⁹

ความคิดแบบเสรีนิยมที่เชื่อกันว่าจะนำไปสู่การพัฒนางานวิจัย และทำให้เกิดนวัตกรรมใหม่ๆ ทางวิทยาศาสตร์ (scientific innovation) นั้น อาจจะนำประเทศไปสู่สภาพการปะทะกันในเชิงวัฒนธรรม (cultural collision) ระหว่างกลุ่มคนในสังคม โดยเฉพาะการปะทะกันของกลุ่มผู้ใหญ่ที่มีแนวคิดความเชื่อเดิมแบบขงจื้อของจีนที่เน้นระบบอาวุโส เชื่อฟังคำสั่งสอนของผู้ใหญ่ เชื่อในเรื่องคุณธรรมความดี กับแนวความคิดแบบเสรีนิยมของคนรุ่นใหม่วัยหนุ่มสาวในประเทศ³⁰

นายกรัฐมนตรี เหวิน เจียเป่า ของจีน ในฐานะประธานคณะกรรมการบริการการศึกษา กล่าวไว้ในปี 2008 ว่า การพัฒนาอุดมศึกษาของประเทศในทศวรรษ 2010 ของจีนต้องประสบปัญหาที่สำคัญหลายประการ การปฏิรูปการศึกษาต้องประสานผลประโยชน์ของกลุ่มคนต่างๆ ในสังคม ซึ่งได้รับผลกระทบจากการปฏิรูปการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ นายวู ซีฮง รองประธานสมัชชาประชาชน ที่ชี้ว่า การปฏิรูปการอุดมศึกษาเมื่อดำเนินการในลำดับต่อไป คงต้องพบกับความยากลำบากที่มากขึ้น ปัญหาจะซับซ้อนมากขึ้น อาจก่อตัวเป็นวิกฤติ (dilemmas) โดยเฉพาะการปฏิรูปการศึกษาเน้นให้มหาวิทยาลัยมีอิสระในการบริหารจัดการ (autonomy) จะมีผลให้มหาวิทยาลัยกับรัฐบาลกลางมีความสัมพันธ์ห่างกันจากที่เคยเป็น เช่นเดียวกันปัญหาการส่งเสริมให้นักศึกษามีความคิดที่เป็นอิสระ หรือความคิดเชิงสร้างสรรค์ (students'

²⁹ Wei Song, *University pioneers reform of higher education*. Web. http://www.chinadaily.com.cn/china/2010-12/21/content_11735669.htm. 21 February 2011.

³⁰ David Cyranoski, "China Debates University Reform". *Nature*. 464.(2007). *Higher Education Issues*. Web. http://www.china.org.cn/china/NPC_CPPCC_2010/2010-03/10/content_19572188.htm. 21 February 2011.

creativity and independent thinking) อาจนำไปสู่ปัญหาการขาดเสถียรภาพทางการเมืองได้ในอนาคต

สรุป

การปฏิรูปการอุดมศึกษาของจีนนับตั้งแต่ปี ค.ศ. 1978 เป็นต้นมา เกิดจากพื้นฐานความเชื่อของพรรคคอมมิวนิสต์และรัฐบาลจีน ว่าการพัฒนาเศรษฐกิจที่ยั่งยืนต้องอยู่บนพื้นฐานของการพัฒนาการศึกษาของประเทศ รัฐจึงมีนโยบายด้านการอุดมศึกษาที่ต่อเนื่องในการสนับสนุนการขยายตัวของการศึกษาในระดับอุดมศึกษาพร้อมกับการพัฒนาคุณภาพของอุดมศึกษาให้ก้าวสู่การเป็นสถานศึกษาชั้นนำในระดับนานาชาติ ตลอดระยะเวลาสี่สิบปีที่ผ่านมา เศรษฐกิจและการอุดมศึกษาของประเทศได้ขยายตัวอย่างรวดเร็ว จำนวนมหาวิทยาลัยในประเทศมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น สถาบันอุดมศึกษามีความหลากหลายประเภท มีความร่วมมือกับสถาบันต่างประเทศมากขึ้น มาตรฐานการศึกษาของจีนได้รับการยอมรับในแวดวงการศึกษา มหาวิทยาลัยชั้นนำของรัฐได้รับการจัดอันดับให้เป็นมหาวิทยาลัยชั้นนำลำดับต้นของโลก งานวิจัยของนักวิจัยจีนจำนวนมากเป็นอันดับสองของโลก

อย่างไรก็ตามก็ได้มีการตั้งข้อสงสัยในแวดวงวิชาการว่าความสำเร็จของอุดมศึกษาจีนนั้นเกิดจากการประเมินผลในเชิงปริมาณ โดยที่ขาดการตรวจสอบด้านคุณภาพของผลงานด้านอุดมศึกษาและงานวิจัย การพัฒนาคุณภาพในด้านการจัดการเรียนการสอน การสร้างคุณธรรม ความซื่อสัตย์ของนักวิจัย รวมถึงการสร้างธรรมาภิบาล และการให้ความเป็นอิสระในการบริหารงานกับมหาวิทยาลัยให้หลุดพ้นจากการบริหารแบบระบบราชการที่รวมศูนย์ มีการควบคุมสั่งการจากส่วนกลาง ยังคงเป็นปัญหาที่รัฐบาลจีนต้องหันมาให้ความสำคัญมากขึ้นทั้งนี้เพื่อที่จะสร้างความน่าเชื่อถือในทางวิชาการ ต่อประชาคมวิชาการในระดับนานาชาติในอนาคต

บรรณานุกรม

- Altbach, Phillip G. "The Costs and Benefits of World - Class 2004 Universities". *Academe*. 90.2 (2004).
- Brandenburg, Uwe & Zhu, Jiani. *Higher Education in China in the Light of Massification and Demographic Change: Lessons to be Learned for Germany*. Gutersloh: CHE, 2007.
- China Education Yearbook*. 2005.
- China Newsweek*. April 9, 2007.
- Cyranoski, David. "China Debates University Reform". *Nature*. 464. (2007).
- Delaney, Michael. *University World News 2007*. Web. <http://www.universityworldnews.com/>. 14 October 2010.
- Ewing, Kent. *Betraying Confucius: Academic fraud in China*. Web. <http://www.atimes.com/atimes/China/LA21Ad01.html>. 20 February 2011.
- Gordon, Robert. *Chinese higher education fails the test 2006*. Web. <http://www.atimes.com/atimes/China/HL21Ad01.html>. 21 February 2011.
- Hayhoe, Ruth. *China's Universities 1895-1995, a Century of Cultural Conflict*. New York: Garland Publishing, 1996.
- National Centre for Education Development Research. *2002 Green Paper on Education in China: Annual report on Policies of Chinese Education*. Beijing: Beijing Education Science Publishing House, 2002.
- Kang, Ouyang. "Higher Education Reform in China". *Policy Futures in Education*. 2.1(2004): 141-149.
- Ngok, Kinglun & Guo, Weiqing. "The Quest for "World Class University" in China: Critical Reflections". *Journal of Comparative Asian Development*. 6.1 (2007): 21-44.

Ouyang, Kang. "Higher Education reform in China today". *Policy Futures in Education*. 2.1 (2004): 141-149.

Shasha, Deng. *Nearly half of China's science workers think academic cheating is "common"*. Web. http://news.xinhuanet.com/english/2009-07/10/content_11688358.htm. 18 February 2011.

Song, Wei. *University pioneers reform of higher education*. Web. http://www.chinadaily.com.cn/china/2010-12/21/content_11735669.htm. 21 February 2011.

Quang, Niu & Wolff, Martin. *CHINA EFL: Grade Inflation in Higher Education*. Web. <http://www.findpdf.us/details-56771.pdf%3Fch>. 21 February 2011.

Universities Face Huge Debts. *University World News*. Web. <http://www.universityworldnews.com/>. 21 February 2011.

Yongnian, Zheng. "China's education reform bubble bursts". *Global Times*. 17 June 2009.

Zhihong, Xu. *Talks about Higher Education Issues*. Web. http://www.china.org.cn/china/NPC_CPPCC_2010/2010-03/10/content_19572188.htm12/21/content_11735669.htm. 21 February 2011.

Zhong, Yang. *Globalization and Higher Education Reform in China*. Web. <http://www.aare.edu.au/05pap/zho05780.pdf>. 21 February 2011.

Zhou, Ji. *Higher Education in China*. Singapore: Thompson Learning, 2006.

Zhou, Liu. *Rampant Academic Cheating Hurts China's Ambition*. Web. <http://www.cbsnews.com/stories/2010/04/12/world/main6388167.shtml>. 21 February 2011.

โอกาสการก่ออาชญากรรม, การคุ้มครอง
ตามข้อกฎหมาย, พฤติกรรมการให้
บริการ, ที่ส่งผลต่อแนวโน้ม
การตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม*

Opportunities for Crime, Protection by
Law, Behavior about Providing
Services, in which Affecting Trends to
Become a Victim of Crime.

ศิวনারถ เสงไธ **

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยมีวัตถุประสงค์ คือ

1. เพื่อศึกษารูปแบบ ปัจจัย ที่มีอิทธิพลต่อแนวโน้มการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมของผู้กระทำความผิดโดยใช้ยานพาหนะจากกรณีการยานยนต์
2. มาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหาของโอกาสการก่ออาชญากรรมพฤติกรรมการให้บริการที่ส่งผลต่อแนวโน้มการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมและ

* เป็นส่วนหนึ่งของคุษฎีนิพนธ์ เรื่อง โอกาสการก่ออาชญากรรม, การคุ้มครองตามข้อกฎหมาย, พฤติกรรมการให้บริการ, ที่ส่งผลต่อแนวโน้มการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม. สาขาการบริหารการพัฒนา, โครงการปรัชญาคุษฎีบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

** พันตำรวจโทศิวনারถ เสงไธ รองผู้กำกับสถานีตำรวจภูธรพานทอง จังหวัดชลบุรี และหัวหน้าชุดปฏิบัติการอาชญากรรมข้ามชาติภาค 2

3. การคุ้มครองเหยื่ออาชญากรรมตามข้อกำหนด การวิจัยครั้งนี้ ได้ทำการศึกษาจากกลุ่มประชาชนผู้ใช้บริการจากรถจักรยานยนต์สาธารณะจำนวน 400 ตัวอย่าง โดยการสุ่มตัวอย่างชนิดที่ไม่ทราบโอกาส (non-probability sampling) โดยวิธีแบบบังเอิญ (accidental sampling) และจากการสัมภาษณ์เจาะลึก (in-depth interview) ผู้ให้บริการจำนวน 9 ราย และจากเจ้าหน้าที่ตำรวจของสถานีตำรวจภูธรเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี จำนวน 3 ราย โดยวิธีการสุ่มแบบเจาะจง (purposive sampling) โดยการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบผสมผสาน (mixed method design) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ

ผลการวิจัยเชิงปริมาณ พบว่า แบบจำลองของโอกาสการก่ออาชญากรรม การคุ้มครองตามข้อกำหนดพฤติกรรมการให้บริการที่ส่งผลต่อแนวโน้มการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม มีค่าดัชนีกลมกลืนอยู่ในเกณฑ์มาตรฐานที่ดี และสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยปัจจัยโอกาสการก่ออาชญากรรม ส่งผลทั้งทางตรงและทางอ้อมกับการคุ้มครองตามข้อกำหนด และแนวโน้มการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม พฤติกรรมการให้บริการ ส่งผลทางตรงกับการคุ้มครองตามข้อกำหนด ส่งผลทั้งทางตรงและทางอ้อมกับแนวโน้มการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม และการคุ้มครองตามข้อกำหนด ส่งผลทางตรงต่อแนวโน้มการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม ซึ่งผลของสภาพตัวแปรทุกตัวมีความสอดคล้องกับข้อมูลที่ได้จากการวิจัยเชิงคุณภาพ

Abstract

This research aims to (1) study forms and factors influencing tendency on victims of those criminals who use motorcycles; (2) find measures preventing crimes, as well as suspected behaviors possibly leading to crimes; and (3) protect victims from crimes based on legal mechanisms. This study focuses on 400 sampling people who use public-serviced motorcycles, by means of a non-probability sampling, an accidental sampling. Moreover, the research also takes an in-depth

interview on 9 service providers and 3 police officials of the Pattaya City Police Station, by means of a purposive sampling. The methodology of this research project is a mixed method design integrating a quantitative method and a qualitative method.

The result of a quantitative method finds that a model on possibility of crimes, and a legal protection on suspected behaviors possibly leading to crimes have a rational index with a good standard. The result goes well with an empirical data in sense that factors of crimes have direct and indirect effects on a legal protection and trends on victims. Moreover, service behaviors have direct effects on a legal protection, as well as on direct and indirect effects on trends on victims. Lastly, a legal protection has a direct effect on trends on victims. Each factor goes well with data deriving from a qualitative method.

บทนำ

รถจักรยานยนต์ เป็นยานพาหนะชนิดหนึ่งที่ใช้เดินทางในการสัญจรไปมาตามเส้นทางต่างๆ โดยเฉพาะเส้นทางที่มีการจราจรคับคั่ง ชั่วโมงเร่งด่วน หรือตามเส้นทางเล็กๆ ซึ่งยานพาหนะอื่นไม่สามารถผ่านเข้าออกได้แต่รถจักรยานยนต์สามารถใช้ได้สะดวกรวดเร็วและเกิดความคล่องตัว “รถจักรยานยนต์สาธารณะ” หมายถึง รถจักรยานยนต์ที่รับจ้างบรรทุกคนโดยสาร แต่ไม่หมายรวมถึงรถจักรยานยนต์ที่มีพ่วงข้าง และรถจักรยานที่ติดเครื่องยนต์¹ รถจักรยานยนต์สาธารณะ (รับจ้าง) นั้น มีจุดกำเนิดเป็นขอยแรกๆ ที่ขอยงามดูพลี เขตสาทร กรุงเทพมหานคร ปัจจุบันหลายอย่างที่จะช่วยให้เกิดการขยายตัวของรถจักรยานยนต์สาธารณะอย่างรวดเร็ว ได้แก่ (1) ความไม่พร้อม

¹ พระราชบัญญัติรถยนต์ ฉบับที่ 13. ควบคุมการใช้รถจักรยานยนต์รับจ้าง 2547. เว็บ. <http://www.phangnga.go.th/new3.html>. 10 กุมภาพันธ์ 2553.

ของระบบการขนส่งสาธารณะ (2) ระบบการจัดวางผังเมืองที่ไม่ได้วางแผนอย่างเป็นระบบ (3) การขยายตัวของประชากรในเขตเมืองเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว และ (4) การเข้าสู่อาชีพมีความง่าย การเพิ่มขึ้นและการให้บริการได้ขยายอย่างรวดเร็วได้ก่อให้เกิดปัญหามากมายตามมาและบางครั้งก่อปัญหาอาชญากรรมแก่ผู้ใช้บริการ ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาวิวินิจฉัยว่า เมื่อยังไม่มีกฎหมายจำกัดสิทธิ หรือห้ามการนำรถจักรยานยนต์มารับจ้างบรรทุกคนโดยสารตามเส้นทางต่างๆ จึงไม่เป็นความผิดตามกฎหมาย นอกจากนี้ในปัจจุบันมีเหตุอาชญากรรมที่เกิดจากคนร้ายก่อคดีขึ้นโดยใช้ยานพาหนะจากรถจักรยานยนต์ โดยผู้วิจัยได้เลือกพื้นที่เมืองพัทยา ที่มีความหนาแน่นของประชากร และมีความหลากหลายทางเชื้อชาติ และศาสนา ซึ่งเป็นการเอื้อต่อการก่ออาชญากรรมได้โดยง่ายตาย เพราะมีประชากรจากต่างถิ่นเข้ามาประกอบอาชีพ ซึ่งหนึ่งในนั้นคือการขับรถจักรยานยนต์รับจ้าง

ปัญหาอาชญากรรมของผู้กระทำความผิดโดยใช้ยานพาหนะจากรถจักรยานยนต์และรวมทั้งการกระทำของกลุ่มมอเตอร์ไซค์รับจ้างหรือจักรยานยนต์สาธารณะ มีอยู่มากในเขตเมือง และเมืองท่องเที่ยวที่มีประชาชนเดินทางเข้าออกมาก และโดยเฉพาะจังหวัดชลบุรีนั้นถือว่าเป็นเมืองท่องเที่ยวมีประชากรอาศัยอยู่อย่างหนาแน่น การก่ออาชญากรรมของผู้กระทำความผิดโดยใช้ยานพาหนะจากรถจักรยานยนต์หรือของผู้ประกอบอาชีพจักรยานยนต์สาธารณะหรือมอเตอร์ไซค์รับจ้างนั้น จึงเกิดมากขึ้นเป็นเงาตามตัว ดังนั้นอาชญากรรมดังกล่าวที่เกิดขึ้น จึงจำแนกได้เป็น 2 ประเภทด้วยกัน คือ 1) อาชญากรรมแบบตั้งใจ 2) อาชญากรรมแบบไม่ตั้งใจ

วัตถุประสงค์

ในการวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดไว้ 3 ประเด็นคือ เพื่อศึกษา

1. รูปแบบ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อแนวโน้มการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมของผู้กระทำความผิดโดยใช้ยานพาหนะจากรถจักรยานยนต์

2. มาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหาโอกาสการก่ออาชญากรรม พฤติกรรมการให้บริการ ที่ส่งผลกระทบต่อแนวโน้มการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม
3. การคุ้มครองเหยื่ออาชญากรรมตามข้อกฎหมาย

คำถามเพื่อการวิจัย

1. รูปแบบ ปัจจัย ที่มีอิทธิพลต่อแนวโน้มการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมของผู้กระทำความผิดโดยใช้ยานพาหนะจากรถจักรยานยนต์มีอะไรบ้าง
2. มาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหของโอกาสการก่ออาชญากรรม พฤติกรรมการให้บริการ ที่ส่งผลกระทบต่อแนวโน้มการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมเป็นอย่างไรและอยู่ในระดับใด
3. การคุ้มครองเหยื่ออาชญากรรมตามข้อกฎหมายมีอะไรบ้าง และอยู่ในระดับใด

ขอบเขตของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method) โดยใช้การวิจัยเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ

การวิจัยเชิงปริมาณได้แบ่งเป็นตัวแปรตามและตัวแปรอิสระ (1) ตัวแปรตามคือแนวโน้มการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม (trend to become a victim of crime) (2) ตัวแปรอิสระประกอบด้วยโอกาสการก่ออาชญากรรม (opportunities to commit of crime) พฤติกรรมการให้บริการ (behavior of service provision) และการคุ้มครองตามข้อกฎหมาย (Protection by law)

การวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ใช้การสัมภาษณ์เจาะลึก (in-depth interview) จากผู้ให้บริการรถจักรยานยนต์สาธารณะในแต่ละตำบลบ้าง และจากเจ้าหน้าที่ตำรวจ ระดับผู้บังคับบัญชาจำนวน 3 ราย

ประชากร

1. การวิจัยเชิงปริมาณ

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้เลือกเฉพาะกลุ่มผู้ใช้บริการรถจักรยานยนต์สาธารณะ ในเขตพื้นที่ตำบลบางละมุง จำนวน 7,889 ราย ตำบลนาเกลือ จำนวน 9,026 ราย และตำบลหนองปรือ จำนวน 31,731 ราย รวมทั้งสิ้น 48,646 ราย

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ

ในการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์เจาะลึก (in-depth interview) โดยการสุ่มแบบเจาะจง (purposive sampling) จากการปฏิบัติจริงแล้วนำข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์ในภาพรวมเพื่อสนับสนุนการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จากผู้ให้บริการ 3 ตำบลๆ ละ 3 ราย และเจ้าหน้าที่ตำรวจสถานีตำรวจภูธรเมืองพัทยา 3 ราย รวมเป็น 12 ราย

กลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยเชิงปริมาณได้ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (accidental sampling) แต่เนื่องจากมีตัวแปรประจักษ์ (manifest variables) 14 ตัว ตามแนวคิดของ Hair² ใช้หลักเกณฑ์จากการเก็บตัวอย่าง 1 ตัวแปรประจักษ์ต่อการเก็บข้อมูล 20 ราย ต่อ 1 ตัวแปรประจักษ์ ดังนั้น จึงต้องใช้กลุ่มตัวอย่างอย่างน้อยสุด 280 ราย แต่ในการวิจัยครั้งนี้ได้ทำการเก็บตัวอย่างจำนวน 400 ตัวอย่าง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม (questionnaire) เรื่อง “โอกาสการก่ออาชญากรรม, การคุ้มครองตามข้อกำหนด, พฤติกรรมการให้บริการ, ที่ส่งผลกระทบต่อแนวโน้มการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม” โดยสร้างขึ้นจากแนวความคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเป็นแนวทางในการสร้างแบ่งเนื้อหา และโครงสร้างของแบบสอบถามนี้ประกอบด้วย 5 ส่วน คือ

² J.F Hair and Others *Multivariate Data Analysis*. 2006.

- ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์
- ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการคุ้มครองตามกฎหมาย
- ส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับแนวโน้มการก่ออาชญากรรม
- ส่วนที่ 4 ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมการให้บริการ
- ส่วนที่ 5 ข้อมูลเกี่ยวกับโอกาสการก่ออาชญากรรม

โดยเกณฑ์การพิจารณาให้คะแนนคำตอบแต่ละข้อดังนี้

- ระดับ 1 หมายถึง เห็นด้วยน้อยที่สุด
- ระดับ 2 หมายถึง เห็นด้วยน้อย
- ระดับ 3 หมายถึง เห็นด้วยปานกลาง
- ระดับ 4 หมายถึง เห็นด้วยมาก
- ระดับ 5 หมายถึง เห็นด้วยมากที่สุด

ผลการวิเคราะห์แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์

1. เชีงปริมาณ

โอกาสการก่ออาชญากรรม ขึ้นอยู่กับความเสี่ยงที่สามารถคาดการณ์ได้ และความเสี่ยงที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และพบว่าโอกาสการก่ออาชญากรรมมีความสัมพันธ์ไปในทิศทางแนวเดียวกันกับแนวโน้มการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 พฤติกรรมการให้บริการขึ้นอยู่กับการสัมพันธ์กับพฤติกรรมก้าวร้าว และพฤติกรรมรุนแรงพละกำลังและอยู่ไม่นิ่งอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และพฤติกรรมการให้บริการมีความสัมพันธ์ไปในทิศทางแนวเดียวกันกับแนวโน้มการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 การคุ้มครองตามข้อกฎหมาย ขึ้นอยู่กับการรับรู้ความเสี่ยง การยอมรับความเสี่ยง การพยากรณ์ความเสี่ยง และทัศนคติผู้ใช้บริการรถจักรยานยนต์สาธารณะ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และพบว่าการคุ้มครองตามข้อกฎหมายมีความสัมพันธ์ไปในทิศทางแนวเดียวกันกับแนวโน้มการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนแนวโน้มการตก

เป็นเหตุอาชญากรรมขึ้นอยู่กับการไม่ระมัดระวังตัวของเหตุอาชญากรรม การทำตัวให้ตกอยู่ในอันตรายของเหตุอาชญากรรม การที่กฎหมายมีโทษเบาเกินไป จังหวะโอกาสในการกระทำความผิด และผู้กระทำความผิดไม่กลัวในประสิทธิภาพของเจ้าหน้าที่กระบวนการยุติธรรมของรัฐ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 มีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกันกับแนวโน้มการตกเป็นเหตุอาชญากรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลการวิเคราะห์แบบจำลองสมการโครงสร้างที่เกิดขึ้น พบว่า แบบจำลองเข้ากันได้กับข้อมูลเชิงประจักษ์ และพบว่าค่าทดสอบความแตกต่างระหว่างเมตริกการผันแปรร่วม หรือ ค่า RMSEA (Root Mean Square Error of Approximation) เท่ากับ 0.049 ซึ่งพบว่ามีค่าต่ำกว่า 0.05 ค่าความเที่ยง (Pc) ของตัวแปรแฝงทุกตัว คือมีค่ามากกว่า 0.60 ทุกตัว และค่าความแปรปรวนเฉลี่ยที่สกัดได้ (Pv) มีค่ามากกว่า 0.50 ทุกตัว ซึ่งแสดงให้เห็นว่าตัวแปรแฝงทุกตัวเชื่อถือได้

ผลการวิเคราะห์สมการโครงสร้าง ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝงภายนอกและตัวแปรแฝงภายใน พบว่า

1. พฤติกรรมการให้บริการรถจักรยานยนต์สาธารณะมีความสัมพันธ์กับโอกาสการก่ออาชญากรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และสามารถอธิบายถึงความสัมพันธ์ได้ร้อยละ 85

2. การคุ้มครองตามข้อกฎหมาย มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการให้บริการรถจักรยานยนต์สาธารณะ และโอกาสการก่ออาชญากรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และสามารถอธิบายถึงความสัมพันธ์ได้ ร้อยละ 76

3. แนวโน้มการตกเป็นเหตุอาชญากรรมมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการให้บริการรถจักรยานยนต์สาธารณะ โอกาสการก่ออาชญากรรม และการคุ้มครองตามข้อกฎหมายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สามารถอธิบายถึงความสัมพันธ์ได้ ร้อยละ 57

เมื่อพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝงภายนอก และตัวแปรแฝงภายใน พบว่าโอกาสการก่ออาชญากรรมส่งผลโดยตรงต่อแนวโน้มการตกเป็นเหตุอาชญากรรม และส่งผลทั้งทางตรงทางอ้อมกับพฤติกรรมการให้

บริการ และการคุ้มครองตามข้อกำหนด ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ในส่วนความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝงภายในกับตัวแปรแฝงภายใน พบว่าพฤติกรรมกาให้บริการ ส่งผลทางตรงกับแนวโน้มการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม และส่งผลทั้งทางตรงทางอ้อมกับการคุ้มครองตามข้อกำหนด ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 และในส่วนของตัวแปรการคุ้มครองตามข้อกำหนด ส่งผลโดยตรงต่อแนวโน้มการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2. เชิงคุณภาพ

จากการวิจัยเชิงคุณภาพพบว่า ความเสี่ยงที่สามารถคาดการณ์ได้ เช่น ผู้เสียหายที่เป็นหญิงที่สวมใส่สร้อยคอทองคำที่มีราคาแพงมองเห็นได้ชัดเจน ในภาวะปัจจุบันที่มีเศรษฐกิจตกต่ำ ทำให้คนร้ายที่มีจิตใจต่ำหรือไม่มีคุณธรรม เกิดความต้องการอยากได้ทรัพย์สินของผู้อื่นเป็นของตนเอง จึงขาดความยับยั้งชั่งใจและเมื่อโอกาสประจวบเหมาะก็สามารถกระทำความผิดได้ และความเสี่ยงที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ เช่น ความจำเป็นที่ต้องเดินทางไปทำงานทั้งๆ ที่รู้ว่าจะต้องผ่านเส้นทางชุมชนที่มีกลุ่มวัยรุ่นที่ติดยาเสพติดเป็นจุดเสี่ยงซึ่งบริเวณดังกล่าวนั้นเจ้าหน้าที่ก็ไม่ได้มีแนวทางหรือวิธีการป้องกันแต่อย่างใด จึงทำให้มีผลต่อแนวโน้มการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม และด้านสัมพันธภาพกับผู้ให้บริการโดยผู้ให้บริการหรือผู้เสียหายที่มีการแต่งกายในลักษณะโป๊หรือยั่วชวนและเป็นกันเองกับผู้ให้บริการ เป็นเหตุให้คนร้ายหรือผู้ให้บริการที่มีจิตใจต่ำไม่มีคุณธรรม จ้องกระทำความผิดได้ตลอดเวลา และพบว่าผู้ให้บริการพูดจาก้าวร้าวรุนแรง ส่อเจตนาทางเพศต่อผู้ให้บริการแต่ยังยอมให้บริการอยู่ และพฤติกรรมหุนหันพลันแล่นและอยู่ไม่นิ่ง เป็นรูปแบบของคนร้ายที่อาศัยช่วงจังหวะหรือโอกาสในระหว่างการให้บริการ เมื่อได้โอกาสนี้ก็สามารถกระทำความผิดได้ทันที ยิ่งไปกว่านั้น การรับรู้ความเสี่ยง อย่างเช่นการใช้บริการรถจักรยานยนต์รับจ้างในเส้นทางเปลี่ยวและไม่มีแสงสว่างเพียงพอ เป็นพื้นที่ที่เกิดอาชญากรรมบ่อยครั้ง ผู้เสียหายไม่ไยดีกับคำเตือนและข่าวสารที่ทางราชการได้ประกาศให้ทราบ และรู้ว่าผู้ให้บริการมีประวัติอาชญากรเกี่ยวกับความผิดต่อชีวิต ร่างกายและทรัพย์สิน ยังคงใช้บริการอยู่ และการยอมรับ

ความเสี่ยง เช่น กรณีที่ผู้ให้บริการรถจักรยานยนต์รับจ้างขับซึ่รถย้อนศรแล้วยังไม่บอกกล่าวและยังยอมนั่งโดยสารไปด้วยเมื่อเกิดอุบัติเหตุต้องยอมรับผลที่จะได้รับตามผลของข้อกฎหมายด้วย ผู้ให้บริการไม่จัดอุปกรณ์ เช่น หมวกนิรภัย หรืออุปกรณ์ไม่ได้มาตรฐานแต่ยังคงให้บริการอยู่ ผู้ให้บริการแสดงพฤติกรรม **คุกคามทางเพศ** เช่น ขับซึ่รถจักรยานยนต์ไปเบรกไป โดยไม่มีเหตุอันควร ใช้มือลูบคลำตามร่างกาย หรือใช้วาจาแตะโลม ยังยอมให้บริการอยู่ หรือไม่กล้าขัดขึ้นในโอกาสที่สามารถกระทำได้ การพยากรณ์ความเสี่ยง ผู้ให้บริการทราบอยู่แล้วว่าพื้นที่ดังกล่าวมีสถิติเกี่ยวกับอาชญากรรมเกิดขึ้นบ่อย ผู้ใช้บริการไม่ปรับพฤติกรรมการใช้บริการ เช่น ใช้บริการในเวลากลางคืนตามลำพัง โดยไม่แจ้งทางบ้านหรือญาติพี่น้อง ผู้ที่ไว้วางใจทราบให้ออกมารับในเวลาที่ต้องกลับบ้านในยามวิกาล ส่วนด้านทัศนคติผู้ใช้บริการรถจักรยานยนต์สาธารณะ เช่น การที่มีทัศนคติด้านบวก การมองโลกในแง่ดีเกินไปของผู้ใช้บริการ ซึ่งทำให้ตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมได้โดยง่าย หรือการมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับทุกคน ถึงแม้ว่าจะรู้ถึงประวัติทางอาชญากรรมก็ตาม และยังให้บริการอยู่ต่อไปซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยเชิงปริมาณที่พบว่า การรับรู้ความเสี่ยง การยอมรับความเสี่ยง การพยากรณ์ความเสี่ยง และทัศนคติผู้ใช้บริการส่งผลต่อแนวโน้มการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม และในด้านการไม่ระมัดระวังตัวของเหยื่ออาชญากรรม เช่น ไม่สังเกตอากัปกริยาของผู้ให้บริการในการที่มีพฤติกรรมให้ความสนใจต่อทรัพย์สิน เช่น เหลือบมองดูเครื่องประดับหรือกระเป๋าถือสตรีบ่อยครั้ง หรือมีการแต่งกายในลักษณะโป๊หรือยั่วยวนและเป็นกันเองโดยไม่ค่อยระมัดระวังตัว การทำตัวให้ตกอยู่ในอันตรายของเหยื่อ เช่น การเลือกใช้บริการในยามวิกาล และเส้นทางเปลี่ยว ไม่มีแสงสว่าง ไร้อุปกรณ์ โดยไม่บอกกล่าวแก่ครอบครัวหรือเพื่อนฝูงที่ไว้วางใจได้ทราบ การที่กฎหมายมีโทษเบาเกินไป ผู้เสียหายไม่ยอมให้ความร่วมมือแก่เจ้าพนักงานตำรวจเมื่อเกิดเหตุ เช่น ความกลัวอับอาย หรือไม่เชื่อมั่นในการทำงานของเจ้าพนักงานซึ่งทำให้เจ้าหน้าที่ไม่สามารถทำการสอบสวนหาตัวคนร้ายเพื่อให้เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมได้ จึงหวั่นโอกาสในการกระทำความผิดเช่นในภาวะที่เศรษฐกิจตกต่ำ หรือการตกเป็นเหยื่อจากการพนันต่างๆ เป็นเหตุให้กระทำความผิดโดยไม่ทันยั้งคิด ผู้กระทำความผิดไม่กลัวใน

ประสิทธิภาพของเจ้าหน้าที่กระบวนการยุติธรรมของรัฐ เช่น ได้ทราบข้อมูลจากสื่อที่บิดเบือนไม่เป็นกลางเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงาน พฤติกรรมเลียนแบบ ช่องว่างของกฎหมาย คำบอกเล่าที่ผิดๆ เจ้าพนักงานของรัฐไม่มีโอกาสเรียกความเชื่อมั่นในการรักษาความสงบเรียบร้อยตามขั้นตอนของกฎหมายกลับคืนมา ผู้บังคับบัญชาขาดภาวะผู้นำ ซึ่งสอดคล้องผลการวิจัยเชิงปริมาณที่พบว่า การไม่ระมัดระวังตัวของเหยื่ออาชญากรรม การทำตัวให้ตกอยู่ในอันตรายของเหยื่อ การที่กฎหมายมีโทษเบาเกินไป จึงหวั่นโอกาสในการกระทำความผิด ผู้กระทำความผิดไม่กลัวในประสิทธิภาพของเจ้าหน้าที่กระบวนการยุติธรรมของรัฐ ปัจจัยดังกล่าวข้างต้น ส่งผลต่อแนวโน้มการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม

สรุปผลการวิจัย

คำถามการวิจัยข้อที่ 1 รูปแบบ ปัจจัย ที่มีอิทธิพลต่อแนวโน้มการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมของผู้กระทำความผิดโดยใช้ยานพาหนะจากรถจักรยานยนต์ มีอะไรบ้าง

ข้อค้นพบเชิงปริมาณ

ผลการศึกษาโอกาสการก่ออาชญากรรม การคุ้มครองตามข้อกฎหมาย พฤติกรรมการให้บริการ ที่ส่งผลต่อแนวโน้มการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม พบว่า

- พฤติกรรมการให้บริการรถจักรยานยนต์สาธารณะขึ้นอยู่กับโอกาสการก่ออาชญากรรม พบว่า พฤติกรรมการให้บริการรถจักรยานยนต์สาธารณะขึ้นอยู่กับโอกาสการก่ออาชญากรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้โดยโอกาสการก่ออาชญากรรมที่มีความเสี่ยงที่สามารถคาดการณ์ได้ เช่น ผู้ขับขี่รถจักรยานยนต์รับจ้างขับขี่โดยประมาทหวาดเสียว และขาดวินัยรถผิดกฎหมาย ย้อนศร ไม่เกรงกลัวต่อกฎหมายซึ่งส่งผลให้เกิดอุบัติเหตุ หรือมีการก่ออาชญากรรมขึ้น ถึงแม้ว่าเจ้าพนักงานจะมีการบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัดก็ตาม แต่ยังไม่สามารถลดโอกาสในการก่ออาชญากรรมในระดับที่จะทำให้ประชาชนเกิดความพึงพอใจได้ จากข้อค้นพบในเชิงคุณภาพพบว่า ผู้บังคับใช้กฎหมายใช้หลักรัฐศาสตร์อะลุ่มอล่วยในการปฏิบัติหน้าที่มาก

เกินไป จึงทำให้คนร้ายไม่เกรงกลัวและพร้อมจะก่ออาชญากรรมได้ตลอดเวลา แนวทางแก้ไขควรเริ่มจากเจ้าหน้าที่ของรัฐก่อนเพราะเป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่ โดยเริ่มจากการป้องกันซึ่งจะมีผลสะท้อนจากประชาชนในทางที่ดีมากกว่าการมุ่งปราบปราม เช่น การเข้าถึงคนในชุมชนอย่างต่อเนื่องเพื่อลดช่องว่างและทราบปัญหา รวมทั้งมีการประชุมหารือสร้างเครือข่ายชุมชนเพื่อแสวงหาความร่วมมือจากประชาชนในการป้องกันปราบปรามอาชญากรรม การป้องกันตนเองและการป้องกันอุบัติเหตุ เช่น ตั้งเครือข่ายเพื่อติดต่อสื่อสารระหว่างสมาชิกเพื่อแจ้งข่าวอาชญากรรม การสร้างชุมชนเข้มแข็งและความร่วมมือในลักษณะเพื่อนบ้านเตือนภัย เป็นการหาแนวทางการแก้ไขปัญหาร่วมกัน เป็นต้น

การคุ้มครองตามข้อกฎหมายขึ้นอยู่กับพฤติกรรมการให้บริการของรถจักรยานยนต์สาธารณะ และโอกาสการก่ออาชญากรรม ซึ่งผู้เสียหายได้มีการรับรู้ความเสี่ยง ยอมรับความเสี่ยง และการพยากรณ์ความเสี่ยงในเบื้องต้น ได้พบว่า การคุ้มครองตามข้อกฎหมายขึ้นอยู่กับพฤติกรรมการให้บริการของผู้ให้บริการรถจักรยานยนต์สาธารณะและโอกาสการก่ออาชญากรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกฎหมายระวางโทษไว้ค่อนข้างเบา รวมทั้งมีการลดโทษจึงทำให้ผู้กระทำความผิดไม่เกิดความเกรงกลัวส่งผลให้เหยื่อหรือผู้เสียหายมีแนวโน้มของการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมได้ง่ายขึ้น ข้อเสนอแนะ ถึงแม้ว่าอัตราโทษทางกฎหมายจะค่อนข้างเบาและการแก้ไขกฎหมายให้ระวางโทษหนักขึ้นเป็นการยากเพราะไม่ต้องการเจตนารมณ์ของกฎหมาย จึงควรใช้มาตรการอื่นเข้ามาเสริม เช่น การสร้างจิตสำนึกต่อกลุ่มผู้ใช้บริการเพื่อแสวงหาความร่วมมือจากองค์กรหรือมูลนิธิต่างๆ ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับงานในภารกิจของตำรวจ โดยการประสานงาน กำหนดแนวทางในลักษณะการปฏิบัติงานร่วมกันกับเจ้าหน้าที่ตำรวจหรือการรักษาความสงบเรียบร้อยร่วมกันหากเกิดอาชญากรรมขึ้น เพื่อเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคม ซึ่งจะเหมาะสมและง่ายกว่า

แนวโน้มการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมขึ้นอยู่กับพฤติกรรมการให้บริการรถจักรยานยนต์ การคุ้มครองตามข้อกฎหมาย และโอกาสการก่ออาชญากรรม พบว่า แนวโน้มการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมที่เพิ่มขึ้นเป็นผลเนื่องมาจาก

สภาวะเศรษฐกิจในปัจจุบันและการเปลี่ยนแปลงของรูปแบบการก่ออาชญากรรม เช่น พฤติกรรมเลียนแบบ ค่านิยมในการสร้างความเชื่อถือในกลุ่มวัยรุ่นที่ผิดๆ เพื่อต้องการให้เป็นที่ยอมรับของกลุ่ม และการบังคับใช้กฎหมายไม่เข้มงวดทำให้ผู้กระทำความผิดไม่เกรงกลัวต่อกฎหมายบ้านเมือง

ข้อเสนอแนะ จะต้องมีการบูรณาการในทุกภาคส่วนเพื่อแสวงหาความร่วมมือจากผู้ประกอบธุรกิจรักษาความปลอดภัยและพนักงานรักษาความปลอดภัยเอกชน ให้สนับสนุนกิจการตำรวจในการรักษาความปลอดภัยและรักษาความสงบเรียบร้อยในชุมชน/ท้องถิ่นให้ได้ เช่น การขึ้นทะเบียนประวัติผู้ให้บริการรถจักรยานยนต์ให้ชัดเจน เพื่อลดพฤติกรรมเสี่ยงและมีการควบคุมตรวจสอบได้ตลอดเวลาอย่างสม่ำเสมอ มีการจัดฝึกอบรมให้รู้ถึงโทษที่จะได้รับหากมีการกระทำความผิดกฎหมาย รวมทั้งมาตรการทางสังคมเป็นตัวเสริม ปรับปรุงฐานข้อมูลให้เป็นปัจจุบันทันต่อเหตุการณ์หรือไม่ กรณีของการขับชื้ออย่างประมาทหรือไม่เคารพกฎจราจรในส่วนที่อาจก่อให้เกิดอุบัติเหตุอย่างร้ายแรง เช่น ขับขี่รถจักรยานยนต์ย้อนศร และไม่ยึดถือคำเตือนต่อพื้นที่ที่เกิดอุบัติเหตุร้ายแรงขึ้นบ่อยครั้ง และไม่ปฏิบัติตามระเบียบของผู้ให้บริการ เช่น ไม่สวมใส่เครื่องแบบของวิน มีพฤติกรรมก้าวร้าว เสพสิ่งมีนเมา แต่ผู้ใช้บริการยังยอมรับในสิ่งเหล่านี้ ในสถานการณ์ที่ตนเองสามารถหลีกเลี่ยงได้ส่วนในแนวทางป้องกันและแก้ไขนั้น ต้องเริ่มจากผู้ให้บริการ โดยต้องคำนึงถึงความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของตนเองเป็นอันดับแรก เพื่อเป็นการป้องกันความเสียหาย

เชิงคุณภาพ

1. โอกาสการก่ออาชญากรรมข้อค้นพบเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์เจาะลึก พันตำรวจเอกนันท์วุฒิ สุวรรณละออง³ พบว่าโอกาสการก่ออาชญากรรมที่สำคัญมีอยู่ด้วยกัน 3 ส่วน คือ 1) เหลือหรือผู้เสียหาย 2) คนร้ายหรือผู้กระทำความผิด และ 3) โอกาสในการกระทำความผิด ส่วนข้อค้นพบจาก

³ นันท์วุฒิ สุวรรณละออง. ผู้กำกับสถานีตำรวจภูธรเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี. สัมภาษณ์, 23 มกราคม 2553.

การสัมภาษณ์เจาะลึกพันตำรวจโท กฤตกร ทองอินทร์⁴ รองผู้กำกับการป้องกันปราบปรามสถานีตำรวจภูธรเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี พบว่า โอกาสการก่ออาชญากรรมนั้น ส่วนมากผู้กระทำความผิดจะขับขี่รถจักรยานยนต์หาเหยื่อไปเรื่อยๆ และข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก ดาบตำรวจยศพัฒน์ น่อทองธนพงศ์⁵ พบว่า โอกาสการก่ออาชญากรรม เนื่องจากคนร้ายเห็นเหยื่อหรือผู้เสียหายสวมใส่เครื่องประดับหรือแต่งกายในทำนองยั่วยู่ทำให้คนร้ายมีช่องโอกาสในการกระทำความผิดและคนในสังคมพื้นฐานทางด้านจิตใจไม่ดีพอแสดงถึงการขาดคุณธรรมและจริยธรรม ซึ่งโอกาสการก่ออาชญากรรม ทั้งด้านความเสี่ยงที่สามารถคาดการณ์ได้ และความเสี่ยงที่หลีกเลี่ยงไม่ได้นั้นส่งผลต่อแนวโน้มการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม

2. การคุ้มครองตามข้อกฎหมายข้อค้นพบเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์เจาะลึกผู้ให้บริการรถจักรยานยนต์สาธารณะในเขตท้องที่สถานีตำรวจภูธรเมืองพัทยา อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรีนั้น พบว่า การรับรู้ความเสี่ยง เช่น การใช้บริการรถจักรยานยนต์รับจ้างในเส้นทางเปลี่ยวและไม่มีแสงสว่างเพียงพอ เป็นพื้นที่ที่เกิดอาชญากรรมบ่อยครั้ง ผู้เสียหายไม่ยึดกับคำเตือนและข่าวสารที่ทางราชการได้ประกาศให้ทราบ และรู้ว่าผู้ให้บริการมีประวัติอาชญากรรมเกี่ยวกับความผิดต่อชีวิต ร่างกายและทรัพย์สิน ยังคงใช้บริการอยู่ และเหยื่อหรือผู้เสียหายที่สวมใส่เครื่องประดับมีค่ามองเห็นเด่นชัดหรือแต่งกายในทำนองเปี้ยๆถือว่าเป็นการรับรู้ความเสี่ยง การยอมรับความเสี่ยง เช่น กรณีที่ผู้ให้บริการรถจักรยานยนต์รับจ้างขับขี่รถย้อนศรแล้วยังไม่บอกกล่าวและยังยอมนั่งโดยสารไปด้วย เมื่อเกิดอุบัติเหตุต้องยอมรับผลที่จะได้รับตามผลของข้อกฎหมายด้วย ผู้ให้บริการไม่จัดอุปกรณ์ เช่น หมวกนิรภัย หรืออุปกรณ์ไม่ได้มาตรฐานแต่ยังคงใช้บริการอยู่ ผู้ให้บริการแสดงพฤติกรรมคุกคามทางเพศ เช่น ขับขี่รถจักรยานยนต์ไปเบรกไป โดยไม่มีเหตุอันควร

⁴ กฤตกร ทองอินทร์. รองผู้กำกับการป้องกันปราบปรามสถานีตำรวจภูธรเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี. สัมภาษณ์, 23 มกราคม 2553.

⁵ ยศพัฒน์ น่อทองธนพงศ์. ผู้บังคับหมู่งานป้องกันปราบปรามสถานีตำรวจภูธรเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี. สัมภาษณ์, 23 มกราคม 2553.

ใช้มือลูบคลำตามร่างกาย หรือใช้วาจาแตะโลม ยังยอมใช้บริการอยู่ หรือไม่กล้าขัดขึ้นในโอกาสที่สามารถกระทำได้ การพยากรณ์ความเสี่ยง ผู้ให้บริการทราบอยู่แล้วว่าพื้นที่ดังกล่าวมีสถิติเกี่ยวกับอาชญากรรมเกิดขึ้นบ่อย ผู้ใช้บริการไม่ปรับพฤติกรรมการใช้บริการ เช่น ใช้บริการในเวลากลางคืนตามลำพังโดยไม่แจ้งทางบ้านหรือญาติพี่น้อง หรือผู้ไว้วางใจทราบหรือเพื่อให้ออกมารับในเวลาที่ต้องกลับบ้านดีๆ ส่วนด้านทัศนคติผู้ใช้บริการรถจักรยานยนต์สาธารณะ เช่น มีทัศนคติในด้านบวกมองโลกในแง่ดีเกินไปของผู้ให้บริการ ซึ่งทำให้ตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมได้โดยง่าย มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับทุกคนถึงแม้ว่าจะรู้ถึงประวัติทางอาชญากรรมก็ตาม และยังใช้บริการอยู่ต่อไปซึ่งสอดคล้องผลการวิจัยเชิงปริมาณที่พบว่า การรับรู้ความเสี่ยง การยอมรับความเสี่ยง การพยากรณ์ความเสี่ยง และทัศนคติผู้ใช้บริการอยู่ในระดับน้อย ส่งผลถึงแนวโน้มการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมเพิ่มสูงขึ้น

3. พฤติกรรมการให้บริการ ข้อค้นพบเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์เจาะลึก คบตำรวจยศพัฒน์ ห่อทองธนพงศ์ ด้านสัมพันธภาพกับผู้ใช้บริการ พฤติกรรมก้าวร้าว และพฤติกรรมหุนหันพลันแล่นและอยู่ไม่นิ่งนั้นพบว่า ผู้ใช้บริการหรือผู้เสียหายที่มีการแต่งกายในลักษณะโป๊หรือยั่วเยวนและเป็นกันเองกับผู้ใช้บริการ ไม่ค่อยระมัดระวัง มองสังคมในด้านบวก อันอาจเป็นผลร้ายได้ด้วยสาเหตุที่ในภาวะปัจจุบันคนในสังคมเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ยึดวัตถุเป็นที่ตั้ง พัฒนาด้านจิตใจเข้าไป ขาดคุณธรรมและจริยธรรม หรืออาจจะขาดความรู้ ความเข้าใจ ไม่รู้จักแก่นแท้ในการดำรงชีวิตที่แท้จริง ดำรงตนอยู่ในความประมาทตลอดเวลา สาเหตุทั้งหลายเหล่านี้เป็นปัจจัยที่ส่งผลถึงแนวโน้มการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมทั้งสิ้น

4. แนวโน้มการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม ข้อค้นพบเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์เจาะลึก พันตำรวจเอกนันทวุฒิ สุวรรณละออง ในด้านการไม่ระมัดระวังตัวของเหยื่ออาชญากรรม การทำตัวให้ตกอยู่ในอันตรายของเหยื่ออาชญากรรม การที่กฎหมายมีโทษเบาเกินไป จึงหวั่นโอกาสในการกระทำผิด และผู้กระทำความผิดไม่กลัวในประสิทธิภาพของเจ้าหน้าที่กระบวนการยุติธรรมของรัฐพบว่า ในส่วนของเจ้าหน้าที่ตำรวจนั้นต้องดำเนินการเพื่อตัดช่อง

โอกาสไม่ให้นักวิจัยมือกระทำความผิด ต้องมีการปรับแผนการตรวจตราให้สอดคล้องกับสภาพพื้นที่ตลอดเวลา และหลังเกิดเหตุเมื่อได้รับแจ้งเจ้าหน้าที่ตำรวจต้องไปถึงที่เกิดเหตุโดยเร็ว มีการลงพื้นที่ประจำและต่อเนื่องเพื่อหาแนวร่วมจากชุมชนรวมถึงการจัดฝึกอบรม ให้ความรู้ วิธีการสื่อสารต่างๆ พร้อมทั้งมีการซักซ้อมแผนเผชิญเหตุตามห้วงระยะเวลาเพื่อความชำนาญเมื่อพบเหตุการณ์จริง ส่งผลต่อแนวโน้มการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม และข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึก พันตำรวจโทกฤษกร ทองอินทร์ พบว่า ต้องมีการประชาสัมพันธ์ให้เหยื่อหรือผู้เสียหายระมัดระวังตนเองไม่ทำตัวให้ตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม และมีมาตรการตรวจตราเป็นพิเศษกับกลุ่มวัยรุ่นซึ่งขับซิ่งรถจักรยานยนต์ที่มีลักษณะพิเศษ และมีการตรวจหาสารเสพติดจากปัสสาวะจากกลุ่มเสี่ยง อันเนื่องจากผู้กระทำความผิดจะขับซิ่งรถจักรยานยนต์หาเหยื่อไปเรื่อยๆ สบโอกาสก็ลงมือกระทำความผิดได้ทันที แนวโน้มการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม จะหวังเพียงทรัพย์สินของผู้เสียหายเท่านั้น แต่ผลที่เกิดขึ้นอาจเกิดผลร้ายต่อชีวิตและร่างกายของผู้เสียหายได้ เช่น ผู้ลงมือกระทำความผิด ข้อนรถจักรยานยนต์ กระชากสร้อยคอของเหยื่อแล้วใช้เท้าถีบรถจักรยานยนต์ของเหยื่อให้ล้มลงเพื่อยากต่อการติดตาม ซึ่งบางครั้งทำให้เหยื่อได้รับอันตรายสาหัสอาจถึงขั้นทุพพลภาพหรือเสียชีวิตได้ ซึ่งแนวโน้มการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมในการชิงทรัพย์ลักษณะนี้ ในปัจจุบันมีแนวโน้มที่เกิดขึ้นสูงมาก และมีระดับความรุนแรงที่เพิ่มขึ้น เช่น เมื่อได้ทรัพย์สินแล้วจะลงมือฆ่าเหยื่อเพื่อปกปิดการกระทำความผิดของตน รวมทั้งเกณฑ์อายุของผู้กระทำความผิดครั้งแรกจะน้อยลง อันจะส่งผลถึงคุณภาพของเยาวชน

คำถามวิจัยข้อที่ 2 มาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหาโอกาสการก่ออาชญากรรม พฤติกรรมการให้บริการ ที่ส่งผลต่อแนวโน้มการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมเป็นอย่างไรและอยู่ในระดับใด

ข้อค้นพบเชิงปริมาณ

1. ผลการศึกษาอิทธิพลของโอกาสการก่ออาชญากรรม การคุ้มครองตามข้อกฎหมาย พฤติกรรมการให้บริการ พบว่า ผลการวิเคราะห์จากแบบ

จำลองที่ 3 ซึ่งมีการนำตัวแปรทั้ง 3 ตัวแปร คือ โอกาสการก่ออาชญากรรม การคุ้มครองตามข้อกฎหมาย พฤติกรรมการให้บริการ เข้าทำการวิเคราะห์ พหุเชิงชั้น ปรากฏว่า โอกาสการก่ออาชญากรรม ด้านความเสี่ยงที่สามารถคาดการณ์ได้และความเสี่ยงที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ มีความสัมพันธ์ไปในแนวทางเดียวกันกับแนวโน้มการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ด้านการคุ้มครองตามข้อกฎหมาย ตัวแปรประจักษ์ ทุกคู่มีความสัมพันธ์ไปในทิศทางแนวเดียวกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีรายละเอียดดังนี้ การรับรู้ความเสี่ยง กับการยอมรับความเสี่ยง มีความสัมพันธ์ไปในทิศทางแนวเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 การรับรู้ความเสี่ยง กับการพยากรณ์ความเสี่ยง มีความสัมพันธ์ไปในทิศทางแนวเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 การรับรู้ความเสี่ยง กับทัศนคติผู้ใช้บริการรถจักรยานยนต์สาธารณะ มีความสัมพันธ์ไปในทิศทางแนวเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 การยอมรับความเสี่ยง กับการพยากรณ์ความเสี่ยงมีความสัมพันธ์ไปในทิศทางแนวเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 การยอมรับความเสี่ยง กับทัศนคติผู้ใช้บริการรถจักรยานยนต์สาธารณะ มีความสัมพันธ์ไปในทิศทางแนวเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 การพยากรณ์ความเสี่ยง กับทัศนคติผู้ใช้บริการรถจักรยานยนต์สาธารณะ มีความสัมพันธ์ไปในทิศทางแนวเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และด้านพฤติกรรมการให้บริการ ความสัมพันธ์ทวิของชุดตัวแปรประจักษ์ในชุดของตัวแปรแฝงพฤติกรรมการให้บริการ ตัวแปรประจักษ์ทุกคู่มีความสัมพันธ์กันไปในทิศทางแนวเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีรายละเอียดดังนี้ สัมพันธภาพกับผู้ใช้บริการกับการมีพฤติกรรมก้าวร้าวของผู้ให้บริการ มีความสัมพันธ์ไปในทิศทางแนวเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สัมพันธภาพกับผู้ใช้บริการ กับพฤติกรรมหุนหันพลันแล่นและอยู่ไม่นิ่งของผู้ให้บริการ มีความสัมพันธ์ไปในทิศทางแนวเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 การมีพฤติกรรมก้าวร้าวของผู้ให้บริการกับพฤติกรรมหุนหันพลันแล่นและอยู่ไม่นิ่งของผู้ให้บริการมีความสัมพันธ์ไปในทิศทางแนวเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่

ระดับ 0.05 โดยแบบจำลองนี้สามารถอธิบายการผันแปรของแนวโน้มการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมได้ ร้อยละ 76

2. ค่าความเที่ยง (Pc) ของตัวแปรแฝงทุกตัวคือโอกาสการก่ออาชญากรรม การคุ้มครองตามข้อกฎหมาย พฤติกรรมการให้บริการ และแนวโน้มการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม มีค่ามากกว่า 0.60 ทุกตัว แสดงว่าตัวแปรประจักษ์ใช้แทนตัวแปรแฝงได้ดี และส่วนค่าความแปรปรวนเฉลี่ยที่สกัดได้ (Pv) มีค่ามากกว่า 0.50 ทุกตัว ซึ่งแสดงให้เห็นว่าตัวแปรแฝงทุกตัวเชื่อถือได้

3. ผลการวิเคราะห์แบบจำลองสมการโครงสร้างที่เกิดขึ้น พบว่า แบบจำลองเข้ากันได้กับข้อมูลเชิงประจักษ์ และพบว่าค่าทดสอบความแตกต่างระหว่างเมตริกการผันแปรร่วมหรือค่า RMSEA (Root Mean Square Error of Approximation) เท่ากับ 0.049 ซึ่งพบว่ามีค่าต่ำกว่า 0.05

4. สมการมาตรฐานวัดชุดตัวแปรประจักษ์กับตัวแปรแฝง พบว่า

4.1 สมการมาตรฐานวัดชุดตัวแปรประจักษ์กับตัวแปรแฝงภายนอก โอกาสการก่ออาชญากรรม พบว่า ความเสี่ยงที่สามารถคาดการณ์ได้และความเสี่ยงที่หลีกเลี่ยงไม่ได้มีความสัมพันธ์กับโอกาสการก่ออาชญากรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และสามารถอธิบายถึงความสัมพันธ์ได้ร้อยละ 70 และร้อยละ 51 ตามลำดับ

4.2 สมการมาตรฐานวัดชุดตัวแปรประจักษ์กับตัวแปรแฝงภายในการคุ้มครองตามข้อกฎหมาย พบว่าการรับรู้ความเสี่ยง การยอมรับความเสี่ยง การพยากรณ์ความเสี่ยง และทัศนคติของผู้ใช้บริการรถจักรยานยนต์สาธารณะ มีความสัมพันธ์กับการคุ้มครองตามข้อกฎหมาย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และสามารถอธิบายถึงความสัมพันธ์ได้ร้อยละ 5, ร้อยละ 17, ร้อยละ 39, และร้อยละ 21 ตามลำดับ

4.3 สมการมาตรฐานวัดชุดตัวแปรประจักษ์กับตัวแปรแฝงภายใน พฤติกรรมการให้บริการ พบว่า พฤติกรรมก้าวร้าว และพฤติกรรมหุนหันพลันแล่นและอยู่ไม่นิ่งมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการให้บริการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และสามารถอธิบายถึงความสัมพันธ์ได้ ร้อยละ 66, และร้อยละ 66 เช่นเดียวกัน ส่วนสัมพันธ์ภาพกับผู้ใช้บริการไม่มีผลต่อพฤติกรรมการให้บริการ

ที่จะส่งผลต่อการก่ออาชญากรรมแต่อย่างใด

4.4 สมการมาตรฐานวัดชุดตัวแปรประจักษ์กับตัวแปรแฝงภายใน แนวโน้มการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมพบว่า การไม่ระมัดระวังตัวเองของเหยื่ออาชญากรรม การทำตัวให้ตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม การที่กฎหมายมีโทษเบาเกินไป จังหวะโอกาสการกระทำความผิด และผู้กระทำความผิดไม่เกรงกลัวประสิทธิภาพของเจ้าหน้าที่กระบวนการยุติธรรมของรัฐ มีความสัมพันธ์กับแนวโน้มการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และสามารถอธิบายถึงความสัมพันธ์ได้ ร้อยละ 9, ร้อยละ 13, ร้อยละ 45, ร้อยละ 55, และ ร้อยละ 55 ตามลำดับ

5. ผลการวิเคราะห์สมการโครงสร้าง ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝงภายนอกและตัวแปรแฝงภายใน พบว่า

5.1 พฤติกรรมการให้บริการมีความสัมพันธ์กับโอกาสการก่ออาชญากรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และสามารถอธิบายถึงความสัมพันธ์ได้ ร้อยละ 85

5.2 พฤติกรรมการให้บริการและโอกาสการก่ออาชญากรรมมีความสัมพันธ์กับการคุ้มครองตามข้อกฎหมายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และสามารถอธิบายถึงความสัมพันธ์ได้ ร้อยละ 57

5.3 พฤติกรรมการให้บริการ การคุ้มครองตามข้อกฎหมายและโอกาสการก่ออาชญากรรม มีความสัมพันธ์กับแนวโน้มการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และสามารถอธิบายถึงความสัมพันธ์ได้ ร้อยละ 76

6. ผลการวิเคราะห์แบบจำลองสมการลดรูป (Reduced form equations) แสดงให้เห็นความสัมพันธ์ของตัวแปรแฝงแต่ละตัวแปร โดยแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ตามสมการ ดังนี้

6.1 โอกาสการก่ออาชญากรรม มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการให้บริการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และสามารถอธิบายถึงความสัมพันธ์ได้ ร้อยละ 85

6.2 โอกาสการก่ออาชญากรรมมีความสัมพันธ์กับการคุ้มครองตามข้อกฎหมายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และสามารถอธิบายถึงความสัมพันธ์ได้ร้อยละ 47

6.3 โอกาสการก่ออาชญากรรมมีความสัมพันธ์กับแนวโน้มการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และสามารถอธิบายถึงความสัมพันธ์ได้ร้อยละ 73

7. ผลทางตรงและทางอ้อมของแบบจำลองสมการโครงสร้าง

ผลการวิเคราะห์แบบจำลองสมการโครงสร้าง เมื่อพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝงภายนอกและตัวแปรแฝงภายใน พบว่า โอกาสการก่ออาชญากรรมส่งผลโดยตรงต่อพฤติกรรมการให้บริการ และส่งผลทั้งทางตรงทางอ้อมกับการคุ้มครองตามข้อกฎหมาย และแนวโน้มการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในส่วนความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝงภายใน กับตัวแปรแฝงภายใน พบว่า พฤติกรรมการให้บริการส่งผลทั้งทางตรงทางอ้อมกับแนวโน้มการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และในส่วนของตัวแปรพฤติกรรมการให้บริการส่งผลโดยตรงต่อแนวโน้มการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ข้อค้นพบเชิงคุณภาพ

ข้อค้นพบจากการวิจัยเชิงคุณภาพ ที่ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เจาะลึกผู้ให้บริการรถจักรยานยนต์สาธารณะจำนวน 9 ราย และเจ้าหน้าที่ตำรวจระดับผู้บริหารจำนวน 2 ราย ผู้ปฏิบัติจำนวน 1 ราย พบว่า แนวโน้มการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมนั้นมีอยู่ 3 ส่วนด้วยกัน คือ เหยื่อหรือผู้เสียหาย, คนร้ายหรือผู้กระทำความผิด และโอกาสการก่ออาชญากรรม ที่ส่งผลต่อแนวโน้มการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม และในด้านพฤติกรรมการให้บริการนั้น พบว่า สัมพันธ์ภาพกับผู้ให้บริการโดยผู้ให้บริการหรือผู้เสียหายที่มีการแต่งกายในลักษณะโป๊หรือยั่ววนและเป็นกันเองกับผู้ให้บริการ เป็นเหตุให้คนร้ายหรือผู้ให้บริการที่มีจิตใจต่ำไม่มีคุณธรรม รอจังหวะโอกาสอยู่แล้วลงมือกระทำความผิดได้ และพบว่าผู้ให้บริการพูดจาก้าวร้าวรุนแรง ส่อเจตนาทาง

เพศต่อผู้ใช้บริการแต่ยังยอมใช้บริการอยู่ และพฤติกรรมahunหันพลันแล่นและอยู่ไม่นิ่ง เป็นรูปแบบของคนร้ายที่อาศัยช่วงจังหวะหรือโอกาสในระหว่างการใช้บริการ เมื่อได้โอกาาก็สามารถกระทำความผิดได้ทันทีที่เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อแนวโน้มการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม สอดคล้องกับผลการวิจัยเชิงปริมาณที่มีผลต่อแนวโน้มการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมในระดับมาก

การอภิปรายผล

ในการศึกษาโอกาสการก่ออาชญากรรม การคุ้มครองตามข้อกำหนดและพฤติกรรมการให้บริการที่ส่งผลต่อแนวโน้มการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมของผู้ให้บริการจากรถจักรยานยนต์สาธารณะในเขตท้องที่สถานีตำรวจภูธรเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี มีประเด็นการอภิปรายผลแบ่งเป็น 2 ส่วนคือ ส่วนที่หนึ่งอภิปรายข้อค้นพบที่ได้จากการทดสอบสมมติฐาน ส่วนที่สองอภิปรายผลเกี่ยวกับ (ก) คุณค่าทางด้านระเบียบวิธีวิจัย (ข) คุณค่าด้านทฤษฎี และ (ค) คุณค่าในภาคปฏิบัติด้านวิธีการปฏิบัติงาน ดังนี้

1. ผลการทดสอบสมมติฐาน

จากการทดสอบสมมติฐานข้อที่ 1: พบว่า แนวโน้มการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมขึ้นอยู่กับโอกาสการก่ออาชญากรรม การคุ้มครองตามข้อกำหนด พฤติกรรมการให้บริการ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่วางไว้ เพราะโอกาสการก่ออาชญากรรม การคุ้มครองตามข้อกำหนด พฤติกรรมการให้บริการ มีความสัมพันธ์กับแนวโน้มการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และสามารถอธิบายถึงความสัมพันธ์ได้ ร้อยละ 76 และพบข้อสนับสนุนที่สำคัญจากการสัมภาษณ์เจาะลึกผู้กำกับการสถานีตำรวจภูธรเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี พบว่า ก่อนที่จะมีนโยบายทางด้านมาตรการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมในเขตรับผิดชอบนั้น ต้องมีการศึกษาข้อมูลต่างๆ แล้วเชื่อมโยงกับองค์ประกอบการเกิดอาชญากรรมนั้นซึ่งมีอยู่ด้วยกัน 3 ส่วนคือ 1) เหยื่อ/ผู้เสียหาย 2) คนร้ายหรือผู้กระทำความผิด และ 3) โอกาสในการกระทำความผิด

จากการทดสอบสมมติฐานข้อที่ 2: พบว่า การคุ้มครองตามข้อกฎหมาย ขึ้นอยู่กับพฤติกรรมการให้บริการ และโอกาสการก่ออาชญากรรม ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่วางไว้เพราะโอกาสการก่ออาชญากรรม และพฤติกรรมการให้บริการ มีความสัมพันธ์กับการคุ้มครองตามข้อกฎหมาย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และสามารถอธิบายถึงความสัมพันธ์ได้ ร้อยละ 57 และพบข้อสนับสนุนที่สำคัญจากการสัมภาษณ์เจาะลึกผู้กำกับการสถานีตำรวจภูธรเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี โอกาสการก่ออาชญากรรมของคนร้ายหรือผู้กระทำความผิดนั้นขึ้นอยู่กับเหยื่อหรือผู้เสียหายที่เปิดช่องโอกาสให้คนร้ายลงมือกระทำความผิดด้วย เป็นปัจจัยที่สำคัญและส่งผลต่อแนวโน้มการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม และการสัมภาษณ์เจาะลึกรองผู้กำกับการสถานีตำรวจภูธรเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี ซึ่งเป็นหัวหน้างานด้านการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมโดยตรงโดยทุกภาคส่วนโดยเฉพาะผู้ที่มีหน้าที่โดยตรงต้องร่วมมือกันเร่งสร้างและส่งเสริมโดยเน้นด้านระบบคุณธรรมและจริยธรรมและการทำหน้าที่ พร้อมประชาสัมพันธ์และสื่อสารแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์ให้หนักและต่อเนื่องในกลุ่มเด็ก/เยาวชนอย่างจริงจังและต่อเนื่องเป็นรูปธรรมให้เกิดขึ้นในสังคมโดยเร็ว

จากการทดสอบสมมติฐานข้อที่ 3: พบว่า พฤติกรรมการให้บริการขึ้นอยู่ กับโอกาสการก่ออาชญากรรมซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่วางไว้ เพราะโอกาสการก่ออาชญากรรม มีความสัมพันธ์กับการคุ้มครองตามข้อกฎหมาย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และสามารถอธิบายถึงความสัมพันธ์ได้ ร้อยละ 85 และพบข้อสนับสนุนที่สำคัญจากการสัมภาษณ์เจาะลึกผู้กำกับการสถานีตำรวจภูธรเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี โอกาสการก่ออาชญากรรมที่สำคัญ เพราะเห็นเหยื่อ/ผู้เสียหายที่เป็นเหยื่อที่สวมใส่เครื่องประดับหรือแต่งกายในทำนองยั่วๆ ทำให้คนร้ายมีช่องโอกาสในการกระทำความผิดแสดงให้เห็นว่า คนในสังคมขาดความยับยั้งชั่งใจ พื้นฐานทางด้านจิตใจไม่ดีพอ ไม่รู้จักผลของการกระทำ เห็นแต่ได้รั้งแก่ผู้ที่ด้อยโอกาสหรืออ่อนแอกว่า

2. คุณค่าด้านระเบียบวิธีวิจัย คุณค่าด้านทฤษฎี และคุณค่าในการปฏิบัติ

นอกจากการอภิปรายผลของการวิจัยแล้ว ผู้วิจัยได้เสนอคุณค่าที่ได้รับจากการวิจัย ซึ่งเป็นประโยชน์นอกเหนือจากคุณค่าหรือนัยสำคัญทางสถิติหรือทางทฤษฎี ซึ่งจะช่วยให้เห็นถึงคุณค่าของงานวิจัย หรือความสำคัญของการวิจัย โดยผู้วิจัยนำเสนอแยกออกเป็น 3 ส่วนคือ คุณค่าด้านระเบียบวิธีวิจัย คุณค่าด้านทฤษฎี และคุณค่าในด้านวิธีการปฏิบัติงาน ดังนี้

2.1 คุณค่าด้านระเบียบวิธีวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกใช้การวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural equation model: SEM) ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ที่บูรณาการการวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor analysis) การวิเคราะห์อิทธิพล (Path analysis) และการประมาณค่าพารามิเตอร์ในการวิเคราะห์ถดถอย (Regression analysis) ไว้ด้วยกันในรูปของโมเดลสมการโครงสร้าง (SEM) โดยใช้โปรแกรม LISREL 8.72 นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้ใช้เทคนิคการวิเคราะห์พหุเชิงชั้น และผู้วิจัยยังได้ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อเก็บข้อมูลที่ไม่สามารถเก็บในเชิงปริมาณได้

2.2 คุณค่าด้านทฤษฎี

การศึกษาและวิจัยในครั้งนี้พบว่า แนวโน้มการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม ขึ้นอยู่กับโอกาสการก่ออาชญากรรม การคุ้มครองตามข้อกฎหมาย และพฤติกรรมการให้บริการ จึงเป็นสิ่งที่ชี้ให้เห็นว่า ความรู้หลักการต่างๆ ที่ผู้วิจัยนำเสนอ ร้อยรัดกันเป็นองค์ความรู้ที่สำคัญ หน่วยงานที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับมาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหาของโอกาสการก่ออาชญากรรม ควรได้ศึกษาและทบทวนผลการวิจัยที่เกิดขึ้นนี้ ซึ่งสามารถใช้เป็นแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหา ของโอกาสการก่ออาชญากรรมให้บรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ได้ อีกทั้งการศึกษานี้ยังช่วยยืนยันโมเดลที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นว่า มีแนวโน้มสอดคล้องกับการปฏิบัติงานจริง และสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ที่เก็บรวบรวมมาได้ และสอดคล้องกับข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสัมภาษณ์เจาะลึก ซึ่งพบว่าล้วนแต่สนับสนุนผลของการวิจัยไปในทิศทางแนวเดียวกัน

2.3 คุณค่าในด้านวิธีการปฏิบัติงาน

จากผลการวิจัยที่พบว่า แนวโน้มการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมขึ้นอยู่กับโอกาสการก่ออาชญากรรม การคุ้มครองตามข้อกำหนด พุทธการกรมการให้บริการ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่วางไว้ และพบว่าโมเดลที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ที่เก็บรวบรวมได้ และยังสอดคล้องกับข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพที่ช่วยสนับสนุนผลการวิจัยทำให้ผลการวิจัยสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ทำให้ได้ข้อค้นพบว่า แนวโน้มการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมนั้น ผู้เกี่ยวข้องต้องเข้าใจอย่างแท้จริงก่อนว่า แนวโน้มการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมคืออะไร มีองค์ประกอบอะไรบ้าง และต้องทำอะไรจึงจะได้ทราบถึงแนวโน้มการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมตามที่ตั้งไว้ และที่สำคัญจากการศึกษางานวิจัยนี้ ผู้ศึกษาจะทราบว่าแนวโน้มการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมที่ต้งไว้ ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายตัว ได้แก่ โอกาสการก่ออาชญากรรม การคุ้มครองตามข้อกำหนด พุทธการกรมการให้บริการที่ส่งผลต่อแนวโน้มการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม ซึ่งจะช่วยให้ผู้ศึกษาและผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาใช้เป็นแนวทางในการบริหารงานและช่วยสนับสนุนส่งเสริมเพื่อให้มาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติงานให้เกิดความสำเร็จได้

ข้อค้นพบ

1. ระดับโอกาสการก่ออาชญากรรมในแต่ละด้าน ทุกด้านทั้งด้านความเสี่ยงที่สามารถคาดการณ์ได้ และความเสี่ยงที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ อยู่ในระดับมาก ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงแนวโน้มการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมนั้นมีความสำคัญและสอดคล้องกับโอกาสการก่ออาชญากรรม

2. ต้องให้ประชาชนเป็นศูนย์กลางเพื่อพบและรับรู้ปัญหาที่ตรงจุดและเป็นรูปธรรม เจ้าพนักงานผู้เกี่ยวข้องซึ่งมีหน้าที่โดยตรงกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาของโอกาสการก่ออาชญากรรมต้องเร่งร่วมกันสร้างความตระหนักให้กับชุมชน เมื่อเกิดเหตุถือว่าเป็นเจ้าหน้าที่คนแรกที่พบเห็นเหตุการณ์ก่อน สามารถช่วยเหลือตนเองหรือมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันได้อย่างมีประสิทธิภาพและ

ให้เจ้าหน้าที่ในระดับผู้ปฏิบัติงานตระหนักถึงหน้าที่และความรับผิดชอบของตน
ว่าเป็นส่วนสำคัญในการประสานนโยบายจากส่วนบังคับบัญชาเพื่อให้
สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในด้านความปลอดภัยในชีวิตและ
ทรัพย์สินเป็นอันดับแรก

3. ก่อนการปฏิบัติงานร่วมกันทุกหน่วยที่เกี่ยวข้องต้องมีการฝึกอบรม
ให้ความรู้ขั้นพื้นฐานเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ที่กฎหมายคุ้มครองไว้ ถึงวิธีปฏิบัติ
เมื่อเกิดเหตุขึ้นให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน และมีการสร้างเครือข่ายอบรม
อาสาสมัครแจ้งเหตุในชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งให้นำผู้ให้บริการรถจักรยานยนต์
รับจ้างมาเป็นอาสาสมัคร โดยมีการจัดแบ่งเป็นโซนนิ่งในพื้นที่การให้บริการ
ของตน เมื่อเกิดเหตุเจ้าหน้าที่ต้องปฏิบัติตามขั้นตอนมาตรฐานสากล และมีการ
สร้างแรงจูงใจให้กับโซนนิ่งที่สามารถป้องกันหรือลดการเกิดอาชญากรรมได้
เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติต้องเคร่งครัดกับนโยบายของผู้บังคับบัญชาโดยยึดถือความ
ผาสุกของประชาชนเป็นที่ตั้งและเป็นศูนย์กลางในการปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง

4. หน่วยงานที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับมาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหา
ของโอกาสการก่ออาชญากรรมควรกำหนดนโยบายที่ชัดเจนและยึดถือเป็นแนว
ปฏิบัติเพื่อให้ชุมชนร่วมมือ และเปิดโอกาสอย่างเต็มที่ในการให้ชุมชนเข้ามามี
ส่วนร่วมจัดการป้องกันตนเองให้มากขึ้น

5. เจ้าหน้าที่ตำรวจควรเชิญคณะกรรมการชุมชนหรือตัวแทน เข้ามา
มีส่วนร่วมและรับรู้ถึงปัญหาและแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหาของ
โอกาสการก่ออาชญากรรม มีการจัดทำทะเบียนอาสาสมัครที่ผ่านการฝึกอบรม
ให้เป็นระบบสามารถตรวจสอบได้ โดยเน้นการป้องกันตนเองจากความเสี่ยงใน
การเกิดอาชญากรรมโดยชี้ให้เห็นว่าอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในชุมชนส่วนใหญ่
เกิดจากผู้เสียหายให้ความสนิทสนมกับคนแปลกหน้าเกินความจำเป็นและขาด
ความรู้เท่าเอาไว้ป้องกัน รู้ทันเอาไว้แก้ไข ระวังระวังตัวเอง

6. หน่วยงานที่มีหน้าที่เกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหา ของ
โอกาสการก่ออาชญากรรม ควรกำหนดนโยบายเชิงเข้มข้นเกี่ยวกับการพัฒนา
เจ้าหน้าที่ให้เป็นผู้มีสมรรถนะทางวิชาการสูง ให้สามารถใช้ความรู้ความ
สามารถไปพัฒนาและให้ความรู้กับประชาชนในพื้นที่ให้เป็นไปตาม
วัตถุประสงค์และวิสัยทัศน์ตามที่กำหนดไว้ให้ได้

7. ต้องมีการซักซ้อมแผนเผชิญเหตุต่างๆ ตามที่กำหนดไว้ในนโยบาย เพื่อให้เกิดความคล่องตัวเมื่อประสบกับสถานการณ์จริง ซึ่งเมื่อเกิดเหตุขึ้น เจ้าหน้าที่ตำรวจต้องไปถึงที่เกิดเหตุโดยเร็วอันเนื่องมาจากการซักซ้อมของคนในชุมชนหรืออาสาสมัครที่ได้ผ่านการฝึกอบรมมาแล้วโดยเฉพาะอย่างยิ่ง **การใช้ช่องทางการสื่อสารและเครือข่ายถึงรูปแบบใหม่ๆ** ให้มีการรายงานเหตุได้อย่างถูกต้องรวดเร็วมีประสิทธิภาพ

8. หน่วยงานที่มีหน้าที่โดยตรงเกี่ยวกับการควบคุมดูแลความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ควรกำหนดนโยบายที่ชัดเจนนำไปสู่การปฏิบัติให้ได้เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพของงานในด้านต่างๆ โดยเฉพาะด้านแนวทางการป้องกัน และแก้ไขปัญหาของโอกาสการก่ออาชญากรรม ให้เป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้ให้เกิดประสิทธิผลสูงสุดต่อไป

9. หน่วยงานที่มีหน้าที่โดยตรงควรนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติให้ได้ มีการกำหนดตัวชี้วัดที่ชัดเจนในการตรวจสอบ กำกับ ติดตาม ดูแล และกำหนดเป้าหมายแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหาของโอกาสการก่ออาชญากรรมไว้ให้ชัดเจน เช่น ด้านการบังคับใช้กฎหมาย การมีส่วนร่วมของประชาชน การลงพื้นที่เพื่อหาแนวร่วม การจัดการด้านสิ่งแวดล้อมให้เอื้อประโยชน์ต่อการป้องกันอาชญากรรมโดยจัดเป็น safety zone แนวทางการเชื่อมโยงการปฏิบัติกรณีที่เกิดกระทำความผิดต้องมีการประสานบิดามารดา หรือผู้ปกครองมารับทราบพฤติกรรมรวมทั้งมีการสอบถามเรื่องต่างๆ รวมทั้งมีการทบทวนโครงการฝึกอบรมอาสาจราจร ตำรวจอาสา หรือจักรยานยนต์รับจ้างในเขตพื้นที่เพื่อให้เป็นผู้ช่วยเจ้าพนักงานคอยสอดส่องดูแลหรือคอยรับแจ้งข้อมูลข่าวสารต่างๆ ได้อย่างรวดเร็วถูกต้องทันต่อเหตุการณ์

10. หน่วยงานที่มีหน้าที่โดยตรงเกี่ยวกับการควบคุม ดูแลความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ควรกำหนดนโยบายในการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ให้ความรู้เกี่ยวกับโอกาสการก่ออาชญากรรมในส่วนของความเสี่ยงที่สามารถคาดการณ์ได้ และความเสี่ยงที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้สู่ชุมชน ให้ได้รับทราบและถือปฏิบัติให้เป็นไปแนวทางเดียวกัน

11. หน่วยงานที่มีหน้าที่โดยตรงเกี่ยวกับการควบคุม ดูแลความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินควรนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติให้ได้ ควรส่งเสริมให้ผู้ได้บังคับบัญชาเป็นส่วนหนึ่งของประชาชน และมีการลงพื้นที่เพื่อหาแนวร่วม การจัดการด้านสิ่งแวดล้อมให้เอื้อประโยชน์ต่อการป้องกันอาชญากรรมในการปฏิบัติงานตามหลักและระเบียบวิธีปฏิบัติตามหลักกฎหมาย บริหารงานโดยมุ่งประโยชน์ที่จะเกิดกับตัวประชาชนอย่างคุ้มค่า

12. หน่วยงานที่มีหน้าที่โดยตรงเกี่ยวกับการควบคุม ดูแลความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินควรกำหนดนโยบายที่ชัดเจนเกี่ยวกับเรื่องการรับรู้ความเสี่ยง การยอมรับความเสี่ยง การพยากรณ์ความเสี่ยงและทัศนคติของผู้ให้บริการรถจักรยานยนต์สาธารณะและส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมจัดการเรียนรู้ในลักษณะที่หลากหลาย เช่น การเป็นแหล่งการเรียนรู้ การร่วมพัฒนาและการช่วยเป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้ถึงแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหาของโอกาสการก่ออาชญากรรม

13. หน่วยงานที่มีหน้าที่โดยตรงเกี่ยวกับการควบคุม ดูแลความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินควรนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติได้และมีการแสวงหาวิธีการเพื่อให้ได้มาซึ่งความร่วมมือจากชุมชน ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ให้ชุมชนใช้ทรัพยากรบุคคลจากท้องถิ่น เปิดโอกาสและสร้างเครือข่ายความร่วมมือจากผู้นำชุมชน ให้เข้ามามีส่วนร่วม วางแผนเป็นคณะทำงานในด้านที่สำคัญที่เกี่ยวข้องกับการจัดการป้องกันและแก้ไขปัญหาของโอกาสการก่ออาชญากรรมให้ชัดเจน

14. หน่วยงานที่มีหน้าที่โดยตรงเกี่ยวกับการควบคุม ดูแลความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินควรนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติได้ควรกำกับติดตามเสริมสร้างความรู้ และส่งเสริมให้ชุมชนได้พัฒนาตนเองถึงแนวทางในการป้องกันตนเอง เปิดโอกาสให้ชุมชนแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเจ้าพนักงานของรัฐและชุมชนเพื่อเพิ่มพูนประสบการณ์ให้เกิดความหลากหลายในการรับรู้ความเสี่ยงต่างๆ จากการไม่ระมัดระวังตัวของเหยื่ออาชญากรรม หรือการทำตัวให้ตกอยู่ในอันตรายของเหยื่ออาชญากรรมเอง

ข้อเสนอแนะ

1. การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้แนวทางผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยในส่วนของวิจัยเชิงปริมาณนั้นนับได้ว่าเป็นงานวิจัยที่มีคุณภาพ ผลการวิจัยแสดงความสัมพันธ์หรือความแตกต่างออกมาเป็นตัวเลขได้อย่างชัดเจน สามารถพิสูจน์ได้ว่างานวิจัยดังกล่าวให้คำตอบที่ถูกต้องจากการใช้ระเบียบวิธีวิจัยที่เหมาะสม และให้ข้อค้นพบที่สามารถนำไปใช้ได้อย่างกว้างขวางในสาขาที่ศึกษา ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ ใช้การวิจัยเชิงปริมาณโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อทดสอบและยืนยันแบบจำลองสมการโครงสร้าง ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม ซึ่งสร้างตามแนวของ สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์⁶ และคณะ⁷ ได้ตรวจสอบในเรื่องความถูกต้องและความเชื่อถือได้ (Reliability) ของมาตรวัดก่อนนำข้อมูลไปใช้ในการวิเคราะห์ทางสถิติ ในส่วนของวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยดำเนินการตามแนวทางของอรุณ รักธรรม และณรงค์ กุลนิเทศ⁸ โดยเน้นที่การหารายละเอียดต่างๆ จากประชากรที่ศึกษาที่ทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจในแง่มุมที่ลึกซึ้ง โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เจาะลึก (in-depth Interview) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อนำข้อมูลจากการวิจัยเชิงคุณภาพที่ไม่อาศัยสถิติตัวเลข แต่อาศัยข้อมูลสารสนเทศที่มีการเก็บข้อมูลรายละเอียดมาวิเคราะห์ร่วมด้วยเพื่ออธิบายความสัมพันธ์ต่างๆ ที่พบจากการวิเคราะห์เชิงปริมาณ ซึ่งจะเห็นได้ว่าการวิจัยครั้งนี้มีความแกร่งของกระบวนการวิจัย ใช้ระเบียบวิธีวิจัยที่มีกระบวนการสนับสนุนเต็มเต็มซึ่งกันและกัน ทำให้ได้คำตอบและการอภิปรายสนับสนุนข้อค้นพบจากการวิจัยในแง่มุมที่ลึกซึ้ง

2. การวิจัยครั้งนี้ได้ผลการวิจัยเชิงปริมาณในเรื่องของระดับโอกาสการก่ออาชญากรรมในทุกด้าน ทั้งด้านความเสี่ยงที่สามารถคาดการณ์ได้และ

⁶ สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์. 2544.

⁷ สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และคณะ. แบบจำลองสมการโครงสร้างโปรแกรม LISREL, PRELIS และ SIMPLIS. 2549.

⁸ อรุณ รักธรรม และณรงค์ กุลนิเทศ. เอกสารประกอบการคำบรรยายการวิจัยเชิงคุณภาพ โครงการปรัชญาดุษฎีบัณฑิตมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา. 2552.

ความเสี่ยงที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ อยู่ในระดับมาก ระดับพฤติกรรมการให้บริการในด้านสัมพันธภาพกับผู้ให้บริการ พฤติกรรมก้าวร้าว และพฤติกรรมุนหันพลันแล่นและอยู่ไม่นิ่งอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนระดับการคุ้มครองตามกฎหมาย ในด้านการรับรู้ความเสี่ยง การยอมรับความเสี่ยง การพยากรณ์ความเสี่ยงและทัศนคติผู้ใช้บริการรถจักรยานยนต์สาธารณะ อยู่ในระดับน้อย และระดับแนวโน้มการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมในด้านการไม่ระมัดระวังตัวของเหยื่ออาชญากรรม การทำตัวให้ตกอยู่ในอันตรายของเหยื่ออาชญากรรม การที่กฎหมายมีโทษเบาเกินไป จึงหวั่นโอกาสในการกระทำความผิด และผู้กระทำความผิดไม่เกรงกลัวเจ้าหน้าที่กระบวนการยุติธรรมของรัฐอยู่ในระดับมาก ส่งผลต่อแนวโน้มการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม

3. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการรับรู้ถึงปัญหาและแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหของโอกาสการก่ออาชญากรรมนั้นมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับประชาชนโดยตรง ดังนั้น ผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องโดยตรงต้องให้ความร่วมมือร่วมแรงร่วมใจ และตระหนักในหน้าที่ขั้นพื้นฐานต่างๆ ทุกภาคส่วนต้องช่วยกันอย่างจริงจังเร่งสร้างความรู้ความเข้าใจให้ชุมชนรับรู้ถึงวิธีหรือแนวทางในการช่วยเหลือหรือป้องกันแก้ไขปัญหให้ตนเองและการช่วยเหลือผู้อื่นเมื่อเผชิญเหตุได้อย่างรวดเร็วถูกต้อง

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในอนาคต

1. ควรส่งเสริมให้มีการวิจัยเกี่ยวกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ปฏิบัติงานในเมืองที่มีลักษณะเป็นแหล่งท่องเที่ยวของประเทศไทย ในการป้องกันและแก้ไขปัญหการเกิดอาชญากรรมและแนวทางของการลดลงของแนวโน้มการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม

2. ควรส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการศึกษาเกี่ยวกับการสร้างเครือข่ายการเฝ้าระวังและแจ้งเหตุของการลดความเสี่ยงของผู้กระทำความผิดโดยใช้ยานพาหนะเพื่อสะดวกแก่การกระทำความผิดหรือการพาทรัพย์นั้นไป หรือเพื่อให้พ้นการจับกุม

3. ควรส่งเสริมให้มีการวิจัยเกี่ยวกับการจัดระเบียบของการให้บริการรถจักรยานยนต์สาธารณะ ที่มีผลต่อการลดการก่ออาชญากรรมของผู้กระทำความผิดโดยใช้ยานพาหนะเพื่อสะดวกแก่การกระทำความผิดหรือการพาทรัพย์นั้นไป หรือเพื่อให้พ้นการจับกุม

4. ควรส่งเสริมให้มีการวิจัยเกี่ยวกับประสิทธิผลของการจัดการในการลดความเสี่ยงที่อาจจะก่อให้เกิดการก่ออาชญากรรมของผู้กระทำความผิดโดยใช้ยานพาหนะเพื่อสะดวกแก่การกระทำความผิดหรือการพาทรัพย์นั้นไป หรือเพื่อให้พ้นการจับกุม ที่มีตัวแปรอื่นๆ ที่อาจเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้อง เช่น เส้นทางเปลี่ยน ไม่มีแสงสว่าง หรือต้องผ่านชุมชนที่มีเหตุอาชญากรรมบ่อยครั้ง การจับที่ฝ่าฝืนกฎหมายของผู้ให้บริการรถจักรยานยนต์สาธารณะ

5. ควรส่งเสริมให้มีการวิจัยกลุ่มตัวแปรที่อาจจะมีผลกับประสิทธิผลของการบริหารการปกครองส่วนท้องถิ่นลักษณะเมืองพิเศษที่มีการท่องเที่ยวเป็นที่นิยมในหมู่ของชาวต่างชาติ เพื่อผลการวิจัยจะเป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจกำหนดนโยบายและวางแผนยุทธศาสตร์ของเมืองพัทยาหรือเมืองท่องเที่ยวอื่นๆ ที่มีลักษณะทำนองคล้ายคลึงกันให้ได้รับความปลอดภัยในด้านชีวิตและทรัพย์สินเป็นอันดับแรก

บรรณานุกรม

- กฤษฎกร ทองอินทร์. รองผู้กำกับการป้องกันปราบปรามสถานีตำรวจภูธรเมือง
พัทธยา จังหวัดชลบุรี. สัมภาษณ์, 23 มกราคม 2553.
- นันท์วุฒิ สุวรรณละออง. ผู้กำกับการสถานีตำรวจภูธรเมืองพัทธยา จังหวัด
ชลบุรี. สัมภาษณ์, 23 มกราคม 2553.
- พระราชบัญญัติรถยนต์ ฉบับที่ 13. *ควบคุมการใช้รถจักรยานยนต์รับจ้าง*
2547. เก็บ. <http://www.phangnga.go.th/new3.html>. 10 กุมภาพันธ์ 2553.
- ยศพัฒน์ ห่อทองธนพงศ์. ผู้บังคับหมู่งานป้องกันปราบปรามสถานีตำรวจ
เมืองพัทธยา จังหวัดชลบุรี. สัมภาษณ์, 23 มกราคม 2553.
- สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. *ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์*. กรุงเทพมหานคร:
เฟื่องฟ้า, 2544.
- สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และคณะ. *แบบจำลองสมการโครงสร้างโปรแกรม*
LISREL, PRELIS และ SIMPLIS. กรุงเทพมหานคร: สามลดา, 2549.
- อรุณ วัชรธรรม และณรงค์ กุลนิเทศ. *เอกสารประกอบการคำบรรยายการวิจัย*
เชิงคุณภาพโครงการปรัชญาดุษฎีบัณฑิตมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, 2552.
- Hair, J.F. and Others. *Multivariate Data Analysis*. 6th ed., Singapore:
Pearson /PrenticeHall, 2006.

Development of a program to Enhance Perspective on Public Consciousness of Police Volunteers*

*Khomsan Sugmak***

Abstract

This study was to develop and test a program that enhances perspective on public consciousness of police volunteers. The relevant factors and problems in developing and using this program were also explored. The present study employed a framework of experiential learning and collaborative learning including critical reflection. The population of the study consisted of 250 police volunteers of Pattaya Provincial Police Station, Chon Buri Province. A total of 60 subjects, divided into two groups, consisted of 30 subjects in the experimental group and 30 subjects in the control group. The experimental group participated in the program for 110 hours. It was found that this

* Division of Non-Formal Education, Faculty of Education, Chulalongkorn University, Bangkok, Thailand.

** พันตำรวจเอกคมสัน สุขมาก สาขาวิชาการศึกษาอนกระบบโรงเรียน ภาควิชานโยบายการจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

program could enhance perspective on public consciousness of police volunteers. The program involves the process of meditation, dialogue, value clarification, biographic reading, dramatization and social work. Results of pre-test and post-test of the experimental group were significantly different at the .01 level, where the post-test scores of the experimental group and the control group also yielded significantly difference at the .01 level. The findings revealed that the relevant factors that influence the program were learners, instructors, contents, learning activities, time duration, learning resources and learning media, and environment. It is worth noting that no obstacles were found in the implementation of this study.

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อพัฒนาโปรแกรมเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ 2) เพื่อศึกษาผลการทดลองใช้โปรแกรมที่พัฒนาขึ้นเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจ และ 3) เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะของการนำโปรแกรมเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจไปใช้ การศึกษาครั้งนี้ใช้แนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์และการเรียนรู้แบบร่วมกันเสริมด้วยการสะท้อนความคิดเชิงวิพากษ์ ประชากรคืออาสาสมัครตำรวจเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี จำนวน 250 คน กลุ่มตัวอย่างคืออาสาสมัครตำรวจเมืองพัทยา จำนวน 60 คน โดยแบ่งเป็น กลุ่มทดลอง 30 กลุ่มควบคุม 30 คน

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า

1. โปรแกรมเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจที่พัฒนาขึ้นมีกระบวนการเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะ ได้แก่ 1. การสนทนา 2. การฝึกสมาธิ 3. การทำความเข้าใจค่านิยม 4. การเรียนรู้ผ่านละคร 5. การอ่านชีวประวัติบุคคลสำคัญ และ 6. การ

ทำงานช่วยเหลือสังคม

2. ผลการทดลองใช้โปรแกรม คือ 1) ระดับมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะก่อนและหลังการทดลองของกลุ่มทดลองหลังเข้าร่วมโปรแกรม มีความแตกต่างที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 โดยหลังการทดลองมีคะแนนเฉลี่ยที่สูงขึ้นกว่าก่อนการทดลอง 2) ระดับมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมหลังการทดลอง มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 โดยหลังการทดลอง กลุ่มทดลองมีระดับมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะสูงกว่ากลุ่มควบคุม

3. ปัจจัยที่มีผลเชิงสนับสนุนในการนำโปรแกรมเพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์เชิงจิตสำนึกสาธารณะของอาสาสมัครตำรวจไปใช้ มีดังนี้คือ ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่เหมาะสม ผู้สอนมีประสบการณ์ตรง เนื้อหาสาระมีความหลากหลายนำไปใช้ได้จริง กิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เรียน มีระยะเวลาที่เหมาะสมในการฝึกอบรม แหล่งความรู้และสื่อการสอนได้จากประสบการณ์จริง สภาพแวดล้อมที่ผ่อนคลายและเป็นกันเอง และไม่พบปัญหาอุปสรรคในการวิจัยครั้งนี้

Keywords: A non-formal education program, experiential learning, cooperative learning, public consciousness, perspective on public consciousness

INTRODUCTION

At present, Thai society is facing a social and economic crises. However, in reality, the problems in Thai society are deeply rooted due to the onset of fundamental social changes and influx of western civilizations which make Thai people become more concerned with materialism, technological and scientific advancement, and financial prosperity, while they forget the significance of the mind and various capabilities in human beings¹

¹ Kiatiwan Amattayakul. *Stop Global Warming by Prout*. 2008.

The rapid changes due to a globalization have led to the changes in the Thai social context. Such changes both benefit and adversely affect on Thai society on various levels. In particular, rapid changes in material development bring about the culture of materialism consumerism, and the lack of public consciousness.² A crisis of a lack of public consciousness of the citizens of the country results from poverty and lack of education. Moreover, the leaders of society are obsessed with westernization without any boundary, leading to selfishness of individuals in society, which in turn, causes other social problems such as the undesirable behaviors of Thai people, a lack of ethics and morale, a lack of disciplines, and a lack of cooperation and interdependence³ If individuals lack or have an insufficient public consciousness, the impacts can be witnessed on the individuals themselves, their family, organizations, community, the country, and even the global society⁴

As the changes are constantly taking place in the world, different problems become more apparent including a poverty, a lack of social equality etc., which create a gap in income, as well as a gap between existing and new cultures. In addition, the people lack of morals and ethics, develop conflicts in ideas, and suffer from a new and more complicated forms of social and criminal problems, leading

² Sakuna Banturat. "The Past and the Present of Volunteer Work of the Graduate Volunteer Centre". *Bureau of Graduate Volunteers Journal*. 2007.

³ National Defense College. "For Social Development". *Education Journal*. 26.12 (2003):18 – 20.

⁴ Paiboon Wattanasiritham & Sangkom Sanjorn. *Desirable Thai Way of Thinking*. 2000.; Wirun Tangcharoen. *Perception and Imagination*. Srinakharin Wirot Dynamics. 2004. pp. 2-3.

to taking advantages of one another over using of resources and violating the laws and regulations of the country. Moreover, because of economic situation an unstable, the global economic crisis takes place. Such conditions result in criminal problems in society, especially crimes against safety and security in the life and property of the people. The number of serious criminal cases including sexual assaults and robberies has been increasing, and the peace and happiness of the people are greatly affected⁵

Rapid changes of the globalization result in changes in the contexts of the Thai society, leading to both favourable and unfavourable impacts on different levels. In particular, rapid changes in material development bring about the culture of materialism and consumerism and lack of public consciousness⁶ An interview of Akepornpitch⁷ revealed that in the past there was no standardized format of training of police volunteers. The training tended to be short-termed, and there was a lack of continuous learning process. Furthermore, the training was organized depending on the readiness of the police officers working at each police station, and there was obviously a lack of public consciousness enhancement in the line of police volunteer's duty to raise their awareness of duties and responsibility to help the society and also to ensure that it is free from

⁵ Chalemklat Srivorakan. *The Form for Allowing the Community to Participate in Preventing and Suppressing Crimes, Case Study. The Mass Relations and Communitypolice Work System of the Royal Thai Police*. 2006.

⁶ Sakuna Bantural. *op.cit.*

⁷ Wanchai Aekpornpit. "Personal Communication". *Superintendent of Provincial Police Region of Phuket (Interview)*. 10 April 2008.

crimes. As a result, it is difficult to expect an efficiency and achievement in the operation of police volunteers. At times, when working without a realization and awareness of their own duties and responsibilities, these police volunteers may even commit a crime themselves.

For these reasons, a promotion of public consciousness is deemed necessary to ensure that individuals have a sufficient experience that can subsequently be used for a self-development. In so doing, individuals should be encouraged to raise their awareness of knowledge and understanding as well as significance of public consciousness. Practices to ensure an actual implementations are also required to ensure that public consciousness become their individual's habit. It is worth noting that promotion of public consciousness should be carried out with the age of individuals taken into consideration to ensure age-appropriate learning and subsequent development. In instilling public consciousness to individuals, teachers or instructors need to provide guidance that individuals can adhere to as appropriate for their age, experience, and type of duties. Therefore, the researcher was interested in developing a program to enhance a perspective on a public consciousness of police volunteers to increase their work efficiency which could help society and prevent crimes and promote peace and happiness in society at large.

Concept of organization of learning activities

To date, the concepts of non-formal education of experiential learning and collaborative learning are combined to transfer experience and conduct activities through learning activities for critical reflection that helps enhancing public consciousness.

Experiential learning is a form of learning that emphasizes learners' learning from their direct experience. Instructors organize experiences and facilitate learning by ensuring that learners have a direct experience with which they are learning. It is believed that learning can take place within the learners, and direct experience will enable learners to develop critical thinking that leads to an emotionally, cognitively, mentally, and educationally. Profound understanding, Provision of opportunity for learners to have direct experience and to face with actual or simulated situations is important as it results in holistic changes in learners in their knowledge, attitudes, and behaviors⁸

Collaborative learning provides opportunity for people to think and interact with one another through different methods. For example, when learning, individuals can learn about life, truth, and values of things. Generally, when people have a chance to think and interact with others, positive outcomes are likely to result. On the contrary, if individuals think and do things by themselves, more undesirable things may take place such as selfishness, self-centeredness, etc. In other words, when individuals think and do things with others, they will be influenced by social phenomena to be thoughtful of others and not to think too much of themselves, so they can adjust their behaviors and consciousness in a good way⁹

The mechanism of public consciousness enhancement involves collaborative thinking and action of people in society, which can lead

⁸William Pfeiffer & J.E. Jones. *Experiential Learning*. 1983.

⁹Wasan Khositanon. *Development of Public Consciousness of Population in Urban Community Petchaboon Province*. 2007.

to adjustment in behaviors, traditions, cultures, and social standards. If this can be expanded into various networks with continuous operation, there will be a check and balance system, which enables individuals to explore themselves and evaluate the outcomes in each phase of the action. They will also try to make more adjustments to receive the outcomes they want. This is seen as a horizontal interaction between different parts of community and society which enables community and society to develop in ways that community and society members agree as desirable.

Public consciousness, therefore, is seen as a beauty that has been selected by people in society. When such delicate and refined consciousness has been instilled in individuals' mind, it can become a good driving force that drives Thai society to prosperity and peacefulness that are sustainable.

A number of concepts of public consciousness have been utilized as a conceptual framework of the present study including the concepts of Socrates, Thich Nhat Hanh, Tzu Chi, Santi Asoke, neohumanism, and civil society. The important issue is that different tools and methods, considered as correct or appropriate arts and sciences, are selected and used as a mechanism to promote public consciousness. The mechanism of public consciousness enhancement involves experiential learning and collaborative learning through meditation, dialogue, value clarification, biographical reading, dramatization, and social work. The main method that is widely used is learning activities that result in critical reflection. It is a kind of learning that takes place within the individuals and involves deep and thorough consideration and criticism of social problems that finally lead to public consciousness.

When individuals are encouraged to think and criticize various social problem scarefully and thoroughly¹⁰, they will develop self-confidence, listen to others, and not avoid their own duties and responsibilities. In other words, critical reflection results in evidence-based learning¹¹ It can be concluded that there are various approaches to public consciousness described in the concepts of Socrates, Thich Nhat Hanh, Tzu Chi, Santi Asoke, neohumanism, and civil society. First of all, dialogue refers to the talk that exchange ideas and to more deeply consider social problems to understand their root causes by letting individuals think, act, and ask questions to reflect on how they view the situations. This can result in awareness and conscientization¹² Moreover, meditation is a kind of learning from direct experience through mindfulness and Vipassana to lead to the mind to the alpha condition with low brain waves such as learning through physical practices of yoga, gao chi gi dance, other forms of physical movements, and cognitive consideration based on past experiences¹³ In addition, value clarification refers to the instillation of values and ethics. It is a principle of practices that individuals consider as correct, appropriate, and valuable, and it stimulates learners to reconsider their own values and ethics,¹⁴ while biographical reading is the reading of the biography of important persons which artistically transfers these persons' feelings or attitudes into words, including their experiences or inspirations. It includes books of activities, teaching,

¹⁰ Jack D. Mezirow. *Transformative dimension of adult learning*. 1991.

¹¹ Paulo Freire. *Pedagogy of the Oppressed*. 1970.

¹² *Ibid.*

¹³ Kiatiwan Amattayakul. *Stop Global Warming by Prout*. 2008.

¹⁴ Malcom S. Knowles. *The Adult Learner: A Neglected Species*. 1990.

and stories of good deeds done for society.¹⁵ Another technique, dramatization, is a portrayal of activities, acting, role-play, and demonstration to create awareness. It is a process which yields direct experience to learners such as events and ideas of people in the past which enable learners to consider and criticize various problems deeply and thoroughly¹⁶. Finally, social work is a form of experiential learning and collaborative learning using a group process involving activities for society such as fulfilling assignments tasks and doing volunteer work including helping the poor and underprivileged and taking care of public properties¹⁷

The synthesis of the aforementioned six approaches to public consciousness was applied to enhance a perspective on public consciousness of police volunteers through the concepts of Socrates, Thich Nhat Hanh, Tzu Chi, Santi Asoke, neohumanism, and civil society. It has been found that almost all of these concepts realize the significance of public consciousness as defined by the Royal Institute, which defines public consciousness as consisting of two components, namely, awareness and public mindedness. When applying the concept of public consciousness with the duties of police volunteers,

¹⁵ *Ibid.*

¹⁶ Malcom S. Knowles. *The Modern Practice of Adult Education: From Pedagogy to Andragogy*. 1980.

¹⁷ Wasan Khositanon. *Development of Public Consciousness of Population in Urban Community. Petchaboon Province*. 2007.

Table 1: Components of perspective on perspective on public consciousness of police volunteers

Components	Indicators	Indicating behavior
1. Awareness	1.1 Acknowledgement of problems 1.2 Acknowledgement of solutions to problems	- Acknowledging problems that have resulted in community and society - Acknowledging what should be done to solve the problems
2. Public mindedness	2.1 Volunteering to do something for the public 2.2 Sharing or helping others in the society	- Volunteering to do something for police work - Volunteering to help society such as developing lives of people in community Sharing things and offering assistance in society and taking care of public properties

the perspective on public consciousness of police volunteers can be analyzed as shown in Table 1.

The concepts of organization of learning activities consist of experiential learning and collaborative learning which have been synthesized, with critical thinking, to suit the development of a non-formal education program to enhance public consciousness of police volunteers. The steps involved in experiential learning consist of

a review of past experiences, observation, critical thinking, learning by doing, conclusion, and application. On the other hand, collaborative learning is composed of six steps, namely, determining the size of the group, determining tasks and problem issues, planning, designing projects and activities, presenting, and evaluating. These steps were added into the fourth step of experiential learning, together with critical reflection in steps 2 and 3 of experiential learning. Thus, the newly synthesized six steps in learning are reviews of past experience, observation, critical thinking, learning by doing, conclusion, and application. In developing the non-formal education program, the guideline provided by Boyle¹⁸ which emphasizes dissemination of knowledge to individuals in particular, was applied as part of the organization of learning activities. Therefore, this study aimed to develop and test a program that enhances perspective on public consciousness of police volunteers and explore the relevant factors and problems in developing and using this program.

Definition of Terms

A non-formal education program refers to an education program organized outside school which consists of objectives, learner groups, group teachers, content and learning activities, knowledge source and learning materials, testing and evaluation, environment, and institutional program, as proposed by Boyle¹⁹ composed of five steps of defining target clientele, specific content areas, identification instructional approaches, providing instruction, and evaluation of the program.

¹⁸ Patrick G. Boyle. *Planning Better Program*. 1981.

¹⁹ *Ibid.*

Experiential learning refers to the process in which learners have experience with which they want to learn. The major role of learners is to think and carry out learning activities through the following six steps of learning. They need to review past experience, observe, think critically, learn by doing, summarize, and apply what they have learned.

Collaborative learning refers to a type of learning, which provides opportunities for learners to learn in small groups. Each group consists of members who have different levels of knowledge and capability. All group members have to depend on one another and be responsible for the group through exchange of ideas and sharing of learning resources. In addition, group members have interactions with one another, in addition to being responsible to their own learning. In other words, they have to be responsible for learning and work together until they can accomplish their mutual goal through six steps of learning, i.e., determining the size of the group, determining tasks and problem issues, planning, designing projects and activities, presenting, and evaluating.

Perspective on public consciousness of police volunteers refers to police volunteers' awareness and public mindedness.

RESEARCH METHODOLOGY

The quasi-experimental research along with quantitative techniques and content analysis in the non-randomized control group pretest-posttest research design was used in this study.

Participants

The participants consisted of 250 police volunteers. The

sample was recruited from police volunteers who had been appointed for more than one year and who had undergone at least one training program of police volunteers. They were recruited from those who registered for the volunteer police program of Pattaya Provincial Police Station, Chon Buri Province, and were willing to participate in the program.

All participants were recruited by sending a formal letter to inform the prospective subjects of the program. Those who participated in the study based on a voluntary basis, and 30 of them were assigned into the experimental group, while the other 30 were assigned into the control group. The program was carried out in the steps previously designed and planned.

Experimental process

The study was run in three sequential steps. The first step, a program of non-formal education that emphasized the enhancement perspective on public consciousness of the police volunteers was developed. It was based on the synthesis of the five steps of non-formal education program that was developed Boyle²⁰ the concept of experiential learning, and the concept of cooperative learning to develop the non-formal education program and design the contents of the program. The process of non-formal education program, consisting of defining target clientele and specific content areas and identifying instructional approach, was adopted in this step. In the second step, the developed program was implemented with the participants following the process of non-formal education programs, which

²⁰ *Ibid.*

provided instruction and evaluation included in the programs. AS for the third step, the relevant factors and problems in developing and using a non-formal education program to enhance perspective on public consciousness of police volunteers arisen from the second step was analyzed to improve the approaches of a non-formal training program.

Methods of data analysis

The tests and questionnaires which were used to assess the program to enhance perspective on public consciousness of police volunteers consisted of the public consciousness of police volunteers scale, the behaviors in public consciousness of police volunteers questionnaire, the program to enhance perspective on public consciousness of the police volunteers evaluation form, and the attitudes towards the program to enhance perspective on public consciousness of the police volunteers questionnaire. The perspective on public consciousness of police volunteers in both groups were evaluated before and after the program.

Several statistical analysis were used to analyze the data, i.e., the independent t-test to analyze differences of mean scores of perspective on public consciousness of police volunteers in the experimental group and the control group before the experiment, the differences of mean scores of perspective on public consciousness of police volunteers in the experimental group obtained before and after the experiment, and the differences of mean scores of perspective on public consciousness of police volunteers in the experimental group and the control group after the experiment. The descriptive statistics of percentage, mean, and standard deviation were also used to analyze

the satisfaction with the program of the police volunteers in the experimental group.

RESULTS AND DISCUSSION

Data analysis revealed that there was significant difference between A levels of perspective on public consciousness between pre-test and post-test in the experimental group at $p < 0.01$ as shown in Table 2.

Table 2: Results of the comparison of levels A of perspective on

Experimental group (n= 30)	Levels of perspective on public consciousness		
	$\bar{X}$	S.D	F (T – test)
Before (n= 30)	3.72	0.10	0.000**
After (n= 30)	4.61	0.12	

** $p < 0.01$

public consciousness of the experimental group between before and after experiment.

In addition it was found that there was significant difference in the levels of perspective on public consciousness between the experimental group and the controlled group of the experiment as shown in Table 3.

Table 3: Comparison of levels of perspective on public

Sample groups	Levels of perspective on public consciousness		
	$\bar{X}$	S.D	F (T – test)
Control group (n=30)	3.85	0.40	0.000**
Experimental group (n=30)	4.61	0.12	

** p < 0.01

As regards assessment by chief of police volunteers as well as by police officer, of public consciousness behavior of police volunteers in the experimental group, it was found that after the experiment there was significant difference between the pre-test and the post-test in the experimental group (p < 0.01). The finding showed that level of public consciousness behavior after the experiment increased significantly. Results are summarized in Table 4.

consciousness between the experimental group and the controlled group after the experiment.

Table4: The comparison of levels of public consciousness

Assessors	Sample group (n=30)	Levels of public consciousness behavior		
		Mean	S.D.	F (T – test)
Chief of police volunteers	Experimental group Before	3.74	0.11	0.000**
	After	4.42	0.09	
Chief of police volunteers	Control group Before	3.80	0.30	0.581
	After	3.85	0.40	
Police officers	Experimental group Before	3.71	0.12	0.000**
	After	4.43	0.12	
Police officers	Control group Before	3.79	0.24	.388
	After	3.86	0.39	

** p < 0.01

behavior between the experimental group and the control group as well as between before and after the experiment.

According to the interview, after the program, the experimental subjects felt that the program was appropriate and could be implemented both in their everyday life and in their line work as police volunteers. Moreover, they felt that the program benefited their physical and mental health as it resulted in relaxation and concentration as well as better understanding of the significance of contribution to other people and society. Therefore, it can be concluded that the changes in the public consciousness behavior of police volunteers in the experimental group were related to the content of the program the participants received while taking part in the development of the program to enhance perspective on public consciousness of police volunteers.

Conclusion

The findings of the study have led to the conclusion that after participating in the program to enhance perspective on public consciousness of the police volunteers, the level of perspective on public consciousness of police volunteers in the experimental group was higher than that obtained before they participated in the program. Perspective on public consciousness of the police volunteers in the experimental group was also higher than that of the police volunteers in the control group. This may have resulted from the main method of learning activities that widely used and resulted in critical reflection. Finally, the learning that took place within the individuals and involved deep and thorough consideration and criticism of social problems finally led to the development of public consciousness. The

mechanism of perspective on public consciousness enhancement involved experiential learning and collaborative learning through meditation, dialogue, value clarification, biographical reading, dramatization and social work.

The program to enhance perspective on public consciousness of the police volunteers was developed to increase police volunteer's work efficiency to prevent crimes to ensure peacefulness and happiness of society. The findings of this study could be expanded to promote perspective on public consciousness of other target groups, such as, heads of the village, teachers, and community leaders. The non-formal education program developed in this study could also be replicated in future research on the non-formal education program to enhance perspective on public consciousness of police volunteers.

Acknowledgment

This work was supported by the 90th Anniversary of Chulalongkorn University Fund (Ratchadaphiseksomphot Endowment Fund).

REFERENCES

- Aekpornpit, W. "Personal Communication". *Superintendent of Provincial Police Region of Phuket (Interview)*. 10 April 2008
- Amattayakul, K. *Stop Global Warming by Prout*. Bangkok: Pap Pim Partnership, 2008.
- Banturat, S. "The Past and the Present of Volunteer Work of the Graduate Volunteer Centre". *Bureau of Graduate Volunteers Journal*. 2007.
- Boyle, P.G. *Planning Better Program*. New York: McGraw Hill Book Company, 1981.
- Chaohinfah, P. *Personal communication*. Bangkok: Santi Asoke, 2009.
- Freire, P. *Pedagogy of the Oppressed*. New York: Herder and Herder, 1970.
- Khositanon, W. *Development of Public Consciousness of Population in Urban Community Petchaboon Province*. Doctoral degree thesis in Arts, Social Development Field, Naresuan University, Phitsanulok, 2007.
- Knowles, M. S. *The Modern Practice of Adult Education: From Pedagogy to Andragogy*. New York: The Adult Education Company, 1980.
- . *The Adult Learner: A Neglected Species*. Houston, Texas: Gulf Publishing Company, 1990.
- Mezirow, J. *Transformative dimension of adult learning*. San Francisco: Jossey Bass, Inc., 1991.
- National Defense College. "For social development". *Education Journal*. 26.12 (2003):18–20.

- Pfeiffer, W., & Jones, J.E. *Experiential Learning*. London: Cycles, 1983.
- Royal Institute. *Dictionary of Royal Institute in 1999*. Bangkok: Nanmee Book, 1999.
- Srivorakan, C. *The form for allowing the community to participate in preventing and suppressing crimes, Case Study. The mass relations and community police work system of the Royal Thai Police*. Research of National Defense College, Bangkok, 2006.
- Tangcharoen, W. "Perception and Imagination". *Srinakharin Wirot Dynamics*. 1.1(2004): 2-3.
- Wattanasiritham, P. and Sanjorn, S. *Desirable Thai Way of Thinking*. Bangkok: October, 2000.

ปัญหาและทางออกในการขับเคลื่อน สภาองค์กรชุมชนระดับตำบล ในเขตภาคตะวันออก*

Problems and Recommendations for
Movements of Subdistrict - level Community
Organizations Councils in Eastern Region

ธีระพงษ์ ภูริปาณิก **

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาและทางออกในการขับเคลื่อนสภาองค์กรชุมชนระดับตำบลในเขตภาคตะวันออก การวิจัยดังกล่าวใช้วิธีการศึกษาระหว่างเชิงปริมาณกับเชิงคุณภาพ ข้อค้นพบจากการศึกษาพบว่า ปัญหาในการขับเคลื่อนสภาองค์กรชุมชนโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสามารถเรียงลำดับจากด้านที่มีปัญหามากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการจัดตั้ง

* บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของรายงานวิจัยเรื่อง ปัญหาและทางออกในการขับเคลื่อนสภาองค์กรชุมชนระดับตำบลในเขตภาคตะวันออก โดยได้รับทุนสนับสนุนจากคณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

** อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ผู้เขียนขอขอบคุณ ผศ.ดร.ชัยนนต์ ประดิษฐ์ศิลป์ ที่ให้ความอนุเคราะห์ข้อมูล รวมทั้งมุมมองและองค์ความรู้ต่างๆ ที่มีคุณค่ายิ่งกับงานวิจัย

สภาองค์กรชุมชน ด้านการจัดทำแผน ด้านการจัดประชุม และด้านการบริหารงานตามลำดับ ส่วนข้อเสนอแนะทางออกในการขับเคลื่อนสภาองค์กรชุมชน พบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับไม่แน่ใจ โดยประเด็นที่มีข้อเสนอแนะทางออกในการขับเคลื่อนสภาองค์กรชุมชนที่อยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง 5 อันดับแรก ได้แก่ (1) สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนจำเป็นต้องทำการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ในวงกว้างให้ประชาชนรู้จักสภาองค์กรชุมชนมากขึ้น (2) สภาองค์กรชุมชนควรมีการวิเคราะห์และประยุกต์ใช้ทุนทางสังคมและภูมิปัญญาในชุมชนมาใช้ในการขับเคลื่อนเป็นหลัก (3) สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนควรประสานงานให้เกิดเอกภาพภายในองค์กรเครือข่ายก่อนการขับเคลื่อนสภาองค์กรชุมชนระดับจังหวัด เช่น ขบวนจังหวัด (4) สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนควรยกระดับงานสภาองค์กรชุมชนเป็นยุทธศาสตร์หลักของหน่วยงาน และ (5) ก่อนการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนจำเป็นต้องมีการตกลงกับผู้นำท้องถิ่นและท้องถิ่นให้ลงตัวเสียก่อน

Abstract

This research has the objective to study on problems and solutions on the movements of Subdistrict in the level of community organizations councils in the Eastern region. Such research has used both the quantitative and qualitative methodology. From this research, it has discovered that the problems on movements of subdistrict - in the level of community organizations councils is generally in the medium level ranging from the highest to the lowest level as the followings; the establishment of the subdistrict - level community organizations councils, the Planning Management, the organizational meeting and management respectively. For solutions in the mobilization of the subdistrict - level community organizations councils, it has found that it is generally uncertain. The first five suggesting

issues to the mobilization of the subdistrict - level community organizations councils are: (1) The needs of widespread promotion of the subdistrict - in the level of community organizations councils to the public; (2) The analysis and adjust of social capital and intellectual community as key mobilizing; (3) The cooperation between the subdistrict - in the level of community organizations councils and Community to be an internal unity before mobilizing up to the provincial level; such as, provincial procession; (4) The subdistrict - in the level of community organizations councils should improve the work of community as the main strategy of organization; and (5) Before setting up the Community Organizations, it is necessary to make some agreements with local administrative leaders.

บทนำ

พระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 ได้มีการประกาศในราชกิจจานุเบกษา และมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 9 กุมภาพันธ์ 2551 โดยมีเจตนารมณ์สำคัญในการส่งเสริมให้ชุมชน ซึ่งเป็นสังคมรากฐานมีความเข้มแข็งสามารถจัดการตนเองได้อย่างยั่งยืน มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาท้องถิ่นตามความหลากหลายของวิถีชีวิต วัฒนธรรมและภูมิปัญญาของท้องถิ่น และเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ ตาม พ.ร.บ.ฉบับนี้ ได้บัญญัติให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เป็นผู้รักษาการตาม พ.ร.บ. และสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) ซึ่งเป็นหน่วยงานในการกำกับดูแลของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ มีหน้าที่ในการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดตั้ง และพัฒนากิจการของสภาองค์กรชุมชน

จากพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชนดังกล่าว จึงทำให้ในปี พ.ศ. 2551 มีสภาองค์กรชุมชนระดับตำบลได้มาขอจดทะเบียนจัดตั้งทั่วประเทศรวม

1,075 ตำบล ครอบคลุมทุกจังหวัด โดยแยกเป็นภาคเหนือ 198 ตำบล ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 324 ตำบล ภาคกลางและภาคตะวันตก 223 ตำบล กรุงเทพฯ ปริมณฑล และภาคตะวันออก 140 ตำบล และภาคใต้ 190 ตำบล ซึ่งโดยค่าเฉลี่ยแล้วแต่ละจังหวัดจะมีสภาองค์กรชุมชนประมาณ 14 ตำบลต่อจังหวัด¹

ต่อมาในปี พ.ศ. 2552 ได้มีการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนตำบลเพิ่มเติมอีกจำนวน 495 แห่ง โดยแยกเป็นภาคเหนือ 9 ตำบล ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 169 ตำบล ภาคกลางและภาคตะวันตก 136 ตำบล กรุงเทพฯ ปริมณฑล และภาคตะวันออก 71 ตำบล และภาคใต้ 11 ตำบล และในปี พ.ศ. 2553 ที่ผ่านมามีการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนตำบลแล้วรวม 43 แห่ง ได้แก่ ภาคเหนือ 28 ตำบล ภาคใต้ 32 ตำบล กรุงเทพฯ ปริมณฑล และภาคตะวันออก 7 ตำบล (ข้อมูล ณ วันที่ 30 มีนาคม พ.ศ. 2553)²

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือก็เป็นอีกภูมิภาคหนึ่งที่มีการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนในระดับตำบล ซึ่งในปัจจุบันได้มีตำบลต่างๆ แยกเป็นรายจังหวัด รวมทั้งสิ้น 135 สภาองค์กรชุมชน (ไม่รวมกรุงเทพฯ ปริมณฑล) ซึ่งประกอบไปด้วยจังหวัด ชลบุรี 21 สภาองค์กรชุมชน, จังหวัดระยอง 18 สภาองค์กรชุมชน, จังหวัดจันทบุรี 21 สภาองค์กรชุมชน, จังหวัดตราด 17 สภาองค์กรชุมชน, จังหวัดฉะเชิงเทรา 14 สภาองค์กรชุมชน, จังหวัดปราจีนบุรี 23 สภาองค์กรชุมชน และจังหวัดสระแก้ว 21 สภาองค์กรชุมชน (ข้อมูล ณ วันที่ 30 มีนาคม พ.ศ. 2553)³

ในช่วงที่ผ่านมาสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) ได้วางแนวทางสำคัญในการขับเคลื่อนงานตาม พ.ร.บ.สภาองค์กรชุมชน พ.ศ.2551 โดยมุ่งเน้นให้เครือข่ายองค์กรชุมชนในระดับจังหวัดมีบทบาทสำคัญ เน้นการ

¹ สภาองค์กรชุมชน. รายงานผลการส่งเสริมและพัฒนาการสภาองค์กรชุมชน ตาม พ.ร.บ. สภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 เดือนมกราคม - มิถุนายน 2551. เว็บไซต์. www.codi.or.th/sapa/. 8 สิงหาคม 2552.

² สภาองค์กรชุมชน. รายงานผลการดำเนินงานส่งเสริมจัดตั้งและพัฒนาการสภาองค์กรชุมชน (เมษายน 2553). เว็บไซต์. www.codi.or.th/sapa/. 16 มิถุนายน 2553.

³ Ibid.

รวบรวมและรับรองข้อมูลชุมชนร่วมกันในเวทีระดับหมู่บ้าน/ ตำบล เน้นให้สภาองค์กรชุมชนเป็นเวทีเชื่อมโยงงานพัฒนาด้านต่างๆ ของชุมชนในระดับตำบลและจังหวัด รวมถึงประสานความร่วมมือกับหน่วยงาน และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง รวมถึงพัฒนาพื้นที่เรียนรู้สภาองค์กรชุมชนเพื่อการขยายผล โดยมีพื้นที่ที่แต่ละภาคได้วางร่วมกัน ซึ่งส่วนใหญ่กำหนดจากฐานงานพัฒนาเดิมในแต่ละจังหวัด เป้าหมายการส่งเสริมในช่วงแรกภายในเดือนสิงหาคม คณะทำงานขับเคลื่อนได้กำหนดร่วมกันว่าจะจัดตั้งสภาองค์กรจังหวัดละ 10 ตำบล รวม 760 ตำบลทั่วประเทศ แต่ต่อมาได้ปรับเป้าหมายรวมเป็น 1,100 ตำบลตามเป้าหมายที่แต่ละจังหวัดได้กำหนดจากพื้นที่

นอกจากการวางแผนทางสำคัญในการขับเคลื่อนงานตาม พ.ร.บ. สภาองค์กรชุมชนแล้ว สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) ยังได้มีส่วนสำคัญในการสนับสนุนให้เกิดกลไกการขับเคลื่อนงานระดับต่างๆ ทั้งในส่วนกลาง คณะทำงานขับเคลื่อนระดับภาค และระดับจังหวัด เช่น การสนับสนุนงบประมาณในการส่งเสริมจัดตั้ง การสื่อสาร/ สร้างความเข้าใจ การประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การดำเนินการด้านกฎหมาย และการจัดระบบสนับสนุนภายในรองรับ เป็นต้น

แต่การขับเคลื่อนดังกล่าวยังมีปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน เช่น การเข้าใจสับสนระหว่างชุมชนตาม พ.ร.บ. ที่หมายถึงกลุ่ม/ องค์กรชุมชน กับชุมชนที่หมายรวมถึงพื้นที่ในความรับผิดชอบของเทศบาลและเขตในกรุงเทพมหานครด้วย หรือปัญหาเรื่องการประสานงานกับหน่วยงานท้องถิ่นและข้าราชการในพื้นที่บางแห่งมีอุปสรรค เนื่องจากการปรับเปลี่ยนตำแหน่ง รวมทั้งเกรงว่าจะมีส่วนเกี่ยวข้องกับความเป็นกลาง การเลือกตั้ง เกรงจะถูกร้องเรียน และปัญหาการเร่งจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนตำบลและจัดประชุมระดับจังหวัดของสภาองค์กรชุมชนตำบล เพื่อให้ได้มาซึ่งสมาชิกสภาพัฒนาการเมืองที่มาจากการเลือกกันเองของที่ประชุมระดับจังหวัดของสภาองค์กรชุมชนตำบล

จังหวัดละ 1 คนภายใน 210 วัน ซึ่งอาจทำให้สภาองค์กรชุมชนบางตำบล หรือ บางจังหวัดยังไม่มีความพร้อมในการดำเนินงาน⁴

จากปัญหาในการขับเคลื่อนการดำเนินงานของสภาองค์กรชุมชน ดังกล่าว จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาประเด็นเรื่อง ปัญหาและทางออกในการขับเคลื่อนสภาองค์กรชุมชนระดับตำบลในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จะได้นำข้อมูลที่ค้นพบจากการศึกษาไปเป็นแนวทางในทางการขับเคลื่อนงานสภาองค์กรชุมชนตำบลในระยะต่อไป รวมทั้งเพื่อส่งเสริมให้เกิดระบบการบริหารจัดการงานพัฒนาใหม่ที่ชุมชนเป็นตัวตั้ง เกิดการเชื่อมโยงประเด็นการพัฒนาต่างๆ เพื่อจัดทำแผนการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น รวมถึงเชื่อมโยงการขับเคลื่อนงานพัฒนาจากสภาองค์กรชุมชนตำบลสู่การพัฒนาในระดับจังหวัด และการขยายการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนตำบลในพื้นที่ที่สนใจและมีความพร้อม ตลอดจนการศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการ ควบคู่กับการขับเคลื่อนงานสภาองค์กรชุมชนต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาในการขับเคลื่อนสภาองค์กรชุมชนระดับตำบลในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
2. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะทางออกในการขับเคลื่อนสภาองค์กรชุมชนระดับตำบลในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

สมมติฐานการวิจัย

1. สภาองค์กรชุมชนที่มีพื้นที่ความรับผิดชอบแตกต่างกันจะมีปัญหาในการขับเคลื่อนสภาองค์กรชุมชนระดับตำบลในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือแตกต่างกัน

⁴ สภาองค์กรชุมชน. รายงานผลการส่งเสริมและพัฒนาการสภาองค์กรชุมชน ตาม พ.ร.บ. สภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 เดือนมกราคม - มิถุนายน 2551. เว็บ. www.codi.or.th/sapa/. 8 สิงหาคม 2552.

2. สภาองค์กรชุมชนที่มีระยะเวลาการจดทะเบียนแตกต่างกันจะมีปัญหาในการขับเคลื่อนสภาองค์กรชุมชนระดับตำบลในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือแตกต่างกัน

3. สภาองค์กรชุมชนที่มีลักษณะของกลุ่มแตกต่างกันจะมีปัญหาในการขับเคลื่อนสภาองค์กรชุมชนระดับตำบลในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือแตกต่างกัน

4. สภาองค์กรชุมชนที่มีการประชุมแตกต่างกันจะมีปัญหาในการขับเคลื่อนสภาองค์กรชุมชนระดับตำบลในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือแตกต่างกัน

วิธีการศึกษา

การศึกษาเรื่อง ปัญหาและทางออกในการขับเคลื่อนสภาองค์กรชุมชนระดับตำบลในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นการวิจัยเชิงผสมระหว่างเชิงปริมาณ (quantitative research) กับเชิงคุณภาพ (qualitative research) และผู้วิจัยได้กำหนดแนวทางในการดำเนินการศึกษาซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. การวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ สมาชิกสภาองค์กรชุมชนระดับตำบลในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือรวม 7 จังหวัด ซึ่งประกอบไปด้วย จังหวัดชลบุรี 21 สภาองค์กรชุมชน, จังหวัดระยอง 18 สภาองค์กรชุมชน, จังหวัดจันทบุรี 21 สภาองค์กรชุมชน, จังหวัดตราด 17 สภาองค์กรชุมชน, จังหวัดฉะเชิงเทรา 14 สภาองค์กรชุมชน, จังหวัดปราจีนบุรี 23 สภาองค์กรชุมชน และจังหวัดสระแก้ว 21 สภาองค์กรชุมชน รวมทั้งสิ้น 135 สภาองค์กรชุมชน⁵

โดยเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (questionnaires) ดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ พื้นที่ความรับผิดชอบของสภาองค์กรชุมชน ระยะเวลาการจดทะเบียนของสภาองค์กรชุมชน ลักษณะของกลุ่มของสภาองค์กรชุมชน และการประชุมสภาองค์กรชุมชนตำบล

⁵ สภาองค์กรชุมชน. รายงานผลการดำเนินงานส่งเสริมจัดตั้งและพัฒนาสภาองค์กรชุมชน (เมษายน 2553). เว็บ. www.codi.or.th/sapa/. 16 มิถุนายน 2553.

ตอนที่ 2 ปัญหาในการขับเคลื่อนสภาองค์กรชุมชนระดับตำบลในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในประเด็นต่างๆ ได้แก่ ด้านการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชน ด้านการจัดการประชุม ด้านการจัดทำแผน และด้านการบริหารงาน ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะทางออกในการขับเคลื่อนสภาองค์กรชุมชน และตอนที่ 4 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

การวิเคราะห์ข้อมูลจะใช้สถิติดังต่อไปนี้ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามจะใช้สถิติความถี่และร้อยละ ส่วนการวิเคราะห์ระดับปัญหาและระดับความคิดเห็นในการข้อเสนอแนะทางออกในการขับเคลื่อนสภาองค์กรชุมชนใช้การคำนวณค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบสมมติฐานจะใช้สถิติในการทดสอบค่าเฉลี่ยของกลุ่มประชากร 3 กลุ่มขึ้นไป โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนจำแนกแบบทางเดียว (one way analysis of variance) โดยใช้ค่า F - test

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ จะใช้รูปแบบการสัมภาษณ์เจาะลึก (in-depth interview) เพื่อรวบรวมข้อมูลมาใช้ในการอ้างอิง และอธิบายประเด็นการศึกษา โดยผู้ศึกษาใช้วิธีการสัมภาษณ์จากผู้ที่สามารถให้ข้อมูลหลัก (key-informants) ได้แก่ ประธานสภาองค์กรชุมชน สมาชิกสภาองค์กรชุมชน และเจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ซึ่งการสัมภาษณ์นี้จะเอาข้อมูลที่ได้มาใช้พรรณนาเพื่อเสริมตารางและอธิบายเพิ่มเติม ดังนั้นแนวการสัมภาษณ์จึงเป็นไปตามผลการวิเคราะห์

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลที่ดำเนินการควบคู่ไปกับการเก็บข้อมูลตั้งแต่ขั้นแรกจนถึงขั้นสุดท้าย ในการวิเคราะห์ข้อมูลจะใช้หลักการตีความ (interpretive analysis) โดยมีขั้นตอนที่สำคัญดังนี้ การถอดเทปข้อมูลการสัมภาษณ์แล้วเขียนสรุป การจัดหมวดหมู่ของข้อมูลตามประเด็นในวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัยครั้งนี้ และการเชื่อมโยงระหว่างในเชิงเหตุและผลตามวัตถุประสงค์การศึกษาโดยการวิเคราะห์ทางเลือกนโยบายในการปรับปรุงและแก้ปัญหาในการขับเคลื่อนสภาองค์กรชุมชนในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ผลการศึกษา

ข้อค้นพบจากการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 สามารถสรุปได้ว่า ผลการสำรวจระดับปัญหาในการขับเคลื่อนสภาองค์กรชุมชน จำแนกตามด้านการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชน พบว่า โดยภาพรวมสภาองค์กรชุมชนมีปัญหายอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.95$)

และเมื่อพิจารณาในรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับปานกลางทุกประเด็น ซึ่งสามารถเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ประเด็นข้อที่ 2 ปัญหาการเร่งรัดในการจัดตั้งเกินไป ($\bar{X} = 3.25$) ประเด็นข้อที่ 1 ปัญหาความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับ พ.ร.บ. ($\bar{X} = 3.04$) ประเด็นข้อที่ 5 อุปสรรคของโครงสร้างอำนาจที่มีอยู่เดิม เช่น ระบบอุปถัมภ์ ระบบชนชั้นนำและระบบราชการ ($\bar{X} = 3.03$) ประเด็นข้อที่ 7 ปัญหาการไม่ได้พูดคุยตกลงระหว่างผู้นำในท้องถิ่นก่อนการจัดตั้ง เช่น ท้องที่ หรือ อบต. ($\bar{X} = 2.99$) ประเด็นข้อที่ 3 ปัญหาการสนับสนุนจาก พอช. ในการจัดตั้ง ($\bar{X} = 2.95$) ประเด็นข้อที่ 6 ปัญหาบทบาทของคณะกรรมการขับเคลื่อนจัดตั้งของจังหวัด ($\bar{X} = 2.71$) และประเด็นข้อที่ 4 ปัญหาการฝึกฝนของผู้นำสภาองค์กรชุมชนกับนักการเมืองหรือผู้นำท้องถิ่น ($\bar{X} = 2.70$) ตามลำดับ

ส่วนประเด็นที่มีปัญหาในการขับเคลื่อนในด้านการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนมากที่สุดคือ ปัญหาการเร่งรัดในการจัดตั้งเกินไปนั้นจากการสัมภาษณ์พบว่า "เงื่อนไขระยะเวลาในการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนตำบล กล่าวได้ว่าระยะเวลาในการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนในช่วงแรกนั้นค่อนข้างจำกัด คือ มีระยะเวลาประมาณ 2 เดือน ทั้งนี้เพราะถูกบีบจากสภาพพัฒนาการเมือง ที่จะต้องหาตัวแทนของสภาองค์กรชุมชนเข้าไปเป็นสมาชิกของสภาพัฒนาการเมือง เป็นผลให้สภาองค์กรชุมชนที่เกิดขึ้นบางแห่งไม่มีความพร้อม ผู้นำและสมาชิกสภาไม่เข้าใจวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่แท้จริงของสภา การเกิดขึ้นของสภาองค์กรชุมชนตำบลหลายแห่งจึงเป็นลักษณะของการ "จัดตั้ง" ของคณะกรรมการขับเคลื่อนสภาองค์กรชุมชน"⁶

⁶ จักรชัย แย้มศาสตร์. รองประธานสภาองค์กรชุมชนตำบลทุ่งโพธิ์. สัมภาษณ์, 6 มกราคม 2553.

"การขาดความร่วมมือของสมาชิกสภาองค์กรชุมชนและคณะทำงานทั้งนี้อาจเป็นผลสืบเนื่องมาจากปัญหาเรื่องการจัดตั้งและที่มาของสมาชิกสภาองค์กรชุมชน อันเป็นผลให้สมาชิกบางคนไม่เข้าใจในเจตนารมณ์และวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชน ประกอบกับปัญหาเรื่องเอกภาพและการเมืองในสภาองค์กรชุมชนต่ำบลคล่องใหญ่ ทำให้สมาชิกในสภาองค์กรชุมชนหลายคนเริ่มไม่เข้าร่วมประชุมในที่สุดบางคนก็ต้องถอนตัวออกไป" ดังคำสัมภาษณ์ของประธานสภาองค์กรชุมชนตำบลคลองใหญ่ที่ว่า⁷ "ความเชื่อถือและความศรัทธาต่อสภาองค์กรชุมชนลดน้อยลง เพราะคนมาแล้วไม่ได้อะไร"

ผลการสำรวจระดับปัญหาในการขับเคลื่อนสภาองค์กรชุมชน จำแนกตามด้านการจัดประชุม พบว่า โดยภาพรวมสภาองค์กรชุมชนมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาในรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง 7 ประเด็น ซึ่งสามารถเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ประเด็นข้อที่ 14 ปัญหาการเปิดสภาองค์กรชุมชนให้เป็นเวทีสาธารณะสำหรับทุกฝ่ายในตำบล ($\bar{X} = 3.19$) ประเด็นข้อที่ 8 ปัญหางบประมาณเบื้องต้น สำหรับการจัดประชุม ($\bar{X} = 3.17$) ประเด็นข้อที่ 13 ประเด็นปัญหาที่สภาฯ จะนำมาขับเคลื่อน ($\bar{X} = 3.14$) ประเด็นข้อที่ 11 ปัญหาเวลาประชุมที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตกับชาวบ้าน ($\bar{X} = 2.87$) ประเด็นข้อที่ 12 ปัญหาการนำประชุม ให้สมาชิกมีการปรึกษาหารือกันอย่างกว้างขวาง ($\bar{X} = 2.68$) ประเด็นข้อที่ 9 ปัญหาการจัดการการเงินของสภาองค์กรชุมชน ($\bar{X} = 2.64$) และประเด็นข้อที่ 15 ปัญหาการจัดทำรายงานการประชุม ($\bar{X} = 2.70$) ตามลำดับ ส่วนประเด็นที่อยู่ในระดับน้อยมี 1 ประเด็น คือ ประเด็นข้อที่ 10 ปัญหาสถานที่ที่จะใช้ในการประชุม

ส่วนประเด็นที่มีปัญหาในการขับเคลื่อนในด้านการจัดประชุมมากที่สุด คือ ปัญหาการเปิดสภาองค์กรชุมชนให้เป็นเวทีสาธารณะสำหรับทุกฝ่ายในตำบล และปัญหางบประมาณเบื้องต้น สำหรับการจัดประชุมนั้นจากการ

⁷ โอฟาร อำพรณ. ประธานสภาองค์กรชุมชนตำบลคลองใหญ่. สัมภาษณ์. 8 กุมภาพันธ์ 2553.

สัมภาษณ์พบว่า “การไม่สามารถจัดประชุมได้อย่างสม่ำเสมอ จากการลงพื้นที่ของผู้วิจัยและการสอบถามสมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบลทุ่งโพธิ์ พบว่า ที่ผ่านมาสภาองค์กรชุมชนตำบลทุ่งโพธิ์ไม่สามารถจัดประชุมได้เลย (ที่ผ่านมามีการประชุมเพียงหนึ่งครั้งในช่วงการจดแจ้งและจัดตั้งสภาฯ) เมื่อเป็นเช่นนี้แล้วทำให้ที่ผ่านมากกระบวนการกำหนดแผนของสภาฯ จึงไม่ได้เกิดจากการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน ขณะเดียวกันเวทีสภาฯ ก็ไม่สามารถเป็นเวทีที่เปิดโอกาสให้ชาวบ้านได้พูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและความต้องการของชาวบ้านได้อย่างแท้จริง”⁸

“งบประมาณเบื้องต้นสำหรับการจัดการประชุม การประชุมในแต่ละครั้งอาจจำเป็นต้องมีค่าเดินทางหรือค่าเสียเวลาให้กับสมาชิกสภาองค์กรชุมชนบางภาพที่ปรากฏออกมาให้เห็นโดยทั่วไปสำหรับการทำงานของภาคประชาชนในระดับรากหญ้า คือ การทำงานในลักษณะจิตอาสา ซึ่งบางครั้งในการเดินทางเพื่อมาเข้าร่วมประชุมหลายต่อหลายคนต้องเสียค่าใช้จ่ายในการเดินทางเอง ขณะที่การประชุมบางครั้งต้องทำให้ชาวบ้านสูญเสียโอกาสในการทำมาหากิน ในกรณีการจ่ายเงินชดเชยค่าเสียโอกาสในการทำมาหากินและค่าเดินทางนั้นสามารถเทียบเคียงได้กับการประชุมของแกนนำภาคประชาชนในแต่ละครั้ง ซึ่งจะมีการจ่ายค่าเบี้ยเลี้ยงการประชุมและการจ่ายค่าเดินทางอยู่เสมอ ดังนั้นหากมีการจัดประชุมแล้วแต่ทาง พอช. ยังไม่สามารถที่จะจัดสรรงบประมาณเข้าไปสนับสนุนได้ การทำงานของภาคประชาชนในสภาองค์กรชุมชนจึงต้องเป็นไปในลักษณะที่แต่ละคนจะต้องจ่ายเงินกันเอง ขณะที่การทำงานสภาองค์กรชุมชนจะต้องแลกด้วยต้นทุนในเรื่องเงินจากการประกอบอาชีพประจำวันและสภาองค์กรชุมชนไม่มีผลงานที่ปรากฏออกมาให้เห็นในเชิงรูปธรรมแล้ว ก็อาจส่งผลต่อความเชื่อมั่นต่อสภาองค์กรชุมชนและในที่สุดอาจนำไปสู่การถอนตัวจากการเป็นสมาชิกสภาองค์กรชุมชนก็เป็นได้”⁹

⁸ ละอองดาว ศรีลำน้าเที่ยง. ผู้นำสภาองค์กรชุมชนตำบลคลองหินปูน อ.วังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว. สัมภาษณ์, 5 กรกฎาคม 2553.

⁹ สำราญ วงษ์พันธ์. สมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบลทุ่งโพธิ์. สัมภาษณ์, 26 มกราคม 2553.

ผลการสำรวจระดับปัญหาในการขับเคลื่อนสภาองค์กรชุมชน จำแนกตามด้านการจัดทำแผน พบว่า โดยภาพรวมสภาองค์กรชุมชนมีปัญหายุ่งในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.92$)

และเมื่อพิจารณาในรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับปานกลางทุกประเด็น ซึ่งสามารถเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ประเด็นข้อที่ 21 ปัญหาข้อมูลและความรู้ทางวิชาการที่สำคัญต่อการวางแผน ($\bar{X} = 3.23$) ประเด็นข้อที่ 20 ปัญหาทักษะของสมาชิกในการจัดทำแผน ($\bar{X} = 3.17$) ประเด็นข้อที่ 16 ปัญหาการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการรับรู้ประเด็นปัญหาที่จะวางแผน และประเด็นข้อที่ 17 ปัญหาการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการรับนโยบายหรือโครงการจากภายนอก ($\bar{X} = 2.94$) ประเด็นข้อที่ 23 ปัญหาการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการสรุปบทเรียนจากการดำเนินงานตามแผน ($\bar{X} = 2.91$) ประเด็นข้อที่ 22 ปัญหาการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามแผน และประเด็นข้อที่ 24 ปัญหาการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการรับผลประโยชน์จากการขับเคลื่อนแผน ($\bar{X} = 2.83$) ประเด็นข้อที่ 18 ปัญหาการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการวางแผน ($\bar{X} = 2.79$) และประเด็นข้อที่ 19 ปัญหาการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการตัดสินใจว่าจะเอาหรือไม่เอาแผน ($\bar{X} = 2.66$) ตามลำดับ

ส่วนประเด็นที่มีปัญหาในการขับเคลื่อนในด้านการจัดทำแผนมากที่สุดคือ ปัญหาข้อมูลและความรู้ทางวิชาการที่สำคัญต่อการวางแผนนั้นจากการสัมภาษณ์พบว่า “หน่วยงานที่สนับสนุนและหน่วยงานที่อยู่ในท้องถิ่นไม่เข้าใจพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชนอย่างแท้จริง ปัญหานี้สืบเนื่องมาจากการขาดการประชาสัมพันธ์และการให้ข้อมูลในเชิงลึกเกี่ยวกับบทบาท ภารกิจและหน้าที่ของสภาองค์กรชุมชน ทำให้หน่วยงานต่างๆ เหล่านี้พยายามปิดกั้นและไม่ค่อยให้ความสำคัญกับกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนมากนักโดยเฉพาะในเรื่องของการจัดทำแผนแม่บทชุมชนร่วมกัน”¹⁰

¹⁰ สุระ ดวงสุตา, สมศักดิ์ ชัยมาศ, บรรจง พรหมวิเศษ, วีระศักดิ์ นาลินธมากร และชลองรัตน์ ทองโอฬาร, การขับเคลื่อนภาคประชาชนในจังหวัดปราจีนบุรี, เสวนากลุ่มย่อย, 12 มกราคม 2553.

ผลการสำรวจระดับปัญหาในการขับเคลื่อนสภาองค์กรชุมชน จำแนกตามด้านการบริหารงาน พบว่า โดยภาพรวมสภาองค์กรชุมชนมีปัญหายอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.77$)

และเมื่อพิจารณาในรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมาก 1 ประเด็น คือ ประเด็นข้อที่ 26 ปัญหาเทคโนโลยีเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ที่ใช้ในการทำงาน ($\bar{X} = 3.53$)

ส่วนประเด็นที่อยู่ในระดับปานกลางมี 7 ประเด็น ซึ่งสามารถเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ประเด็นข้อที่ 25 ปัญหางบประมาณที่ใช้ในการขับเคลื่อนกิจกรรม ($\bar{X} = 3.32$) ประเด็นข้อที่ 33 ปัญหาการสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการขับเคลื่อน ($\bar{X} = 3.16$) ประเด็นข้อที่ 27 ปัญหาการเชื่อมร้อยเครือข่ายในภาคประชาชนที่สนับสนุนในการขับเคลื่อนกิจกรรม ($\bar{X} = 2.96$) ประเด็นข้อที่ 35 ปัญหาการสนับสนุนจากหน่วยงานราชการอื่นในการขับเคลื่อน ($\bar{X} = 2.88$) ประเด็นข้อที่ 32 ปัญหาการสนับสนุนจากพอช.ในการขับเคลื่อน ($\bar{X} = 2.75$) ประเด็นข้อที่ 30 ปัญหาขาดอุดมการณ์ความคิดร่วมกันของสมาชิก ($\bar{X} = 2.74$) และประเด็นข้อที่ 34 ปัญหาการสนับสนุนจากกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการขับเคลื่อน ($\bar{X} = 2.65$) ตามลำดับ

และประเด็นที่อยู่ในระดับน้อยมี 3 ประเด็น ซึ่งสามารถเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ประเด็นข้อที่ 31 ปัญหาการประสานงานกับภาคีอื่นที่เกี่ยวข้อง ($\bar{X} = 2.48$) ประเด็นข้อที่ 28 ปัญหาความขัดแย้งระหว่างสมาชิกในการทำงาน ($\bar{X} = 2.09$) และประเด็นข้อ 29 ปัญหาการแบ่งพรรคแบ่งพวกของสมาชิกในสภาองค์กรชุมชน ($\bar{X} = 1.95$) ตามลำดับ

ส่วนประเด็นที่มีปัญหาในการขับเคลื่อนในด้านการบริหารงานมากที่สุด คือ งบประมาณที่ใช้ในการขับเคลื่อนกิจกรรมนั้นจากการสัมภาษณ์พบว่า “ความไม่เพียงพอของงบประมาณในการขับเคลื่อนสภาองค์กรชุมชนกล่าวได้ว่าที่ผ่านมาสภาองค์กรชุมชนแต่ละแห่ง ยังขาดงบประมาณในการดำเนินงานอยู่ ทำให้บางครั้งมีโครงการหรือมีกิจกรรมที่ดีและเป็นประโยชน์

สำหรับตำบล แต่ก็ไม่สามารถที่จะขับเคลื่อนกิจกรรมดังกล่าวได้ เมื่อวิเคราะห์ บทบาทของ พอช. แล้ว ก็ยังไม่ได้มีการกระจายงบประมาณไปสู่สภาองค์กร ชุมชนเลย การไม่สามารถขับเคลื่อนกิจกรรมได้ เป็นผลให้ทำให้ชาวบ้านที่เข้า มาร่วมไม่เห็นศักยภาพของสภาองค์กรชุมชนและไม่มีความมั่นใจในการ ขับเคลื่อนงานของสภาองค์กรชุมชน จนกระทั่งนำไปสู่การถอนตัวจากการเข้า ร่วมเป็นสมาชิกสภาองค์กรชุมชนในที่สุด"¹¹

ข้อค้นพบจากการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 สามารถสรุปได้ว่า ผลการสำรวจระดับความคิดเห็นในการข้อเสนอแนะทางออกในการขับเคลื่อน สภาองค์กรชุมชน พบว่า โดยภาพรวมผู้ตอบแบบสอบถามมีข้อเสนอแนะ ทางออกในการขับเคลื่อนสภาองค์กรชุมชนอยู่ในระดับไม่แน่ใจ ($\bar{X} = 3.19$)

และเมื่อพิจารณาในรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง 5 ประเด็น ซึ่งสามารถเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ประเด็นข้อที่ 18 พอช. จำเป็นต้องทำการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ในวงกว้างให้ประชาชนรู้จัก สภาองค์กรชุมชนมากขึ้น ($\bar{X} = 4.35$) ประเด็นข้อที่ 5 ควรมีการวิเคราะห์และ ประยุกต์ใช้ทุนทางสังคมและภูมิปัญญาในชุมชนมาใช้ในการขับเคลื่อนเป็นหลัก และประเด็นข้อที่ 17 พอช. ควรประสานงานให้เกิดเอกภาพภายในองค์กร เครือข่ายก่อนการขับเคลื่อนสภาองค์กรชุมชนระดับจังหวัด เช่น ขบวนจังหวัด ($\bar{X} = 4.34$) ประเด็นข้อที่ 12 พอช. ควรยกระดับงานสภาองค์กรชุมชน เป็นยุทธศาสตร์หลักของหน่วยงาน ($\bar{X} = 4.30$) และประเด็นข้อที่ 2 ก่อน การจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนจำเป็นต้องมีการตกลงกับผู้นำท้องถิ่นและท้องถิ่นให้ ลงตัวเสียก่อน ($\bar{X} = 4.21$) ตามลำดับ

ส่วนประเด็นที่อยู่ในระดับเห็นด้วยมีอยู่ 4 ประเด็น ซึ่งสามารถเรียง ลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ประเด็นข้อที่ 1 ควรมีการกำหนดกติกาของสภา ให้เรียบร้อยตั้งแต่การประชุมครั้งแรก ($\bar{X} = 4.17$) ประเด็นข้อที่ 14 พอช.

¹¹ โอฬาร อำพรณ. ประธานสภาองค์กรชุมชนตำบลคลองใหญ่. สัมภาษณ์, 8 กุมภาพันธ์ 2553.

ควรเพิ่มการประสานงานนโยบายระดับบนกับสมาคมกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ($\bar{X} = 4.04$) ประเด็นข้อ 4 ควรมีการวิเคราะห์โครงสร้างอำนาจในท้องถิ่นก่อนมีการจัดตั้ง ($\bar{X} = 3.75$) และประเด็นข้อที่ 19 ควรใช้สถานการณ์การเมืองในปัจจุบันขยายสภาองค์กรชุมชนให้ทั่วประเทศภายในเวลา 3 ปี ($\bar{X} = 3.47$) ตามลำดับ

ส่วนประเด็นที่อยู่ในระดับไม่แน่ใจมีอยู่ 4 ประเด็น ซึ่งสามารถเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ประเด็นข้อที่ 20 สภาองค์กรชุมชนควรเพิ่มบทบาทการตรวจสอบหน่วยงานอื่นมากกว่าแค่การเรียนรู้ร่วมกัน ($\bar{X} = 3.36$) ประเด็นข้อที่ 8 ควรใช้วัดหรือโรงเรียนเป็นสถานที่ประชุมสภาองค์กรชุมชน ($\bar{X} = 3.35$) ประเด็นข้อที่ 7 นโยบายใช้พื้นที่เป็นตัวตั้งของ พอช. จะไม่ช่วยกระจายพลังสู่ระดับตำบลได้ ($\bar{X} = 3.08$) และประเด็นข้อ 15 พอช. ไม่จำเป็นต้องเพิ่มการประสานงานนโยบายระดับบนกับสันนิบาต เทศบาลแห่งประเทศไทย ($\bar{X} = 2.65$) ตามลำดับ

ส่วนประเด็นที่อยู่ในระดับไม่เห็นด้วยมีอยู่ 4 ประเด็น ซึ่งสามารถเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ประเด็นข้อที่ 11 การทำกิจกรรมของสภาองค์กรชุมชนควรเอาหมู่บ้านมาเป็นหน่วยในการขับเคลื่อนแทนการทำในระดับตำบล ($\bar{X} = 2.43$) ประเด็นข้อที่ 13 พอช. ไม่จำเป็นต้องเพิ่มการประสานงานนโยบายระดับบนกับกรมการปกครองและกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น ($\bar{X} = 2.42$) ประเด็นข้อที่ 3 ไม่จำเป็นต้องอบรมสมาชิกให้เข้าใจบทบาทของสภาองค์กรชุมชนก่อนการจัดตั้ง เพราะสามารถเรียนรู้ได้ภายหลัง ($\bar{X} = 2.40$) และประเด็นข้อ 16 พอช. ไม่จำเป็นต้องเพิ่มการประสานงานนโยบายระดับบนกับสมาคมองค์การบริหารส่วนตำบลแห่งประเทศไทย ($\bar{X} = 2.30$) ตามลำดับ

และประเด็นที่อยู่ในระดับไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งมีอยู่ 3 ประเด็น คือ ประเด็นข้อที่ 10 พอช. ไม่ควรจัดทีมพี่เลี้ยงเคลื่อนที่ในการขับเคลื่อนสภาองค์กรชุมชน ($\bar{X} = 1.73$) ประเด็นข้อที่ 9 ไม่ควรมีการจัดอบรมประธานสภาองค์กรชุมชนเกี่ยวกับการนำแบบปฎิภาหหรือ ($\bar{X} = 1.62$) และประเด็นข้อที่ 6 ประเด็นการประชุมของสภาองค์กรชุมชนไม่ควรเอาปัญหาหลักของชุมชนมาเป็นตัวตั้ง ($\bar{X} = 1.45$) ตามลำดับ

จากการวิจัยสามารถนำเสนอผลการทดสอบสมมติฐาน ดังนี้

ตารางที่ 1 ความสัมพันธ์ระหว่างพื้นที่ความรับผิดชอบกับปัญหาในการขับเคลื่อนสภาองค์กรชุมชนระดับตำบลในเขตภาคตะวันออก

แหล่งความแปรปรวน	<i>df</i>	<i>SS</i>	<i>MS</i>	<i>F</i>	<i>p</i>
ระหว่างกลุ่ม	6	3.674	.612	1.736	.125
ภายในกลุ่ม	70	24.692	.353		
รวม	76	28.366			

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาองค์กรชุมชนที่มีพื้นที่ความรับผิดชอบต่างกัน มีปัญหาในการขับเคลื่อนสภาองค์กรชุมชนระดับตำบลในเขตภาคตะวันออกไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตารางที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาการจดทะเบียนกับปัญหาในการขับเคลื่อนสภาองค์กรชุมชนระดับตำบลในเขตภาคตะวันออก

แหล่งความแปรปรวน	<i>df</i>	<i>SS</i>	<i>MS</i>	<i>F</i>	<i>p</i>
ระหว่างกลุ่ม	15	2.342	.156	.366	.983
ภายในกลุ่ม	61	26.024	.427		
รวม	76	28.366			

จากตารางที่ 2 พบว่า สภาองค์กรชุมชนที่มีระยะเวลาการจดทะเบียนต่างกัน มีปัญหาในการขับเคลื่อนสภาองค์กรชุมชนระดับตำบลในเขตภาคตะวันออกไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตารางที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะของกลุ่มกับปัญหาในการขับเคลื่อนสภาองค์กรชุมชนระดับตำบลในเขตภาคตะวันออก

แหล่งความแปรปรวน	<i>df</i>	<i>SS</i>	<i>MS</i>	<i>F</i>	<i>p</i>
ระหว่างกลุ่ม	2	.850	.425	1.143	.325
ภายในกลุ่ม	74	27.516	.372		
รวม	76	28.366			

จากตารางที่ 3 พบว่า สภาองค์กรชุมชนที่มีลักษณะของกลุ่มต่างกัน มีปัญหาในการขับเคลื่อนสภาองค์กรชุมชนระดับตำบลในเขตภาคตะวันออกไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตารางที่ 4 ความสัมพันธ์ระหว่างการประชุมสภาองค์กรชุมชนกับปัญหาในการขับเคลื่อนสภาองค์กรชุมชนระดับตำบลในเขตภาคตะวันออก

แหล่งความแปรปรวน	<i>df</i>	<i>SS</i>	<i>MS</i>	<i>F</i>	<i>p</i>
ระหว่างกลุ่ม	5	2.253	.451	1.225	.307
ภายในกลุ่ม	71	26.113	.368		
รวม	76	28.366			

จากตารางที่ 4 พบว่า สภาองค์กรชุมชนที่มีการประชุมต่างกัน มีปัญหาในการขับเคลื่อนสภาองค์กรชุมชนระดับตำบลในเขตภาคตะวันออกไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

อภิปรายผลการศึกษา

จากการสัมภาษณ์เพื่อรวบรวมข้อมูลจากผู้ที่สามารถให้ข้อมูลหลัก (key-informants) ได้แก่ ประธานสภาองค์กรชุมชน สมาชิกสภาองค์กรชุมชน และเจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง เกี่ยวกับประเด็นเรื่องปัญหาและทางออกในการขับเคลื่อนสภาองค์กรชุมชนในเขตภาคตะวันออก ด้วยวิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยขอเสนอผลการอภิปรายผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์การวิจัยดังนี้

1. ด้านการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชน ปัญหาที่พบมากที่สุด ได้แก่ ปัญหาการเร่งรัดในการจัดตั้งเกินไป ทั้งนี้เนื่องจากเงื่อนไขระยะเวลาในการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนต่ำบล กล่าวได้ว่าระยะเวลาในการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนในช่วงแรกนั้นค่อนข้างจำกัด คือ มีระยะเวลาประมาณ 2 เดือน ทั้งนี้เพราะถูกบีบจากสภาพพัฒนาการเมือง ที่จะต้องหาตัวแทนของสภาองค์กรชุมชนเข้าไปเป็นสมาชิกของสภาพพัฒนาการเมือง เป็นผลให้สภาองค์กรชุมชนที่เกิดขึ้นบางแห่งไม่มีความพร้อม ผู้นำและสมาชิกสภาไม่เข้าใจวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่แท้จริงของสภา การเกิดขึ้นของสภาองค์กรชุมชนต่ำบลหลายแห่งจึงเป็นลักษณะของการ “จัดตั้ง” ของคณะกรรมการขับเคลื่อนสภาองค์กรชุมชน

2. ด้านการจัดประชุม ปัญหาที่พบมากที่สุด ได้แก่ ปัญหาการเปิดสภาองค์กรชุมชนให้เป็นเวทีสาธารณะสำหรับทุกฝ่ายในตำบล ทั้งนี้เนื่องจากการประชุมจะเป็นเสมือนเวทีในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การพูดคุย ตลอดจนจนถึงการรับทราบปัญหาและอุปสรรคที่มีผลต่อการขับเคลื่อนของสภาองค์กรชุมชนตำบลแต่ละแห่ง แต่ในความเป็นจริงเวทีสภาฯ ก็ไม่สามารถเป็นเวทีที่เปิดโอกาสให้ชาวบ้านได้พูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและความต้องการของชาวบ้านได้อย่างแท้จริง เพราะผู้นำสภาองค์กรชุมชนบางแห่งไปปิดกั้นความคิดเห็นต่างๆ หรือบางครั้งผู้นำสภาองค์กรชุมชนบางคนไม่พยายามทำตัวกระตุ้นให้สมาชิกสภาองค์กรชุมชนได้มีโอกาสในการนำเสนอความเห็นของสมาชิกแต่ละคน โดยมีการผูกขาดความเห็นของสมาชิกคนใดคนหนึ่งในการจัดการประชุมแต่ละครั้ง

3. ด้านการจัดทำแผน ปัญหาที่พบบมากที่สุด ได้แก่ ปัญหาข้อมูลและความรู้ทางวิชาการที่สำคัญต่อการวางแผน เนื่องจากแผนชุมชน ซึ่งเป็นเสมือนยุทธศาสตร์ในการทำงานของสภาองค์กรชุมชน เมื่อเป็นเช่นนั้นแล้วหากแผนชุมชนของสภาองค์กรชุมชนสามารถที่จะตอบสนองความต้องการและแก้ไขปัญหาคความเดือดร้อนขั้นพื้นฐานให้กับคนในตำบลได้ ก็จะเป็นเสมือนแรงดึงดูดหรือปัจจัยกระตุ้นที่ทำให้ชาวบ้านหรือบุคลากรในภาคส่วนต่างๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมที่สภาองค์กรชุมชนจัดขึ้น แต่บางครั้งองค์กรที่เกี่ยวข้องกับสภาองค์กรชุมชน ซึ่งถือเป็นปัจจัยภายนอกที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการที่จะเข้ามามีส่วนในการช่วยกระตุ้นและส่งเสริมการขับเคลื่อนกิจกรรมของสภาองค์กรชุมชน ยังขาดประสิทธิภาพในการดำเนินการให้ความช่วยเหลือด้านข้อมูลและความรู้ทางวิชาการในการวางแผนของสภาฯ ทั้งนี้เพราะองค์กรต่างๆ เหล่านี้มีงบประมาณ บุคลากร องค์ความรู้ วัสดุอุปกรณ์และเทคโนโลยี ขณะบางองค์กรก็มีอำนาจในการตัดสินใจในเชิงนโยบาย ซึ่งจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งหากสภาองค์กรชุมชนสามารถที่จะใช้ประโยชน์จากองค์กรเหล่านี้เพื่อช่วยในการขับเคลื่อนกิจกรรมของสภาองค์กรชุมชน โดยองค์กรที่เกี่ยวข้องกับสภาองค์กรชุมชนนั้น ประกอบไปด้วย องค์การมหาชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรปกครองท้องถิ่น หน่วยงานราชการ ตลอดจนถึงองค์กรพัฒนาเอกชน

4. ด้านการบริหารงาน ปัญหาที่พบบมากที่สุด ได้แก่ ปัญหาเทคโนโลยีเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ที่ใช้ในการทำงาน เนื่องจากสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) ซึ่งตาม พรบ. สภาองค์กรชุมชน บัญญัติให้มีหน้าที่เป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่ในการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดตั้งและพัฒนากิจการของสภาองค์กรชุมชน โดยทาง พอช. ได้สนับสนุนงบประมาณในการขับเคลื่อนการจัดตั้งและจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนจำนวน 220,000 บาท แต่ในทางปฏิบัติทาง พอช. ยังไม่สามารถที่จะจัดสรรงบประมาณดังกล่าวเข้าไปสนับสนุนได้ ทำให้การทำงานของภาคประชาชนในสภาองค์กรชุมชนจึงต้องเป็นไปในลักษณะที่แต่ละคนจะต้องจ่ายเงินกันเอง ดังนั้นการที่แต่ละสภาฯ จะมีการซื้อวัสดุ

อุปกรณ์ทางด้านเทคโนโลยีที่เกี่ยวกับคอมพิวเตอร์เพื่อใช้ในการทำงานให้คล่องตัว และมีประสิทธิภาพมากขึ้นนั้นคงเป็นไปได้ยาก จนบางครั้งทำให้สภาองค์กรชุมชนไม่มีผลงานที่ปรากฏออกมาให้เห็นในเชิงรูปธรรม ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นต่อสภาองค์กรชุมชนและในที่สุดอาจนำไปสู่การถอนตัวจากการเป็นสมาชิกสภาองค์กรชุมชนก็เป็นได้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

เพื่อให้การขับเคลื่อนสภาองค์กรชุมชนระดับตำบลในเขตภาคตะวันออก มีประสิทธิภาพสูงสุด ผู้วิจัยเห็นว่าควรมีข้อเสนอแนะที่เป็นนัยในเชิงนโยบาย เพื่อเป็นทางออกในการขับเคลื่อนสภาองค์กรชุมชนในประเด็นที่สำคัญ ดังนี้

1. สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) ควรมีการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ในวงกว้างเพื่อสร้างอัตลักษณ์และภาพพจน์ของสภาองค์กรชุมชน แม้ที่ผ่านมา พอช. จะมีการประชาสัมพันธ์เพื่อให้ผู้คนทั่วไปได้รับรู้ในเรื่องของการเกิดขึ้น เป้าหมายและภารกิจและประโยชน์ของการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนอยู่บ้าง แต่การประชาสัมพันธ์ที่ผ่านมาก็เป็นในลักษณะของการจัดทำแผ่นพับหรือป้ายประชาสัมพันธ์ ซึ่งสื่อประเภทนี้ไม่สามารถเข้าถึงผู้บริโภคในเชิงกว้างได้ ดังนั้นเพื่อขยายผลให้เห็นถึงภาพของสภาองค์กรชุมชนในวงกว้างนี้ พอช. อาจทำได้โดยการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อวิทยุ (หรือวิทยุชุมชน) และโทรทัศน์ (หรือโทรทัศน์ท้องถิ่น) ทั้งนี้เพราะสื่อทั้งสองประเภทนี้มีผู้บริโภคเป็นจำนวนมาก

2. สภาองค์กรชุมชนควรมีการวิเคราะห์และประยุกต์ใช้ทุนทางสังคมและภูมิปัญญาในชุมชนเพื่อจัดสภาองค์กรชุมชนด้วยตนเอง (Self-Management) กล่าวได้ว่าในแต่ละท้องถิ่นนั้นล้วนแล้วแต่มีต้นทุนทางทรัพยากรในการพัฒนาทุกท้องถิ่น โดยเฉพาะทุนทางสังคมและภูมิปัญญา ดังนั้นหากสภาองค์กรชุมชนสามารถที่จะประยุกต์ใช้ทุนทางสังคมและภูมิ

ปัญญาเหล่านี้เพื่อเป็นฐานในการขับเคลื่อนสภาองค์กรชุมชนควบคู่ไปกับการใช้ทุน (งบประมาณ) ที่ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องแล้วก็จะทำให้ขับเคลื่อนงานของสภาองค์กรชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) ควรประสานงานให้เกิดเอกภาพภายในองค์กรเครือข่ายก่อนการขับเคลื่อนสภาองค์กรชุมชนทั้งนี้เพื่อเพื่อชี้แจงและสร้างความเข้าใจให้กับองค์กรต่างๆ การประสานนโยบายนั้นอาจกระทำได้ใน 3 ระดับ คือ

ก. ระดับชาติ คือ เป็นการประสานนโยบายกับกระทรวง กรมหรือหน่วยงานราชการต่างๆ ที่มีการกิจเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของสภาองค์กรชุมชน ทั้งนี้เพื่อทำความเข้าใจและประสานงานในระดับนโยบายเพื่อให้การจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนดำเนินไปได้อย่างราบรื่นและไม่มีอุปสรรคจากหน่วยงานต่างๆ เหล่านี้ การประสานนโยบายในระดับนี้ควรเป็นหน้าที่ของผู้บริหารระดับสูงในสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.)

ข. ระดับจังหวัด เช่น การติดต่อขอพบผู้ว่าราชการจังหวัดหรือการเข้าร่วมประชุมส่วนราชการของแต่ละจังหวัด เพื่อเผยแพร่แนวคิดและขอความร่วมมือในการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชน การประสานงานในระดับนี้ควรเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ พอช. ในภาคต่างๆ โดยเฉพาะผู้จัดการภาคและผู้ช่วยผู้จัดการภาค

ค. ระดับอำเภอ โดยการประสานงานกับนายอำเภอหรือการเข้าร่วมประชุมในระดับอำเภอ ทั้งนี้เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ ภารกิจและเป้าหมายของสภาองค์กรชุมชน ตลอดจนถึงการขอความร่วมมือจากหน่วยงานราชการในระดับอำเภอ ตำบลหรือท้องถิ่นในการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชน ประสานงานในระดับนี้ควรอยู่ในการรับผิดชอบของสภาองค์กรชุมชนในระดับจังหวัดหรือ ขบวนจังหวัดของ พอช.

4. สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) ควรยกระดับประเด็นงานสภาองค์กรชุมชน ให้เป็นงานในระดับยุทธศาสตร์เชิงรุกของ พอช. เพราะที่ผ่านมา

นั้นอาจกล่าวได้ว่า พอช. ยังไม่ค่อยให้ความสนใจและความสำคัญในการขับเคลื่อนสภาองค์กรชุมชนเท่าที่ควร ทั้งนี้อาจเป็นผลมาจากบทบาทที่ขัดแย้งกันภายในตัวของ พอช. เอง เพราะ พอช. มีสถานภาพเป็นหน่วยงานของภาครัฐ แต่ต้องไปจัดตั้งภาคประชาสังคม อย่างไรก็ตามแล้วแต่การดำเนินการในลักษณะดังกล่าวนี้ พอช. อาจเป็นเสมือนองค์กรที่เลี้ยงที่คอยสนับสนุนงบประมาณและองค์ความรู้ในการขับเคลื่อนกิจกรรมภาคประชาชนเป็นหลัก โดยจุดมุ่งหมายของกระบวนการดังกล่าวก็เพื่อการจัดตั้งภาคประชาชน

5. ก่อนการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนจำเป็นต้องมีการตกลงกับผู้นำท้องที่และท้องถิ่นให้ลงตัวเสียก่อน โดยการประชุมแสวงหามติร่วม 3 ฝ่าย ระหว่าง ท้องที่ ท้องถิ่นและชุมชน กระบวนการดังกล่าวนี้อาจเป็นไปในลักษณะของการจัดเวทีพูดคุยเพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์และเจตนารมณ์ของการจัดตั้งสภาองค์กรชุมชนให้แก่หน่วยงานในพื้นที่ได้รับทราบ ทั้งนี้เพราะที่ผ่านมา สภาองค์กรชุมชนยังถูกมองว่าเป็นองค์กรที่จะเข้ามาตรวจสอบการทำงานของท้องถิ่น อันเป็นผลให้เกิดความระแวงและไม่ไว้วางใจของนักการเมืองท้องถิ่น ขณะเดียวกันก็มี การให้คำมั่นสัญญากันว่าสภาองค์กรชุมชนจะเป็นสภาฯ ที่ตั้งขึ้นมาเพื่อช่วยเหลือการทำงานของหน่วยงานทั้งในระดับท้องที่และท้องถิ่น ไม่ใช่หน่วยงานที่ตั้งขึ้นมาเพื่อตรวจสอบการทำงานขององค์การบริหารส่วนตำบล หรือใช้เป็นฐานทางการเมืองของคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ผลจากการศึกษาวิจัยเรื่องดังกล่าวอาจยังไม่ครอบคลุมประเด็นที่น่าสนใจเกี่ยวกับเรื่องสภาองค์กรชุมชน ดังนั้นผู้วิจัยเห็นสมควรมีการศึกษาต่อยอดในครั้งต่อไปเพื่อเพิ่มเติมความรู้แก่ผู้ที่สนใจในประเด็นต่างๆ ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานของสภาองค์กรชุมชนระดับตำบลในจังหวัดต่างๆ ในเขตภาคตะวันออก
2. ประสิทธิภาพในการบริหารจัดการของสภาองค์กรชุมชนระดับตำบลในจังหวัดต่างๆ ในเขตภาคตะวันออก
3. บทบาทของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนในการขับเคลื่อนสภาองค์กรชุมชน

บรรณานุกรม

- กลุ่มส่งเสริมและพัฒนาธุรกิจสหกรณ์จังหวัดตราด. โครงการแลกเปลี่ยนสินค้า
โดยระบบหักบัญชี (Account Trade) จังหวัดตราด. ตราด: สำนักงาน
สหกรณ์จังหวัดตราด, ม.ป.ป.
- กังสดาล อยู่เย็น. พลวัตชุมชนบ้านเป็ดในภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง.
วิทยานิพนธ์พัฒนาชุมชนมหาบัณฑิต, คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์,
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2544.
- กาญจนา แก้วเทพ. จิตสำนึกของชาวนา: ทฤษฎีและแนวการวิเคราะห์
แบบเศรษฐศาสตร์การเมือง. กรุงเทพมหานคร: เจ้าพระยาการพิมพ์, 2527.
- กาญจนา แก้วเทพ และกนกศักดิ์ แก้วเทพ. การพึ่งตนเอง: ศักยภาพใน
การพัฒนาของชนบท. กรุงเทพมหานคร: รุ่งเรืองสาส์นการพิมพ์, 2530.
- ชาติติยา กรรณสูต. "กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์เพื่อพัฒนาคุณธรรมครบวงจร
ของชีวิต". ในณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ (บรรณาธิการ). *สวัสดิการโดยภาคชุมชน*
(1) *กลุ่มออมทรัพย์*. กรุงเทพมหานคร: เอดิสันเพรส โปรดักส์, 2544.
- ฉัตรชัย แย้มศาสตร์. รองประธานสภาองค์กรชุมชนตำบลทุ่งโพธิ์. สัมภาษณ์,
6 มกราคม 2553.
- ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. "เศรษฐศาสตร์รับรากฐานทางวัฒนธรรม". *สังคมศาสตร์*.
12.2 (2543): 1-14.
- _____. *แนวคิดเศรษฐกิจชุมชน ข้อเสนอทางทฤษฎีในบริบทต่างสังคม*.
กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้ง, 2544.
- _____. *ความเป็นมาและสาระสำคัญของแนวคิดวัฒนธรรมชุมชน*. กรุงเทพมหานคร:
สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน), 2547.
- ฉัตรทิพย์ นาถสุภา และคณะ. *ทฤษฎีและแนวคิดเศรษฐกิจชุมชนชาวนา*.
กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้ง, 2544.
- ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์ และคณะ. รายงานการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม
เพื่อถอดบทเรียนในการขับเคลื่อนสภาองค์กรชุมชนในจังหวัดภาค
ตะวันออก กรุงเทพฯ และปริมณฑล. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพัฒนา
องค์กรชุมชน (พอช.), 2553.

- นันทยา นุตานวัตร และณรงค์ นุตานวัตร. การพัฒนาองค์กรชุมชน.
กรุงเทพมหานคร: บริษัท เอ็กสเปอร์เน็ท จำกัด, 2549.
- บุญชัย วณิชขวศ์วาน. ปัจจัยทางเศรษฐกิจที่มีผลกระทบต่อความสำเร็จของ
กลุ่มออมทรัพย์: กรณีศึกษากลุ่มออมทรัพย์ จังหวัดตราด. วิทยานิพนธ์
วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต, สาขาเศรษฐศาสตร์เกษตร, บัณฑิต
วิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2544.
- ปกรณ์ ปรียากร. ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนา. นนทบุรี: สำนักพิมพ์
สุโขทัยธรรมาธิราช, 2530.
- ประเวศ วะสี. เศรษฐกิจพอเพียงและประชาสังคม แนวทางพลิกฟื้นเศรษฐกิจสังคม.
กรุงเทพมหานคร: หมอชาวบ้าน, 2542.
- ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์. "ระบบการแลกเปลี่ยนท้องถิ่นและเงินตราชุมชน:
แนวคิดและประสบการณ์ระดับสากล". รัฐสภาสาร. 51.12 (2546): 7-22.
- ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์ และคณะ. โครงการวิจัยและพัฒนาระบบการแลกเปลี่ยน
ชุมชนเพื่อการพึ่งตนเอง เล่มที่ 2 ระบบการแลกเปลี่ยนท้องถิ่น
และเงินตราชุมชน: แนวคิดและประสบการณ์. กรุงเทพมหานคร: สถาบัน
การจัดการเพื่อชนบทและสังคม มูลนิธิบูรณะชนบทแห่งประเทศไทยใน
พระบรมราชูปถัมภ์, 2547.
- ปัทมาวดี ชูชุกิ และคณะ. โครงการวิจัยและพัฒนาระบบการแลกเปลี่ยนชุมชน
เพื่อการพึ่งตนเอง เล่มที่ 3 การศึกษาภาคสนาม. กรุงเทพมหานคร:
สถาบันการจัดการเพื่อชนบทและสังคม มูลนิธิบูรณะชนบทแห่ง
ประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์, 2547.
- _____. โครงการวิจัยและพัฒนาระบบการแลกเปลี่ยนชุมชนเพื่อการพึ่งตนเอง
เล่มที่ 4 กรณีศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สถาบันการจัดการเพื่อชนบท
และสังคม มูลนิธิบูรณะชนบทแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์,
2547.
- ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 8 ตำบลคลองใหญ่ อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด. สภาองค์กร
ชุมชนตำบลคลองใหญ่. สัมภาษณ์, 8 กุมภาพันธ์ 2553.

พูนศักดิ์ ชานิกประดิษฐ์. ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจชุมชนหมู่บ้านภาคใต้ฝั่ง
ตะวันออกของไทย (ในครีธีธรรมราช) พ.ศ. 2435-2504. วิทยานิพนธ์
เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต, ภาควิชาเศรษฐศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย,
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538.

มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต. 36 ปี มธบ.: สัมมนาวิชาการ กิ่งทศวรรษวิถีชีวิต
ชุมชนไทยหลังวิกฤต เศรษฐกิจ. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัย
ธุรกิจบัณฑิต, 2547.

ละอองดาว ศรีลำนน้ำเที่ยง. ผู้นำสภาองค์กรชุมชนตำบลคลองหินปูน
อ.วังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว. สัมภาษณ์, 5 กรกฎาคม 2553.

วิมล ดำศรี. วัฒนธรรมข้าวและพลังอำนาจชุมชนรอบทะเลสาบสงขลา.
กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.). 2544.

ศิริพงษ์ ฉายวัฒน์. ประธานสภาองค์กรชุมชนตำบลทุ่งโพธิ์. สัมภาษณ์,
5 มกราคม 2553.

ศุภวัลย์ พลายน้อย. การตอบสนองต่อภาวะวิกฤตเศรษฐกิจของภาคประชา
สังคมไทย. กรุงเทพมหานคร: วคินการพิมพ์, 2545.

ศูนย์พัฒนาเศรษฐกิจชุมชน. ยุทธศาสตร์เศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง: ประมวล
แนวคิด คำบรรยายและหนังสือสั่งการ. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานปลัด
กระทรวงมหาดไทย, 2554.

สน รูปสูง. นักพัฒนาเอกชนอาวุโส. สัมภาษณ์, 27 มกราคม 2553.

สภาองค์กรชุมชน. รายงานผลการส่งเสริมและพัฒนากิจการสภาองค์กรชุมชน
ตาม พ.ร.บ. สภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 เดือนมกราคม - มิถุนายน
2551. เว็บ. www.codi.or.th/sapa/. 8 สิงหาคม 2552.

_____. รายงานผลการดำเนินงานส่งเสริมจัดตั้งและพัฒนากิจการสภาองค์กร
ชุมชน (เมษายน 2553). เว็บ. www.codi.or.th/sapa/. 16 มิถุนายน 2553.

สัมพันธ์ บุญเกิด. ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 6 ตำบลทุ่งโพธิ์ อำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี.
สัมภาษณ์, 25 มกราคม 2553.

สุชาติ เกตุยา. การพึ่งตนเองของเศรษฐกิจของชุมชน: ศึกษาเฉพาะกรณีชุมชน
ในอำเภอโพทะเล จังหวัดพิจิตร. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต,
สาขารัฐศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2542.

สุระ ดวงสุตา, สมศักดิ์ ชัยมาศ, บรรจง พรหมวิเศษ, วีระศักดิ์ นาลินธมากร และ
ฉลองรัตน์ ทองโอฬาร. การขับเคลื่อนภาคประชาชนในจังหวัดปราจีนบุรี.
เสวนากลุ่มย่อย, 12 มกราคม 2553.

สำราญ วงษ์พันธ์. สมาชิกสภาองค์กรชุมชนตำบลทุ่งโพธิ์. สัมภาษณ์,
26 มกราคม 2553.

อภิชาติ ทองอยู่. *ทัศนะว่าด้วยวัฒนธรรมกับชุมชน: ทางเลือกใหม่ของงาน
พัฒนา*. กรุงเทพมหานคร: รุ่งเรืองสาส์นการพิมพ์, 2527.

อภิชาติ พันธเสน และคณะ. รายงานการวิจัยเรื่อง *โครงการวิจัยและพัฒนา
ระบบการแลกเปลี่ยนชุมชนเพื่อการพึ่งตนเอง เล่มที่ 1 การสังเคราะห์
ผลการวิจัยและพัฒนา ระบบการแลกเปลี่ยนชุมชนเพื่อการพึ่งตนเอง*.
กรุงเทพมหานคร: สถาบันการจัดการเพื่อชนบทและสังคม มูลนิธิบูรณ
ชนบทแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์, 2547.

อาคม ภูติภักท. นักพัฒนาเอกชนจังหวัดตราด. สัมภาษณ์, 29 มกราคม 2553.

อุทิศ สังขรัตน์. *การแลกเปลี่ยนผลผลิตของชุมชนรอบทะเลสาบสงขลา ในสมัย
เรือแม่ลิ (พ.ศ. 2465 – พ.ศ. 2516)*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต,
สาขาไทยคดีศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยทักษิณ, 2546.

โอฬาร อำพรธณ. ประธานสภาองค์กรชุมชนตำบลคลองใหญ่. สัมภาษณ์,
8 กุมภาพันธ์ 2553.

อำนาง ล้วนศรี. ชาวบ้านตำบลทุ่งโพธิ์. สัมภาษณ์, 6 มกราคม 2553.

แนวทางการบังคับใช้กฎหมายเพื่อคุ้มครอง สุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่ในบริเวณแหล่ง ท่องเที่ยวที่เป็นทะเลชายหาดในภาค ตะวันออกของประเทศไทย*

Guidelines for Law Enforcement on The Health Protection of Non-Smokers in The Eastern Tourism Beach of Thailand

ชิตาพร พิศลยบุตร โต๊ะวิเศษกุล**

บทคัดย่อ

พระราชบัญญัติคุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่ พ.ศ. 2535 บัญญัติขึ้นเพื่อคุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่ในสถานที่สาธารณะ มีการนิยามให้ความหมายของคำว่า “สถานที่สาธารณะ หมายถึง สถานที่หรือยานพาหนะใดๆ ซึ่งประชาชนมีความชอบธรรมที่จะเข้าไปได้” และพระราชบัญญัตินี้ได้ให้อำนาจรัฐมนตรีกระทรวงสาธารณสุขออกประกาศกระทรวงสาธารณสุขกำหนดชื่อหรือประเภทของสถานที่สาธารณะที่ให้มีการคุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่ เช่น ประกาศกระทรวงสาธารณสุขฉบับที่ (17) พ.ศ. 2549 และประกาศกระทรวงสาธารณสุขฉบับที่ (18) พ.ศ. 2550 กำหนดให้ ลิฟต์โดยสาร

* บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของรายงานการวิจัยเรื่อง แนวทางการบังคับใช้กฎหมายคุ้มครองสุขภาพผู้ไม่สูบบุหรี่ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นทะเลชายหาดในภาคตะวันออกของประเทศไทย
** ผู้ช่วยคณบดีฝ่ายวิชาการ คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

สุขา สนามเด็กเล่น มหาวิทยาลัย หรือสถาบันการศึกษาตั้งแต่ระดับอุดมศึกษาขึ้นไป สวนสัตว์ ตลาด ฯลฯ เป็นสถานที่สาธารณะที่ได้รับการคุ้มครองสุขภาพผู้ไม่สูบบุหรี่

บริเวณแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นทะเลชายหาดไม่ได้รับการคุ้มครองตามพระราชบัญญัติฉบับนี้เพราะไม่ได้ถูกกำหนดให้เป็นสถานที่สาธารณะตามพระราชบัญญัตินี้ งานวิจัยนี้เสนอว่า ควรมีแนวทางการบังคับใช้กฎหมายเพื่อคุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นทะเลชายหาด เพื่อคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคลในการอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่มีคุณภาพดีต่อสุขภาพ หายใจด้วยอากาศที่บริสุทธิ์ไม่ถูกรบกวนด้วยสารพิษจากควันบุหรี่

จากการศึกษาวิจัยพบว่าการสูบบุหรี่ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นทะเลชายหาดแม้ไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพอย่างร้ายแรงแต่ก็เป็นปัญหาก่อภัยคุกคามต่อสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่ และก่อให้เกิดปัญหาต่างๆ ขึ้น เช่น เศษขี้เถ้าจากกันบุหรี่ อันตรายต่อสุขภาพของผู้ใกล้ชิด การเป็นตัวอย่างที่ไม่ดีต่อบุตรหลานที่ไปท่องเที่ยวด้วยกัน การสร้างความรู้สึกที่ไม่มีความสุขในการท่องเที่ยว การก่อความรำคาญต่อนักท่องเที่ยว ในการแก้ปัญหาหรือลดปัญหาเหล่านี้ ควรมีประกาศกระทรวงสาธารณสุขที่กำหนดให้บริเวณแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นทะเลชายหาด เป็นสถานที่สาธารณะตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ และควรกำหนดส่วนหนึ่งส่วนใดหรือทั้งหมดของสถานที่ให้เป็นเขตปลอดบุหรี่

Abstract

Non-Smokers's Health Protection Act, B.E. 2535(1992) is enacted to protect the health of non-smokers in public place. According to this Act, the term "public place" means any place or vehicle where the public is entitled to enter. This Act empowers the Minister of Public Health to designate the name or types of public places where the health of non-smokers shall be protected, such as, the Ministry of Public Health Announcement (No.17) B.E.2006, the Ministry of Public Health Announcement (No.18) B.E.2007 designating

passenger elevators, toilets, playgrounds, universities or educational institutions at the higher education level upwards, zoos, markets etc. as public places protecting the health of non-smokers.

The beach areas of tourist attractions are not protected by this Act because these areas are not designated as public places. This research suggests that the law enforcement guidelines should be found to protect the health of non-smokers in the beach areas of tourist attractions and to protect the fundamental rights of individuals seeking environment of good quality, good health and for the individuals to breathe fresh air which is not disturbed by toxic element from cigarette smoke.

This research found that even smoking in the beach areas of tourist attractions does not cause serious health hazard to the health of non smokers, smoking in those areas cause problems, such as cigarette butt waste, health hazards for close ones, setting bad examples for children who travel together, spoiling a pleasure of travelling, causing nuisance for tourists. The Ministry of Public Health Announcement should be made to define beaches as public places in order to solve or lessen the problems. Under this proposed Announcement some parts or all parts of beach areas should be designated as non-smoking area.

บทนำ

บุคคลทุกคนย่อมมีสิทธิขั้นพื้นฐานในการที่จะอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดีต่อสุขภาพ มีสิทธิที่จะหายใจด้วยอากาศที่บริสุทธิ์ การที่ต้องหายใจเอาอากาศที่มีควันบุหรี่ซึ่งมีสารที่เป็นพิษต่อร่างกายปะปนอยู่ จึงเป็นการรบกวนสิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคล โดยเฉพาะบุคคลที่ไม่สูบบุหรี่ การสูบบุหรี่นั้นนอกจากจะมีผลต่อผู้สูบโดยตรงแล้ว ยังทำให้ผู้อื่นที่อยู่ในบริเวณใกล้เคียงได้รับควันบุหรี่

ต้องจ่ายอภายใจสุดเอาพิษจากควันบุหรี่เข้าไปด้วย และได้รับผลกระทบ เช่น มีผลต่อเด็ก โดยการสูบบุหรี่ของคนในครอบครัว ทำให้เด็กป่วยด้วยโรคหอบหืด ลมชัก เเสบ ปอดบวม หอบหืด หูชั้นกลางอักเสบเพิ่มมากขึ้น มีผลต่อหญิงมีครรภ์ที่สูบบุหรี่ โดยจะทำให้น้ำหนักตัวขณะตั้งครรภ์เพิ่มน้อยกว่าปกติ และมีโอกาสแท้ง คลอดก่อนกำหนด ตกเลือดระหว่างคลอดและหลังคลอดมากเป็น 2 เท่าของหญิงตั้งครรภ์ที่ไม่สูบบุหรี่ นอกจากนี้ยังทำให้เกิดภาวะรกเกาะต่ำ และรกหลุดตัวก่อนกำหนดมากขึ้น บุตรที่คลอดจากมารดาที่สูบบุหรี่อาจจะมี น้ำหนักและความยาวน้อยกว่าปกติ พัฒนาการด้านสมองช้ากว่าปกติ อาจมีความผิดปกติทางระบบประสาทและระบบความจำ มีผลต่อคู่สมรสของผู้สูบบุหรี่ ที่จะมีโอกาสเป็นมะเร็งปอดมากกว่าคู่สมรสที่ไม่สูบบุหรี่ 2 เท่า มีความเสี่ยงที่จะเป็นโรคหัวใจ 3 เท่า และเสียชีวิตเร็วกว่าปกติถึง 4 ปี มีผลกระทบต่อคนทั่วไป ที่ต้องอยู่ในบรรยากาศที่ผู้อื่นสูบบุหรี่ ควันบุหรี่จะทำให้เกิดอาการ เคืองตา ปวดศีรษะ คัดจมูก น้ำมูกไหล โดยเฉพาะผู้ที่มีอาการหอบหืด โรคหัวใจ โรคหอบหืด ลมชัก จะทำให้มีอาการของโรคเพิ่มมากขึ้น¹ การสูบบุหรี่ จึงมีโทษทั้งต่อตนเองและต่อผู้อื่น ด้วยเหตุที่การสูบบุหรี่มีผลเสียต่อสุขภาพ สิ่งแวดล้อม รวมทั้งส่งผลกระทบต่อสังคม เศรษฐกิจ องค์การอนามัยโลกจึงมีนโยบายในการควบคุมยาสูบระหว่างประเทศ (International Tobacco Control Policy) โดยได้มีการประชุมร่างกรอบอนุสัญญาว่าด้วยการควบคุมยาสูบ (WHO Framework Convention on Tobacco Control (WHO FCTC)) เมื่อวันที่ 21 พฤษภาคม 2546 มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 27 กุมภาพันธ์ 2548 มีประเทศเข้าร่วมเป็นภาคีถึง 168 ประเทศ ในส่วนของการคุ้มครองผู้ไม่สูบบุหรี่ นั้นจะเห็นว่าใน มาตรา 4 หลักนำ ข้อ 1 (Article 4 Guiding principles) ได้วางกรอบไว้ว่า “Every person should be informed of the health consequences, addictive nature and mortal threat posed by tobacco consumption and exposure to tobacco smoke and effective legislative, executive, administrative or other measures should be contemplated at

¹ กลุ่มควบคุมการบริโภคยาสูบ สำนักโรคไม่ติดต่อ. บุหรี่หรือสุขภาพ. 2546. หน้า 3-4.

the appropriate governmental level to protect all persons from exposure to tobacco smoke”² ซึ่งมีสาระสำคัญว่าบุคคลทุกคนควรได้รับแจ้งข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพ ธรรมชาติการเสพติด และผลของการบริโภคยาสูบ และการสูดดมควันยาสูบ รัฐบาลควรจัดการด้วยมาตรการต่างๆ โดยออกกฎหมาย หรือวิธีอื่นใดที่เหมาะสมในการคุ้มครองบุคคลทุกคนจากการสูดดมควันยาสูบ ปัจจุบันทั่วโลก รวมทั้งประเทศไทยตื่นตัวในการรณรงค์ไม่สูบบุหรี่ในรูปแบบต่างๆ ประเทศไทยมีมาตรการต่างๆ ในการควบคุมการบริโภคยาสูบ ไม่ว่าจะเป็นการให้ความรู้ให้การศึกษาแก่เยาวชน และประชาชนทั่วไปเกี่ยวกับสารพิษที่อยู่ในบุหรี่ โทษและโรคที่สาเหตุเกิดจากบุหรี่ การออกกฎหมายห้ามโฆษณา ห้ามขายแก่เด็กอายุต่ำกว่า 18 ปี ข้อความรูปภาพคำเตือนบนซองบุหรี่ ทำให้การสูบบุหรี่ของประชากรไทยลดลง

อย่างไรก็ตามแม้ว่าการสูบบุหรี่ของประชากรไทยจะมีแนวโน้มลดลง แต่ก็ยังมีผู้สูบบุหรี่เป็นประจำ จากรายงานขององค์การอนามัยโลกแจ้งว่าขณะนี้ทั่วโลกมีผู้สูบบุหรี่ประมาณ 1,300 ล้านคน จำนวนบุหรี่ที่สูบต่อวันมีมากกว่า 15,000 ล้านมวน โดยกว่าครึ่งหรือร้อยละ 54.5 ของผู้สูบบุหรี่ทั้งหมดอยู่ในเอเชีย รองลงมาคือแอฟริกาและประเทศตะวันออกกลางและยุโรป ตะวันออกมีร้อยละ 10.8 ยุโรปตะวันตกมีร้อยละ 9.3 ลาตินอเมริกาและหมู่เกาะแคริบเบียนมีร้อยละ 8.9 และอเมริกาเหนือมีร้อยละ 4.6 ผู้ที่เสียชีวิตจากการสูบบุหรี่มีประมาณ 5 ล้านคนต่อปี ในจำนวนนี้ประมาณครึ่งหนึ่งอยู่ในประเทศกำลังพัฒนาและมีการคาดกันว่าในอีก 25 ปีข้างหน้า จำนวนผู้เสียชีวิตจากการสูบบุหรี่จะเพิ่มขึ้นเป็นปีละ 10 ล้านคน จากสถานการณ์การสูบบุหรี่ทั่วโลกดังกล่าว จะทำให้ครึ่งหนึ่งของผู้สูบบุหรี่ทั่วโลกในขณะนี้ (ที่มีประมาณ 650 ล้านคน) เสียชีวิตจากการสูบบุหรี่ในอนาคต โดยครึ่งหนึ่งจะเสียชีวิตในช่วงวัยทำงาน ซึ่งเป็นการสูญเสียชีวิตก่อนวัยอันควรเป็นเวลาถึง 20-25 ปี³ จะเห็นว่ายังคงมีการสูญเสียชีวิตด้วยสาเหตุจากควันบุหรี่

² The World Health Organization. *WHO FRAMEWORK CONVENTION ON TOBACCO CONTROL*. Web. <http://www.who.int/fctc/en/>. 24 Feb 2010.

³ สำนักงานสถิติแห่งชาติ. *สถานการณ์การสูบบุหรี่ของประเทศไทย*. 2550. หน้า 1.

สำหรับประเทศไทยมีพระราชบัญญัติคุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่ พ.ศ.2535 โดยมีเหตุผลความจำเป็นในการประกาศใช้พระราชบัญญัตินี้ว่า “เป็นการยอมรับในทางการแพทย์ว่าควันบุหรี่เป็นผลเสียแก่สุขภาพของผู้สูบ และผู้ไม่สูบบุหรี่ที่อยู่ใกล้เคียงหลายประการ เช่น อาจทำให้เกิดมะเร็งของปอด และอวัยวะอื่น โรคหลอดเลือดหัวใจตีบ อีกทั้งควันบุหรี่ยังทำให้โรคบางโรค เช่น โรคหอบ หืด หรือโรคภูมิแพ้มีอาการกำเริบขึ้น นอกจากนั้นยังพิสูจน์ได้ว่าการที่ผู้ไม่สูบบุหรี่ต้องสูดควันบุหรี่ซึ่งผู้อื่นสูบเข้าไปก็ยังเป็นผลเสียแก่สุขภาพของผู้ นั้น เช่นเดียวกับที่เกิดขึ้นกับผู้สูบบุหรี่เอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่สุดควัน บุหรี่นั้นเป็นเด็ก สมควรที่จะคุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่มิให้ต้องรับควัน บุหรี่ในสถานที่สาธารณะ โดยการห้ามสูบบุหรี่ในบางสถานที่หรือการจัดเขตให้ สูบบุหรี่โดยเฉพาะหรือโดยวิธีอื่นๆ จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้”⁴

แม้ว่าประเทศไทยจะมีการออกกฎหมายพระราชบัญญัติดังกล่าวขึ้น เพื่อคุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่ในสถานที่สาธารณะแล้วก็ตาม แต่ความ หมายของคำว่าสถานที่สาธารณะตามพระราชบัญญัติคุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่ สูบบุหรี่ พ.ศ.2535 นั้นไม่ได้ครอบคลุมสถานที่สาธารณะทั้งหมด แม้ว่าตาม มาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่ พ.ศ.2535 จะ ได้ให้นิยามความหมายคำว่า“สถานที่สาธารณะ” หมายถึง สถานที่หรือยาน พาหนะใดๆ ซึ่งประชาชนมีความชอบธรรมที่จะเข้าไปได้ ไว้ก็ตาม แต่ตาม มาตรา 4(1) ของพระราชบัญญัติคุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่ พ.ศ.2535 กำหนดให้อำนาจรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขมีอำนาจในการประกาศ ในราชกิจจานุเบกษากำหนดชื่อหรือประเภทของสถานที่สาธารณะที่ให้มีการ คุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่ว่าหมายถึงสถานที่ใดบ้างที่ได้รับการคุ้มครอง สุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่ ซึ่งในปัจจุบันรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขได้ อาศัยอำนาจตามกฎหมายดังกล่าวกำหนดไว้หลายสถานที่ เช่น ประกาศให้ สวนสัตว์ สนามกีฬา ยานพาหนะโดยสารประจำทาง ยานพาหนะโดยสาร

⁴ ราชกิจจานุเบกษา. พระราชบัญญัติคุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่ พ.ศ. 2535. 2535.

รับจ้าง รับผิดชอบนักเรียนหรือนักศึกษาทุกประเภท ที่พักผู้โดยสาร หรือบริเวณที่ใช้รถก่อนหรือหลังการใช้บริการยานพาหนะโดยสารทุกประเภท ลิฟต์โดยสาร ตู้โทรศัพท์สาธารณะหรือบริเวณให้บริการโทรศัพท์สาธารณะ สุขา อาคารโรงมหรสพ ห้องสมุด ห้องประชุมอบรมสัมมนา ร้านขายยา คลินิก โรงเรียน สถานศึกษาหรือสถาบันการศึกษาที่ต่ำกว่าอุดมศึกษา สนามเด็กเล่น ห้างสรรพสินค้า สถานเสริมความงาม เป็นสถานที่ที่ได้รับการคุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่ ดังนั้นจะเห็นว่าการกำหนดว่าสถานที่ใดเป็นสถานที่สาธารณะที่ได้รับการคุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่ตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ การกำหนดบริเวณเขตพื้นที่ของสถานที่สาธารณะให้เป็นเขตสูบบุหรี่หรือเขตปลอดบุหรี่จะถูกกำหนดโดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข หากสถานที่สาธารณะใดไม่มีประกาศรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข ประกาศกำหนดไว้ให้เป็นสถานที่สาธารณะ ผู้ไม่สูบบุหรี่ก็จะไม่ได้รับความคุ้มครองเพราะมิใช่สถานที่สาธารณะที่ได้รับการคุ้มครองตามพระราชบัญญัติฉบับนี้

สถานที่ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นทะเลชายหาดไม่ได้ถูกประกาศกำหนดให้เป็นสถานที่สาธารณะที่ได้รับการคุ้มครองแต่อย่างใด ดังนั้นทำให้นักท่องเที่ยว ประชาชน รวมทั้งเด็กที่อยู่ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นทะเลชายหาดที่ไม่ได้เป็นผู้สูบบุหรี่ ไม่ได้รับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัติคุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่ พ.ศ. 2535 ยังคงต้องสูดควันบุหรี่ร่วมกับผู้สูบบุหรี่ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นทะเลชายหาด ทั้งที่บริเวณสถานที่ท่องเที่ยวที่เป็นทะเลชายหาด ควรจะเป็นสถานที่ที่มีสิ่งแวดล้อมและมีอากาศที่ดีต่อสุขภาพ นักท่องเที่ยวไม่ว่าเด็กหรือผู้ใหญ่ที่มาเที่ยวย่อมต้องการสุขภาพใจอากาศที่บริสุทธิ์ แต่เมื่อมีผู้สูบบุหรี่อยู่ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นทะเลชายหาด ทำให้นักท่องเที่ยวต้องสูดควันบุหรี่เข้าร่างกายอันเป็นผลเสียต่อสุขภาพของนักท่องเที่ยว โดยที่เราไม่สามารถดำเนินการใดๆ กับผู้สูบบุหรี่ได้

บุคคลทุกคนมีสิทธิขั้นพื้นฐานในการที่จะอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดีต่อสุขภาพ มีสิทธิที่จะหายใจด้วยอากาศที่บริสุทธิ์ การที่ต้องหายใจเอาอากาศที่มีควันบุหรี่ซึ่งมีสารที่เป็นพิษต่อร่างกายปะปนอยู่ จึงเป็นการรบกวนสิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคล ดังนั้นเพื่อคุ้มครองผู้ไม่สูบบุหรี่ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวที่

เป็นทะเลชายหาดให้พ้นจากการสูดมควันบุรีจึงควรมีกำหนดให้บริเวณแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นทะเลชายหาดเป็นสถานที่สาธารณะที่ได้รับการคุ้มครองตามพระราชบัญญัติคุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่ พ.ศ. 2535 ในการที่จะกำหนดให้แหล่งท่องเที่ยวที่เป็นทะเลชายหาดเป็นสถานที่สาธารณะที่ได้รับการคุ้มครองตามพระราชบัญญัตินี้ ผู้วิจัยจึงจำเป็นต้องทำการศึกษาวิจัยสำรวจค้นคว้าหาข้อมูลว่าหากจะกำหนดให้แหล่งท่องเที่ยวที่เป็นทะเลชายหาดเป็นสถานที่สาธารณะตามพระราชบัญญัตินี้ จะมีแนวทางในการดำเนินการอย่างไรบ้าง มีปัญหา หรืออุปสรรคอย่างไรในการกำหนดให้แหล่งท่องเที่ยวที่เป็นทะเลชายหาดเป็นสถานที่สาธารณะรวมทั้งจำเป็นต้องศึกษาถึงแนวทางในการดำเนินการจัดพื้นที่คุ้มครองผู้ไม่สูบบุหรี่ว่าควรกำหนดพื้นที่อย่างไรควรกำหนดให้เป็นเขตปลอดบุหรี่ทั้งหมดหรือกำหนดเฉพาะส่วนใดส่วนหนึ่งของแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นทะเลชายหาดให้เป็นเขตปลอดบุหรี่หรือเขตปลอดบุหรี่

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษา ปัญหา และแนวทางในการกำหนดให้แหล่งท่องเที่ยวที่เป็นทะเลชายหาดเป็นเขตปลอดบุหรี่ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่ พ.ศ.2535
2. เพื่อศึกษา ปัญหา และแนวทางในการดำเนินการจัดการเขตปลอดบุหรี่ในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวที่เป็นทะเลชายหาดว่าควรมีกำหนดดำเนินการจัดการอย่างไร ควรจัดพื้นที่ในการคุ้มครองโดยกำหนดให้เป็นเขตปลอดบุหรี่ทั้งหมดหรือกำหนดเฉพาะส่วนหนึ่งส่วนใดของแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นทะเลชายหาด
3. เพื่อศึกษาถึงทัศนคติ ความรู้ ความต้องการ ปัญหา และความคิดเห็นที่มีต่อการกำหนดและการดำเนินการให้แหล่งท่องเที่ยวที่เป็นทะเลชายหาดเป็นเขตปลอดบุหรี่ของนักท่องเที่ยวทั้งที่เป็นผู้สูบบุหรี่ และผู้ไม่สูบบุหรี่

สมมติฐานของงานวิจัย

บุคคลทุกคนมีสิทธิขั้นพื้นฐานในการที่จะอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่มีคุณภาพดีต่อสุขภาพ มีสิทธิที่จะหายใจด้วยอากาศที่บริสุทธิ์ ดังนั้นเมื่อมีผู้สูบบุหรี่ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นทะเลชายหาด จึงเป็นการรบกวนสิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคล โดยเฉพาะบุคคลผู้ไม่สูบบุหรี่ที่ต้องหายใจเอาอากาศที่มีควันบุหรี่ซึ่งมีสารพิษต่อร่างกายปะปนอยู่เข้าไป จึงต้องมีการดูแลคุ้มครองสุขภาพผู้ไม่สูบบุหรี่ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นทะเลชายหาดโดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขออกประกาศกำหนดให้แหล่งท่องเที่ยวที่เป็นทะเลชายหาดเป็นสถานที่สาธารณะที่ได้รับการคุ้มครองสุขภาพผู้ไม่สูบบุหรี่ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่ พ.ศ. 2535

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบถึงปัญหา และแนวทางในการกำหนดให้แหล่งท่องเที่ยวที่เป็นทะเลชายหาดเป็นเขตปลอดบุหรี่ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่ พ.ศ. 2535
2. ทราบถึงปัญหา และแนวทางในการดำเนินการ การจัดการเขตปลอดบุหรี่ในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวที่เป็นทะเลชายหาด ว่าควรมีการดำเนินการจัดการอย่างไร และควรจัดพื้นที่ในการคุ้มครองโดยกำหนดให้เป็นเขตปลอดบุหรี่ทั้งหมดหรือกำหนดเฉพาะส่วนหนึ่งส่วนใดของแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นทะเลชายหาด
3. ทราบถึงทัศนคติ ความรู้ ความต้องการ ปัญหา และความคิดเห็นที่มีต่อการกำหนดและการดำเนินการให้แหล่งท่องเที่ยวที่เป็นทะเลชายหาดเป็นเขตปลอดบุหรี่ของนักท่องเที่ยวทั้งที่เป็นผู้สูบบุหรี่ และผู้ไม่สูบบุหรี่
4. เป็นแนวทางในการคุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่ในสถานที่ท่องเที่ยว เป็นการสร้างเสริมสุขภาพของคนไทยให้มีสุขภาพแข็งแรงทั้งกายและใจ อยู่ในสภาพแวดล้อมที่น่าอยู่ และเป็นการป้องกันและลดผู้ป่วยด้วยโรคที่เกิดจากควันบุหรี่

5. เป็นแนวทางในการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีของแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นทะเลชายหาดว่าเป็นสถานที่ที่เป็นเขตปลอดบุหรี่ เพื่อช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวของประเทศไทย

6. เพื่อเป็นข้อมูลแก่หน่วยงานหรือผู้เกี่ยวข้องต่างๆ เช่น กระทรวงสาธารณสุข ผู้บริหารระดับจังหวัด อำเภอ องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล พนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมาย สามารถนำข้อมูลจากการวิจัยไปใช้ประโยชน์ในการดำเนินงานต่อไป

7. เพื่อเป็นองค์ความรู้ในการวิจัยต่อไป

8. ได้นำผลการวิจัยออกเผยแพร่ บริการความรู้แก่ประชาชน หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ขอบเขตและวิธีดำเนินการวิจัย

เป็นการศึกษาวิจัยในเชิงคุณภาพและในเชิงสำรวจ

โดยการศึกษารวบรวมข้อมูลจากเอกสารไม่ว่าจะเป็นกฎหมาย หนังสือทางราชการ ระเบียบทางราชการที่เกี่ยวข้อง บทความ รายงานการประชุม หนังสือ งานวิจัย เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการตอบแบบสอบถามของกลุ่มเป้าหมายต่างๆ นำข้อมูลที่รวบรวมได้มาสรุป วิเคราะห์ผลและกำหนดประเด็นปัญหาที่เฉพาะเจาะจง แล้วนำผลสรุป ข้อมูล ประเด็นปัญหาที่เฉพาะเจาะจงมาวิเคราะห์สรุปเสนอแนะแนวทาง ในการแก้ปัญหา

สำหรับการศึกษารวบรวมข้อมูลในเชิงสำรวจเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามเพื่อศึกษาถึงความรู้กฎหมาย ทศนคติ และความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวบริเวณแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นทะเลชายหาดซึ่งเป็นผู้ไม่สูบบุหรี่ ว่ามีความคาดหวัง ความพึงพอใจ ความคิดเห็นหรือไม่อย่างไร มีปัญหาอุปสรรคในสายตาของนักท่องเที่ยวบริเวณแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นทะเลชายหาดอย่างไร ควรได้รับการแก้ไขอย่างไรบ้าง เก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม เพื่อศึกษาถึงความรู้กฎหมาย ทศนคติ และความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวบริเวณแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นทะเลชายหาดซึ่งเป็นผู้สูบบุหรี่ ว่ามีความคาดหวัง ความพึงพอใจ ความคิดเห็นหรือไม่อย่างไร มีปัญหาอุปสรรคในสายตานักท่องเที่ยว

บริเวณแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นทะเลชายหาดอย่างไร ควรได้รับการแก้ไขอย่างไรบ้าง แล้วนำข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามมาวิเคราะห์ ประเด็นปัญหา สรุปเสนอแนะแนวทางในการแก้ปัญหา

นิยามศัพท์เฉพาะ

แหล่งท่องเที่ยวที่เป็นทะเลชายหาด หมายถึง สถานที่ท่องเที่ยวบริเวณชายหาดซึ่งติดกับทะเล

ภาคต่างๆ ในประเทศไทย หมายถึง ประเทศไทยแบ่งออกเป็น 6 ภาค ตามการแบ่งภาคตามที่กำหนดไว้ในอักษธานุกรมภูมิศาสตร์ไทย⁵ ของราชบัณฑิตยสถาน เล่ม 1 ปี 2525 โดยแบ่งออกเป็น 6 ภาค ได้แก่ 1. ภาคเหนือ ประกอบด้วย 9 จังหวัด คือ เชียงราย เชียงใหม่ น่าน พะเยา แพร่ แม่ฮ่องสอน ลำปาง ลำพูน อุตรดิตถ์ 2. ภาคกลางประกอบด้วย 22 จังหวัด คือ กรุงเทพฯ กำแพงเพชร ชัยนาท นครปฐม นครนายก นครสวรรค์ นนทบุรี ปทุมธานี พระนครศรีอยุธยา พิจิตร พิษณุโลก เพชรบูรณ์ ลพบุรี สมุทรปราการ สมุทรสงคราม สมุทรสาคร สระบุรี สิงห์บุรี สุโขทัย สุพรรณบุรีอ่างทอง อุทัยธานี 3. ภาคตะวันออกประกอบด้วย 7 จังหวัด คือ จันทบุรี ฉะเชิงเทรา ชลบุรี ตราด ปราจีนบุรี ระยอง สระแก้ว 4.ภาคตะวันตก ประกอบด้วย 5 จังหวัด คือ กาญจนบุรี ตาก ประจวบคีรีขันธ์ เพชรบุรี ราชบุรี 5.ภาคใต้ ประกอบด้วย 14 จังหวัดคือ กระบี่ ชุมพร ตรัง นครศรีธรรมราช นราธิวาส ปัตตานี พังงา พัทลุง ภูเก็ต ยะลา ระนอง สงขลา สตูล สุราษฎร์ธานี และ 6.ภาคตะวันออกเฉียงเหนือประกอบด้วย 19 จังหวัด คือ กาฬสินธุ์ ขอนแก่น ชัยภูมิ นครพนม นครราชสีมา บุรีรัมย์ มหาสารคาม มุกดาหาร ยโสธร ร้อยเอ็ด เลย ศรีสะเกษ สกลนคร สุรินทร์ หนองคาย หนองบัวลำภู อำนาจเจริญ อุตรดิตถ์ อุบลราชธานี

⁵ ราชบัณฑิตยสถาน. อักษรธานุกรมภูมิศาสตร์ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน. เล่มที่ 1. 2525. หน้า 3-18.

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ทำการศึกษาค้นครั้งนี้ได้แก่ ประชาชนทั่วไปจากบริเวณแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นทะเลชายหาดต่างๆ โดยเลือกเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 330 คน โดยใช้เกณฑ์ในการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยกระจายตามแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นทะเลชายหาดที่สำคัญในจังหวัดต่างๆ ของภาคตะวันออก ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวที่เป็นทะเลชายหาดในจังหวัดชลบุรี จังหวัดระยอง จังหวัดจันทบุรี และจังหวัดตราด

วิธีการสุ่มตัวอย่าง

1. แบ่งกลุ่มเป้าหมายออกเป็น 4 จังหวัดในภาคตะวันออกที่มีแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นทะเลชายหาด คือ จังหวัดชลบุรี จังหวัดระยอง จังหวัดจันทบุรี และจังหวัดตราด

2. คัดเลือกการเก็บข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายของแต่ละจังหวัดในภาคตะวันออกที่มีแหล่งท่องเที่ยวทะเลชายหาด ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวบริเวณทะเลชายหาดบางแสน แหล่งท่องเที่ยวบริเวณทะเลชายหาดพัทยา จังหวัดชลบุรี แหล่งท่องเที่ยวบริเวณทะเลชายหาดแหลมแม่พิมพ์ จังหวัดระยอง แหล่งท่องเที่ยวบริเวณทะเลชายหาดของอ่าวคุ้งกระเบน จังหวัดจันทบุรี แหล่งท่องเที่ยวบริเวณทะเลชายหาดของเกาะช้าง จังหวัดตราด

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม ที่ผู้วิจัยพัฒนาสร้างขึ้นเอง โดยศึกษาจากแนวคิด ทฤษฎี นโยบาย บทความ หนังสือ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยเป็นแบบสอบถามสำหรับประชาชนที่มาท่องเที่ยวบริเวณแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นทะเลชายหาดทั้งที่เป็นผู้สูบบุหรี่ และผู้ไม่สูบบุหรี่ แบ่งออกเป็น 4 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาการสูบบุหรี่ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นทะเลชายหาด เช่น การเป็นอันตรายต่อสุขภาพของผู้ใกล้ชิด การก่อความรำคาญแก่นักท่องเที่ยว

ตอนที่ 3 ข้อมูลความคิดเห็นสำหรับแนวทางในการคุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นทะเลชายหาด เช่น ควรออกกฎหมายคุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่ให้ครอบคลุมถึงบริเวณแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นทะเลชายหาด

ตอนที่ 4 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมที่มีต่อการสูบบุหรี่ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นทะเลชายหาด

การสร้างเครื่องมือวิจัย

การสร้างแบบสอบถามในการวิจัยครั้งนี้สร้างขึ้นโดย ศึกษานโยบายกฎหมาย หนังสือ เอกสาร บทความ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่อง การคุ้มครองผู้ไม่สูบบุหรี่เพื่อประกอบการสร้างแบบสอบถาม และสร้างขึ้นตามกรอบข้อมูลที่ต้องการวิจัย แล้วนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้น นำเสนอปรึกษาผู้ทรงคุณวุฒิ และนำมาแก้ไขปรับปรุงเพิ่มเติมตามที่ผู้ทรงคุณวุฒิแนะนำ จากนั้นนำแบบสอบถามมาทดสอบความเที่ยงโดยได้นำมาทดสอบกับนักท่องเที่ยวบริเวณชายหาดบางแสน จำนวน 40 ชุด เพื่อหาความเชื่อถือได้ (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยหลังจากวิเคราะห์แล้วมีผลค่าความเชื่อมั่นในระดับ 0.94 จากนั้นสุดท้ายนำกลับมาปรึกษาผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อแก้ไขปรับปรุงอีกครั้งแล้วจึงนำแบบสอบถามไปสอบถามกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

ผลการศึกษาวิจัย

ในการวิจัยเรื่อง “แนวทางการบังคับใช้กฎหมายคุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นทะเลชายหาดในภาคตะวันออกของประเทศไทย” นี้ได้ตั้งสมมติฐานในการวิจัยว่าบุคคลทุกคนมีสิทธิขั้นพื้นฐานในการที่จะอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่มีคุณภาพ ดีต่อสุขภาพ มีสิทธิที่จะหายใจด้วยอากาศที่บริสุทธิ์ ดังนั้นเมื่อมีผู้สูบบุหรี่ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นทะเลชายหาด จึงเป็นการรบกวนสิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคล โดยเฉพาะบุคคลผู้ไม่สูบบุหรี่ที่ต้องหายใจเอาอากาศที่มีควันบุหรี่ซึ่งมีสารพิษต่อร่างกายปะปนอยู่เข้าไป จึงต้องมีการดูแลคุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวที่

เป็นทะเลชายหาดโดยออกประกาศกำหนดให้แหล่งท่องเที่ยวที่เป็นทะเลชายหาดเป็นสถานที่สาธารณะที่ได้รับการคุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่ พ.ศ. 2535

การที่ต้องอยู่ในบรรยากาศที่ผู้อื่นสูบบุหรี่ ควันบุหรี่จะทำให้เกิดอาการ **เคืองตา ปวดศีรษะ คัดจมูก น้ำมูกไหล** โดยเฉพาะผู้ที่มีการหอบหืด โรคหัวใจ โรคหลอดเลือดสมอง จะทำให้มีอาการของโรคเพิ่มมากขึ้น⁶ การสูบบุหรี่จึงมีโทษทั้งต่อตนเองและต่อผู้อื่น และบุคคลทุกคนมีสิทธิขั้นพื้นฐานในการที่จะอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่มีคุณภาพดีต่อสุขภาพ มีสิทธิที่จะหายใจด้วยอากาศที่บริสุทธิ์ ดังนั้นเมื่อมีผู้สูบบุหรี่ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นทะเลชายหาด จึงเป็นการรบกวนสิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคล ไม่ว่าเด็กหรือผู้ใหญ่ที่มาเที่ยวในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นทะเลชายหาดย่อมต้องการอากาศที่บริสุทธิ์ การที่มีผู้สูบบุหรี่ย่อมเป็นการรบกวนผู้ไม่สูบบุหรี่ที่อยู่ในบริเวณเดียวกันหรือใกล้เคียงกับผู้สูบบุหรี่ที่จะต้องสูดดมควันบุหรี่มือสองเข้าร่างกายอันเป็นภัยคุกคามสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่จากการต้องหายใจเอาอากาศที่มีควันบุหรี่ซึ่งมีสารพิษต่อร่างกายปะปนอยู่เข้าไป ทั้งที่บริเวณสถานที่ท่องเที่ยวที่เป็นทะเลชายหาดควรจะเป็นสถานที่ที่มีสิ่งแวดล้อมที่มีคุณภาพ มีอากาศที่ดีต่อสุขภาพ ด้วยเหตุนี้จึงควรมีการดูแลคุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นทะเลชายหาด เพื่อป้องกันภัยคุกคามสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามของประชาชนที่มาท่องเที่ยวอยู่ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นทะเลชายหาดในจังหวัดต่างๆ ของภาคตะวันออกของประเทศไทย คือ จังหวัดชลบุรี จังหวัดระยอง จังหวัดจันทบุรี และจังหวัดตราด ทั้งที่เป็นผู้สูบบุหรี่และผู้ไม่สูบบุหรี่ จำนวน 330 คน เมื่อได้เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพและเชิงสำรวจแล้ว ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่รวบรวมได้มาสรุป วิเคราะห์ผลและกำหนดประเด็นปัญหาที่เฉพาะเจาะจงและมาวิเคราะห์สรุปเสนอแนะแนวทางในการแก้ปัญหา ซึ่งจากการศึกษาวิจัยสามารถสรุปผลข้อมูลของการตอบแบบ

⁶ กลุ่มควบคุมการบริโภคยาสูบ สำนักโรคไม่ติดต่อ เล่มเดิม. หน้า 3-4.

สอบถามจากกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 330 คน จากแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นทะเลชายหาดที่สำคัญในจังหวัดต่างๆ ของภาคตะวันออก ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวที่เป็นทะเลชายหาดในจังหวัดชลบุรี จังหวัดระยอง จังหวัดจันทบุรี และจังหวัดตราด โดยคัดเลือกการเก็บข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายของแต่ละจังหวัด ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวบริเวณทะเลชายหาดบางแสน แหล่งท่องเที่ยวบริเวณทะเลชายหาดพัทยา จังหวัดชลบุรี แหล่งท่องเที่ยวบริเวณทะเลชายหาดแหลมแม่พิมพ์ จังหวัดระยอง แหล่งท่องเที่ยวบริเวณทะเลชายหาดของอ่าวคุ้งกระเบน จังหวัดจันทบุรี แหล่งท่องเที่ยวบริเวณทะเลชายหาดของเกาะช้าง จังหวัดตราด

มีผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามเป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย โดยคิดเป็นร้อยละ 54.50 ผู้ตอบแบบสอบถามมีอายุ 26 ปีมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 5.80 และมีอายุเฉลี่ยเท่ากับ 32 ปี ผู้ตอบแบบสอบถามจบการศึกษาระดับปริญญาตรีมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 37.30 ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นโสดมากที่สุด จำนวน 170 คน คิดเป็นร้อยละ 51.50 จากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามไม่เคยสูบบุหรี่มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 52.40 และจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีคนในครอบครัวสูบบุหรี่มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 40.60

ปัญหาจากการสูบบุหรี่ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นทะเลชายหาด

จากการศึกษาพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามได้ประสบปัญหาและมีความรู้สึกถึงระดับปัญหาจากการสูบบุหรี่ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นทะเลชายหาดค่อนข้างมาก ($\bar{X} = 3.79$)

เมื่อพิจารณาประเด็นปัญหาจากการสูบบุหรี่ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นทะเลชายหาดเป็นรายข้อ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามได้ประสบปัญหาจากการสูบบุหรี่ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นทะเลชายหาดและมีความรู้สึกเกี่ยว

กับระดับของปัญหาจากจำนวน 11 ปัญหาที่เกี่ยวกับการสูบบุหรี่ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นทะเลชายหาดเป็นลำดับตามระดับปัญหาที่ได้ประสบ ดังนี้

1. การเกิดเศษขยะจากกันบูหรืบริเวณแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นทะเลชายหาดมีระดับปัญหามาก ($\bar{X} = 4.63$)
2. การสูบบุหรี่เป็นอันตรายต่อสุขภาพของผู้ใกล้ชิด มีระดับปัญหาค่อนข้างมาก ($\bar{X} = 4.44$)
3. การสูบบุหรี่เป็นตัวอย่างที่ไม่ดีต่อบุตรหลานที่ไปท่องเที่ยวด้วยกันมีระดับปัญหาค่อนข้างมาก ($\bar{X} = 4.37$)
4. เมื่อมีผู้สูบบุหรี่ในสถานที่ท่องเที่ยวทำให้เกิดอารมณ์ความรู้สึกที่ไม่มีความสุขในการท่องเที่ยวมีระดับปัญหาค่อนข้างมาก ($\bar{X} = 4.26$)
5. การสูบบุหรี่ก่อความรำคาญแก่นักท่องเที่ยว มีระดับปัญหาค่อนข้างมาก ($\bar{X} = 4.25$)
6. การจัดพื้นที่สำหรับผู้สูบบุหรี่โดยเฉพาะในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นทะเลชายหาดมีระดับปัญหาค่อนข้างมาก ($\bar{X} = 4.01$)
7. การรณรงค์เลิกสูบบุหรี่ มีระดับปัญหาค่อนข้างมาก ($\bar{X} = 3.93$)
8. การรณรงค์เลิกสูบบุหรี่ตรงกลุ่มเป้าหมาย มีระดับปัญหาปานกลาง ($\bar{X} = 3.50$)
9. อำนาจตามกฎหมายของเจ้าหน้าที่ของรัฐในการห้ามสูบบุหรี่ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นทะเลชายหาด มีระดับปัญหาปานกลาง ($\bar{X} = 3.33$)
10. การสูบบุหรี่ทำให้ภาพลักษณ์การท่องเที่ยวของประเทศไทยเสียมีระดับปัญหาปานกลาง ($\bar{X} = 2.79$)
11. มีการทะเลาะวิวาทระหว่างผู้สูบบุหรี่กับนักท่องเที่ยวในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นทะเลชายหาด มีระดับปัญหาน้อย ($\bar{X} = 2.23$)

แนวทางในการคุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นทะเลชายหาด

จากการศึกษาในภาพรวมพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นค่อนข้างเห็นด้วยเกี่ยวกับแนวทางในการคุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นทะเลชายหาด ($\bar{X} = 3.01$)

โดยเมื่อพิจารณาแนวทางในการคุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นทะเลชายหาดเป็นรายข้อ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับความคิดเห็นที่เห็นด้วย ค่อนข้างเห็นด้วย และไม่เห็นด้วยต่อแนวทางในการคุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นทะเลชายหาด ดังนี้

1. ควรอนุญาตให้สูบบุหรี่เฉพาะบางบริเวณของแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นทะเลชายหาด จัดพื้นที่สำหรับผู้สูบบุหรี่ไว้ให้ผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับความคิดเห็นว่าเห็นด้วยกับแนวทางนี้ ($\bar{X} = 3.56$)
2. ควรออกกฎหมายคุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่ให้ครอบคลุมถึงบริเวณแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นทะเลชายหาด ผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับความคิดเห็นที่ค่อนข้างเห็นด้วย ($\bar{X} = 3.42$)
3. จัดให้มีป้ายโฆษณาโทษของบุหรี่ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นทะเลชายหาด ผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับความคิดเห็นที่ค่อนข้างเห็นด้วย ($\bar{X} = 3.28$)
4. ควรจัดเจ้าหน้าที่ของรัฐให้มีอำนาจตามกฎหมายในการห้ามสูบบุหรี่ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นทะเลชายหาด ผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับความคิดเห็นที่ค่อนข้างเห็นด้วย ($\bar{X} = 2.98$)
5. ควรรณรงค์ห้ามสูบบุหรี่บริเวณแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นทะเลชายหาด ผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับความคิดเห็นที่ค่อนข้างเห็นด้วย ($\bar{X} = 2.98$)
6. ควรห้ามสูบบุหรี่ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นทะเลชายหาด (จัดเป็นเขตปลอดบุหรี่ทั้งหมด) ผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับความคิดเห็นที่ค่อนข้างเห็นด้วย ($\bar{X} = 2.60$)

7. ควรห้ามขายบุหรี่ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นทะเลชายหาด
ผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับความคิดเห็นที่ไม่เห็นด้วย ($\bar{X} = 2.25$)

ความคิดเห็นที่มีต่อการสูบบุหรี่ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวที่เป็น ทะเลชายหาด

จากผลการศึกษาพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามทั้งที่เป็นผู้สูบบุหรี่และเป็นผู้ไม่สูบบุหรี่มีความคิดเห็นว่าการสูบบุหรี่ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นทะเลชายหาดควรสูบได้เฉพาะในบริเวณที่จัดพื้นที่ให้สูบบุหรี่ได้มากที่สุด จำนวน 286 คน คิดเป็นร้อยละ 86.70

จากผลการศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาพบว่า บุคคลที่ไม่เคยสูบบุหรี่เลยมีความคิดเห็นต่อการสูบบุหรี่ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นทะเลชายหาดว่าควรให้มีการสูบบุหรี่ได้เฉพาะในบริเวณที่จัดพื้นที่ให้สูบบุหรี่ได้มากที่สุด จำนวน 145 คน คิดเป็นร้อยละ 43.90

นอกจากนั้นจากผลการศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีบุคคลอื่นในครอบครัวสูบบุหรี่ ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นทะเลชายหาด มีความคิดเห็นว่าการให้มีการสูบบุหรี่ได้เฉพาะในบริเวณที่จัดพื้นที่ให้สูบบุหรี่ได้มากที่สุด จำนวน 109 คน คิดเป็นร้อยละ 33.00

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยศึกษาจากเอกสารทั้งที่เป็น กฎหมาย หนังสือทางราชการ ระเบียบทางราชการ ที่เกี่ยวข้อง บทความ รายงานการประชุม หนังสือ งานวิจัยแนวคิดเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้ไม่สูบบุหรี่ ซึ่งผู้วิจัยพบว่าแนวความคิดเกี่ยวกับการคุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่นั้น มีหลักอุดมการณ์ว่าด้วยสิทธิมนุษยชนขององค์การสหประชาชาติ (ปี 1948) มาตราแรกบ่งว่ามนุษย์ทั้งปวงเกิดมาเป็นเสรี และเสมอเท่าเทียมกันในเกียรติศักดิ์และสิทธิ จุดเด่นของหลักการนี้คือ การย้าให้เราสำนึกคุณค่าของความเป็นมนุษย์ เป็นการกระตุ้นให้เรามองเห็นอันตรายของระบอบอำนาจนิยม⁷ แต่อย่างไรก็ตามเสรีภาพตามแนวความคิดทฤษฎี

⁷ ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์, กาญจนา แก้วเทพ และกนกศักดิ์ แก้วเทพ. *วิถีใหม่แห่งการพัฒนา: วิทยาลัยศึกษาศาสตร์ไทย*. หน้า 201.

เสรีนิยม ในวรรค 3 ของคำปรารภของปฎิญญาสภาลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ ลงวันที่ 10 ธันวาคม ค.ศ. 1948 บัญญัติว่า “ด้วยสาเหตุที่เป็นสิ่งจำเป็นที่สิทธิมนุษยชนควรได้รับการคุ้มครองโดยหลักนิติธรรม ถ้าไม่พึงประสงค์ให้มนุษย์ต้องถูกบีบบังคับให้หาทางออก โดยการกบฏต่อพระราชและการกดขี่อันเป็นที่พึงแห่งสุดท้าย” จากคำปรารภดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าในประชาคมระหว่างประเทศก็ยอมรับแนวความคิดแบบเสรีนิยมดังกล่าวโดยเล็งเห็นถึงความสำคัญของสิทธิมนุษยชน และมาตรา 5 ของคำประกาศสิทธิมนุษยชนและพลเมือง ลงวันที่ 26 สิงหาคม 1789 บัญญัติว่า “กฎหมายมีสิทธิที่จะห้ามเฉพาะการกระทำที่รบกวนสังคมเท่านั้น สิ่งใดที่ไม่มีกฎหมายห้าม ใครจะมาห้ามไม่ให้ทำย่อมไม่ได้ และในทำนองกลับกันบุคคลย่อมไม่ถูกบังคับให้กระทำการในสิ่งที่กฎหมายไม่ได้สั่งให้ทำ”⁸ มีการประกาศหลักการบนพื้นฐานเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมซึ่งข้อที่ 1 บ่งว่า มนุษย์มีสิทธิขั้นพื้นฐานที่จะมีเสรีภาพ มีความเสมอภาคและมีชีวิตอยู่ท่ามกลางสิ่งแวดล้อมที่มีคุณภาพ สิ่งเหล่านี้จำเป็นต่อการดำรงชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรีและเต็มไปด้วยความสมบูรณ์ แนวคิดของคำประกาศนี้บ่งชัดเจนนว่า “สิ่งแวดล้อมที่มีคุณภาพเป็นสิทธิมนุษยชนประเภทหนึ่ง” ซึ่งสันตะปาปาจอห์น ปอลที่ 2 ได้ทรงย้ำสังขรณ์ข้อนี้อีกครั้งหนึ่งเมื่อเดือนธันวาคม ปี 1989⁹ ด้วยหลักแนวคิดและทฤษฎีดังกล่าวข้างต้นบุคคลทุกคนย่อมมีสิทธิขั้นพื้นฐานในการที่จะอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่มีคุณภาพ ดีต่อสุขภาพ มีสิทธิที่จะหายใจด้วยอากาศที่บริสุทธิ์ การที่ต้องหายใจเอาอากาศที่มีควนบูหรี่ซึ่งมีสารที่เป็นพิษต่อร่างกายปะปนอยู่ จึงเป็นการรบกวนสิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคล โดยเฉพาะบุคคลผู้ไม่สูบบุหรี่ การสูบบุหรี่นั้นนอกจากจะมีผลต่อผู้สูบโดยตรงแล้ว ยังทำให้ผู้อื่นที่อยู่ในบริเวณใกล้เคียงได้รับควนบูหรี่ต้องจำยอมหายใจสูดเอาพิษจากควนบูหรี่เข้าไปด้วย และได้รับผลกระทบ การสูบบุหรี่จึงมีโทษทั้งต่อตนเองและต่อผู้อื่น

⁸ เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์. *หลักพื้นฐานกฎหมายมหาชนว่าด้วยรัฐธรรมนูญและกฎหมาย*. 2552. หน้า 109.

⁹ ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์, กาญจนา แก้วเทพ และกนกศักดิ์ แก้วเทพ. *วิถีใหม่แห่งการพัฒนา: วิทยาลัยศึกษาสังคมไทย*. หน้า 209.

นอกจากนั้นด้วยเหตุที่การสูบบุหรี่มีผลเสียต่อสุขภาพ สิ่งแวดล้อม รวมทั้งส่งผลกระทบต่อสังคม เศรษฐกิจ องค์การอนามัยโลกจึงมีนโยบายในการควบคุมยาสูบระหว่างประเทศ (International Tobacco Control Policy) โดยได้มีการประชุมร่างกรอบอนุสัญญาว่าด้วยการควบคุมยาสูบ (WHO Framework Convention on Tobacco Control (WHO FCTC)) เมื่อวันที่ 21 พฤษภาคม 2546 มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 27 กุมภาพันธ์ 2548 มีประเทศเข้าร่วมเป็นภาคีถึง 168 ประเทศ ในส่วนของการคุ้มครองผู้ไม่สูบบุหรี่นั้นจะเห็นว่า ใน Article 4 Guiding principles ข้อ 1 ได้วางกรอบไว้ว่า "Every person should be informed of the health consequences, addictive nature and mortal threat posed by tobacco consumption and exposure to tobacco smoke and effective legislative, executive, administrative or other measures should be contemplated at the appropriate governmental level to protect all persons from exposure to tobacco smoke"¹⁰ ซึ่งมีสาระสำคัญว่าบุคคลทุกคนควรได้รับแจ้งข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพ ธรรมชาติ การเสพติด และผลของการบริโภคยาสูบ และการสูดดมควันยาสูบ รัฐบาลควรจัดการด้วยมาตรการต่างๆ โดยออกกฎหมาย หรือวิธีอื่นใดที่เหมาะสมในการคุ้มครองบุคคลทุกคนจากการสูดดมควันยาสูบ

จากการศึกษาวิเคราะห์และสำรวจข้อมูลทั้งในเชิงคุณภาพและเชิงสำรวจพบว่าการสูบบุหรี่ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นทะเลชายหาดก่อให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับการคุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นทะเลชายหาด ปัญหาเกี่ยวกับการจัดพื้นที่ในการคุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นทะเลชายหาดและปัญหาอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องจากการสูบบุหรี่ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นทะเลชายหาด

การสูบบุหรี่ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นชายหาดแม้ไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพอย่างร้ายแรงแต่ก็เป็นปัญหาก่อภัยคุกคามต่อสุขภาพของผู้

¹⁰ The World Health. WHO FRAMEWORK CONVENTION ON TOBACCO CONTROL. Web. www.who.int/fctc/en/. 24 Feb 2010

ไม่สูบบุหรี่ และก่อให้เกิดปัญหาต่างๆ ขึ้น เช่น การสูบบุหรี่ทำให้มีการเกิดเศษขยะจากกันบุหรี่บริเวณแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นทะเลชายหาด การสูบบุหรี่เป็นอันตรายต่อสุขภาพของผู้ใกล้ชิด การสูบบุหรี่เป็นตัวอย่างที่ไม่ดีต่อบุตรหลานที่ไปท่องเที่ยวด้วยกัน การที่มีผู้สูบบุหรี่ทำให้เกิดอารมณ์ความรู้สึกที่ไม่มีความสุขในการท่องเที่ยว ก่อความรำคาญแก่นักท่องเที่ยว

สำหรับแนวทางในการแก้ปัญหา นั้น จากการศึกษาวิเคราะห์และสำรวจข้อมูลในการวิจัยแล้วผู้วิจัยพบว่าหากต้องการแก้ไขหรือลดปัญหาที่เกิดจากการสูบบุหรี่ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นทะเลชายหาดต้องดำเนินการในการแก้ปัญหา 2 ประการ คือ

1. แนวทางแก้ปัญหาเกี่ยวกับการคุ้มครองสุขภาพผู้ไม่สูบบุหรี่ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นทะเลชายหาด จากการศึกษาวิจัยพบว่า เนื่องจากการไม่มีการคุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นทะเลชายหาดตามกฎหมาย จึงควรมีการออกกฎหมายคุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่ให้ครอบคลุมถึงบริเวณแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นทะเลชายหาด เพื่อคุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นทะเลชายหาดให้พ้นจากการสูดดมควันบุหรี่ที่ตนเองไม่ได้สูบนั้น จะเห็นว่าประเทศไทยเรามีกฎหมายคุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่ พ.ศ. 2535 อยู่แล้ว ซึ่งในฉบับกฎหมายดังกล่าวได้มีการให้อำนาจรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข ในการกำหนดชื่อหรือประเภทของสถานที่สาธารณะที่ให้มีการคุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่ โดยอาศัยอำนาจการออกประกาศของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข ตามมาตรา 4(1) ของพระราชบัญญัติคุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่ พ.ศ. 2535 ที่วางหลักว่า ให้อำนาจรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขมีอำนาจในการประกาศในราชกิจจานุเบกษาในการกำหนดชื่อหรือประเภทของสถานที่สาธารณะที่ให้มีการคุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่ว่าหมายถึงสถานที่ใดบ้างที่ได้รับการคุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่ ผู้วิจัยจึงเสนอแนวทางในการแก้ปัญหาว่า ควรมีการกำหนดประกาศให้แหล่งท่องเที่ยวที่เป็นทะเลชายหาดเป็นสถานที่สาธารณะตามพระราชบัญญัติคุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่ พ.ศ. 2535 ก่อน

2. แนวทางแก้ปัญหาเกี่ยวกับการจัดพื้นที่ในการคุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นทะเลชายหาด จากการศึกษาวิจัยพบว่าปัญหาการจัดพื้นที่สำหรับผู้สูบบุหรี่โดยเฉพาะในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นทะเลชายหาด ซึ่งในการจัดพื้นที่บริเวณแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นทะเลชายหาด นั้นควรจัดเป็นเขตปลอดบุหรี่ทั้งหมด หรือควรจัดพื้นที่บางส่วนสำหรับผู้สูบบุหรี่ไว้ให้ ซึ่งจากการสำรวจแบบสอบถาม ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีแนวคิดเกี่ยวกับการจัดพื้นที่ในการคุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่ว่าควรอนุญาตให้ผู้สูบบุหรี่เฉพาะบางบริเวณของแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นทะเลชายหาด (จัดพื้นที่สำหรับผู้สูบบุหรี่ไว้ให้) ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนวทางว่าควรกำหนดจัดพื้นที่ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นทะเลชายหาดให้ชัดเจนว่าเขตพื้นที่บริเวณใดของแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นทะเลชายหาดบริเวณใดที่จัดให้เป็นเขตปลอดบุหรี่หรือบริเวณใดที่จัดให้เป็นเขตปลอดบุหรี่ โดยตามพระราชบัญญัติคุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่ พ.ศ. 2535 มาตรา 4(2) ให้อำนาจรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขมีอำนาจในการกำหนดบริเวณเขตพื้นที่ของสถานที่สาธารณะนั้นว่าให้เป็นเขตปลอดบุหรี่หรือเขตปลอดบุหรี่ จึงควรมีการกำหนดการจัดพื้นที่ให้ชัดเจน

นอกจากนั้นควรจัดให้มีป้ายโฆษณาโทษของบุหรี่ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นทะเลชายหาด ควรจัดเจ้าหน้าที่ของรัฐให้มีอำนาจตามกฎหมายในการห้ามสูบบุหรี่ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นทะเลชายหาด รวมทั้งควรณรงค์ห้ามสูบบุหรี่บริเวณแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นทะเลชายหาด

**ตารางที่ 1 ปัญหาจากการสูบบุหรี่ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวที่เป็น
ทะเลชายหาด**

ข้อคำถาม	$\bar{X}$	SD	ระดับปัญหา
ภาพรวม	3.79	0.58	ค่อนข้างมาก
การสูบบุหรี่เป็นอันตรายต่อสุขภาพของผู้ใกล้ชิด	4.44	0.59	ค่อนข้างมาก
การสูบบุหรี่ก่อความรำคาญต่อนักท่องเที่ยว	4.25	0.74	ค่อนข้างมาก
เมื่อมีผู้สูบบุหรี่ในสถานที่ท่องเที่ยวทำให้เกิด อารมณ์ ความรู้สึกที่ไม่มีความสุขในการท่องเที่ยว	4.26	0.73	ค่อนข้างมาก
การสูบบุหรี่เป็นตัวอย่างที่ไม่ดีต่อบุตรหลานที่ไป ท่องเที่ยวด้วยกัน	4.37	0.77	ค่อนข้างมาก
การสูบบุหรี่ทำให้ภาพลักษณ์การท่องเที่ยวของ ประเทศไทยเสีย	2.79	1.25	ปานกลาง
การเกิดเศษขยะจากก้นบุหรี่บริเวณแหล่งท่องเที่ยว ที่เป็นทะเลชายหาด	4.63	0.54	มาก
การจัดพื้นที่สำหรับผู้สูบบุหรี่โดยเฉพาะในบริเวณ แหล่งท่องเที่ยวที่เป็นทะเลชายหาด	4.01	0.72	ค่อนข้างมาก
มีการทะเลาะวิวาทระหว่างผู้สูบบุหรี่กับนักท่องเที่ยว ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นทะเลชายหาด	2.23	1.20	น้อย
อำนาจตามกฎหมายของเจ้าหน้าที่ของรัฐในการห้ามสูบ บุหรี่ ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นทะเลชายหาด	3.33	1.23	ปานกลาง
การรณรงค์เลิกสูบบุหรี่	3.93	1.21	ค่อนข้างมาก
การรณรงค์เลิกสูบบุหรี่ตรงกลุ่มเป้าหมาย	3.50	1.23	ปานกลาง

ตารางที่ 2 แนวทางในการคุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่ในบริเวณ
แหล่งท่องเที่ยวที่เป็นทะเลชายหาด

ข้อคำถาม	$\bar{X}$	SD	ระดับความคิดเห็น
ภาพรวม	3.01	0.44	ค่อนข้างเห็นด้วย
ควรห้ามสูบบุหรี่ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นทะเลชายหาด (จัดเป็นเขตปลอดบุหรี่ทั้งหมด)	2.60	0.78	ค่อนข้างเห็นด้วย
ควรอนุญาตให้สูบบุหรี่เฉพาะบางบริเวณของแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นทะเลชายหาด (จัดพื้นที่สำหรับผู้สูบบุหรี่ไว้ให้)	3.56	0.55	เห็นด้วย
ควรออกกฎหมายคุ้มครองสุขภาพผู้ไม่สูบบุหรี่ให้ครอบคลุมถึงบริเวณแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นทะเลชายหาด	3.42	0.55	ค่อนข้างเห็นด้วย
ควรจัดเจ้าหน้าที่ของรัฐให้มีอำนาจตามกฎหมายในการห้ามสูบบุหรี่ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นทะเลชายหาด	2.98	0.71	ค่อนข้างเห็นด้วย
ควรรณรงค์ห้ามสูบบุหรี่บริเวณแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นทะเลชายหาด	2.98	0.72	ค่อนข้างเห็นด้วย
จัดให้มีป้ายโฆษณาโทษของบุหรี่ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นทะเลชายหาด	3.28	0.73	ค่อนข้างเห็นด้วย
ควรห้ามขายบุหรี่ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นทะเลชายหาด	2.25	0.77	ไม่เห็นด้วย

ตารางที่ 3 ความคิดเห็นที่มีต่อการสูบบุหรี่ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นทะเลชายหาด

ความคิดเห็น	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ควรห้ามสูบบุหรี่	28	8.50
สูบได้เฉพาะในบริเวณที่จัดพื้นที่ให้สูบบุหรี่ได้	286	86.70
สูบได้	16	4.80
รวม	330	100.00

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ดังนี้

1. ข้อมูลจากการศึกษาวิจัยเป็นข้อมูลเบื้องต้นที่สามารถใช้ศึกษาเป็นความรู้เบื้องต้นแก่บุคคลทั่วไปที่สนใจ และเป็นข้อมูลเบื้องต้นเพื่อเป็นแนวทางในการคุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่ในบริเวณสถานที่ท่องเที่ยวที่เป็นทะเลชายหาด เป็นการสร้างเสริมสุขภาพของคนไทยให้มีสุขภาพแข็งแรงทั้งกายและใจ อยู่ในสภาพแวดล้อมที่น่าอยู่ และเป็นการป้องกันและลดผู้ป่วยด้วยโรคที่เกิดจากควันบุหรี่

2. ข้อมูลจากการวิจัยเพื่อเป็นแหล่งข้อมูลให้แก่หน่วยงานหรือผู้เกี่ยวข้องต่างๆ เช่น กระทรวงสาธารณสุข ผู้บริหารระดับจังหวัด อำเภอ องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล พนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมาย สามารถนำข้อมูลจากการวิจัยไปใช้ประโยชน์ในการดำเนินงานต่อไป

3. จากการศึกษาวិเคราะห์และสำรวจข้อมูลทั้งในเชิงคุณภาพและเชิงสำรวจพบว่า การสูบบุหรี่ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นทะเลชายหาด แม้ไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพอย่างร้ายแรงแต่ก็เป็นปัญหาก่อภัยคุกคามต่อสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่ และก่อให้เกิดปัญหาต่างๆ ขึ้น เช่น การสูบบุหรี่ทำให้มี

การเกิดเศษขยะจากกันบูหรือบริเวณแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นทะเลชายหาด การสูบบุหรี่เป็นอันตรายต่อสุขภาพของผู้ใกล้ชิด การสูบบุหรี่เป็นตัวอย่างที่ไม่ดีต่อบุตรหลานที่ไปท่องเที่ยวด้วยกัน การที่มีผู้สูบบุหรี่ทำให้เกิดอารมณ์ความรู้สึกที่ไม่มีความสุขในการท่องเที่ยว ก่อความรำคาญต่อนักท่องเที่ยว โดยผู้วิจัยขอเสนอแนะว่าควรต้องดำเนินการในการแก้ปัญหา โดยการออกกฎหมายคุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่ให้ครอบคลุมถึงบริเวณแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นทะเลชายหาด เพื่อคุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นทะเลชายหาด ให้พ้นจากการสูดดมควันบุหรี่ที่ตนเองไม่ได้สูบนั่น โดยอาศัยอำนาจการออกประกาศของรัฐมนตรีกว่าการกระทรวงสาธารณสุข ตามมาตรา 4(1) ของพระราชบัญญัติคุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่ พ.ศ. 2535 ที่วางหลักว่า ให้อำนาจรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขมีอำนาจในการประกาศในราชกิจจานุเบกษาในการกำหนดชื่อหรือประเภทของสถานที่สาธารณะที่ให้มีการคุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่ว่าหมายถึงสถานที่ใดบ้างที่ได้รับการคุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่ ผู้วิจัยจึงเสนอแนวทางในการแก้ปัญหาว่าควรมีกาหนดประกาศให้แหล่งท่องเที่ยวที่เป็นทะเลชายหาดเป็นสถานที่สาธารณะตามพระราชบัญญัติคุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่ พ.ศ. 2535 ก่อน

4. ผู้วิจัยขอเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดพื้นที่ในการคุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นทะเลชายหาดว่า จากผลการศึกษาสำรวจพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามตามกลุ่มเป้าหมายทั้งที่เป็นผู้สูบบุหรี่และไม่สูบบุหรี่มีแนวคิดเกี่ยวกับการจัดพื้นที่ในการคุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่ว่าควรอนุญาตให้สูบบุหรี่เฉพาะบางบริเวณของแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นทะเลชายหาด (จัดพื้นที่สำหรับผู้สูบบุหรี่ไว้ให้) จึงขอเสนอแนะไว้เป็นแนวคิดต่อหน่วยงานหรือผู้เกี่ยวข้องต่างๆ ที่นำผลการวิจัยนี้ไปใช้ประโยชน์

5. ผู้วิจัยขอเสนอแนะว่า จากผลการศึกษาสำรวจพบว่าผู้ตอบแบบสอบถาม ก่อนข้างเห็นด้วยในการจัดให้มีป้ายโฆษณาโทษของบุหรี่ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นทะเลชายหาด รวมทั้งควรณรงค์ห้ามสูบบุหรี่บริเวณแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นทะเลชายหาดจึงขอเสนอแนะต่อหน่วยงานหรือผู้เกี่ยวข้องต่างๆ ที่นำผลการวิจัยนี้ไปใช้ประโยชน์

6. ผู้วิจัยขอเสนอแนะว่าควรจัดเจ้าหน้าที่ของรัฐให้มีอำนาจตามกฎหมายในการห้ามสูบบุหรี่ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นทะเลชายหาด จึงขอเสนอแนะต่อหน่วยงานหรือผู้เกี่ยวข้องต่างๆ ที่นำผลการวิจัยนี้ไปใช้ประโยชน์

ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยขั้นต่อไป

1. ควรมีการวิจัยสำรวจศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการปัญหาของการดำเนินการจัดแบ่งพื้นที่ที่เป็นเขตปลอดบุหรี่กับเขตสูบบุหรี่
2. ควรมีการวิจัยสำรวจศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับประสิทธิภาพการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีอำนาจตามกฎหมายในการห้ามสูบบุหรี่ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยว

บรรณานุกรม

- กลุ่มควบคุมการบริโภคยาสูบ สำนักโรคไม่ติดต่อ. บุหรี่หรือสุขภาพ. พิมพ์ครั้งที่ 4, กรุงเทพมหานคร: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์, 2546.
- เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์. หลักพื้นฐานกฎหมายมหาชนว่าด้วยรัฐธรรมนูญและกฎหมาย. พิมพ์ครั้งที่ 4, (แก้ไขเพิ่มเติม), กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2552.
- เจริญ โฆษณานันท์. นิติปรัชญาแนววิพากษ์. กรุงเทพมหานคร: นิติธรรม, 2550.
- ชลธาร วิศรุตวงศ์ และคณะ. รวมกฎหมายยาสูบ Tobacco Law. กรุงเทพมหานคร: สุตรไพศาล, 2542.
- ชูชัย ศุภวงศ์. วิวัฒนาการของการควบคุมการบริโภคยาสูบในเมืองไทย. เว็บ. <http://advisor.anamai.moph.go.th/tamra/smoke01.html/>. 24 กุมภาพันธ์ 2553
- เนาวรัตน์ เจริญคำ และคณะ. การทบทวนองค์ความรู้ การควบคุมการบริโภคยาสูบ. พิมพ์ครั้งที่ 3, กรุงเทพมหานคร: บริษัทศูนย์การพิมพ์แก่นจันทร์ จำกัด, 2549.
- ประกิจ วาทีสาธกกิจ. เบื้องหน้า-เบื้องหลัง การบ้านการเมืองเรื่องบุหรืบนั้กได้ เป็นประวัติศาสตร์ เล่ม 3. พิมพ์ครั้งที่ 3, กรุงเทพมหานคร: หมอชาวบ้าน, 2551.
- _____. สู้เพื่อไทย ไร่ควันบุหรี่. พิมพ์ครั้งที่ 3, กรุงเทพมหานคร: หมอชาวบ้าน, 2551.
- ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์, กาญจนา แก้วเทพ และกนกศักดิ์ แก้วเทพ. วิถีใหม่แห่งการพัฒนา: วิถีวิทยาศาสตร์สังคมไทย. พิมพ์ครั้งที่ 4, กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549
- เพ็ญพักตร์ จันทศร,มณฑา เก่งการพานิช และลักขณา เดิมศิริกุลชัย. “ปัจจัยทำนายนการตบสของต่อนโยบายและมาตรฐานการควบคุมการบริโภคยาสูบของพนักงาณเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายควบคุมการบริโภคยาสูบในจังหวัดชลบุรี”. วารสารควบคุมยาสูบ. 1.1 (2550). 24-35.

ราชกิจจานุเบกษา. พระราชบัญญัติคุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่ พ.ศ. 2535. พ.ศ. 2535. เล่ม 109 ตอนที่ 40. 2535.

มณฑล เก่งการพานิช, ลักษณะ เดิมศิริกุลชัย และธราดล เก่งการพานิช. สถานการณ์การดำเนินงานและความคิดเห็นต่อพระราชบัญญัติคุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่ พ.ศ. 2535. เว็บ. <http://www.ashthailand.or.th/>. 24 กุมภาพันธ์ 2553.

ราชบัณฑิตยสถาน. อักษรานุกรมภูมิศาสตร์ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน. เล่มที่ 1, 2525.

ลักษณะ เดิมศิริกุลชัย. "บทบาทการควบคุมยาสูบของประเทศไทยในเวทีโลก". *วารสารควบคุมยาสูบ*. 1.1 (2550). 70:76.

ศรีประภา เพชรมีศรี. สิทธิในสุขภาพ: จากเสรีนิยมสู่ชุมชนนิยม. เว็บ. <http://dspace.hsri.or.th/dspace/handle/123456789/2054>. 24 กุมภาพันธ์ 2553.

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. การประชุมวิชาการบุหรี่และสุขภาพแห่งชาติ ครั้งที่ 4 วันที่ 1 – 2 กุมภาพันธ์ 2548 ณ โรงแรมมิราเคิลแกรนด์คอนเวนชั่น กรุงเทพมหานคร. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์วิจัยและจัดการความรู้เพื่อการควบคุมการบริโภคยาสูบ, 2548.

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. ประกาศกระทรวงสาธารณสุข (ฉบับที่ 17) พ.ศ. 2549 เรื่อง กำหนดชื่อหรือประเภทของสถานที่สาธารณะที่ห้ามการคุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่หรือเขตปลอดบุหรี่ รวมทั้งกำหนดสภาพ ลักษณะ และมาตรฐานของเขตสูบบุหรี่หรือเขตปลอดบุหรี่ ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่ พ.ศ. 2535. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2535.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. สถานการณ์การสูบบุหรี่ของประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร 2550.

สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 10, กรุงเทพมหานคร: เพ็ญฟ้าพรินติ้ง, 2540.

สุนีย์ มัลลิกะมาลย์. *วิทยาการวิจัยทางนิเวศศาสตร์*. พิมพ์ครั้งที่ 4, กรุงเทพมหานคร:
สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2550.

หทัย ชิตานนท์. *กรอบอนุสัญญาว่าด้วยการควบคุมยาสูบ*. กรุงเทพมหานคร:
สถาบันส่งเสริมสุขภาพไทย, 2545.

The World Health Organization. *WHO FRAMEWORK CONVENTION ON
TOBACCO CONTROL*. 2003. Web. <http://www.who.int/fctc/en/>.
24 Feb 2010.

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการองค์ความรู้ใน
องค์การ Knowledge Management
กรณีศึกษา กรมอุทกหารเรือ
(พื้นที่กรุงเทพมหานคร)

Factors Affecting Knowledge Management
in Organizations A Case Study of the
Department of Naval Dockyard
(Bangkok area)

กฤต เลิศเศรษฐ์การ*

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการความรู้ในองค์การ กรณีศึกษากรมอุทกหารเรือในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาการจัดการความรู้ของกรมอุทกหารเรือ และเพื่อศึกษาถึงปัญหา อุปสรรค ของการจัดการความรู้ของกรมอุทกหารเรือ การศึกษาวิจัยเรื่องนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณโดยในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ใช้แนวความคิดเกี่ยวกับองค์การแห่งการเรียนรู้ การจัดการความรู้ ภาวะผู้นำ วัฒนธรรมองค์การ ปัจจัยทางด้านแรงจูงใจ และศึกษากฎระเบียบและนโยบายที่เกี่ยวกับการจัดการความรู้ของกรมอุทกหารเรือ เข้ามาช่วยใช้ในการอธิบาย กลุ่มประชากรที่ใช้ใน

* นักวิจัยอิสระ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การศึกษา ประกอบด้วยข้าราชการทหารของกรมอู่ทหารเรือในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 200 คน จาก 5 หน่วยขึ้นตรงเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลคือ แบบสอบถาม และการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

สิ่งที่งานวิจัยชิ้นนี้ค้นพบคือ ปัจจัยด้านการบริหารจัดการของคณะกรรมการการจัดการองค์ความรู้ ปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์การ และปัจจัยด้านโครงสร้างองค์การและปัจจัยพื้นฐาน มีอิทธิพลต่อการจัดการความรู้ในกรมอู่ทหารเรือ (พื้นที่กรุงเทพมหานคร) โดยในส่วนข้อเสนอแนะคือ การปลูกจิตสำนึกให้กำลังพลเกิดจิตอาสาในการเห็นความสำคัญ ของการถ่ายทอดความรู้ให้เป็นมรดกทางองค์ความรู้ให้แก่หน่วยงานและกำลังพลรุ่นต่อไป ไม่ใช่ทำไปในลักษณะที่ถูกบังคับหรือเห็นว่าเป็นการเพิ่มภาระงาน โดยผู้บังคับบัญชาทุกระดับและหน่วยงานก็ต้องให้การยกย่องชมเชยกับผู้ที่มีจิตอาสาอุทิศตนในการถ่ายทอดความรู้ในรูปแบบต่างๆ เพื่อเป็นแรงจูงใจในการทำเพื่อส่วนรวม

Abstract

The Research of factors effecting knowledge management in organizations, a case study of the Naval Dockyard Department located in Bangkok, firstly, has the objective of study to learn the factors affect and the development of knowledge management of the Naval Dockyard Department Bangkok. Secondly, it studies the problems of using knowledge management at the Naval Dockyard Department. The research methodology used a quantitative study of this concept with Organizational learning, Knowledge management, Leadership, Organizational culture, Motivation factor and the rules and policies related to knowledge management of the Naval Dockyard Department to explained the population of this study, including military officers of the Naval Dockyard Department in Bangkok. The group example included 200 people from five units directly under the tools used to

collect data from questionnaire and data analysis using computer software package.

The result of this research showed that the Management factor of the Board of Directors of Knowledge Management, Organizational culture factor and Organizational structure and Fundamentals factor influence on the Knowledge Management of Naval Dockyard Department (Bangkok). The suggestion from this study is to make the troops volunteer their mind and realize the importance of transferring knowledge as a heritage to the organization and manpower to the next generation. By the way, do not pretend to force or increase workload by supervisors at all levels. The agencies had to give a recognition to those who have public mind dedicated to transfer knowledges in different ways and motivation to the public.

บทนำ

ความเป็นมาและเหตุผลในการศึกษา เริ่มจากภาพกว้างในระดับนานาชาติจากกระแสโลกาภิวัตน์ในปัจจุบันที่องค์กรทั้งภาครัฐกิจเอกชน และหน่วยงานของรัฐ ต้องตกอยู่ท่ามกลางการแข่งขันและความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา หนทางที่จะสามารถปรับตัวให้เข้ากับกระแสของโลกได้และสามารถที่จะประสบความสำเร็จเหนือหน่วยงานอื่น นอกจากจะต้องระดมทรัพยากรทุกชนิดเพื่อการบริหารจัดการหน่วยงานแล้ว กลยุทธ์ที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ การให้ความสำคัญกับ "องค์ความรู้" ซึ่งอยู่ในตัวบุคคลและ **ความรู้** ขององค์กร อันจะนำมาซึ่งการสร้างองค์ความรู้ใหม่ๆ ขึ้น ทั้งนี้ในศตวรรษที่ 21 ประเทศไทยรวมทั้งประเทศอื่นๆ ทั่วโลก ได้เข้าสู่สังคมที่เรียกว่า สังคมแห่งการเรียนรู้ (Learning Society) "ความรู้" ถือเป็นทรัพยากรที่มีค่ายิ่งซึ่งแตกต่างจากปัจจัยการผลิตอื่นๆ เนื่องจากความรู้เป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงและสร้างขึ้นใหม่ได้ตลอดเวลา ซึ่งสภาวะดังกล่าวก่อให้เกิดความได้เปรียบ เสียเปรียบทางการแข่งขัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมเศรษฐกิจฐานความรู้

(Knowledge-based Economy) ความรู้ได้กลายเป็นตัวขับเคลื่อนที่สำคัญ ดังนั้นแนวคิดและหลักการบริหารจัดการความรู้ (Knowledge Management) จึงมีบทบาทอย่างยิ่งสำหรับองค์การทั้งภาครัฐและเอกชนและในทุกๆ ระดับ

จากกระแสแนวความคิดเรื่องการจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management) ซึ่งในหลายประเทศได้ให้ความสำคัญและนำมาเป็นหลักในการบริหารพัฒนาประเทศ และในประเทศไทยเริ่มได้รับแนวความคิดนี้ มาปรับใช้ในการพัฒนาหน่วยงานภาครัฐ ในช่วงหลังจากเกิดวิกฤตเศรษฐกิจปี 2540 ที่ธนาคารโลก (World Bank) ได้เข้ามามีอิทธิพลในการร่วมผลักดันแนวความคิดเรื่องธรรมาภิบาลที่ดี (Good Governance) ซึ่งเป็นเรื่องหลักในการนำมาปรับใช้กับการบริหารภาครัฐของประเทศไทย โดยจะเห็นได้จาก พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 มาตรา 11 ที่ให้ส่วนราชการต้องมีหน้าที่ในการพัฒนาความรู้ เพื่อให้มีลักษณะเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ ซึ่งมีสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.) ทำหน้าที่เป็นเจ้าภาพในการดูแล ติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานของส่วนราชการต่างๆ ให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของ พ.ร.ฎ. ปีพ.ศ. 2546

ในการศึกษารัฐประศาสนศาสตร์เป็นการศึกษาเกี่ยวกับ การบริหารงานภาครัฐซึ่งเกี่ยวกับองค์ความรู้ในหลายแขนงวิชา ไม่ว่าจะเป็น รัฐศาสตร์ สังคมศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ และการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์เป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญ และในการบริหารงานภาครัฐที่ดีในปัจจุบันการจัดการความรู้ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญและขาดไม่ได้ โดยจะเห็นได้จาก พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 มาตรา 11 และนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.) ที่ให้หน่วยงานภาครัฐมีการพัฒนาการจัดการองค์ความรู้ เพื่อให้หน่วยงานภาครัฐเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ และเป็นส่วนส่วนหนึ่งในการปฏิรูประบบราชการไทย

สืบเนื่องจากพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 มาตรา 11 กำหนดไว้ว่า “ส่วนราชการมีหน้าที่พัฒนาความรู้ในส่วนราชการ เพื่อให้มีลักษณะเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ โดยต้องรับรู้ข้อมูลข่าวสารและสามารถประมวลผลความรู้ในด้าน

ต่างๆ เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติราชการได้อย่างถูกต้อง รวดเร็ว และเหมาะสมต่อสถานการณ์ รวมทั้งต้องส่งเสริมและพัฒนาความรู้ ความสามารถ สร้างวิสัยทัศน์ และปรับเปลี่ยนทัศนคติของข้าราชการในสังกัด ให้เป็นบุคลากรที่มีประสิทธิภาพและมีการเรียนรู้ร่วมกัน ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติราชการของส่วนราชการให้สอดคล้องกับการบริหารราชการให้เกิดผลสัมฤทธิ์ ตามพระราชกฤษฎีกานี้"

กองทัพอากาศได้ตระหนักถึงความสำคัญในการปฏิบัติราชการให้เป็นไปตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วย หลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ดังกล่าว จึงได้นำการจัดการความรู้ (Knowledge Management) มาเป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการองค์กรของกองทัพอากาศ และได้กำหนดเป็นนโยบายของ ผบ.ทอ. ประจำปีงบประมาณปี 2551 ด้านกำลังพลจนกระทั่งถึงปัจจุบัน ในการสนับสนุนให้ทุกหน่วยมีการจัดการความรู้อย่างเป็นระบบ เพื่อช่วยในการพัฒนาขีดความสามารถของกำลังพล โดยให้หน่วยต่างๆ ดำเนินการตามแนวทางและแผนงานการจัดการความรู้ของกองทัพอากาศ ประจำปีงบประมาณปี 2551 กรมอู่ทหารเรือซึ่งเป็นหน่วยขึ้นตรงของกองทัพอากาศมุ่งหมายที่จะใช้การจัดการความรู้ เป็นเครื่องมือหนึ่งในการบริหารจัดการองค์การของกรมอู่ทหารเรือตามนโยบายของ ผบ.ทอ. เพื่อให้กรมอู่ทหารเรือเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ เป็นที่มาขององค์ความรู้ (Knowledge) และนวัตกรรม (Innovation) ที่จะช่วยให้การปฏิบัติงานตามพันธกิจที่กรมอู่ทหารเรือรับผิดชอบมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงขึ้น และยังเป็นการเพิ่มขีดสมรรถนะหลัก (Core Competency) ของกรมอู่ทหารเรือ โดยมีเป้าหมายหลักๆ 3 ประการคือ 1. พัฒนางานให้มีคุณภาพและผลสัมฤทธิ์ยิ่งขึ้น 2. พัฒนาคน คือ พัฒนาผู้ปฏิบัติงาน 3. พัฒนาฐานความรู้ขององค์กรหรือหน่วยงาน

งานวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายในการตอบคำถามวิจัยดังต่อไปนี้คือ ปัจจัยอะไรบ้างที่ส่งผลต่อการจัดการความรู้ของกรมอู่ทหารเรือ ปัจจัยส่วนบุคคลที่ความแตกต่างกันจะส่งผลต่อ การจัดการความรู้ของกรมอู่ทหารเรือแตกต่างกันหรือไม่ และการจัดการความรู้ของกรมอู่ทหารเรือมีข้อจำกัด และประสบปัญหาอุปสรรคอย่างไรบ้าง โดยผู้วิจัยคาดหวังว่าการศึกษานี้จะเป็นประโยชน์ใน

การทราบถึงว่าปัจจัยใดของหน่วยงานที่มีอิทธิพลต่อการจัดการความรู้ เพื่อพัฒนาทำให้การจัดการความรู้นั้นมีประสิทธิภาพมากขึ้น และสามารถนำแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้ไปประยุกต์ใช้ในหน่วยงานอื่นได้อย่างเหมาะสม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาการจัดการความรู้ของกรมอุทกหารเรือ
2. เพื่อศึกษาถึงปัญหา อุปสรรค ของการจัดการความรู้ของกรมอุทกหารเรือ

ทบทวนวรรณกรรม

ในส่วนของการทบทวนวรรณกรรมนั้น จะเป็นการทบทวนแนวความคิดเกี่ยวกับการจัดการความรู้ (Knowledge Management: KM) แนวความคิดเกี่ยวกับองค์การแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization: LO) แนวความคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำ (Leadership) แนวความคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมองค์การ (Organizational culture) แนวความคิดเกี่ยวกับปัจจัยทางด้านแรงจูงใจ (Motivation Factor) ซึ่งนำไปสู่การสร้างกรอบแนวคิด และการเสนอแนวคิดในส่วนต่อไปของบทความ

1. แนวความคิดเกี่ยวกับการจัดการความรู้ (Knowledge Management: KM)

การจัดการความรู้ เป็นกระบวนการที่นำความรู้ที่มีอยู่ หรือเรียนรู้ นำมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อองค์กร โดยผ่านกระบวนการต่างๆ เพื่อให้เกิดประสิทธิผลสูงสุด ซึ่งได้มีผู้ให้แนวคิดเกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้อย่างหลากหลายด้วยกัน ได้แก่ ดร.ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์¹ ได้รวบรวมและจัดแบ่งกระบวนการจัดการความรู้ออกเป็น 4 ขั้นตอนหลัก คือ การสร้างความรู้ การประมวลความรู้ การเผยแพร่ความรู้ และการใช้ความรู้

1) การสร้างความรู้ หรือการแสวงหาความรู้ เป็นกิจกรรมที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อแสวงหาหรือสร้างความรู้ใหม่ขึ้น

¹ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์. องค์การแห่งการเรียนรู้. 2548

2) การประมวลความรู้โดยมีวัตถุประสงค์ในการจัดความรู้ให้อยู่ในรูปแบบที่ผู้ใช้สามารถเข้าถึงได้ และนำไปประยุกต์ใช้ได้โดยตรง ความรู้แบบไม่ชัดแจ้งมักได้รับการประมวลและเก็บไว้ในความจำของบุคคล ส่วนความรู้แบบชัดแจ้งมักได้รับการประมวลและเก็บไว้ในเอกสารหรือแฟ้ม

3) การเผยแพร่ความรู้ เมื่อได้มีการสร้างความรู้แล้วองค์การจะทำหน้าที่ในการประสานงานให้มีการเผยแพร่หรือแบ่งปันความรู้ทั่วทั้งองค์การและภายนอกองค์การ

4) การให้ความรู้ คุณค่าของความรู้อยู่ที่การนำไปใช้ โดยเฉพาะเมื่อมีการประยุกต์ความรู้เพื่อสร้างความสามารถและนำไปปฏิบัติให้เกิดผล ดังนั้นองค์การจึงควรสนับสนุนการใช้ความรู้เพราะเป็นกระบวนการที่สำคัญในการจัดการความรู้

กรอบแนวคิดของสถาบันส่งเสริมการจัดการความรู้เพื่อสังคม (สคส.)

วิจารณ์ พานิช² อธิบายถึง “โมเดลปลาทูน่า” หรือ Tuna Model ว่าเป็นโมเดลที่เปรียบเทียบการจัดการความรู้เป็น 3 ส่วนของสถาบันส่งเสริมการจัดการความรู้เพื่อสังคม (สคส.) คือ

- **หัวปลา** หมายถึง ส่วนที่เป็นเป้าหมาย วิสัยทัศน์ หรือทิศทางการจัดการความรู้โดยจะต้องเป็นส่วนของผู้ดำเนินกิจกรรม KM ทั้งหมด

- **ตัวปลา** หมายถึง ส่วนของการแลกเปลี่ยนความรู้ ซึ่งจะต้องกระตุ้นให้ผู้ดำเนินกิจกรรม KM มีการแลกเปลี่ยนความรู้ โดยเฉพาะความรู้ซ่อนเร้นที่มีอยู่ และอำนวยความสะดวกให้เกิดการเรียนรู้แบบเป็นทีมเพื่อให้เกิดการหมุนเวียนความรู้และเกิดนวัตกรรมในที่สุด

- **หางปลา** หมายถึง ส่วนของคลังความรู้ ที่ได้จากการเก็บสะสมเกร็ดความรู้ที่ได้จากกระบวนการแลกเปลี่ยนความรู้ ซึ่งเราอาจเก็บส่วนของหางปลานี้ด้วยวิธีการต่างๆ เช่น ICT ซึ่งเป็นการสกัดความรู้ที่ซ่อนเร้นให้เป็น

²วิจารณ์ พานิช. KM วันละคำ จากนักปฏิบัติ KM สู่นักปฏิบัติ KM. 2549

ภาพที่ 1 โมเดลปลา³

ความรู้เด่นชัด นำไปใช้และยกระดับต่อไป ซึ่งสรุปเป็นแผนภาพ 1 โมเดลปลา ดังนี้ โดยสรุปแล้วแนวคิดที่ใช้ในการจัดการความรู้มีหลายแนวคิดด้วยกัน ทั้งนี้ในการศึกษาในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาแนวคิดของ ดร.ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์ ซึ่งได้รวบรวมและจัดแบ่งกระบวนการจัดการความรู้ออกเป็น 4 ขั้นตอนหลัก คือ การสร้างความรู้ การประมวลความรู้ การเผยแพร่ความรู้ และการใช้ความรู้และแนวคิดการจัดการความรู้ของสถาบันการจัดการความรู้เพื่อสังคม ซึ่งอธิบายในรูปแบบโมเดลปลาซึ่งประกอบด้วย 3 ส่วนด้วยกันคือ ส่วนหัว ปลา หมายถึง ส่วนที่เป็นเป้าหมาย ส่วนตัวปลา หมายถึง ส่วนของการแลกเปลี่ยนความรู้ หางปลา หมายถึง ส่วนของคลังความรู้

2. แนวความคิดเกี่ยวกับองค์การแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization: LO)

แนวคิดในการสร้างเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้เริ่มแผ่ขยายไปทั่วทุกมุมโลกโดยเฉพาะช่วง ค.ศ. 1990 ซึ่งเป็นช่วงเวลาเดียวกับที่มีบุคคลผู้สร้างความ

³ E-Newsletter. โมเดลปลา. เว็บ. <http://www.opdc.go.th/thai/E-Newsietter/November48/KM.htm>. 18 พฤศจิกายน 2553.

เข้าใจเกี่ยวกับองค์การแห่งการเรียนรู้ ปีเตอร์ เอ็ม เซงเก้⁴ (Peter M. Senge) ได้ให้ความหมายว่า “องค์การแห่งการเรียนรู้ เป็นองค์การที่คนในองค์การได้ขยายความสามารถในการหาผลลัพธ์ที่พวกเขาต้องการจริงๆ ได้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นที่ที่จะขยายและสร้างแนวคิดใหม่ให้แผ่กว้าง รวมทั้งเป็นที่ที่แสดงออกในเรื่องต่างๆ ได้อย่างอิสระ และทำที่สุดเป็นที่ที่คนได้เรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง”

ลักษณะของคนในองค์การแห่งการเรียนรู้ของ เซงเก้ (Senge)

จากการศึกษาแนวคิดของการพัฒนาองค์การ เพื่อมุ่งไปสู่องค์การแห่งการเรียนรู้ พบว่ามีแนวคิดของเซงเก้ที่กล่าวถึง ทรัพยากรมนุษย์ ในฐานะที่เป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าของหน่วยงาน โดยเน้นที่การพัฒนาศักยภาพของบุคคลซึ่งเป็นพื้นฐานในการพัฒนาองค์การ เซงเก้ถือว่า บุคคลเป็นองค์ประกอบสำคัญขององค์การแห่งการเรียนรู้ ทั้งบุคคลที่เป็นเอกบุคคลและที่เป็นทีม ทั้งในระดับผู้นำและสมาชิกทั่วไปขององค์การ เซงเก้จะให้ความสำคัญต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตการทำงานของบุคคล ซึ่งบุคคลจำเป็นต้องมี “วินัย (Discipline)” ที่จะสามารถพัฒนาทักษะหรือความสามารถของตนเองได้ วินัย 5 ประการสำหรับองค์การแห่งการเรียนรู้ของเซงเก้⁵

“Organizations learn only through individual who learns. Individual Learning does not guarantee organizational learning, but without no Organizational learning occurs.”

วินัย 5 ประการ ประกอบด้วย

วินัยประการที่ 1: ใฝ่เรียนรู้ใฝ่รู้ (Personal Mastery)

องค์การแห่งการเรียนรู้ต้องสามารถส่งเสริมให้คนในองค์การเรียนรู้พัฒนาตนเองได้ ซึ่งการฝึกฝนอบรมตนด้วยการเรียนรู้อยู่เสมอ จะเป็นรากฐาน

⁴ Peter M. Senge, *The Fifth Discipline: The Art and Practice of the Learning Organization*, 1990.

⁵ Ibid.

สำคัญในการขยายขีดความสามารถ ความเชี่ยวชาญของตนเองมากขึ้น องค์การมีหน้าที่จัดหาทรัพยากรต่างๆ เพื่อช่วยให้บุคลากรเกิดการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ อย่างต่อเนื่อง

วินัยประการที่ 2: รูปแบบความคิด (Mental Models)

เป็นการปรับเปลี่ยนมุมมอง (กรอบแนวคิด) ของบุคลากรที่มีอยู่เดิมให้สอดคล้องกับเป้าหมายขององค์การ มนุษย์ทุกคนมีมุมมองกรอบแนวคิดของแต่ละคนที่ติดตัวมา ซึ่งในการจะพัฒนาองค์การให้เป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ บุคลากรในองค์การจำเป็นต้องมีกรอบแนวคิดใหม่ที่สอดคล้องกับองค์การ ไม่ยึดติดอยู่กับรูปแบบและวิธีที่คุ้นเคยเดิมๆ ซึ่งองค์การต้องมีการวางแผนและสร้างบรรยากาศให้บุคลากรมีวิสัยทัศน์ มีจุดมุ่งหมาย และมีความตั้งใจที่จะก้าวหน้า สามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและสร้างสรรค์ผลงานให้แก่องค์การได้

วินัยประการที่ 3: การสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน (Shared Vision)

วิสัยทัศน์ร่วมกันมีคุณค่าทั้งภายในและภายนอกแก่บุคคล คุณค่าภายนอกคือให้ทราบกันโดยทั่วไปว่าจะมุ่งสร้างผลสำเร็จอะไรให้เกิดแก่องค์การ ความเป็นเลิศในด้านใด เมื่อใด คุณค่าภายในคือ การที่สมาชิกตระหนักและเข้าใจในความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น และมีส่วนร่วมในการสร้างแรงบันดาลใจ ความศรัทธายึดมั่น เอกลักษณะ ความเป็นส่วนหนึ่งให้บุคลากรเกิดความผูกพันต่อองค์การ ต่อกันที่ และผลักดันให้เกิดความกล้าคิด กล้าทำ กล้านำการเปลี่ยนแปลงเพื่อสิ่งที่ดีกว่า การมีวิสัยทัศน์ร่วมกันในองค์การ จะเป็นส่วนช่วยขับเคลื่อนองค์การไปสู่เป้าหมายเดียวกัน คือความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ที่เปรียบเสมือนหางเสือของเรือที่ขับเคลื่อนให้เรื่อนั้นมุ่งสู่เป้าหมายไปในทิศทางที่รวดเร็ว ประหยัดและปลอดภัย

วินัยประการที่ 4: การเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม (Team Learning)

ในการเรียนรู้ของทีมจำเป็นต้องอาศัยทั้งการเสวนาและการอภิปราย ลักษณะกลุ่ม ในการวิเคราะห์สถานการณ์ จำต้องมีการอภิปราย เสนอมุมมอง

ต่างๆ ในกลุ่ม แล้วมีการอธิบายแก้ต่างเพื่อหาทัศนะใหม่ๆ ที่ดี นำไปสู่การตัดสินใจเลือก หาข้อตกลงข้อสรุปร่วมกัน ขณะที่การเสวนาจะทำให้ได้ความคิดหลากหลาย โดยไม่จำเป็นต้องได้ข้อตกลง ทั้ง 2 ลักษณะนี้ทำให้ได้แนวปฏิบัติใหม่ๆ หรือบางทีแนวปฏิบัติใหม่ๆ จะเป็นผลพลอยได้ของการเสวนา สมาชิกของทีมควรแลกเปลี่ยนข้อมูลความคิดเห็น โดยผ่านการเสวนาและการอภิปรายกันอย่างเป็นกิจวัตร เพื่อความเข้าใจที่ดี ผักผ่อนการใช้ทักษะของการสืบค้นและสะท้อนความคิดเห็นให้เกิดประโยชน์ในทางสร้างสรรค์ให้ได้

เซงเก้ เห็นว่า การเรียนรู้เป็นทีมมี 3 ลักษณะสำคัญได้แก่

1. สมาชิกต้องมีความสามารถในการคิด ตีปัญหา หรือประเด็นการพิจารณาให้แตก หลายหัวร่วมกันคิด ย่อมดีกว่าการให้บุคคลคนเดียวคิด
2. ภายในทีมต้องมีการทำงานที่สอดคล้องประสานกันเป็นอย่างดี คิดในสิ่งทีใหม่และแตกต่าง มีความไว้วางใจต่อกัน
3. บทบาทของสมาชิกทีมหนึ่งที่มีต่อทีมอื่นๆ ขณะที่ทีมหนึ่งสมาชิกเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การประพฤติปฏิบัติของทีมนั้นยังส่งผลต่อทีมอื่นๆ ด้วย ซึ่ง จะช่วยให้การสร้างองค์การแห่งการเรียนรู้ให้มีพลังมากขึ้น

วินัยประการที่ 5: การคิดอย่างเป็นระบบ (System Thinking)

เซงเก้ ได้ให้ความหมายของคำว่า “การคิดอย่างเป็นระบบ (systematic thinking)” ไว้ว่า “วินัยของการมองเห็นภาพโดยรวม เห็นทั้งหมด มีกรอบที่มองเห็นความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกันมากกว่าที่จะเห็นแค่เชิงเหตุเชิงผลเห็นแนวโน้มรูปแบบของความเปลี่ยนแปลง มากกว่าจะเห็นแค่จบจบหรือผิวเผิน” การคิดอย่างเป็นระบบนี้ช่วยให้คนในองค์กรสามารถสร้างความเปลี่ยนแปลงได้มีระบบและประสิทธิภาพมากขึ้น และยังเป็นส่วนสำคัญในการสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างยั่งยืน โดยลักษณะของการคิดอย่างเป็นระบบที่ดี ได้แก่

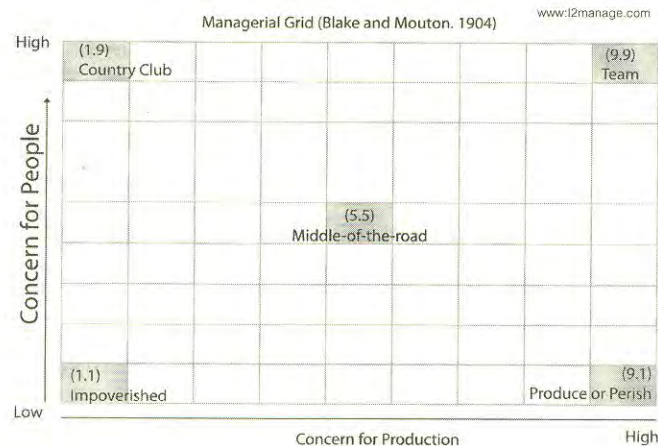
1. คิดเป็นกลยุทธ์ ชัดเจนในเป้าหมาย มีแนวทางที่หลากหลาย แนวแน่ในเป้าหมาย มีวิสัยทัศน์
2. คิดทันการณ์ ไม่ช้าเกินการณ์ มองให้เห็นความจริง บางทีซึ่งปฏิบัติก่อนที่ปัญหาจะเกิด

3. เล็งเห็นโอกาส ในทุกปัญหามีโอกาส ไม่ย่อท้อ สร้างประโยชน์ มองให้ได้ประโยชน์

โดยสรุปแล้วแนวคิดองค์การแห่งการเรียนรู้ของเซงเก้ จะให้ความสำคัญกับบุคคลที่ถือว่าเป็นทรัพยากรที่สำคัญขององค์การแห่งการเรียนรู้โดยบุคคลจะต้องมีวินัย 5 ประการซึ่งจะประกอบด้วย การบริหารการพัฒนาตนเอง การจัดการกับกรอบความคิดให้สอดคล้องกับองค์การ การสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน การเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม และการคิดอย่างเป็นระบบ

3. แนวความคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำ (Leadership)

ในการวิเคราะห์แนวคิดด้านภาวะผู้นำ ซึ่งมีความสำคัญและเกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้ของหน่วยงานทหารที่จะต้องมีผู้นำและสายการบังคับบัญชาที่ชัดเจน ดังนั้นการขับเคลื่อนการจัดการความรู้ของกรมอู่ทหารเรือจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยบทบาทของผู้นำ ทั้งนี้เพื่อที่จะได้เห็นภาพรวมโดยจะใช้ Leadership grid หรือเดิมชื่อว่า Managerial grid ของ Robert R. Blake and Jane S. Mouton⁶ โดยนำพฤติกรรมของผู้นำทั้งสองด้านมาจัดตารางตาข่ายสองมิติ โดยแต่ละด้านแบ่งเป็น 9 ระดับ เกิดเป็นตารางตาข่ายแทนพฤติกรรมของผู้นำขึ้น 81 ช่อง หรือ 81 แบบ แต่ที่เป็นแบบพฤติกรรมสำคัญของผู้นำมี 5 แบบ ดังภาพ

⁶ Robert R. Blake and Jane S. Mouton, *The New Management Grid*, 1978.

1) ผู้นำแบบเอาแต่งาน หรือแบบ 9, 1 (Authority – compliance) ผู้นำแบบนี้ เน้นหนักที่ความสำคัญของงานแต่จะให้ความสำคัญของผู้ปฏิบัติงานน้อยมาก โดยมองคนว่าเป็นเพียงเครื่องมืออย่างหนึ่งในการทำงานให้งานสำเร็จ ถือว่าการสื่อสารกับลูกน้องเป็นเรื่องที่ไม่จำเป็น ยกเว้นกรณีที่ต้องออกคำสั่งให้ปฏิบัติงานเท่านั้น เป็นผู้นำที่ผลักดันทุกอย่างให้เกิดผล คนอื่นจึงเป็นเพียงเครื่องมือไปสู่จุดมุ่งหมายปลายทาง พฤติกรรมของผู้นำแบบ 9, 1 ที่เห็นบ่อยก็คือ การควบคุม ใช้อำนาจ และบีบบังคับกดดันให้คนทำงานหนักไปสู่เป้าหมายที่ตนต้องการ

2) ผู้นำแบบที่เอาแต่มนุษยสัมพันธ์ หรือแบบ 1, 9 (Country club) เป็นผู้นำที่ไม่ให้ความสำคัญกับงาน (Low concern for task) แต่จะให้ความสำคัญต่อความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลสูง (High concern for people) ไม่เน้นความสำคัญของงานมากนัก แต่พยายามทำให้ลูกน้องเกิดความพึงพอใจและมีความรู้สึกที่ดี จะพยายามเอาใจใส่ดูแลให้ความต้องการด้านส่วนตัวและด้านสังคมของลูกน้องบรรลุผล พยายามสร้างบรรยากาศเชิงบวกขึ้นในการทำงาน ด้วยวิธีตกลงรอมชอม อยู่กันแบบสบายๆ พยายามหลีกเลี่ยงการเกิดความขัดแย้ง และเต็มใจให้ความช่วยเหลือเอื้อประโยชน์กับลูกน้องอย่างเต็มที่

3) ผู้นำแบบย่ำแย่ หรือแบบ 1, 1 (Impoverished) เป็นผู้นำที่ไม่สนใจทั้งด้านงานและคน ชอบแสดงตัวว่าเป็นผู้นำแต่ไม่มีพฤติกรรมแสดงออกให้เห็นถึงการเป็นผู้นำ ขาดความรับผิดชอบ ละทิ้งงาน เลี่ยงปัญหา เลี่ยงการพบปะกับคน แสดงความไม่ยอมผูกพันหรือรับปากใดๆ ถอนตัวจากกิจกรรมต่างๆ อยู่แบบคนไร้อารมณ์ (บุคลิกแบบ 1, 1 นั้นปัจจุบันถือว่าขาดคุณสมบัติที่เรียกว่า ผู้นำ ตามนิยามคำว่า ภาวะผู้นำสมัยใหม่)

4) ผู้นำแบบพบกันครึ่งทาง หรือแบบ 5, 5 (Middle of the end) จะมีลักษณะประนีประนอม มีเป้าหมายของงานในระดับปานกลางไม่สูงนัก เช่นเดียวกับด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลก็อยู่ระดับปานกลาง เป็นผู้พยายามหาจุดสมดุลระหว่างผู้ปฏิบัติงานกับการทำให้งานสำเร็จเกินความพอดีทั้งสองด้าน แต่อยู่ในลักษณะที่ได้ทั้งสองด้านแค่พอประมาณเท่านั้น พฤติกรรมของผู้นำแบบ 5, 5 ก็คือ ชอบการประนีประนอม ไม่ชอบความขัดแย้ง

แก้ปัญหาแบบใช้ไม้นวม บางครั้งก็ยอมเสียคำพูดเพื่อให้งานคืบหน้าหรือแก้ข้อขัดแย้งได้ ข้อยุติในการแก้ปัญหาจึงมีลักษณะแบบเฉพาะกิจที่ไม่ถาวร

5) ผู้นำแบบทำงานเป็นทีม หรือแบบ 9, 9 (term management) จะมุ่งเน้นให้ความสำคัญทั้งงานและด้านคน โดยส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้ปฏิบัติงานเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการทำงานและการสร้างวิธีการทำงานแบบทีมขึ้นในองค์กร พยายามให้ความใส่ใจดูแลทุกข้อสงสัยตอบสนองต่อความต้องการของผู้ปฏิบัติงาน เพื่อก่อความรักความผูกพันต่องาน วลีที่บ่งชี้ลักษณะผู้นำแบบ 9, 9 ได้แก่ กระตุ้นการมีส่วนร่วม จัดลำดับความสำคัญ ชัดเจน เปิดใจ ใจกว้าง มีความโปร่งใส และสนุกกับการทำงาน ผู้นำแบบ 9, 9 นี้ถือว่าเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพสูงสุด บางทีเรียกผู้นำแบบนี้ว่า “high – high leader”

โดยสรุปแล้วแนวคิดการภาวะผู้นำข้างต้นจะเป็นการอธิบายถึงพฤติกรรมของผู้นำซึ่งประกอบด้วย 5 แบบด้วยกันคือ ผู้นำแบบเอาแต่ใจ ผู้นำแบบที่เอาแต่มนุษยสัมพันธ์ ผู้นำแบบย่ำแย่ ผู้นำแบบพบกันครึ่งทาง ผู้นำแบบทำงานเป็นทีม และผู้นำที่มีลักษณะผสมผสาน คือต้องการให้ผู้ปฏิบัติงานเชื่อตามและค่อนข้างเผด็จการ ทั้งนี้พฤติกรรมของผู้นำดังกล่าวย่อมส่งผลต่อการจัดการความรู้ขององค์กรนั้นๆ ด้วย

4. แนวความคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมองค์กร (Organizational Culture)

กรอบแนวคิดที่ใช้ศึกษาปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์กรที่จะมีต่อการจัดการความรู้ของหน่วยงาน ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับประเด็นต่างๆ ดังนี้: ความหมายของวัฒนธรรมองค์กร และแนวคิดและทฤษฎีวัฒนธรรมองค์กรของ ริชาร์ด แอล. ดาฟ⁷ (Richard L. Daft)

ทั้งนี้ ดาฟ ได้กล่าวว่าวัฒนธรรมองค์กร หมายถึง แบบแผนของพฤติกรรมของสมาชิกในองค์กร ที่สร้างขึ้นจากสมาชิกในองค์กร โดยมีการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ซึ่งยึดถือปฏิบัติกันมาจนเป็นธรรมเนียมปฏิบัติในองค์กรนั้นๆ

⁷Richard L. Daft. *Leadership theory and practice*. 1999.

นอกจากนี้ ริชาร์ด แอล. ดาฟ แบ่งประเภทของวัฒนธรรมองค์การเป็น 2 แบบ ได้แก่

1) วัฒนธรรมแข็ง ซึ่งปีเตอร์และวอเตอร์แมน (Peters & Waterman) ร่วมกันเขียนหนังสือชื่อ In Search of Excellence: Lessons from America's Best – Run Companies) หนังสือเล่มนี้ได้ศึกษาบริษัทระดับแนวหน้าของอเมริกา 62 บริษัท เพื่อหาสาเหตุที่ทำให้บริษัทเหล่านี้ประสบความสำเร็จจากการศึกษาพบว่า สาเหตุหนึ่งมาจากการที่บริษัทเหล่านี้มีวัฒนธรรมองค์การที่แข็งแกร่ง โดยวัฒนธรรมที่แข็งแกร่งทำให้นโยบาย โครงสร้างองค์การ หรือกฎระเบียบที่เป็นทางการลดความสำคัญลง สมาชิกขององค์การและผู้บริหารในบริษัทเหล่านี้ ส่วนใหญ่รู้ว่าตัวเองควรทำอะไรในสถานการณ์ต่างๆ เกือบทุกสถานการณ์ เพราะมีค่านิยมหลัก (วัฒนธรรมองค์การ) ชี้นำแนวทางให้องค์การ ดังนั้น จึงสามารถสรุปว่าวัฒนธรรมแข็งคือ วัฒนธรรมองค์การที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางจากสมาชิกขององค์การ เป็นวัฒนธรรมที่สมาชิกองค์การยึดถือค่านิยมหลักขององค์การอย่างเคร่งครัดและเป็นวัฒนธรรมที่มีลักษณะที่ชัดเจน องค์การที่มีวัฒนธรรมแข็ง จะมีประสิทธิผลต่อองค์การได้ต่อเมื่อวัฒนธรรมขององค์การมีความเหมาะสมกับระบบการผลิต สภาพแวดล้อม กลยุทธ์ที่องค์การนั้นใช้

ผู้วิจัยขอตั้งข้อสังเกตว่า วัฒนธรรมองค์การมิใช่คำตอบของความสำเร็จทางการบริหารงานทั้งหมดเพียงอย่างเดียว การบริหารงานให้องค์การประสบความสำเร็จนั้นมีปัจจัยหลายส่วนประกอบกัน แต่วัฒนธรรมองค์การเป็นเพียงปัจจัยหนึ่งที่เอื้อให้ผู้บริหารสามารถบริหารงานในองค์การให้ประสบความสำเร็จได้

2) วัฒนธรรมอ่อน หมายถึง องค์การที่มีสมาชิกขององค์การไม่ได้ยึดถือค่านิยมหลักขององค์การอย่างเคร่งครัดและอย่างกว้างขวาง และไม่สามารถแยกแยะได้ว่าอะไรสำคัญกว่าอะไรตัวอย่างองค์การที่มีวัฒนธรรมอ่อนได้แก่ องค์การที่มีอายุน้อยหรือองค์การที่มีการเข้าออกของสมาชิกตลอดเวลา ในองค์การประเภทนี้ สมาชิกขององค์การยังมิประสบการณ์ไม่เพียงพอที่จะมาสร้างความเข้าใจร่วมกันในเรื่องต่างๆ ขององค์การได้

โดยสรุปแล้วแนวคิดวัฒนธรรมองค์การของริชาร์ด แอล. ดาฟ แบ่งประเภทของวัฒนธรรมองค์การเป็น 2 แบบ คือ วัฒนธรรมแข็งคือวัฒนธรรมองค์การที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางจากสมาชิกองค์การ เป็นวัฒนธรรมที่สมาชิกองค์การยึดถือค่านิยมหลักขององค์การอย่างเคร่งครัดและเป็นวัฒนธรรมที่มีลักษณะที่ชัดเจน และวัฒนธรรมอ่อนคือองค์การที่มีสมาชิกขององค์การไม่ได้ยึดถือค่านิยมหลักขององค์การอย่างเคร่งครัดและอย่างกว้างขวาง และไม่สามารถแยกแยะได้ว่าอะไรสำคัญกว่าอะไร

5. แนวความคิดเกี่ยวกับปัจจัยทางด้านแรงจูงใจ (Motivation Factor)

แรงจูงใจ หมายถึง แรงกระตุ้นหรือสิ่งเร้าที่ทำให้มนุษย์ได้เพิ่มพูนความสามารถ ความพยายามหรือพลังที่ซ่อนเร้นอยู่ภายในให้เกิดการกระทำหรือทุ่มเทในงานที่ทำ เพื่อให้บรรลุความปรารถนาในการแก้ปัญหา หรือเพื่อให้เป็นไปตามเป้าหมายอันจะนำมาซึ่งความพอใจ ซึ่งในการพัฒนาการจัดการความรู้ของกรมอุทกหารเรือ แรงจูงใจเป็นปัจจัยสำคัญในกระตุ้นให้กำลังพลเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการความรู้

ในการศึกษาแรงจูงใจก็มีทฤษฎีที่สำคัญ คือ ทฤษฎีความต้องการตามลำดับขั้นของมาสโลว์ โดยแนวความคิดของมาสโลว์ได้เป็นที่นิยมแพร่หลายและนำมาใช้ในการเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน มาสโลว์⁸ ได้อธิบายถึงลำดับขั้นความต้องการของมนุษย์จากระดับต่ำไปสู่ระดับสูง (Hierarchy of Need) โดยแบ่งความต้องการของมนุษย์เป็น 5 ขั้น คือ

1. ความต้องการทางด้านร่างกาย (Physiological Needs) ซึ่งเป็นความต้องการขั้นเริ่มต้น เช่น ความต้องการอาหาร ความต้องการทางเพศ การนอน การออกกำลังกาย เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค ฯลฯ ซึ่งเป็นความต้องการพื้นฐานที่มีพลังเหนือความต้องการในขั้นอื่นๆ การตอบสนองและการถอดถอนความต้องการนี้จะมีผลเท่าๆ กัน ความต้องการนี้จะยุติเมื่อได้รับการตอบสนอง ซึ่งจะทำให้เกิดความพอใจ และถ้าเมื่อใดขาดอีกก็จะต้องการอีกหมุนเวียนไปเรื่อยๆ

⁸ Abraham H. Maslow. *Motivation and Personality*. 1987

2. ความต้องการความปลอดภัยและความมั่นคง (Security & Safety Needs) เมื่อความต้องการทางด้านร่างกายได้รับความพึงพอใจ ความต้องการขั้นใหม่ก็ปรากฏออกมาอีก นั่นคือ ความต้องการความปลอดภัยทางกายและทางใจ ความมั่นคง ความคงที่ การปกป้องคุ้มครอง ปราศจากความกลัว ความกังวล และความสับสนมีตนด้วย คนต้องการที่จะทำงานในที่ที่มีความมั่นคง มีความคุ้มครองที่ดีกว่า ต้องการเก็บเงินในที่ที่ปลอดภัย รวมทั้งการประกันชีวิต และทรัพย์สิน เป็นความต้องการซึ่งเกินไปจากความต้องการทางกาย

3. ความต้องการการยอมรับ (Belonging's and Love Needs) ถ้าคนได้รับความต้องการทางร่างกายและความมั่นคงปลอดภัยแล้ว ความต้องการความรัก ความพึงพอใจ การยอมรับก็ปรากฏขึ้นอีก ซึ่งหมายถึงการให้และการได้รับความรักความพอใจ คนจะมีความรู้สึกที่รุนแรงต่อการขาดเพื่อน คนต้องการมีความสัมพันธ์กับคนอื่น ๆ รวมทั้งคนในครอบครัวด้วย และต้องการที่จะประสบความสำเร็จ ต่อความต้องการความรัก ความพึงพอใจนี้ ความเหงา การถูกเนรเทศ การถูกต่อต้าน การไม่มีเพื่อน เป็นความปวดร้าวที่สำคัญยิ่ง

สิ่งสำคัญในเรื่องของความต้องการความรักความพึงพอใจนี้ เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความรักความพึงพอใจที่มีต่อคนรอบข้าง ทั้งการให้และการได้รับความรัก ความพึงพอใจซึ่งกันและกัน คนจะพึงพอใจถ้าทำงานอยู่ในสังคมที่ยอมรับมีความรัก ความพึงพอใจให้เขา และเขาก็เช่นกันที่ต้องการจะมอบความรักความพอใจให้กับเพื่อนร่วมงาน เขาก็จะทำงานด้วยความสุข ผลงานก็จะมากขึ้นด้วยเช่นกัน

4. ความต้องการการนับถือตน (Esteem Needs) ปกติคนจะประเมินตนเองไว้สูงเพื่อการยอมรับนับถือตนเอง หรือความเชื่อมั่นในตนเอง และการยอมรับนับถือจากผู้อื่น ความต้องการการนับถือตนนี้แยกได้เป็น 2 ประการ คือ

4.1 ความปรารถนาเพื่อให้เกิดความเข้มแข็ง ความสัมฤทธิ์ผล ความเหมาะสม ความเป็นผู้มีฝีมือ มีความสามารถ ความเชื่อมั่นในการเผชิญโลก และความเป็นอิสระเสรีภาพ

4.2 ความปรารถนาเพื่อชื่อเสียง ศักดิ์ศรี การยอมรับ และความเชื่อถือจากผู้อื่น ฐานะ บารมี เกียรติยศ ความมีอำนาจ ความสำคัญ ความมีคุณค่า การสรรเสริญ ชมเชย การเอาใจใส่จากผู้อื่น

ความพึงพอใจที่ได้จากความต้องการการนับถือตนเองจะทำให้เกิดความรู้สึกเชื่อมั่นตนเอง มีคุณค่า เข้มแข็ง มีความสามารถ มีประโยชน์ต่อโลกมนุษย์

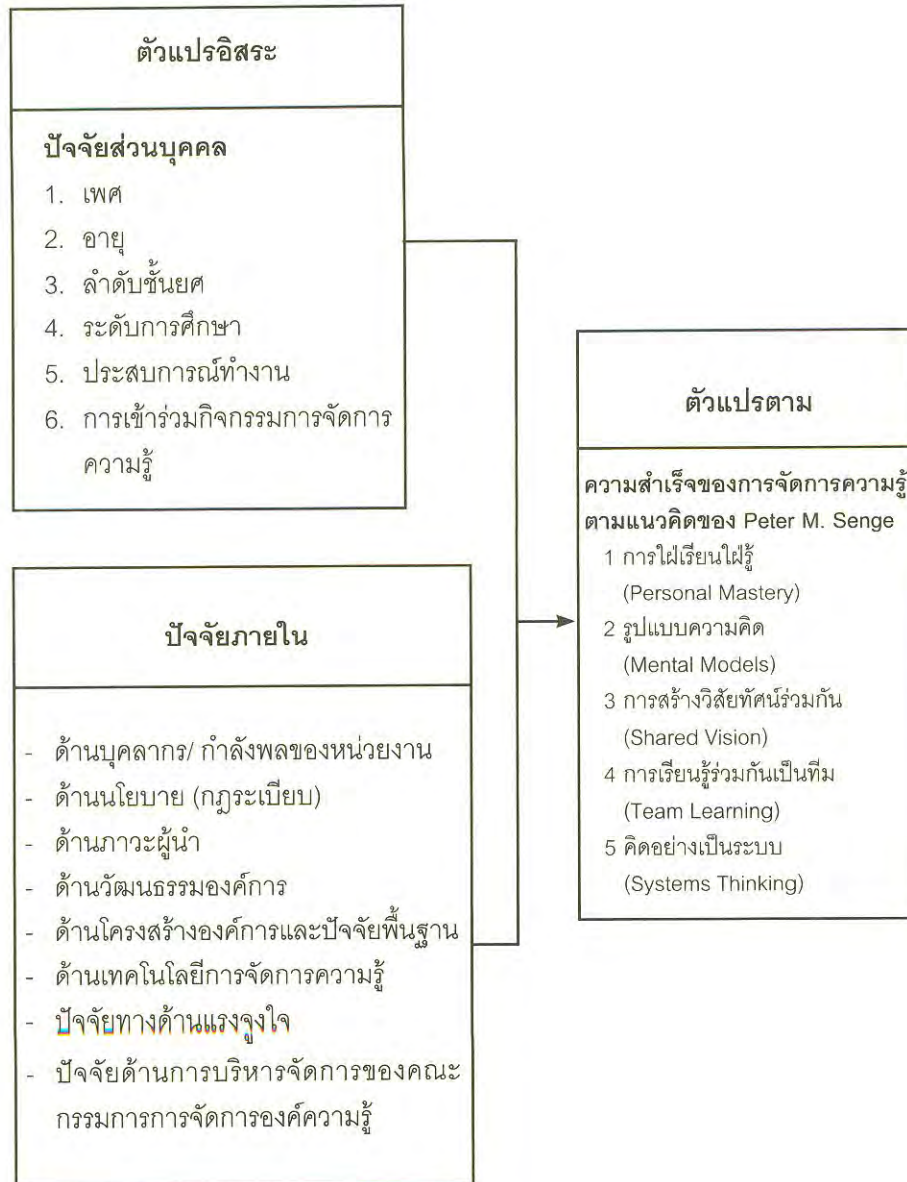
5. ความต้องการขั้นประจักษ์ตนเอง (Self – Actualization Needs) เพื่อความเป็นมนุษย์ที่แท้จริงต้องการค้นหาและพัฒนาการกระทำที่เหมาะสมกับตนให้ยิ่งๆ ขึ้นไป ถ้าคนสามารถพัฒนาไปสู่จุดสูงสุดของตนตามศักยภาพที่มีอยู่อย่างแท้จริงนั่นคือความสงบสุขแห่งตน สิ่งที่เขาสามารถเป็นได้เขาต้องเป็นและเป็นจริงๆ ตามธรรมชาติของเขา ต้องการเป็นตัวของตัวเองอย่างแท้จริง (Actualization Person) ซึ่งมาสโลว์ถือว่าเป็นคนที่สมบูรณ์ที่สุด

ความต้องการนี้มีรูปแบบที่แตกต่างกันออกไปในแต่ละคน ซึ่งแต่ละคนจะมีความแตกต่างกัน และสิ่งสำคัญคือ ความต้องการในระดับนี้จะปรากฏต่อเมื่อตนได้รับความพึงพอใจจากความต้องการทางร่างกาย ความปลอดภัย ความรัก ความพึงพอใจ การยอมรับ และความนับถือตนเองครบถ้วนแล้วจึงจะเกิดความต้องการขั้นประจักษ์ตนเอง โดยจะเป็นไปตามลำดับเริ่มจากความต้องการทางร่างกายขึ้นไปเรื่อยๆ

โดยสรุปแล้วแนวความคิดเกี่ยวกับปัจจัยทางด้านแรงจูงใจของมาสโลว์ได้แบ่งความต้องการของมนุษย์ออกเป็น 5 ขั้นด้วยกันคือความต้องการทางด้านร่างกาย ความต้องการความปลอดภัยและความมั่นคง ความต้องการการยอมรับ ความต้องการการนับถือตน ความต้องการขั้นประจักษ์ตนเอง

กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ได้พัฒนามาจากแนวคิดที่เกี่ยวข้องดังนี้คือ แนวคิดการจัดการความรู้ของ ดร.ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์ และของสถาบันส่งเสริมการจัดการความรู้เพื่อสังคม ในการศึกษาการจัดการความรู้ในภาพรวมของงานวิจัยชิ้นนี้ นอกจากนี้ยังมีแนวคิดด้านแรงจูงใจของมาสโลว์ และแนวคิดภาวะผู้นำ รวมถึงแนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมองค์การ เพื่อการอธิบายถึงปัจจัยภายในที่ส่งผลต่อการจัดการความรู้ โดยมีแนวคิดของปีเตอร์ เซงเก้ ในการอธิบายความสำเร็จของการจัดการความรู้ ซึ่งอธิบายตามกรอบการศึกษาวิจัยดังนี้

สมมติฐานการวิจัย มีทั้งหมด 9 ข้อ

1. ปัจจัยส่วนบุคคลเช่น เพศ อายุ ยศ การศึกษา ประสบการณ์ การเข้าร่วมกิจกรรมที่แตกต่างกัน มีการจัดการองค์ความรู้ในกรมอุทการเรือที่แตกต่างกัน
2. ปัจจัยด้านบุคลากร/ กำลังพลในหน่วยงานมีอิทธิพลต่อการจัดการความรู้ของกรมอุทการเรือ
3. ปัจจัยด้านกฎระเบียบและนโยบาย มีอิทธิพลต่อการจัดการองค์ความรู้ในกรมอุทการเรือ
4. ปัจจัยด้านภาวะผู้นำ มีอิทธิพลต่อการจัดการความรู้ในกรมอุทการเรือ
5. ปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์การมีอิทธิพลต่อการจัดการความรู้ในกรมอุทการเรือ
6. ปัจจัยด้านโครงสร้างองค์การและปัจจัยพื้นฐานมีอิทธิพลต่อการจัดการความรู้ในกรมอุทการเรือ
7. ปัจจัยด้านเทคโนโลยีการจัดการความรู้มีอิทธิพลต่อการจัดการความรู้ในกรมอุทการเรือ
8. ปัจจัยทางด้านแรงจูงใจ มีอิทธิพลต่อการจัดการความรู้ในกรมอุทการเรือ
9. ปัจจัยด้านการบริหารจัดการของคณะกรรมการจัดการองค์ความรู้มีอิทธิพลต่อการจัดการความรู้ในกรมอุทการเรือ

ขอบเขตการวิจัย จะแบ่งออกเป็น

ขอบเขตด้านเนื้อหาความรู้ที่เกี่ยวกับงานซ่อมและสร้างเรือของกรมอุทการเรือ

ขอบเขตด้านประชากรกรมอุทการเรือ โดยมีหน่วยขึ้นตรงทั้งหมด 7 หน่วย ได้แก่:

1. กองบัญชาการ กรมอุทการเรือ (อร.)	4. อุทการเรือธนบุรี (อรบ.อร.)
2. กรมแผนการช่าง (กผช.อร.)	5. ศูนย์พัสดุช่าง (ศพต.อร.)
3. กรมพัฒนาการช่าง (กพช.อร.)	

ขอบเขตด้านระยะเวลา การศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้กระทำโดยการแจกแบบสอบถาม ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ครั้ง โดยครั้งแรกทำการแจกแบบสอบถาม 30 ชุด และจากนั้นครั้งที่สองแจกแบบสอบถามจริงประมาณสัปดาห์ที่ 2-3 ของเดือนมกราคม 2554 โดยให้เวลาผู้ตอบ 2 สัปดาห์ ซึ่งระยะรวมทั้งหมดในการทำการศึกษา ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการองค์ความรู้ในองค์การ (Knowledge Management) กรณีศึกษา กรมอุทกหารเรือ พื้นที่กรุงเทพมหานคร เป็นเวลา 4 เดือน

ระเบียบวิธีที่ใช้ในการศึกษา

การศึกษารองปัจจัยใดที่ส่งผลต่อการจัดการองค์ความรู้ในองค์การ Knowledge Management กรณีศึกษากรมอุทกหารเรือ ซึ่งอาศัยความรู้พื้นฐานจากทฤษฎี โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งเป็นวิธีค้นหาข้อเท็จจริง โดยเน้นที่ข้อมูลเชิงตัวเลข การวิจัยเชิงปริมาณจะมีการทำแบบสอบถาม และใช้วิธีการทางสถิติช่วยวิเคราะห์และประมวลข้อสรุป เพื่อให้เกิดความคลาดเคลื่อน (Error) น้อยที่สุด โดยเริ่มจากการศึกษา ค้นคว้า ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการจัดการความรู้ในหน่วยงาน กำหนดกลุ่มตัวอย่าง ออกแบบและสร้างแบบสอบถาม จากการทบทวนเอกสาร โดยใช้มาตรประเมินค่าของ Likert Scale 5 ระดับ และทำการทดสอบคุณภาพของเครื่องมือ มีการตรวจสอบความถูกต้องเที่ยงตรงในด้านเนื้อหา (Content Validity) โดยให้อาจารย์ที่ปรึกษา ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสมของภาษาที่ใช้ ส่วนการทดสอบเพื่อหาค่าความน่าเชื่อถือ (Reliability) ≥ 0.7 ของเครื่องมือโดยนำไปทดลองใช้ (Try-Out) กับกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง (Pre-Test) จำนวน 30 ชุด แล้วนำไปทดสอบหาค่าความเชื่อมั่น โดยวิธีการทางสถิติสัมประสิทธิ์อัลฟา (Cronbach Alpha) = .9402 ซึ่งเป็นค่าที่ยอมรับได้ จากนั้นจึงนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจริงต่อไป การเก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม ทำโดยการแบ่งบุคลากร(กำลังพล) ออกเป็น 3 ลำดับชั้นยศได้แก่ 1.นายทหารชั้นสัญญาบัตร 2.นายทหารชั้นประทวน และ 3.พนักงานราชการ โดยจะแจกแบบสอบถามจำนวน 200 ชุด ไปตามกรม กองต่างๆ ภายในของกรมอุทกหาร

เรือในพื้นที่กรุงเทพมหานคร เพื่อเป็นตัวแทนในการกรอกแบบสอบถาม และหลังจากได้ข้อมูลก็จะนำมาวิเคราะห์ข้อมูลที่เก็บมา โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาค่าสถิติต่างๆที่ต้องการ โดยสถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ การใช้สถิติเชิงพรรณนา เช่น ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสถิติ T-test, F-test และ LSD เพื่อทดสอบความแตกต่างระหว่างสองตัวแปร ในการตอบสมมติฐานข้อที่ 1 และใช้การวิเคราะห์ Multiple Regression เพื่อศึกษาปัจจัยด้านบุคลากร นโยบาย (กฎระเบียบ) ภาวะผู้นำ วัฒนธรรมองค์กร โครงสร้างองค์การ เทคโนโลยี แรงจูงใจ และการบริหารจัดการของคณะกรรมการ (KM) มีอิทธิพลต่อการจัดการความรู้ในการตอบสมมติฐานข้อที่ 2-9 โดยดูจากค่า Beta หมายถึง ค่าที่ปรับให้ตัวแปรแต่ละตัวอยู่ในมาตรฐานการวัดเดียวกัน ตัวอย่างเช่น การเปลี่ยนแปลงด้านคณะกรรมการจัดการความรู้ 1 หน่วยจะทำให้การจัดการความรู้เปลี่ยนแปลงดีขึ้น .339

ข้อค้นพบจากการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม

พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 167 คน คิดเป็นร้อยละ 83.5 ซึ่งส่วนใหญ่เป็นนายทหารชั้นสัญญาบัตร จำนวน 97 คน คิดเป็นร้อยละ 48.5 โดยมีช่วงอายุระหว่าง 41-50 ปี คิดเป็นร้อยละ 49.5 ส่วนใหญ่ระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 107 คน คิดเป็นร้อยละ 53.5 ประสพการณ์ทำให้อยู่ระหว่าง 16-25 ปี จำนวน 54 คน คิดเป็นร้อยละ 27.0 และส่วนใหญ่เป็นผู้ที่เคยเข้าร่วมกิจกรรมการจัดการความรู้ จำนวน 137 คน คิดเป็นร้อยละ 68.5 โดยกิจกรรมส่วนใหญ่เป็นการฝึกอบรม ประชุม และสัมมนา

ปัจจัยส่วนบุคคล	T – test	F – test	Sig.	ผล	ปฏิเสธ สมมติฐาน	ยอมรับ สมมติฐาน
เพศ	.044	-	.965	ไม่แตกต่าง	✓	-
ลำดับชั้นยศ	-	1.248	.294	ไม่แตกต่าง	✓	-
อายุ	-	1.490	.228	ไม่แตกต่าง	✓	-
ระดับการศึกษา	-	.801	.495	ไม่แตกต่าง	✓	-
ประสบการณ์ทำงาน	-	1.345	.261	ไม่แตกต่าง	✓	-
การเข้าร่วมกิจกรรม KM	.667	-	.505	ไม่แตกต่าง	✓	-

จากการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติของปัจจัยส่วนบุคคล พบว่าปฏิเสธสมมติฐานข้อที่ 1 คือ จากการทดสอบสมมติฐานด้วยค่า T-test และ F-test ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลด้าน เพศ ลำดับชั้นยศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์งาน และการเข้าร่วมกิจกรรม KM ที่แตกต่างกัน ทำให้การพัฒนากิจการความรู้ ในกรมอุทการเรือ ในเขตที่พื้นที่กรุงเทพมหานคร ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางสรุปผลการทดสอบสมมติฐาน เกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการจัดการความรู้ของกรมอุทกหารเรือ

ปัจจัยภายใน (กรมอุทกหารเรือ)	B	Std. Error	Beta	t	Sig.	ปฏิเสธสมมติฐาน	ยอมรับสมมติฐาน
ด้านบุคลากร / กำลังพล	-3.635E-02	.062	-.029	-.586	.559	✓	-
ด้านนโยบาย (กฎระเบียบ)	9.092E-02	.060	.097	1.519	.130	✓	-
ด้านภาวะผู้นำ	-3.170E-02	.061	-.036	-.522	.602	✓	-
ด้านวัฒนธรรมองค์การ	.321	.062	.306	5.217	.000*	-	✓
ด้านโครงสร้างองค์การและปัจจัยพื้นฐาน	.199	.079	.180	2.500	.013*	-	✓
ด้านเทคโนโลยีการจัดการความรู้	-1.040E-02	.051	-.013	-.205	.838	✓	-
ด้านแรงจูงใจ	.103	.053	.125	1.952	.052	✓	-
ด้านการบริหารจัดการของคณะกรรมการ KM	.348	.063	.339	5.497	.000*	-	✓

R = 0.756, R Square = 0.572, Adjusted R Square = 0.554

Std. Error of the Estimate = 0.3739, F = 31.916, Sig = 0.000

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยพหุคูณ Multiple Regression ของตัวแปรที่เกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการความรู้ และเพื่อทดสอบสมมติฐานข้อ 2 ถึงข้อ 9

โดยดูจากสองตารางนี้จะเห็นได้ว่า มีปัจจัยที่ไม่ส่งผลต่อการจัดการความรู้ ของกรมอุทกหารเรือ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 คือปฏิเสธสมมติฐาน อยู่ 5 ปัจจัยได้แก่ ปัจจัยด้านบุคลากรในหน่วยงาน ด้านกฎระเบียบ ด้านภาวะผู้นำ ด้านเทคโนโลยี ด้านแรงจูงใจ ส่วนปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการความรู้ ได้แก่ ปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์การ ด้านโครงสร้างองค์การและปัจจัยพื้นฐาน และด้านการบริหารจัดการของคณะกรรมการ KM และหากจะพิจารณาถึงความมีอิทธิพล จากมากไปหาน้อย ระหว่าง 3 ตัวแปรนี้ จะสามารถทำได้โดยการดูที่ค่า Beta คือ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการความรู้มากที่สุดคือ ด้านคณะกรรมการฯ (Beta = .339) (ในทิศทางบวก) รองลงมาคือ ด้านวัฒนธรรมองค์การ (Beta = .306) และด้านโครงสร้างองค์การและปัจจัย

พื้นฐาน (Beta = .180) ตามลำดับ หมายความว่า การเปลี่ยนแปลงด้านคณะกรรมการฯ 1 หน่วยจะทำให้การจัดการความรู้เปลี่ยนแปลงดีขึ้น .339 (ค่า Beta เป็นค่าที่ถูกปรับให้อยู่ในมาตรฐานเดียวกัน)

ปัญหาและอุปสรรคของการจัดการความรู้

โดยจะดูจากค่าเฉลี่ย และระดับความเห็นของปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการความรู้ โดยเริ่มจากปัจจัยด้านคณะกรรมการจัดการความรู้ จากผู้ตอบแบบสอบถามพบว่า แผนการดำเนินงานจัดการความรู้ไม่ดีเท่าที่ควร ค่าเฉลี่ย 2.94 ระดับความเห็นปานกลาง และเรื่องการจัดประชุมสัมมนาหรือเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในระดับต่างๆ สำหรับการแลกเปลี่ยนความรู้และเสนอผลงานรวมถึงนวัตกรรมใหม่ๆ ยังไม่ดีพอ ค่าเฉลี่ย 3.38 ระดับความเห็นปานกลาง และด้านวัฒนธรรม ไม่ยอมรับความคิดเห็นใหม่ๆ ติดกับกรอบความคิดเดิมๆ ผู้ได้บังคับบัญชาไม่ค่อยจะกล้าเปิดใจแสดงความคิดเห็นของตน และบรรยากาศของการทำงานเปิดเผยและไว้วางใจซึ่งกันและกัน ค่าเฉลี่ย 3.39 ระดับความเห็นปานกลาง และในส่วนของปัญหาด้านปัจจัยโครงสร้างพื้นฐาน สายการบังคับบัญชาที่ยาวและซับซ้อนทำให้การจัดการองค์ความรู้เป็นไปด้วยความยากลำบาก ค่าเฉลี่ย 3.28 ระดับความเห็นปานกลาง กฎระเบียบเยอะทำให้การจัดการองค์ความรู้เป็นไปด้วยความยากลำบาก ขาดความคล่องตัว ค่าเฉลี่ย 3.34 ระดับความเห็นปานกลาง และหน่วยงานที่เป็นศูนย์กลางในการรวบรวม กลั่นกรอง จัดเก็บ และเผยแพร่ความรู้และนวัตกรรม ไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ ค่าเฉลี่ย 3.38 ระดับความเห็นปานกลาง

ข้อเสนอแนะ

ด้านการบริหารจัดการของคณะกรรมการจัดการองค์ความรู้ (KM) [Beta .339]

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

คณะกรรมการ KM ควรที่จะเน้นพัฒนาองค์ความรู้หลักๆ ที่สำคัญก่อน แล้วจัดตั้งชุมชนนักปฏิบัติที่ดีขึ้นเป็นตัวอย่าง เพื่อให้หน่วยงานอื่นทำตาม

ควรมีการจัดประชุมสัมมนา เปิดเวทีแลกเปลี่ยนความรู้ในระดับต่างๆ มีการเสนอผลงาน และนวัตกรรมใหม่ๆ รวมถึงมีการติดตาม ประเมินผลกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

ควรพัฒนากิจกรรมให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับกิจวัตรและวิถีปฏิบัติในการทำงานของกำลังพลทำให้กำลังพลไม่รู้สึกรู้สว่าเป็นการเพิ่มภาระงานที่มีอยู่ ให้คณะกรรมการจัดการความรู้ปรับปรุงฐานข้อมูลของหน่วยงานให้ทันสมัยอยู่เสมอ

ข้อเสนอแนะด้านวัฒนธรรมองค์กร [Beta .306]

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ผู้บังคับบัญชาทุกระดับควรให้ความสำคัญ และมีการยกย่องชมเชย หรือให้รางวัลกับผู้ที่เกี่ยวข้อง และอุทิศตนในการทำกิจกรรม KM ของแต่ละหน่วย

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

ควรหาวิธีปลูกจิตสำนึกให้กำลังพลเกิดจิตอาสาในการเห็นความสำคัญของการถ่ายทอดความรู้ให้เป็นมรดกทางองค์ความรู้ให้แก่หน่วยงาน และกำลังพลรุ่นต่อไป และเกิดความสนใจในการถ่ายทอดความรู้ ไม่ใช่ทำไปเป็นลักษณะที่ถูกบังคับหรือเห็นว่าเป็นการเพิ่มภาระงาน

ด้านโครงสร้างองค์การและปัจจัยพื้นฐาน [Beta .180]

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ผู้บังคับบัญชาทุกระดับควรให้ความสำคัญต่อการจัดกิจกรรม KM ของหน่วยงาน โดยการส่งเสริมให้ผู้ใต้บังคับบัญชาได้มีความรู้ ความเข้าใจ และเห็นถึงประโยชน์ของการดำเนินกิจกรรม KM รวมถึงให้การสนับสนุนด้านงบประมาณอย่างเพียงพอ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

ควรจัดตั้งศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศที่เก็บรวบรวมข้อมูล กลั่นกรอง

และเผยแพร่องค์ความรู้นวัตกรรมใหม่ๆ สามารถให้คำปรึกษาในเรื่อง KM อย่างถูกต้อง เพื่อให้กำลังพลทุกส่วนเข้าถึงแหล่งความรู้ได้ง่าย

ควรเปิดโอกาสให้กำลังพลเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ สร้างบรรยากาศของการเปิดเผยและไว้วางใจซึ่งกันและกันในหน่วยงาน มีการจัดตั้งทีมหรือกลุ่มงาน ในชุมชนนักปฏิบัติ เพื่อให้เกิดการพัฒนาแลกเปลี่ยนความรู้

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรการศึกษาถึงบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการจัดการความรู้ ในเชิง การพัฒนาระบบการจัดการความรู้ของหน่วยขึ้นตรงต่างๆ ของกรมอุทกหารเรือ โดยเพิ่มในส่วนของการศึกษาเชิงคุณภาพมากขึ้นทำให้ได้ผลการศึกษาที่ ชัดเจนและครอบคลุมยิ่งขึ้น

บทสรุป

จากการศึกษาครั้งนี้พบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการความรู้ของกรมอุ ทกหารเรือ ประกอบไปด้วยปัจจัยด้านการบริหารจัดการของคณะกรรมการ จัดการความรู้ ปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์การ และปัจจัยด้านโครงสร้างองค์การ และปัจจัยพื้นฐาน ทั้งนี้ปัญหา และอุปสรรคของการจัดการความรู้ พบว่า แผนการดำเนินงานจัดการความรู้ไม่ดีเท่าที่ควร และเรื่องการจัดประชุมสัมมนา แลกเปลี่ยนความรู้อย่างไม่ดีพอ และด้านวัฒนธรรม ไม่ยอมรับความคิดใหม่ๆ ติด กับกรอบความคิดเดิมๆ ผู้ใต้บังคับบัญชาไม่ค่อยจะกล้าเปิดใจแสดงความคิด เห็นของตน ปัญหาด้านโครงสร้าง สายการบังคับบัญชาที่ยาวและกฎระเบียบ เยอะทำให้การจัดการองค์ความรู้เป็นไปด้วยความยากลำบาก ขาดความคล่อง ตัว และหน่วยงานที่เป็นศูนย์กลางในการรวบรวม กลั่นกรอง จัดเก็บ และ เผยแพร่ความรู้และนวัตกรรม ไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ

บรรณานุกรม

- ปัทมรส มาลากุล ณ อยุธยา. *แนวคิดเรื่ององค์การที่เรียนรู้*. เอกสารประกอบคำบรรยาย ภาควิชารัฐประศาสนศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2547.
- ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์. *องค์การแห่งการเรียนรู้*. กรุงเทพมหานคร: แชนโฟร์ พรินติ้ง. 2548.
- วิจารณ์ พานิช. *การจัดการความรู้ฉบับนักปฏิบัติ*. กรุงเทพมหานคร: ตาตาพับลิเคชั่น จำกัด. 2548
- วิจารณ์ พานิช. *KM วันละคำ จากนักปฏิบัติ KM สู่นักปฏิบัติ KM*. กรุงเทพมหานคร: ตาตาพับลิเคชั่น จำกัด. 2549.
- สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ สำนักเลขานุการคณะกรรมการรางวัลคุณภาพแห่งชาติ. *กรณีศึกษา Best Practices TQA Winner 2003 Thai Paper Company Limited*. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์พรินติ้ง เซ็นเตอร์ จำกัด, 2548
- Blake, Robert R., and Jane S. Mouton. *The New Management Grid*. Houston: Gulf Publishing, Co., 1978.
- Davenport, T.H., & Prusak, L. *Working Knowledge : how organizations manage what they know*. Boston: Harvard Business School Press. 1998.
- Daft, R. L. *Leadership theory and practice*. Orlando, FL: The Dryden Pree. 1999.
- E-Newsletton. *โมเดลปลาหัว*. เว็บไซต์. [http://www.opdc.go.th/thai/E-Newsletter/November 48/KM.htm](http://www.opdc.go.th/thai/E-Newsletter/November%2048/KM.htm). 18 พฤศจิกายน 2553.
- Maslow, Abraham H. *Motivation and Personality*. New York: D. Van Nostrand Company. 1987.
- Senge, P.M. *The Fifth Discipline: The Art and Practice of the Learning Organization*. London: Century press. 1990.

ปัจจัยที่มีส่วนเกี่ยวข้องต่อการตัดสินใจลง คะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ของประชาชนในจังหวัดชลบุรี

Factors Relating to Chon Buri Constituents' Voting Decision for Members of Parliament

เอกวิทย์ มณีธร^{*}

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีส่วนเกี่ยวข้องต่อการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของประชาชนในจังหวัดชลบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับของปัจจัยที่มีส่วนเกี่ยวข้องต่อการตัดสินใจเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของประชาชนในจังหวัดชลบุรีแบบแบ่งเขตเลือกตั้งที่มีขึ้นเมื่อวันที่ 3 กรกฎาคม พ.ศ. 2554 และเพื่อศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างของปัจจัยที่มีส่วนเกี่ยวข้องต่อการตัดสินใจเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของประชาชนในจังหวัดชลบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลซึ่งได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน อาชีพ สถานภาพสมรส **ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ และลักษณะของพฤติกรรมของการมีส่วนร่วมทางการเมือง**เกี่ยวกับการเลือกตั้งซึ่งได้แก่ ความบ่อยครั้งในการเลือกตั้ง มูลเหตุจูงใจของการไปเลือกตั้ง ลักษณะของการมีส่วนร่วมทางการเมือง การติดตาม

^{*} ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ว่าที่เรือตรี ดร. เอกวิทย์ มณีธร หัวหน้าภาควิชารัฐศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเลือกตั้ง เป็นต้น และสำหรับประชากรในการศึกษาครั้งนี้คือประชาชนในเขตเลือกตั้งทั้ง 8 เขตตามบัญชีรายชื่อของคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดชลบุรีจำนวน 972,344 คน โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างตามตารางของทาโร ยามาเน่ ได้จำนวน 400 คน ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีส่วนเกี่ยวข้องต่อการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของประชาชนในจังหวัดชลบุรีโดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.53$) ซึ่งเมื่อพิจารณารายด้านแล้วพบว่า ด้านคุณสมบัติของผู้สมัคร ประชาชนให้ความสำคัญมากที่สุด ($\bar{X} = 3.84$) รองลงมาคือ ด้านพรรคการเมือง ($\bar{X} = 3.70$) ด้านวิธีการในการหาเสียง ($\bar{X} = 3.43$) และด้านหัวคะแนนและบริบทอื่นๆ ($\bar{X} = 3.15$) ตามลำดับ โดยมีรายละเอียดดังนี้ คือ ด้านคุณสมบัติของผู้สมัคร เมื่อพิจารณารายข้อแล้วพบว่า การให้ความช่วยเหลือหรือบริการประชาชนและสังคมในช่วงเวลาที่ผ่านมาของผู้สมัคร ประชาชนให้ความสำคัญมากที่สุด ($\bar{X} = 4.06$) ด้านพรรคการเมือง เมื่อพิจารณารายข้อแล้วพบว่า ชื่อเสียง ความรู้ ความสามารถของหัวหน้าพรรค ประชาชนให้ความสำคัญมากที่สุด ($\bar{X} = 3.92$) ด้านวิธีการในการหาเสียงของผู้สมัคร เมื่อพิจารณารายข้อแล้วพบว่า การหาเสียงโดยเข้าถึงตัวประชาชน ประชาชนให้ความสำคัญมากที่สุด ($\bar{X} = 3.71$) และด้านหัวคะแนนและบริบทอื่นๆ เมื่อพิจารณารายข้อแล้วพบว่า การนำเสนอตนเองที่โดดเด่น ดึงดูดความสนใจของผู้สมัคร ประชาชนให้ความสำคัญมากที่สุด ($\bar{X} = 3.53$) ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่าปัจจัยอันได้แก่ เพศ อาชีพ มูลเหตุจูงใจของการไปเลือกตั้ง และการติดตามข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเลือกตั้งต่างกันมีส่วนเกี่ยวข้องต่อการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของประชาชนในจังหวัดชลบุรีแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นการยอมรับสมมติฐาน

Abstract

The purposes of this research were to study the factors which were related to constituents' voting decision for members of parliament in Chon Buri Province in the election that took place on July 3, 2011 and to compare the differences of factors related to constituents' voting decision for members of parliament in Chon Buri according to personal factors and characteristics of behaviors relating to the election for example, sex, age, education level, monthly income, occupation, marital status, length of time in the area, frequency of voting, motivation for voting, characteristics of participation in politics, and political news exposure. The population of this study was the listed 972,344 eligible voters of Chonburi Electorate Area 8. The sample of 400 people was drawn by using Taro Yamane's table. The research results show that there were many factors relating to a decision to vote. When each factor was mulled over ($\bar{X} = 3.53$), it was found that the related factor was the qualifications of candidates ($\bar{X} = 3.84$), the affiliated party ($\bar{X} = 3.70$), the campaigning approaches ($\bar{X} = 3.43$), and the canvassers, respectively ($\bar{X} = 3.15$). In the candidate factor, most voters considered the assistance and services provided for them by the candidates the period prior to the election ($\bar{X} = 4.06$), in the affiliated party, most voters considered the reputation, knowledge, and ability of the leader ($\bar{X} = 3.92$), in the campaigning approaches, most voters considered the door-knocking campaigning ($\bar{X} = 3.71$), in the canvassers and other contexts, most voters considered the outstanding self-presentation ($\bar{X} = 3.53$). The hypothesis testing found that factors such as sex, occupation, motivation in voting, and political news exposure related

differently to constituents' voting decision for members of parliament in Chon Buri at the significant level of .05, which meant that they hypothesis was accepted.

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เป็นที่ยอมรับกันมานานแล้วว่าอริสโตเติล (Aristotle) นักปรัชญาชาวกรีกโบราณผู้ถูกยกย่องให้เป็นบิดาของสาขาวิชารัฐศาสตร์ ได้กล่าวไว้ว่า “มนุษย์เป็นสัตว์สังคม (Social Animal)”¹ นั้นหมายความว่ามนุษย์จะมีชีวิตรวมกันเป็นหมู่เหล่ามีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์ต่อกันและต่อสังคมเสมอ นอกจากนี้แล้วจะเห็นว่าโดยธรรมชาตินั้น มนุษย์เป็นสัตว์การเมือง (Political Animal) อีกด้วย กล่าวคือการเมืองเกี่ยวพันกับมนุษย์มาตั้งแต่โบราณกาล เพราะการเมืองเกิดขึ้นจากความจำเป็นของชีวิตสังคมมนุษย์ ซึ่งโดยแท้จริงแล้วมนุษย์เป็นสัตว์ที่ต้องการให้มีการเมืองการปกครอง โดยมีองค์การทางการเมืองที่เรียกว่ารัฐได้ก่อรูปขึ้นมาเพื่อทำหน้าที่ในการจัดระเบียบทางการเมืองการปกครองให้กับสังคมของมนุษย์²

จากคำกล่าวที่เราจะได้ยินว่า “ถ้าท่านไม่ยุ่งกับการเมือง การเมืองก็ยุ่งกับท่านอยู่ดี” คำพูดนี้แสดงให้เห็นว่าการเมืองสอดแทรกอยู่ในชีวิตประจำวันหรือวิถีชีวิตของคนเราอยู่ตลอดเวลา³ ซึ่งสอดคล้องกับที่ สิทธิพันธ์ พุทธหนู⁴ ได้แสดงความคิดเห็นว่า คนหรือมนุษย์จำเป็นที่จะต้องเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการเมือง เพราะคนในรัฐต้องเกี่ยวข้องกับส่วนนำออก (out put) ของระบบการเมืองไม่ว่าจะในรูปแบบของนโยบาย กฎหมาย หรือการให้บริการของรัฐอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ ผลกระทบดังกล่าวนี้อาจมีทั้งผู้ที่ได้รับผลบวกและผลลบ จากจุดนี้จึงเป็น

¹ ดำรง ฐานดี. “ปรัชญาว่าด้วยการศึกษากับมนุษย์”. สังคมวิทยาและมานุษยวิทยาเบื้องต้น. 2547

² เซานันวัศ เสนพงศ์. การเมืองไทยยุคปัจจุบัน ปัญหาการพัฒนาพรรคการเมืองในประเทศไทย. 2548.

³ สุพจน์ บุญวิเศษ. หลักรัฐศาสตร์. 2548.

⁴ สิทธิพันธ์ พุทธหนู. สังคมวิทยาการเมืองกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม. 2549.

สาเหตุสำคัญประการหนึ่งอันจะนำคนในรัฐที่เราเรียกว่าประชาชนไปสู่การ “ยุ่งเกี่ยวกับการเมือง และจากการที่ประชาชนเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการเมืองในที่นี้ ก็คือ “การมีส่วนร่วมทางการเมืองนั่นเอง”

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน เป็นทั้งเป้าหมายและกระบวนการทางการเมือง กล่าวคือ การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นเป้าหมายสำคัญของการพัฒนาระบบการเมืองให้เป็นประชาธิปไตย เพราะการมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นดัชนีชี้วัดที่สำคัญประการหนึ่งของระบอบประชาธิปไตย สังคมใดจะมีระดับความเป็นประชาธิปไตยสูงหรือต่ำพิจารณาได้จากระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน สังคมที่ประชาชนมีระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงย่อมมีระดับความเป็นประชาธิปไตยสูง ในทางตรงกันข้ามถ้าสังคมใดมีระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองต่ำแสดงว่าสังคมนั้นมีระดับความเป็นประชาธิปไตยต่ำ โดยนัยนี้ นักวิชาการทางรัฐศาสตร์บางกลุ่มจึงถือว่าการพัฒนาทางการเมืองเป็นการทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมือง ความสำเร็จของการพัฒนาทางการเมืองจึงขึ้นกับระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเป็นสำคัญ ดังนั้น การมีส่วนร่วมทางการเมืองจึงเป็นเป้าหมายของการพัฒนาการเมืองโดยตรง โดยเฉพาะการพัฒนาทางการเมืองให้เป็นประชาธิปไตย⁵ การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนตามระบอบประชาธิปไตยนั้นสามารถทำได้หลายรูปแบบรวมถึงการเลือกตั้งซึ่งส่วนใหญ่แล้วมักกล่าวถึงแนวทางไว้ในรัฐธรรมนูญของแต่ละประเทศ⁶

สำหรับประเทศไทยนั้นนับตั้งแต่วันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475 เป็นต้นมา มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ มาเป็นระบอบประชาธิปไตยแบบรัฐสภา อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ⁷ และมีการแบ่งแยกอำนาจ

⁵ สมบัติ อารังธัญวงศ์. การเมือง: แนวคิดและการพัฒนา. 2541.

⁶ ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์. มนุษย์กับการเมือง. 2548.

⁷ ศรชัย ทำวมิตร. ระบบรัฐสภาไทย. 2549.

อธิปไตยตามรัฐธรรมนูญออกเป็น 3 ด้านคืออำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร และอำนาจตุลาการ ซึ่งค่านิยมของการปกครองในระบบประชาธิปไตยแบบรัฐสภานั้น ประชาชนจะต้องเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง โดยการเลือกผู้แทนราษฎรที่ตนไว้วางใจไปปฏิบัติหน้าที่ในฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหาร⁸ การเลือกตั้งจึงเป็นจุดเริ่มต้นของกระบวนการประชาธิปไตย ซึ่งจะนำไปสู่กระบวนการประชาธิปไตยอื่นๆ ไม่ว่าจะเป็นการเลือกรัฐบาลหรือฝ่ายบริหาร การออกกฎหมายหรือนิติบัญญัติเพื่อให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ ฯลฯ การเลือกตั้งเป็นวิธีการหนึ่งที่ทำให้คนส่วนใหญ่ของประเทศ ได้มีส่วนร่วมในการปกครองประเทศ เนื่องจากเราไม่สามารถให้ประชาชนทุกคนมีส่วนร่วมในการปกครองประเทศได้ จึงคิดค้นวิธีการขึ้นมาเรียกว่าการเลือกตั้งนั่นเอง การเลือกตั้งเป็นสิ่งสำคัญในระบบประชาธิปไตยต้องมีอย่างสม่ำเสมอ เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนเลือกผู้ปกครองที่ตนเห็นว่าดีและเหมาะสมเข้าไปทำหน้าที่แทนตน ซึ่งเป็นเรื่องประชาธิปไตยโดยผู้แทน ขณะเดียวกันเป็นการยอมรับในตัวผู้แทนราษฎรที่เลือกไป พร้อมกับมอบอำนาจให้ไปปกครองประเทศ ราษฎรจึงเป็นผู้สนับสนุนที่สำคัญของนักการเมืองที่ไปทำหน้าที่แทนประชาชน ในทางกลับกัน ผู้แทนที่ราษฎรเลือกเข้าไปทำหน้าที่จะต้องระลึกรู้เสมอว่า ต้องทำหน้าที่อย่างซื่อสัตย์และมีประสิทธิภาพ มิฉะนั้นประชาชนจะไม่สนับสนุนให้โอกาสกลับเข้ามาทำหน้าที่อีก⁹ ซึ่งในประเด็นนี้เป็นไปตามแนวคิด “สัญญาประชาคม” (Social Contract) ที่ จัง จาคส์ รูสโซ (Jean-Jacques Rousseau) นักปรัชญาชื่อดังได้รับการยกย่องว่าเป็นบิดาแห่งระบอบประชาธิปไตยสมัยใหม่ได้นำเสนอไว้¹⁰

⁸ ปิยะนุช เงินคล้าย. การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน: ศึกษาเปรียบเทียบประชาชนในเขตเมืองกับประชาชนในเขตชนบท. 2540.

⁹ อัสภาวศ์ ปาณิกบุตร. “พรรคการเมือง”. การเมืองการปกครองไทยตามรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน. 2545.

¹⁰ สมบัติ จันทรวงศ์. “สัญญาประชาคมของรูสโซ”. ปรัชญาการเมืองสมัยใหม่. 2521.

จากข้างต้นจะเห็นได้ว่าการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นสิทธิและหน้าที่ของคนไทย ที่จะต้องไปเลือกตั้งเพื่อให้ได้มาซึ่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งในระบบแบ่งเขตเลือกตั้งและระบบบัญชีรายชื่อ เพื่อเป็นตัวแทนของปวงชนชาวไทยที่ดี มีคุณภาพ¹¹ หลังจากที่พระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2554 มีผลบังคับใช้ ตั้งแต่วันที่ 10 พฤษภาคม พ.ศ. 2554 แล้วนั้น ได้มีการกำหนดให้การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) ซึ่งเป็นการเลือกตั้งทั่วไปมีขึ้นในวันที่ 3 กรกฎาคม ปีเดียวกัน การเลือกตั้ง ส.ส. ในครั้งนี้อยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 1) พ.ศ. 2554 และนับเป็นการเลือกตั้งทั่วไปที่จะเกิดขึ้นเป็นครั้งที่ 26 ของประเทศไทยนับตั้งแต่มีการเลือกตั้งครั้งแรกใน ปี พ.ศ. 2476 เป็นต้นมา โดยกำหนดให้สภาผู้แทนราษฎรประกอบด้วยสมาชิกจำนวน 500 คน ซึ่งจำแนกเป็นสมาชิกที่มาจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง จำนวน 375 คน และแบบบัญชีรายชื่อจำนวน 125 คน โดยกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งครั้งนี้ได้กำหนดสาระสำคัญของการเลือกตั้งที่แตกต่างไปจากเดิมในหลายประเด็น ซึ่งอาจนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและอนาคตของประเทศไทยได้ในหลายๆ มิติ ซึ่งในประเด็นนี้มหาวิทยาลัยนอกจากจะดำเนินการเรียนการสอนวิชาการตามหน้าที่ของสถาบันอุดมศึกษาแล้วนั้น ยังต้องมีหน้าที่ในการให้บริการทางวิชาการ และการศึกษาวิจัย ให้เกิดองค์ความรู้ หรือสามารถนำผลของการศึกษาวิจัยไปประยุกต์ใช้ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งที่จะผลักดันทางตรงและทางอ้อมให้ประชาคมได้ตื่นตัวและมีความรู้ความเข้าใจในการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามบทบาทหน้าที่ที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ กับทั้งยังสามารถนำผลที่ได้จากการศึกษาไปเป็นข้อมูลให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งนำมาใช้ในเชิงนโยบายหรือการบริหารจัดการ รวมถึงใช้เป็นข้อมูลเชิงวิชาการให้กับผู้สนใจศึกษาเกี่ยวกับการเลือกตั้งหรือประเด็นที่เกี่ยวข้องในโอกาสต่อไป

¹¹ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร. 2547.

วัตถุประสงค์ในการศึกษา

1. เพื่อศึกษาระดับของปัจจัยที่มีส่วนเกี่ยวข้องต่อการตัดสินใจเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของประชาชนในจังหวัดชลบุรี

2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างของปัจจัยที่มีส่วนเกี่ยวข้องต่อการตัดสินใจเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของประชาชนในจังหวัดชลบุรี โดยจำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด รายได้ต่อเดือน อาชีพ สถานภาพสมรส ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ ความบ่อยครั้งในการเลือกตั้ง เหตุจูงใจของการไปเลือกตั้ง ลักษณะของการมีส่วนร่วมทางการเมือง การติดตามข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเลือกตั้ง เป็นต้น

3. เพื่อเสนอผลการศึกษาซึ่งเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่มีความสนใจและประโยชน์ในการศึกษาเกี่ยวกับการเมืองการปกครองและการเลือกตั้ง รวมถึงเป็นข้อมูลให้กับหน่วยงานในเชิงนโยบายหรือด้านการบริหารจัดการต่อไป

ขอบเขตของการศึกษา

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยออกเป็น 3 ด้าน คือ ขอบเขตด้านประชากร ขอบเขตด้านเวลา และขอบเขตด้านเนื้อหา

1. ขอบเขตด้านประชากร

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มุ่งเน้นที่ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งจังหวัดชลบุรีซึ่งมี 8 เขตเลือกตั้งตามบัญชีรายชื่อของคณะกรรมการการเลือกตั้งโดยมีรายละเอียดคือ เขตเลือกตั้งที่ 1 มีประชากรที่มีสิทธิเลือกตั้งจำนวน 121,613 คน เขตเลือกตั้งที่ 2 มีประชากรที่มีสิทธิเลือกตั้งจำนวน 137,064 คน เขตเลือกตั้งที่ 3 มีประชากรที่มีสิทธิเลือกตั้งจำนวน 129,510 คน เขตเลือกตั้งที่ 4 มีประชากรที่มีสิทธิเลือกตั้งจำนวน 125,830 คน เขตเลือกตั้งที่ 5 มีประชากรที่มีสิทธิเลือกตั้งจำนวน 118,497 คน เขตเลือกตั้งที่ 6 มีประชากรที่มีสิทธิเลือกตั้งจำนวน 116,954 คน เขตเลือกตั้งที่ 7 มีประชากรที่มีสิทธิเลือกตั้งจำนวน 107,313 คน เขตเลือกตั้ง

ที่ 8 มีประชากรที่มีสิทธิเลือกตั้งจำนวน 115,563 คน รวมประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของจังหวัดชลบุรีคือจำนวน 972,344 คน

2.ขอบเขตด้านเวลา

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ใช้ระยะเวลาระหว่างวันที่ 10 เมษายน 2554 ถึงวันที่ 10 กรกฎาคม 2554

3.ขอบเขตด้านเนื้อหา

3.1. เนื้อหาด้านการเลือกตั้ง โดยทำการศึกษาเฉพาะการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดชลบุรี ซึ่งประกอบไปด้วย 8 เขตการเลือกตั้ง

3.2. เนื้อหาด้านปัจจัยที่มีส่วนเกี่ยวข้องต่อการตัดสินใจเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของประชาชนในจังหวัดชลบุรี ซึ่งได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน อาชีพ สถานภาพสมรส ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ ความบ่อยครั้งในการเลือกตั้ง มูลเหตุจูงใจของการไปเลือกตั้ง ลักษณะของการมีส่วนร่วมทางการเมือง การติดตามข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเลือกตั้ง และทำการศึกษาปัจจัยที่มีส่วนเกี่ยวข้องต่อการตัดสินใจเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของประชาชนเฉพาะ 4 ด้านอันได้แก่ ด้านพรรคการเมืองที่ผู้สมัครสังกัด ด้านคุณสมบัติของผู้สมัคร ด้านวิธีการหรือรูปแบบในการหาเสียง และด้านหัวคะแนนและบริบทอื่นๆ เป็นต้น

สมมติฐานในการศึกษา

1. ความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับปัจจัยที่มีส่วนเกี่ยวข้องต่อการตัดสินใจเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของประชาชนในจังหวัดชลบุรีในภาพรวมอยู่ในระดับสูง

2. ประชาชนที่มีเพศต่างกันมีปัจจัยที่มีส่วนเกี่ยวข้องต่อการตัดสินใจเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของประชาชนในจังหวัดชลบุรีที่แตกต่างกัน

3. ประชาชนที่มีอายุต่างกันมีปัจจัยที่มีส่วนเกี่ยวข้องต่อการตัดสินใจเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของประชาชนในจังหวัดชลบุรีที่แตกต่างกัน

4. ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีปัจจัยที่มีส่วนเกี่ยวข้องต่อการตัดสินใจเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของประชาชนในจังหวัดชลบุรีที่แตกต่างกัน

5. ประชาชนที่มีรายได้ต่อเดือนต่างกันมีปัจจัยที่มีส่วนเกี่ยวข้องต่อการตัดสินใจเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของประชาชนในจังหวัดชลบุรีที่แตกต่างกัน

6. ประชาชนที่มีอาชีพต่างกันมีปัจจัยที่มีส่วนเกี่ยวข้องต่อการตัดสินใจเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของประชาชนในจังหวัดชลบุรีที่แตกต่างกัน

7. ประชาชนที่มีสถานภาพสมรสต่างกันมีปัจจัยที่มีส่วนเกี่ยวข้องต่อการตัดสินใจเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของประชาชนในจังหวัดชลบุรีที่แตกต่างกัน

8. ประชาชนที่มีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ต่างกันมีปัจจัยที่มีส่วนเกี่ยวข้องต่อการตัดสินใจเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของประชาชนในจังหวัดชลบุรีที่แตกต่างกัน

9. ประชาชนที่มีความบ่อยครั้งในการเลือกตั้งต่างกันมีปัจจัยที่มีส่วนเกี่ยวข้องต่อการตัดสินใจเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของประชาชนในจังหวัดชลบุรีที่แตกต่างกัน

10. ประชาชนที่มีมูลเหตุจูงใจของการไปเลือกตั้งต่างกันมีปัจจัยที่มีส่วนเกี่ยวข้องต่อการตัดสินใจเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของประชาชนในจังหวัดชลบุรีที่แตกต่างกัน

11. ประชาชนที่มีลักษณะของการมีส่วนร่วมทางการเมืองต่างกันมีปัจจัยที่มีส่วนเกี่ยวข้องต่อการตัดสินใจเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของประชาชนในจังหวัดชลบุรีที่แตกต่างกัน

12. ประชาชนที่มีการติดตามข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเลือกตั้งต่างกันมีปัจจัยที่มีส่วนเกี่ยวข้องต่อการตัดสินใจเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของประชาชนในจังหวัดชลบุรีที่แตกต่างกัน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ทราบถึงระดับของปัจจัยที่มีส่วนเกี่ยวข้องต่อการตัดสินใจเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของประชาชนในจังหวัดชลบุรี
2. ได้ทราบถึงความแตกต่างของปัจจัยที่มีส่วนเกี่ยวข้องต่อการตัดสินใจเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของประชาชนในจังหวัดชลบุรี โดยจำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด รายได้ต่อเดือน อาชีพ สถานภาพสมรส ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ ความบ่อยครั้งในการเลือกตั้ง มูลเหตุจูงใจของการไปเลือกตั้ง ลักษณะของการมีส่วนร่วมทางการเมือง การติดตามข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเลือกตั้ง เป็นต้น
3. ได้ข้อมูลที่อาจเป็นประโยชน์ให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการเมือง การปกครอง และการเลือกตั้งของรัฐเพื่อการพัฒนาในเชิงนโยบาย หรือด้านการบริหารจัดการต่อไป
4. ได้นำเสนอผลการศึกษาซึ่งเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่มีความสนใจและประโยชน์ในการศึกษาเกี่ยวกับการเมืองการปกครองและการเลือกตั้ง ในเชิงวิชาการต่อไป

นิยามศัพท์เฉพาะ

- ประชาชน หมายถึง ผู้มีสิทธิเลือกตั้งในจังหวัดชลบุรี
- การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หมายถึง การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในวันที่ 3 กรกฎาคม 2554
- สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หมายถึง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง
- ผู้สมัคร หมายถึง ผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง
- พฤติกรรมทางการเมือง หมายถึง การประพฤติปฏิบัติเกี่ยวกับการเมืองและการเลือกตั้ง อันได้แก่ มูลเหตุจูงใจของการไปเลือกตั้ง ลักษณะของการมีส่วนร่วมทางการเมือง การติดตามข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเลือกตั้งของประชาชน ผู้ตอบแบบสอบถาม

ความบ่อยครั้งในการเลือกตั้ง หมายถึง ความถี่ในการใช้สิทธิเลือกตั้งของประชาชนตั้งแต่ที่ประชาชนผู้นั้นมีสิทธิตามกฎหมาย ทั้งการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาและผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

มูลเหตุจูงใจของการไปเลือกตั้ง หมายถึง สาเหตุสำคัญทำให้ประชาชนตัดสินใจไปเลือกตั้งโดยในการศึกษาวิจัยครั้งนี้กำหนดไว้ 2 มูลเหตุคือ ไปเลือกตั้งเพราะตระหนักถึงความสำคัญและมีจิตสำนึกว่าเป็นสิทธิและหน้าที่ของประชาชนตามระบอบประชาธิปไตย และไปเลือกตั้งเพราะไม่ต้องการเสียสิทธิตามที่กฎหมายกำหนด

ลักษณะของการมีส่วนร่วมทางการเมือง หมายถึง ลักษณะของการแสดงออกในการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยในการศึกษาวิจัยครั้งนี้กำหนดไว้ 3 ลักษณะ คือ

- 1) การไปใช้สิทธิเลือกตั้งเพียงอย่างเดียว
- 2) การไปใช้สิทธิเลือกตั้งและติดตามข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเลือกตั้งผ่านทางสื่อต่างๆ ประจำ
- 3) การไปใช้สิทธิเลือกตั้งและติดตามข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเลือกตั้งผ่านทางสื่อต่างๆ ประจำ อีกทั้งยังเป็นผู้สนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้ง หรือเข้าร่วมเป็นสมาชิกพรรคการเมือง

การติดตามข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเลือกตั้ง หมายถึง การติดตามข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเลือกตั้งผ่านทางสื่อต่างๆ

แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้มีแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องอันได้แก่

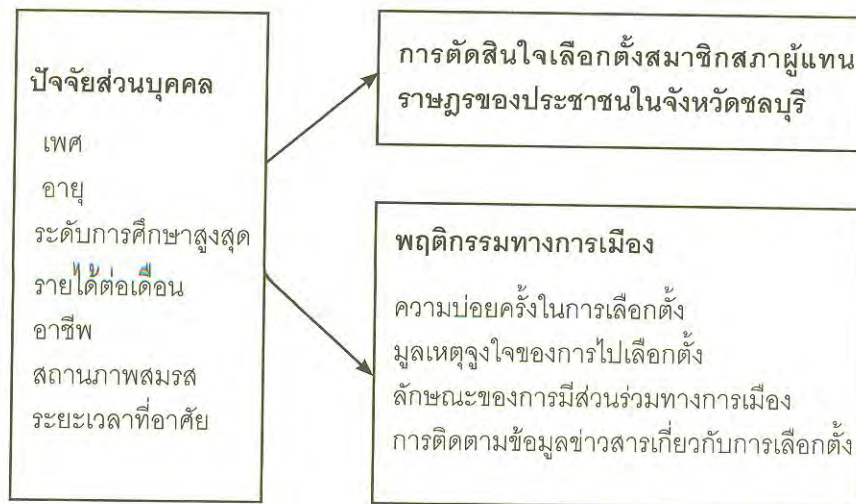
1. แนวคิดเกี่ยวกับการตัดสินใจและพฤติกรรมในการตัดสินใจ
2. แนวคิดเกี่ยวกับการเลือกตั้ง
3. แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้สิทธิเลือกตั้ง
4. แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการ ขั้นตอนการหาเสียง และพฤติกรรมการหาเสียงที่เบี่ยงเบน
5. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

กรอบแนวคิด

จากแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้นำมากำหนดกรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัย โดยศึกษาว่ามีปัจจัยใดที่มีส่วนเกี่ยวข้องต่อการตัดสินใจเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของประชาชนในจังหวัดชลบุรี ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัยไว้ดังนี้

ตัวแปรอิสระ

ตัวแปรตาม

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีส่วนเกี่ยวข้องต่อการตัดสินใจเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของประชาชนในจังหวัดชลบุรีเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) โดยมีการดำเนินการตามหัวข้อดังนี้คือ การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัย การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล รวมถึงมีการศึกษาข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง (documentary research) อีกด้วย

ประชากร

ประชากรในการศึกษาวิจัยครั้งนี้คือประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในจังหวัดชลบุรีจำนวน 972,344 คน จากทั้งหมด 8 เขตเลือกตั้งตามบัญชีรายชื่อของคณะกรรมการการเลือกตั้งโดยมีรายละเอียดคือ เขตเลือกตั้งที่ 1 มีประชากรที่มีสิทธิเลือกตั้งจำนวน 121,613 คน เขตเลือกตั้งที่ 2 มีประชากรที่มีสิทธิเลือกตั้งจำนวน 137,064 คน เขตเลือกตั้งที่ 3 มีประชากรที่มีสิทธิเลือกตั้งจำนวน 129,510 คน เขตเลือกตั้งที่ 4 มีประชากรที่มีสิทธิเลือกตั้งจำนวน 125,830 คน เขตการเลือกตั้งที่ 5 มีประชากรที่มีสิทธิเลือกตั้งจำนวน 118,497 คน เขตการเลือกตั้งที่ 6 มีประชากรที่มีสิทธิเลือกตั้งจำนวน 116,954 คน เขตการเลือกตั้งที่ 7 มีประชากรที่มีสิทธิเลือกตั้งจำนวน 107,313 คน และเขตการเลือกตั้งที่ 8 มีประชากรที่มีสิทธิเลือกตั้งจำนวน 115,563 คน รวมผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของจังหวัดชลบุรีคือจำนวน 972,344 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างคือประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของจังหวัดชลบุรีจำนวน 400 คน

การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ด้วยวิธีการดังต่อไปนี้

- ขั้นตอนที่ 1** ในการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากจำนวนประชากร ซึ่งเป็นผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของจังหวัดชลบุรีคือจำนวน 972,344 คน โดยใช้ตารางสำเร็จรูปของทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane) ซึ่งได้กำหนดระดับความเชื่อมั่นที่ร้อยละ 95 ค่าความคลาดเคลื่อนเป็นร้อยละ 5 และสัดส่วนของประชากรเท่ากับ 0.5 ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 400 คน
- ขั้นตอนที่ 2** ทำการกำหนดกลุ่มตัวอย่างเป็นตามอัตราส่วนของจำนวนประชาชนที่มีสิทธิเลือกตั้งในจังหวัดชลบุรีของแต่ละเขตเลือกตั้ง รวมทั้งหมด 8 เขต ซึ่งสามารถนำเสนอในตารางที่ 1 ดังนี้คือ

เขตเลือกตั้งในจังหวัดชลบุรี	ประชากร(คน)	กลุ่มตัวอย่าง
เขตเลือกตั้งที่ 1 (อำเภอเมืองชลบุรี เฉพาะตำบลแสนสุข ตำบลอ่างศิลา ตำบลเสม็ด ตำบลห้วยกะปิ ตำบลเหมือง ตำบลบ้านปึก ตำบลหนองข้างคอก ตำบลหนองรี ตำบลนาป่า และตำบลสำนักบก)	121,613	50

เขตเลือกตั้งในจังหวัดชลบุรี	ประชากร(คน)	กลุ่มตัวอย่าง
เขตเลือกตั้งที่ 2 (อำเภอเมือง เฉพาะตำบลบางปลาสร้อย ตำบลมะขามหย่ง ตำบลบ้านไช้ ตำบลบางทราย ตำบลหนองไม้แดง ตำบลคลองตำหรุ ตำบลดอนหัวฬ่อ และตำบลบ้านสวน และอำเภอพานทอง เฉพาะตำบลพานทอง ตำบลเกาะลอย ตำบลโคกขี้หนอน ตำบลบ้านเก่า ตำบลหน้าประตู ตำบลบางนาง ตำบลบางหัก ตำบลหนองตำลึง และตำบลหนองกะขะ)	137,064	50
เขตเลือกตั้งที่ 3 (อำเภอพนัสนิคม อำเภอเกาะจันทร์ และอำเภอพานทอง เฉพาะตำบลมาบโป่ง และตำบลหนองหงส์)	129,510	50
เขตเลือกตั้งที่ 4 (อำเภอบ้านบึง อำเภอบ่อทอง และอำเภอหนองใหญ่)	125,830	50
เขตเลือกตั้งที่ 5 (อำเภอศรีราชา เฉพาะตำบลสุรศักดิ์ ตำบลหนองขาม ตำบลเขาคันทรง ตำบลบางพระ ตำบลบ่อวิน และตำบลศรีราชา)	118,497	50

เขตเลือกตั้งในจังหวัดชลบุรี	ประชากร(คน)	กลุ่มตัวอย่าง
เขตเลือกตั้งที่ 6 (อำเภอเกาะสีชัง อำเภอศรีราชา เฉพาะตำบลทุ่งสุขลา และตำบลบึง และอำเภอบางละมุง เฉพาะตำบลนาเกลือ ตำบลบางละมุง ตำบลหนองปลาไหล และตำบลตะเคียนเตี้ย)	116,954	50
เขตเลือกตั้งที่ 7 (อำเภอบางละมุง เฉพาะตำบลหนองปรือ ตำบลโป่ง ตำบล ห้วยใหญ่ และตำบลเขาไม้แก้ว)	107,313	50
เขตเลือกตั้งที่ 8 (อำเภอสัตหีบ)	115,563	50
รวม	972,344	400

ตารางที่ 1 แสดงการกำหนดกลุ่มตัวอย่างเป็นสัดส่วนตามอัตราส่วนของจำนวนประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในจังหวัดชลบุรีของแต่ละเขตเลือกตั้ง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) เรื่องปัจจัยที่มีส่วนเกี่ยวข้องต่อการตัดสินใจเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของประชาชนในจังหวัดชลบุรี ที่สร้างขึ้นจากแนวความคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเป็นแนวทางในการสร้าง แบ่งเนื้อหา และโครงสร้างของแบบสอบถามเป็น 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (check list) คือ เพศ อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด รายได้ต่อเดือน อาชีพ สถานภาพสมรส ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ รวม 7 ข้อ

ส่วนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับพฤติกรรมทางการเมือง อันได้แก่ มูลเหตุจูงใจของการไปเลือกตั้ง ลักษณะของการมีส่วนร่วมทางการเมือง การติดตามข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเลือกตั้ง ของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (check list) รวม 4 ข้อ

ส่วนที่ 3 เป็นคำถามเกี่ยวกับการตัดสินใจเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นคำถามชนิดปลายปิด (close-ended questionnaire) โดยมีคำตอบให้เลือก 5 คำตอบ คือ มากที่สุด มากปานกลาง น้อย น้อยที่สุด โดยอาศัยแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับ รวม 40 ข้อ

ส่วนที่ 4 เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะอื่น ๆ มีลักษณะเป็นคำถามชนิดปลายเปิด (open-ended questionnaire) จำนวน 1 ข้อ

การสร้างเครื่องมือวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษานี้ คือ แบบสอบถาม (questionnaire) ซึ่งผู้วิจัยมีขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือดังนี้

1. ศึกษาข้อมูล ทฤษฎี แนวคิด หลักการ จากหนังสือ เอกสาร งานวิจัยอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม
2. นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาประมวล เพื่อกำหนดเป็นโครงสร้างของเครื่องมือและขอบเขตเนื้อหา
3. ดำเนินการสร้างเครื่องมือตามขอบเขตเนื้อหา จากนั้นนำเครื่องมือที่สร้างขึ้นตรวจสอบข้อคำถามด้วยตนเอง เพื่อดูว่าใช้ถ้อยคำ และใช้ประโยคชัดเจน ถูกต้องหรือไม่ พร้อมทั้งตรวจสอบการเรียงลำดับข้อคำถาม เพื่อผู้ตอบแบบสอบถาม จะได้สะดวกในการตอบคำถาม
4. นำเครื่องมือไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน พิจารณา ตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (content validity) เพื่อเป็นการตรวจสอบว่าข้อคำถามได้ถามในแง่มุมต่างๆ ครอบคลุมประเด็นและสอดคล้องกับหัวข้อปัญหา และวัตถุประสงค์ของงานวิจัยหรือไม่ โดยกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ

5. ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามตามคำแนะนำจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น ก่อนนำไปทดสอบ (try-out) ใช้ และหาค่าความเชื่อมั่น (reliability) โดยทดสอบกับประชากรที่จังหวัดสมุทรปราการจำนวน 30 คน และคำนวณสถิติด้วยคอมพิวเตอร์ เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น โดยใช้วิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (cronbach's alpha coefficient) ผลการคำนวณได้ค่าความเชื่อมั่นมีค่าเท่ากับ 0.942

วิธีการรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ผู้วิจัยได้แจกแบบสอบถาม โดยใช้เวลาตั้งแต่วันที่ 4-7 กรกฎาคม 2554 จำนวน 400 ชุด และได้รับกลับคืนคิดเป็นร้อยละ 100 เป็นฉบับที่สมบูรณ์สามารถนำมาวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

หลังจากกลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถาม และส่งคืนมาจำนวน 400 ฉบับ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูล จัดเตรียมข้อมูลพร้อมทั้งตรวจสอบแก้ไขให้มีความถูกต้องและครบถ้วนแล้ว จึงนำมาคำนวณโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปวิเคราะห์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่

1. สถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistics) ได้แก่ ความถี่ (frequency) และร้อยละ (Percentage) เพื่อใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

2. สถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistics) ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เพื่อใช้ในการวิเคราะห์พฤติกรรมทางการเมือง อันได้แก่ มุมเหตุจูงใจของการไปเลือกตั้ง ลักษณะของการมีส่วนร่วมทางการเมือง การติดตามข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเลือกตั้งของผู้ตอบแบบสอบถาม

3. สถิติอนุมาน หรือสถิติเชิงอ้างอิง (inferential statistics) ใช้สำหรับการทดสอบสมมติฐานทางการวิจัยและวัตถุประสงค์ของการศึกษาโดยใช้สถิติคือ ค่าที (independent T-Test ในกรณีการทดสอบสมมติฐานของผลต่างระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่จำแนกตามตัวแปรต้นที่แบ่งเป็น 2 กลุ่ม และใช้สถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-way Analysis Of Variance หรือ One-way ANOVA) โดยใช้ค่า F – test ในกรณีการทดสอบสมมติฐานของผลต่างระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่จำแนกตามตัวแปรต้นที่แบ่งเป็น 3 กลุ่มขึ้นไป

ผลการศึกษาวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไป จากการศึกษพบว่าประชาชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 56.8) มีอายุ 31- 45 ปี (ร้อยละ 31.2) การศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษา (ร้อยละ 35.2) มีรายได้ต่อเดือนอยู่ระหว่าง 5,001 – 15,000 บาท (ร้อยละ 35.4) มีอาชีพรับจ้างรายวัน/ ลูกจ้างบริษัท (ร้อยละ 36.0) มีสถานภาพโสด (ร้อยละ 46.8) อาศัยอยู่ในพื้นที่ระหว่าง 1 – 10 ปี (ร้อยละ 30.8)

2. ลักษณะของพฤติกรรมของการมีส่วนร่วมทางการเมืองเกี่ยวกับการเลือกตั้ง จากการศึกษพบว่า ประชาชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ไม่เลือกตั้งทุกครั้ง (ร้อยละ 57.0) มูลเหตุจูงใจของการไปเลือกตั้งเป็นเพราะไม่ต้องการเสียสิทธิทางการเมืองตามที่กฎหมายกำหนด (ร้อยละ 80.8) ลักษณะของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้ตอบแบบสอบถาม นั้นคือมีส่วนร่วมโดยการไปใช้สิทธิเลือกตั้งและติดตามข้อมูลข่าวสารทางการเมืองเป็นประจำ (ร้อยละ 57.0) การติดตามข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเลือกตั้งของผู้ตอบแบบสอบถามนั้นผ่านทางสื่อโทรทัศน์ (ร้อยละ 96.5)

3. การสำรวจปัจจัยที่มีส่วนเกี่ยวข้องต่อการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของประชาชนในจังหวัดชลบุรี ในภาพรวมพบว่าอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =3.53) เมื่อพิจารณารายด้านแล้วพบว่า ด้านคุณสมบัติของผู้สมัคร ประชาชนให้ความสำคัญมากที่สุด ($\bar{X}$ =3.84) รองลงมาคือ ด้านพรรคการเมือง ($\bar{X}$ =3.70) ด้านวิธีการในการหาเสียง ($\bar{X}$ =3.43) และด้านหัวหน้าคะแนนและบริบทอื่นๆ ($\bar{X}$ =3.15) ตามลำดับ โดยมีรายละเอียดดังนี้คือ

ด้านคุณสมบัติของผู้สมัคร ประชาชนให้ความสำคัญมากที่สุด ($\bar{X} = 3.84$) เมื่อพิจารณารายข้อแล้วพบว่า อยู่ในระดับมาก 11 ประเด็น ซึ่งสามารถเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ 1) การให้ความช่วยเหลือหรือบริการประชาชนและสังคมในช่วงเวลาที่ผ่านมาของผู้สมัคร ($\bar{X} = 4.06$) 2) บุคลิกภาพ กิริยามารยาท ภาวะผู้นำและมนุษยสัมพันธ์ของผู้สมัคร ($\bar{X} = 4.05$) 3) ความซื่อสัตย์สุจริต มีคุณธรรมของผู้สมัคร ($\bar{X} = 4.05$) 4) ชื่อเสียง ในด้านคุณงามความดีและภาพลักษณ์ของผู้สมัคร ($\bar{X} = 4.04$) 5) ความรู้ความสามารถและภาพลักษณ์ของผู้บริหาร ($\bar{X} = 3.99$) 6) คุณธรรมทางการเมืองของผู้สมัคร ($\bar{X} = 3.97$) 7) ระดับการศึกษาที่สูงที่สุดของผู้สมัคร ($\bar{X} = 3.93$) 8) ผู้สมัครมีผลงานที่ชัดเป็นรูปธรรมต่อการพัฒนาสังคม ($\bar{X} = 3.86$) 9) ผู้สมัครออกพบปะประชาชนเป็นประจำ หรือประชาชนสามารถเข้าพบได้ง่าย ($\bar{X} = 3.84$) 10) ประสบการณ์ทางการเมืองของผู้สมัคร ($\bar{X} = 3.81$) 11) ความสำเร็จหรือชื่อเสียงในด้านอื่นๆ ของผู้สมัคร เช่น ด้านอาชีพ ด้านกีฬา ($\bar{X} = 3.65$) ตามลำดับ

ส่วนประเด็นที่อยู่ในระดับปานกลาง มี 1 ประเด็น คือ การที่ผู้สมัครรู้จักกับประชาชนหรือญาติมิตรเป็นการส่วนตัว ($\bar{X} = 2.78$)

ด้านพรรคการเมือง ($\bar{X} = 3.70$) เมื่อพิจารณารายข้อแล้วพบว่า อยู่ในระดับมากทั้งหมด 10 ประเด็น ซึ่งสามารถเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ 1) ชื่อเสียง ความรู้ ความสามารถของหัวหน้าพรรค ($\bar{X} = 3.92$) 2) ความรู้ ความสามารถของกรรมการบริหารพรรค ($\bar{X} = 3.89$) 3) ภาพลักษณ์ของหัวหน้าพรรค ($\bar{X} = 3.88$) 4) นโยบายของพรรคที่สังกัด ($\bar{X} = 3.75$) 5) ภาพลักษณ์ของกรรมการบริหารพรรค ($\bar{X} = 3.72$) 6) มีตัวบุคคลที่พรรคจะเลือกสรรเพื่อที่จะดำรงตำแหน่งเป็นรัฐมนตรี หรือดำรงตำแหน่งทางการเมืองอื่นๆ ได้อย่างเหมาะสม ($\bar{X} = 3.65$) 7) ชื่อเสียงหรือภาพลักษณ์ของพรรค ($\bar{X} = 3.64$) 8) โครงสร้างและระบบการทำงานของพรรค ($\bar{X} = 3.57$) 9) พรรคมีโอกาสดำเนินฝ่ายจัดตั้งรัฐบาล ($\bar{X} = 3.54$) และ 10) อายุของพรรค ($\bar{X} = 3.43$) ตามลำดับ

ด้านวิธีการในการหาเสียง ($\bar{X} = 3.43$) เมื่อพิจารณารายข้อแล้วพบว่า อยู่ในระดับมาก 8 ประเด็น ซึ่งสามารถเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ 1) หาเสียงโดยเข้าถึงตัวประชาชน ($\bar{X} = 3.71$) 2) หาเสียงของพรรคผ่านโทรทัศน์ ($\bar{X} = 3.54$) 3) หาเสียงโดยมีหัวหน้าพรรค หรือนักการเมืองคนสำคัญของพรรคมาช่วยในการปราศรัย ($\bar{X} = 3.53$) 4) หาเสียงโดยการขึ้นปราศรัยเองบนเวทีของผู้สมัคร ($\bar{X} = 3.49$) 5) หาเสียงโดยใช้ป้ายขนาดใหญ่ติดตามบริเวณชุมชน ทางแยก ริมถนน ($\bar{X} = 3.47$) 6) หาเสียงผ่านการแจกแผ่นพับ เอกสาร หรือสิ่งพิมพ์ ไปปลิว ($\bar{X} = 3.42$) 7) หาเสียงโดยใช้ป้ายเหล็ก โปสเตอร์ ติดตามบริเวณหรือชุมชน ($\bar{X} = 3.42$) และ 8) หาเสียงโดยการเน้นนโยบายมากกว่าโจมตีคู่แข่ง ($\bar{X} = 3.41$) ตามลำดับและประเด็นที่อยู่ในระดับปานกลาง มี 4 ประเด็น ซึ่งสามารถเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ 1) หาเสียงของพรรคผ่านหนังสือพิมพ์ ($\bar{X} = 3.33$) 2) หาเสียงของพรรคผ่านวิทยุ ($\bar{X} = 3.32$) 3) หาเสียงโดยใช้ขบวนรถแห่จำนวนมากๆ ($\bar{X} = 3.27$) และ 4) หาเสียงผ่านอินเทอร์เน็ตหรือเทคโนโลยีสารสนเทศอื่นๆ ($\bar{X} = 3.25$) ตามลำดับ

ด้านหวัคะแนนและบริบทอื่นๆ ($\bar{X} = 3.15$) เมื่อพิจารณารายข้อแล้วพบว่า อยู่ในระดับมาก 1 ประเด็น คือ การนำเสนอตนเองที่โดดเด่น ดึงดูดความสนใจของผู้สมัคร ($\bar{X} = 3.53$)

ส่วนที่เหลือเป็นประเด็นที่อยู่ในระดับปานกลาง 5 ประเด็น ซึ่งสามารถเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ 1) ผู้สมัครกำลังตกเป็นข่าวที่โด่งดังทางสื่อต่างๆ ($\bar{X} = 3.21$) 2) คำชักชวนจากหวัคะแนนที่เป็นผู้กว้างขวางในชุมชน ($\bar{X} = 3.12$) 3) คำแนะนำจากผู้นำชุมชน ผู้นำท้องถิ่น ที่มีตำแหน่งเป็นทางการ ($\bar{X} = 3.11$) 4) คำแนะนำจากเพื่อนบ้านหรือคนรู้จัก ($\bar{X} = 3.06$) และ 5) ได้รับการเอื้อประโยชน์ใดๆ จากผู้สมัคร ทั้งโดยตรง และหรือโดยอ้อม ($\bar{X} = 2.85$) ตามลำดับ

4. ผลการทดสอบสมมติฐาน

สรุปผลการทดสอบสมมติฐานที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่มีส่วนเกี่ยวข้องต่อการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของประชาชนในจังหวัดชลบุรีดังนี้คือ

ตัวแปรอิสระ	การยอมรับสมมติฐาน	
	ยอมรับสมมติฐาน	ไม่ยอมรับสมมติฐาน
เพศ	✓	
อายุ		✓
ระดับการศึกษาสูงสุด		✓
รายได้/ เดือน		✓
อาชีพ	✓	
สถานภาพสมรส		✓
ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่		✓
ความบ่อยครั้งในการเลือกตั้ง		✓
มูลเหตุจูงใจของการไปเลือกตั้ง	✓	
ลักษณะของการมีส่วนร่วมทางการเมือง		✓
การติดตามข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเลือกตั้ง	✓	
รวม	4	7

อภิปรายผล

จากการศึกษาปัจจัยที่มีส่วนเกี่ยวข้องต่อการตัดสินใจเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของประชาชนในจังหวัดชลบุรี สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ลักษณะของพฤติกรรมของการมีส่วนร่วมทางการเมืองเกี่ยวกับการเลือกตั้งจากการศึกษา พบว่า ประชาชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ไปเลือกตั้งทุกครั้ง (ร้อยละ 57.0) มีมูลเหตุจูงใจของการไปเลือกตั้งเป็นเพราะไม่ต้องการเสียสิทธิทางการเมืองตามที่กฎหมายกำหนด (ร้อยละ 80.8) ลักษณะของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มตัวอย่าง คือ มีส่วนร่วมโดยการไปใช้สิทธิเลือกตั้งและติดตามข้อมูลข่าวสารทางการเมืองเป็นประจำ (ร้อยละ 57.0) การติดตามข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเลือกตั้งของกลุ่มตัวอย่างนั้นผ่านทางสื่อโทรทัศน์ (ร้อยละ 96.5) ที่เป็นเช่นนั้นน่าจะเป็นเพราะประชาชนมีความตื่นตัวกันมาก ซึ่งน่าจะเป็นผลมาจากการรณรงค์ของหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง อันได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) ส่วนราชการในสังกัดกระทรวงมหาดไทย เช่น จังหวัดชลบุรี ทุกอำเภอและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่างๆ ในจังหวัดชลบุรี เป็นต้น รวมทั้งหน่วยงานอื่นๆ เช่นสถาบันการศึกษาในระดับต่างๆ ทั้งโรงเรียนระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา ไปจนถึงระดับอุดมศึกษา ต่างมีส่วนร่วมรณรงค์กันมากกว่าการเลือกตั้งครั้งที่ผ่านมา ในการเชิญชวนประชาชนมาใช้สิทธิ ให้ความรู้ความเข้าใจว่าการเลือกตั้งเป็นทั้งบทบาทและหน้าที่ รวมถึงความสำคัญของการเลือกตั้งต่อวิถีชีวิตของบุคคลและสังคม ซึ่งในการรณรงค์จะมีหลากหลายวิธีการ การโฆษณาและการประชาสัมพันธ์ ผ่านสื่อแขนงต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นทางเอกสาร บ้าย หนังสือพิมพ์ อินเทอร์เน็ต วิทยุ โทรทัศน์ ฯลฯ นอกจากนี้แล้วทางสื่อมวลชนเองได้มีการจัดรายการ และนำเสนอข่าวสารข้อมูลเกี่ยวกับการเลือกตั้งอย่างเกาะติดสถานการณ์ตั้งแต่ก่อนการเลือกตั้งจนกระทั่งถึงวันเลือกตั้ง โดยสื่อต่างๆ มีการแข่งขันกันมากในปัจจุบัน ในด้านความรวดเร็ว ถูกต้อง การเข้าถึงแหล่งข่าว รูปแบบการนำเสนอที่น่าสนใจ จึงทำให้เกิดบรรยากาศที่คึกคักและชวนติดตามการเลือกตั้งครั้งนี้มากยิ่งขึ้นโดยเฉพาะ

อย่างยิ่งทางสื่อโทรทัศน์ทั้งที่เป็นช่องพื้นฐาน และสื่อโทรทัศน์ที่ต้องเป็นสมาชิกเมื่อเป็นดังนี้แล้ว จึงส่งผลให้มีประชาชนติดตามข่าวสารข้อมูลเกี่ยวกับการเลือกตั้งกันมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางโทรทัศน์ เพราะเป็นสื่อที่มีข้อมูลข่าวสารครบถ้วนทั้งเนื้อหา เสียงและภาพ มีข้อมูลใหม่ที่ทันต่อเหตุการณ์เสมอ กับอีกทั้งมีรูปแบบการนำเสนอที่หลากหลายน่าสนใจ

2. ปัจจัยที่มีส่วนเกี่ยวข้องต่อการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของประชาชนในจังหวัดชลบุรีโดยภาพรวม พบว่าอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.53$) ซึ่งเมื่อพิจารณารายด้านแล้วพบว่า ด้านคุณสมบัติของผู้สมัคร ประชาชนให้ความสำคัญมากที่สุด ($\bar{X} = 3.84$) รองลงมาคือ ด้านพรรคการเมือง ($\bar{X} = 3.70$) ด้านวิธีการในการหาเสียง ($\bar{X} = 3.43$) และด้านห้วคะแนนและบริบทอื่นๆ ($\bar{X} = 3.15$) ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ สาริต ปิตุเดชะ¹² ในเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ของประชาชนเขต 1 จังหวัดระยอง ที่พบว่า ในการตัดสินใจเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในครั้งนั้น ประชาชนพิจารณาจากด้านคุณสมบัติของผู้สมัครมากกว่าในการพิจารณาในด้านพรรคการเมือง และด้านห้วคะแนนตามลำดับ และเอกชาติ แจ่มอัน¹³ ได้ศึกษาเรื่องพฤติกรรมการใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี: ศึกษากรณีอำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี ได้พบผลการศึกษาในทำนอง เดียวกันว่าประชาชนให้ความสำคัญต่อคุณลักษณะของบุคคลมากที่สุด รองลงมาคือคุณลักษณะของพรรคการเมือง และในเรื่องคุณลักษณะของห้วคะแนนต่ำที่สุดเช่นกัน จะเห็นได้ว่า ประชาชนผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดชลบุรี ให้ความสำคัญด้านตัวบุคคลมากที่สุดในการตัดสินใจเลือกตั้ง ซึ่งตรงกับที่ได้มีการกล่าวกันโดยทั่วไปว่าประชาชนในสังคมไทยยังยึดติดกับ

¹² สาริต ปิตุเดชะ. ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของประชาชนเขต 1 จังหวัดระยอง. 2542.

¹³ เอกชาติ แจ่มอัน. พฤติกรรมการใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี: ศึกษากรณีอำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี. 2546.

บุคคลมากกว่านโยบายของพรรคการเมืองที่จะนำมาใช้ในการบริหารประเทศ ประชาชนยังขาดความเข้าใจและเลื่อมใสศรัทธาในการเลือกตั้งอย่างแท้จริง เพราะสังคมไทยยังติดกับคำว่าบุญคุณมากกว่าอุดมการณ์¹⁴

3. จากการทดสอบสมมติฐานสามารถอธิบายได้ดังนี้

3.1 ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีปัจจัยที่มีส่วนเกี่ยวข้องต่อการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของประชาชนในจังหวัดชลบุรีที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ครรชิต คนสัน¹⁵ ทำการศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เขตเลือกตั้งที่ 6 จังหวัดอุบลราชธานีพบว่าเพศที่ต่างกันของกลุ่มตัวอย่าง มีผลต่อการตัดสินใจเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของประชาชน จังหวัดนครปฐม พบว่าประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีระดับการตัดสินใจเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่พิจารณาจากด้านแรงจูงใจแตกต่างกันเป็นต้น ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะค่านิยมของสังคมไทยตั้งแต่สมัยโบราณที่ผ่านมาส่วนใหญ่มองว่าการเมือง การปกครองเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับผู้ชายมากกว่าผู้หญิง เพศชายจึงมีโอกาสเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองมากกว่าเพศหญิง ถึงแม้ว่าสังคมไทยในปัจจุบันจะเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมาก ทำให้ความแตกต่างระหว่างเพศลดลง มีเรื่องสิทธิมนุษยชน และความเท่าเทียมกันตามรัฐธรรมนูญ เพศหญิงมีโอกาสมากขึ้น ไม่ว่าในด้านการศึกษา การใช้คำแนะนำนามและนามสกุลโดยอิสระ ความเจริญก้าวหน้าในอาชีพ รวมถึงการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง และการดำรงตำแหน่งสำคัญทางการเมือง ไม่ว่าจะเป็น ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วน

¹⁴ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. *op.cit.*

¹⁵ ครรชิต คนสัน. ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเขตเลือกตั้งที่ 6 จังหวัดอุบลราชธานี. 2548.

¹⁶ บัณฑิต เล้าอรุณ. การตัดสินใจเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของประชาชนจังหวัดนครปฐม. 2552.

ท้องถิ่นและสมาชิกสภาองค์กรปกครองท้องถิ่น สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา และรัฐมนตรี เป็นต้น

3.2 ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน มีปัจจัยที่มีส่วนเกี่ยวข้องต่อการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของประชาชนในจังหวัดชลบุรีที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ จินดา วงศ์สวัสดิ์¹⁷ ในเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เขตเลือกตั้งที่ 2 จังหวัดลำปาง ที่พบว่าประชาชนที่มีอาชีพอาชีพต่างกันมีความสัมพันธ์ต่อเหตุผลในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และ จักรพันธ์ มิตรผักแว่น¹⁸ ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร: กรณีศึกษาการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง เขตเลือกตั้งที่ 16 กรุงเทพมหานคร พบว่า ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ทั้งนี้จะเป็นเพราะบุคคลในแต่ละอาชีพจะมีมุมมอง วิธีคิดที่หลากหลาย รวมถึงความรู้ความเข้าใจ การมีส่วนร่วมทางการเมืองและการเลือกตั้งอีกด้วย

3.3 ประชาชนที่มีมูลเหตุจูงใจของการไปเลือกตั้งต่างกัน มีปัจจัยที่มีส่วนเกี่ยวข้องต่อการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของประชาชนในจังหวัดชลบุรีที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมูลเหตุจูงใจที่ไปเลือกตั้งเพราะไม่ต้องการเสียสิทธิทางการเมืองตามที่กฎหมายกำหนดมีมากกว่า ไปเลือกตั้งเพราะตระหนักถึงความสำคัญและมีจิตสำนึกว่าเป็นสิทธิและหน้าที่ของพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตยด้วย

¹⁷ จินดา วงศ์สวัสดิ์. ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเขตเลือกตั้งที่ 2 จังหวัดลำปาง. 2548.

¹⁸ จักรพันธ์ มิตรผักแว่น. ปัจจัยที่มีผลต่อการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร: กรณีศึกษาการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง เขตเลือกตั้งที่ 16 กรุงเทพมหานคร. 2549.

ตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ นภาพร ยามศิริ¹⁹ ได้ศึกษาปัจจัยที่เป็นเหตุจูงใจในการไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ของประชาชนในเขต 1 จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่าปัจจัยหนึ่งที่มีส่วนทำให้ประชาชนไปใช้สิทธิเลือกตั้งเป็นเพราะกฎหมายกำหนดไว้ จึงต้องการรักษาสีสิทธิของตนเอง และไพโรเวศน์ รัตนพันธ์²⁰ ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยในการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา: กรณีศึกษาในเขตจังหวัดพิษณุโลก ผลการศึกษาพบว่าเหตุหนึ่งที่ประชาชนไปใช้สิทธิเลือกตั้งเพราะต้องการปฏิบัติตามกฎหมาย เพราะหากไม่ไปเลือกตั้งเกรงว่าจะเสียสิทธิตามที่กฎหมายกำหนด เช่นกัน ในการเลือกตั้งที่ผ่านมาตั้งแต่การใช้รัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2540 เป็นต้นมาจนถึงรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน ได้กำหนดให้ผู้ที่ไม่ได้ไปใช้สิทธิเลือกตั้งและไม่ได้แจ้งเหตุอันสมควรจะเสียสิทธิดังนี้คือ 1) สิทธิยื่นคำร้องคัดค้านการเลือกตั้ง ส.ส. และ ส.ว. 2) สิทธิสมัครรับเลือกตั้งและสิทธิได้รับการเสนอชื่อเข้ารับการสรรหาเป็น ส.ส. หรือ ส.ว. หรือสมาชิกสภาท้องถิ่น และผู้บริหารท้องถิ่นและ 3) สิทธิสมัครรับเลือกเป็นกำนันและผู้ใหญ่บ้าน สิทธิทั้ง 3 ประการ จะได้กลับคืนมาเมื่อไปใช้สิทธิการเลือกตั้งอย่างใดอย่างหนึ่งในการเลือกตั้งครั้งต่อไปไม่ว่าจะเป็นการเลือกตั้งระดับชาติหรือท้องถิ่น ด้วยเหตุนี้จึงน่าจะเป็นสาเหตุสำคัญหนึ่งทำให้ประชาชนชาวไทยมีความตื่นตัวไปใช้สิทธิเลือกตั้งกันมากขึ้น

3.4 ประชาชนที่มีการติดตามข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเลือกตั้งต่างกัน มีปัจจัยที่มีส่วนเกี่ยวข้องต่อการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของประชาชนในจังหวัดชลบุรีแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งพบว่า ประชาชนในกลุ่มในกลุ่มที่มีการรับรู้ข่าวสารมากกว่า 3 ประเภท มีค่าเฉลี่ยในระดับความสำคัญของปัจจัยที่มีส่วนเกี่ยวข้องต่อการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของประชาชนใน

¹⁹ นภาพร ยามศิริ. ปัจจัยที่เป็นเหตุจูงใจในการไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของประชาชนในเขต 1 จังหวัดเชียงใหม่. 2549.

²⁰ ไพโรเวศน์ รัตนพันธ์. ปัจจัยในการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา: กรณีศึกษาในเขตจังหวัดพิษณุโลก. 2550.

จังหวัดชลบุรี อยู่ในระดับดีกว่าประชาชนในกลุ่มที่มีการรับรู้ข่าวสาร 1-3 ประเภท โดยมีโทรทัศน์เป็นสื่อที่มีผู้ติดตาม

ข่าวสารมากที่สุด ซึ่งผลนี้สอดคล้องกับการศึกษาของ บรรยงค์ กุคำใส²¹ ที่ทำการศึกษาเรื่องความรู้ ทศนคติและพฤติกรรมการใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา: ศึกษาเฉพาะกรณีประชาชนในอำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ ที่พบว่า การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการเลือกตั้งเป็นปัจจัยที่มีผลต่อความรู้ ทศนคติ และพฤติกรรมเลือกตั้งของประชาชน โดยเฉพาะมีการติดตามข้อมูลข่าวสารทางโทรทัศน์มากที่สุดเช่นกัน และเจนจิรา พระบาง²² ที่ได้ทำการศึกษาเรื่องพฤติกรรมเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลหนองหอย อำเภอมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ โดยพบว่า การรับรู้ข่าวสารข้อมูลทางการเมืองมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมเลือกตั้งของประชาชนซึ่งประชาชนส่วนใหญ่จะรับรู้ข้อมูลจากสื่อต่างๆ เช่น ป้ายโฆษณา วิทยุและโทรทัศน์ เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ควรที่มึนโยบายและการดำเนินกิจกรรมที่จะช่วยเสริมสร้างจิตสำนึกให้กับประชาชนให้เกิดความตระหนัก ให้ความสนใจในการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างจริงจัง เพราะการสร้างจิตสำนึกจะทำให้ประชาชนเห็นถึงความสำคัญของการเลือกตั้งว่าเป็นทั้งสิทธิ หน้าที่ และเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อทั้งระดับบุคคลและสังคมมากยิ่งขึ้น

2. หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ควรที่มึนโยบายและการดำเนินกิจกรรมที่จะช่วยเสริมสร้างให้ประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจและเห็นความสำคัญของ

²¹ บรรยงค์ กุคำใส. ความรู้ ทศนคติและพฤติกรรมการใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา: ศึกษาเฉพาะกรณีประชาชนในอำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ. 2544.

²² เจนจิรา พระบาง. พฤติกรรมเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลหนองหอย อำเภอมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่. 2547.

พรรคการเมืองมากยิ่งขึ้น เพื่อให้สถาบันพรรคการเมืองมีบทบาทหน้าที่ที่เด่นชัด และถูกพิจารณาให้เป็นปัจจัยหนึ่งในการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง

3. หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ควรที่จะมีนโยบายนำเอาหัวข้อเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองและการเลือกตั้งบรรจุไว้ในส่วนหนึ่งของการเรียนการสอนให้กับนักเรียนตั้งแต่ในระดับมัธยมปลาย ไปจนถึงระดับอุดมศึกษาทุกหลักสูตร ทั้งสายสามัญและสายอาชีพ ทั้งสายวิทยาศาสตร์และสายศิลปศาสตร์

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดชลบุรีควรเพิ่มการประชาสัมพันธ์ในสื่อต่างๆ ให้ประชาชนทราบเรื่อง วัน เวลา สถานที่ วิธีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งการเลือกตั้งล่วงหน้าและเลือกตั้งในวันจริงตามกำหนด

2. คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดชลบุรีควรพัฒนาและปรับปรุงระบบการจัดส่งเอกสารแจ้งข้อมูลเกี่ยวกับการเลือกตั้งถึงประชาชนโดยตรงตามทะเบียนบ้านหรือที่อยู่อาศัยที่แจ้งไว้ ให้ถึงมือประชาชนก่อนเวลาเลือกตั้งอย่างน้อย 1 เดือน เพื่อให้ทันต่อการดำเนินการแก้ไขปัญหาหากเกิดปัญหา และทันต่อการเรียนรู้ข้อมูลทั้งเกี่ยวกับกระบวนการในการเลือกตั้งพรรคการเมือง ผู้สมัคร วิธีการใช้สิทธิ หรือการแจ้งไม่ไปใช้สิทธิจะต้องดำเนินการอย่างไร เป็นต้น

3. คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดชลบุรีควรเพิ่มโครงการเพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเลือกตั้งให้กับประชาชนในจังหวัดชลบุรี ให้ได้ทั่วถึงทุกหมู่บ้านหรือชุมชน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการศึกษาเกี่ยวกับการเลือกตั้งอื่นๆ ในประเด็นเดียวกันนี้ด้วย เช่น การเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา การเลือกตั้งผู้บริหารและสมาชิกสภาท้องถิ่นรูปแบบต่างๆ เป็นต้น

2. ควรทำการศึกษาเชิงคุณภาพ เกี่ยวกับปัจจัยที่มีส่วนเกี่ยวข้องต่อการ

ตัดสินใจไปใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรด้วย เพราะจะทำให้ได้ข้อมูลเชิงลึกจากประชาชนมากยิ่งขึ้น

3. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบเรื่องการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดอื่นๆ ของภูมิภาคตะวันออก เพื่อให้เห็นว่า ปัจจัยที่มีส่วนเกี่ยวข้องต่อการตัดสินใจไปใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งแต่ละพื้นที่มีความแตกต่างกันมากน้อยเพียงใด

4. ควรทำการศึกษาเกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งในประเด็นอื่นๆ ด้วย เช่น ความรู้ความเข้าใจของประชาชนเกี่ยวกับการเลือกตั้ง การดำเนินงานของคณะกรรมการการเลือกตั้ง เป็นต้น

บรรณานุกรม

- ครรชิต คนล้น. ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเขตเลือกตั้งที่ 6 จังหวัดอุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขารัฐศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2548.
- จักรพันธ์ มิตรผักแว่น. ปัจจัยที่มีผลต่อการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร:กรณีศึกษาการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง เขตเลือกตั้งที่ 16 กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการเมืองการปกครอง, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2549.
- จินดา วงศ์สวัสดิ์. ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเขตเลือกตั้งที่ 2 จังหวัดลำปาง. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการเมืองการปกครอง, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2548.
- เจนจิรา พระบาง. พฤติกรรมการเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลหนองหอย อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่. รายงานการค้นคว้าแบบอิสระเชิงวิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2547.
- ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์. มนุษย์กับการเมือง. ชลบุรี: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา, 2548.
- เชาวน์วงศ์ เสนพงศ์. การเมืองไทยยุคปัจจุบัน ปัญหาการพัฒนาพรรคการเมืองในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2548.
- ดำรง สุานดี. “ปรัชญาว่าด้วยการศึกษาเกี่ยวกับมนุษย์”. สังคมวิทยาและมานุษยวิทยาเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2547.

นภาพร ยามศิริ. ปัจจัยที่เป็นเหตุจูงใจในการไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของประชาชนในเขต 1 จังหวัดเชียงใหม่. รายงานการค้นคว้าแบบอิสระเชิงวิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2549.

ไพโรเวศน์ รัตนพันธ์. ปัจจัยในการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา: กรณีศึกษาในเขตจังหวัดพิษณุโลก. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2550.

บรรยงค์ กุคำใส. ความรู้ ทักษะและพฤติกรรมการใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา: ศึกษาเฉพาะกรณีประชาชนในอำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาพัฒนสังคม, บัณฑิตวิทยาลัย, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2544.

บัณฑิต เล้าอรุณ. การตัดสินใจเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของประชาชนจังหวัดนครปฐม. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม, 2552.

ปิยะนุช เงินคล้าย. การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน: ศึกษาเปรียบเทียบประชาชนในเขตเมืองกับประชาชนในเขตชนบท. กรุงเทพมหานคร: คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2540.

ศรชัย ท้าวมิตร. ระเบียบวิธีสภาไทย. กรุงเทพมหานคร: โอ.เอส. พรีนติ้ง เฮาส์, 2549.

สมบัติ จันทรวงศ์. "สัญญาประชาคมของรัฐไทย". ปรัชญาการเมืองสมัยใหม่. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2521.

สมบัติ อารังธัญวงศ์. การเมือง: แนวคิดและการพัฒนา. พิมพ์ครั้งที่ 7, กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เสมารธรรม, 2541.

สาธิต ปิตุเตชะ. ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของประชาชน เขต 1 จังหวัดระยอง. ปัญหาพิเศษรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาเนโบายสาธารณะ, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยบูรพา, 2542.

สิทธิพันธ์ พุทธนุ. สังคมวิทยาการเมืองกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2549.

สุพจน์ บุญวิเศษ. *หลักรัฐศาสตร์*. ชลบุรี: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา, 2548.

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. *การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2547.

อัมภาวดี ปาณิกบุตร. "พรรคการเมือง". *การเมืองการปกครองไทยตามรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน*. พิมพ์ครั้งที่ 3, กรุงเทพมหานคร: วี.เจ. พรินติ้ง, 2545.

เอกชาติ แจ่มอัน. *พฤติกรรมการใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี: ศึกษากรณีอำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี*. ปัญหาพิเศษรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, สาขานโยบายสาธารณะ, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยบูรพา, 2546.

การวิเคราะห์งบประมาณขององค์กร
ปกครองส่วนท้องถิ่น: กรณีศึกษาเทศบาล
ตำบลไผ่กองดิน อำเภอบางปลาม้า
จังหวัดสุพรรณบุรี*

An Analysis of Local Government Budget:
a Case Study of Paikongdin Municipality
Bangplama District Suphanburi Province.

ฐิติมา จันทรวินิติ**

บทคัดย่อ

การศึกษาวិชาญครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์งบประมาณของเทศบาลตำบลไผ่กองดิน โดยใช้ข้อมูลทุติยภูมิจากเอกสารงบประมาณของเทศบาลตำบลไผ่กองดินและข้อมูลปฐมภูมิจากการสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้อง ผลการศึกษพบว่า

1. รายรับของเทศบาลตำบลไผ่กองดิน มากที่สุด คือหมวดภาษีอากร
2. รายจ่ายของเทศบาลตำบลไผ่กองดิน มากที่สุด คือรายจ่ายประจำ ถ้าพิจารณาตามยุทธศาสตร์มากที่สุด คือยุทธศาสตร์การพัฒนาการเมืองการบริหาร

* เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ เรื่อง การวิเคราะห์งบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น: กรณีศึกษาเทศบาลตำบลไผ่กองดิน อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี. สาขานโยบายสาธารณะ, ภาควิชารัฐศาสตร์, คณะสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

** นิสิตหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขานโยบายสาธารณะ ภาควิชาสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

3. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อรายรับ คือจำนวนครัวเรือนมีอิทธิพลกับภาษีสรรพสามิตและเงินอุดหนุน ส่วนจำนวนประชากรและความหนาแน่นมีอิทธิพลต่อภาษีแบ่ง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อรายจ่าย คือจำนวนครัวเรือนมีอิทธิพลต่อรายจ่ายงบกลางและรายจ่ายประจำ

Abstract

This research is aimed to study on budget of the Paikongdin Municipality. Data used for analysis were collected from the budgetary documents of Paikongdin Municipality as a secondary source and the in depth interview from relating key informants as a primary source. The findings were as follows:

1. Most of revenue of Paikongdin Municipality came from tax.
2. Major expenditure of Paikongdin Municipality was regular expenditure. Regarding strategies, most of their expenditure would be spent on political and administrative one.
3. As regards revenue, influencing factor to excise tax and grant was a number of household, and to share tax was population number and its density. Regarding expenditure, a number of household would be the factor influencing contingency and regular expenditures.

บทนำ

การบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในปัจจุบัน มีเป้าหมายเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นในทุกด้าน โดยเน้นการแก้ไขปัญหาของประชาชนเป็นสำคัญ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงมีการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นเพื่อจะเป็นกรอบในการกำหนดทิศทางการพัฒนาท้องถิ่น โดยมีปัจจัยสำคัญที่เป็นตัวขับเคลื่อนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นบรรลุเป้าหมาย คือ งบประมาณ ปัจจัยที่นำไปสู่การปฏิบัติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งการให้

บริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่จะต้องมีความสอดคล้องกับความต้องการ วัฒนธรรม วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของแต่ละท้องถิ่น เพื่อให้การบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเกิดผลอย่างเป็นรูปธรรมได้ชัดเจน และสามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ เกิดความคล่องตัวในการบริหารงาน อีกทั้งยังเป็นการเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับกับการกระจายอำนาจ ที่ได้พัฒนาขึ้นมาโดยลำดับ ทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องมีการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นที่เป็นเสมือนเครื่องมือในการกำหนดทิศทางการพัฒนาท้องถิ่นให้เป็นไปตามความต้องการของประชาชน¹

นอกจากนี้สาระสำคัญของมาตรา 283 วรรค 3 ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ยังได้ระบุไว้โดยเฉพาะเกี่ยวกับเรื่องกฎหมายรายได้ท้องถิ่น “ให้มีกฎหมายรายได้ท้องถิ่น เพื่อกำหนดอำนาจหน้าที่ในการจัดเก็บภาษีและรายได้อื่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยมีหลักเกณฑ์ที่เหมาะสมตามลักษณะของภาษีแต่ละชนิด การจัดสรรทรัพยากรในภาครัฐ การมีรายได้ที่เพียงพอกับรายจ่ายตามอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงระดับขั้นการพัฒนาทางเศรษฐกิจของท้องถิ่น สถานะทางการคลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และความยั่งยืนทางการคลังของรัฐ”²

งบประมาณ หมายถึง แผนการปฏิบัติการในรอบระยะเวลาหนึ่งๆ ขององค์กรหรือหน่วยงานที่แสดงเป้าหมาย วัตถุประสงค์ และกิจกรรม โครงการที่องค์กรหรือหน่วยงานจะดำเนินการ พร้อมแสดงจำนวนเงินงบประมาณการรายรับและรายจ่ายแหล่งที่มาที่ไปของเงิน และรายละเอียดต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมนั้นๆ ในช่วงระยะเวลาที่กำหนด³

การจัดทำงบประมาณ เป็นการวางแผนทางการเงินที่ถือเป็นองค์ประกอบที่จำเป็น และมีความสำคัญต่อความสำเร็จในการดำเนินงานหรือ

¹ สำนักงานคณะกรรมการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. คู่มือการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชน. 2547. หน้า 4.

² วิทยาลัยพัฒนาการปกครองท้องถิ่น สถาบันพระปกเกล้า. การขับเคลื่อนรัฐธรรมนูญ'50สู่การปฏิบัติ: กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการปกครองท้องถิ่น. 2551. หน้า 3.

³ สำนักงานงบประมาณ. คู่มือปฏิบัติการงบประมาณ. 2542.

กิจกรรมต่างๆ โดยปกติองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จะใช้งบประมาณเป็นเครื่องมือทางการคลังที่สำคัญในการบริหารจัดการการดำเนินกิจกรรมขององค์กรให้บรรลุเป้าหมาย ทั้งในด้านการเมืองหรือด้านเศรษฐกิจ⁴ ในเอกสารงบประมาณจะแสดงถึงประมาณการรายรับจากแหล่งต่างๆ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และแสดงการจัดสรรทรัพยากรไปเพื่อกิจกรรมด้านต่างๆ ตามลำดับความสำคัญ มีการกำหนดต้นทุนเป็นจำนวนเงิน ผลประโยชน์ที่จะได้รับ และระยะเวลาดำเนินการที่แน่นอน โดยการดำเนินกิจกรรมดังกล่าวจะต้องเป็นแผนงานที่ใช้จ่ายเงินอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด การใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด และก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อประชาชนในท้องถิ่น กล่าวได้ว่างบประมาณเป็นเอกสารของรัฐที่สามารถสื่อถึงประชาชน เพื่อให้ได้รับทราบถึงการใช้จ่ายเงินภาษีอากรต่างๆ ที่ประชาชนเสียให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จะถูกนำไปใช้จ่ายในกิจกรรมด้านต่างๆ ก่อเกิดผลงานที่ให้ประโยชน์ต่อประชาชนอย่างไรบ้าง ตรงต่อความต้องการของประชาชนหรือไม่ การดำเนินการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพหรือไม่เพื่อประชาชนจะได้ทราบ และมีส่วนร่วมในการบริหาร อีกทั้งเกิดความเต็มใจที่จะเสียภาษีอากรแก่รัฐอย่างครบถ้วน⁵

งบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย 2 ส่วนที่สำคัญ คือ งบประมาณรายรับและงบประมาณรายจ่าย การประมาณการด้านรายรับจะเป็นตัวกำหนดขนาดงบประมาณรายจ่าย กล่าวคืองบประมาณรายจ่ายจะมากน้อยแค่ไหนขึ้นอยู่กับรายได้เป็นสำคัญ งบประมาณรายรับและรายจ่ายในแต่ละปีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีมูลค่าหลายล้านบาท ดังนั้นการใช้จ่ายเงินต้องสามารถแก้ไขปัญหาและสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น⁶

⁴ Ibid. หน้า 1.

⁵ วัฒนา ชัยสวัสดิ์. การเมืองในกระบวนการจัดทำงบประมาณของเทศบาลนครเชียงใหม่: ศึกษากรณีปีงบประมาณ พ.ศ. 2535 – 2540. 2541.

⁶ สำนักงานงบประมาณ. คู่มือปฏิบัติการงบประมาณ. 2542. หน้า 3.

อย่างไรก็ตามเพราะขีดความสามารถขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละแห่งมีน้อยไม่สามารถที่จะหารายได้ได้เพียงพอกับการใช้จ่ายในแต่ละปี⁷ รายได้ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดเก็บเองมีจำนวนน้อย ดังนั้นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงประสบปัญหาในด้านงบประมาณที่มีอย่างจำกัดไม่เพียงพอต่อการจัดทำบริการสาธารณะให้กับประชาชนในท้องถิ่น ฉะนั้นการจัดการด้านงบประมาณที่มีประสิทธิภาพการใช้จ่ายที่เกิดประโยชน์สูงสุดต่อประชาชน เกิดความคุ้มค่า และเป็นไปตามความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นนั้น เป็นสิ่งที่สำคัญสำหรับการจัดทำงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

การจัดสรรรายได้สู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นตั้งแต่ปี 2543 - 2552 และลดลงในปี 2553 การจัดสรรงบประมาณในปี 2553 มีอัตราการเปลี่ยนแปลงลดลงคิดเป็นร้อยละ 22.67 สอดคล้องกับรายได้ของรัฐบาลที่มีรายได้ลดลงในปี 2553 มีอัตราการเปลี่ยนแปลงลดลงคิดเป็นร้อยละ 18.86 สัดส่วนรายได้ที่รัฐบาลจัดสรรให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อรายได้สุทธิของรัฐบาลคิดเป็นร้อยละ 25.02⁸ ซึ่งเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงทางด้านโครงสร้างของเศรษฐกิจและนโยบายของรัฐบาล ที่ส่งผลให้ฐานการเงินการคลังของประเทศเปลี่ยนแปลงไป รายรับของรัฐบาลน้อยลงส่งผลให้งบประมาณที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้รับจัดสรรจากรัฐบาลลดน้อยลงด้วยเหตุผลเกี่ยวกับข้อจำกัดของงบประมาณ จึงทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องทำการวิเคราะห์งบประมาณเพื่อช่วยให้ผู้มีหน้าที่ตัดสินใจเกี่ยวกับการใช้จ่ายของหน่วยงานสามารถตัดสินใจได้อย่างมีเหตุผล โดยสามารถแสดงให้เห็นได้ว่ารายจ่ายต่างๆ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่กำหนดไว้ในงบประมาณจะส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นอย่างไร และการใช้ทรัพยากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเกิดความคุ้มค่าหรือไม่ ทั้งนี้เพื่อจะช่วยให้สามารถจัดสรรทรัพยากรของสังคมมีประสิทธิภาพมากที่สุด

⁷ ภูสิต สมจิตต์. การเมืองในกระบวนการกำหนดงบประมาณของท้องถิ่น: ศึกษาเฉพาะกรณีองค์การบริหารส่วนจังหวัดพิจิตร. 2535.

⁸ สมาคมสันนิบาตเทศบาลแห่งประเทศไทย. การจัดสรรงบประมาณปี 2553.เว็บ. <http://www.nmt.or.th/Poclib5>. 4 มกราคม 2553.

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ความสอดคล้องของงบประมาณกับแผนพัฒนาเทศบาล
2. เพื่อศึกษาวิเคราะห์งบประมาณด้านรายรับและด้านรายจ่ายของเทศบาล

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ใช้วิธีการแบบผสมผสานวิธีการวิจัย โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพเป็นหลัก และใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณเป็นวิธีเสริม โดยมีเหตุผลและวิธีการศึกษาวิจัยคือ

1. การศึกษาข้อมูลเอกสาร (documentary research) โดยการศึกษา ค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการ เทศบัญญัติงบประมาณรายจ่าย บทความ วารสาร วิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัย รายงานการประชุม และข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต ซึ่งเป็นข้อมูลระดับทุติยภูมิเกี่ยวกับประเด็นที่ศึกษา
2. การศึกษาโดยใช้แบบที่ใช้ในการสอบถามเชิงโครงสร้าง เพื่อเก็บข้อมูลในพื้นที่ โดยเกี่ยวข้องกับแผนและงบประมาณ การเงินการคลัง การจัดเก็บรายได้
3. การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้บริหาร สมาชิกสภาเทศบาล ปลัดเทศบาลตำบลไผ่กองดิน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ และวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ดังต่อไปนี้

1. การศึกษาเอกสารทางวิชาการ เทศบัญญัติงบประมาณรายจ่าย บทความ วารสาร วิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัย รายงานการประชุม และข้อมูลจากอินเทอร์เน็ตที่เกี่ยวข้องกับงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
2. การวิเคราะห์ข้อมูลเอกสารวิชาการ เทศบัญญัติงบประมาณราย

จ่าย บทความ วารสาร วิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัย รายงานการประชุม และข้อมูลจากอินเทอร์เน็ตที่เกี่ยวข้องกับงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

3. แบบที่ใช้ในการสอบถามเชิงโครงสร้าง ลักษณะของเครื่องมือเป็นคำถามลักษณะปลายเปิดให้เติมคำโดยมีขั้นตอน ดังนี้

3.1 ศึกษาวิธีการสร้างแบบที่ใช้ในการสอบถามเชิงโครงสร้าง

3.2 สร้างแบบที่ใช้ในการสอบถามเชิงโครงสร้าง แล้วนำไปเสนอให้อาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบและเสนอแนะเพิ่มเติม

3.3 จัดทำแบบที่ใช้ในการสอบถามเชิงโครงสร้าง ฉบับสมบูรณ์

4. แบบสัมภาษณ์ ลักษณะของเครื่องมือเป็นคำถามลักษณะปลายเปิด

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการ โดยได้ดำเนินการรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลทั้งแหล่งข้อมูลของทางสถาบันอุดมศึกษาต่างๆ แหล่งข้อมูลจากส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง และแหล่งข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต เพื่อรวบรวมข้อมูลในระดับพุทธิภูมิ อาทิ ข้อมูลจากเอกสาร ตำรา วารสาร รายงานการศึกษาวิจัย เทศบัญญัติงบประมาณ รายจ่าย รายงานทางวิชาการประเภทต่างๆ รวมทั้งข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยวิเคราะห์ในส่วนต่อไป

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ

2.1 การสอบถามบุคคลที่เกี่ยวข้อง โดยใช้แบบที่ใช้ในการสอบถามเชิงโครงสร้าง จากบุคคลที่ปฏิบัติหน้าที่โดยตรงเกี่ยวกับด้านการจัดเก็บรายได้ การเงินการคลัง แผนและงบประมาณ แบ่งออกเป็น

2.1.1 การสอบถามเกี่ยวกับการจัดเก็บรายได้ของเทศบาล โดยใช้ข้อคำถามในแบบที่ใช้ในการสอบถามเชิงโครงสร้าง ข้อ 1 – 17 จากผู้รับผิดชอบด้านการจัดเก็บรายได้ จำนวน 1 คน

2.1.2 การสอบถามเกี่ยวกับการเงินและการคลังของเทศบาล โดยใช้ข้อคำถามในแบบที่ใช้ในการสอบถามเชิงโครงสร้าง ข้อ 18 – 22 จากผู้รับผิดชอบด้านการเงินและการคลัง จำนวน 1 คน

2.1.3 การสอบถามเกี่ยวกับแผนและงบประมาณ โดยใช้ข้อคำถามในแบบที่ใช้ในการสอบถามเชิงโครงสร้าง ข้อ 23 - 42 จากผู้รับผิดชอบด้านแผนและงบประมาณ จำนวน 1 คน

2.2 การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกนายกเทศมนตรี รองนายกเทศมนตรี สมาชิกสภาเทศบาล และปลัดเทศบาลตำบลไผ่กองดิน

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ จะใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาสาระ (content analysis) วิธีการดังกล่าวจะกระทำโดย การแยกแยะแจกแจงเนื้อหา หรือแนวคิดที่ปรากฏในเอกสาร ข่าวสารคำพูด หรือภาพ ทำให้ทราบโครงสร้าง และขอบเขตเนื้อหาอย่างละเอียด สำหรับการวิจัยฉบับนี้ จะใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In- depth interview) โดยการสัมภาษณ์ นายกเทศมนตรี รองนายกเทศมนตรี สมาชิกสภาเทศบาล และปลัดเทศบาลตำบลไผ่กองดิน ถ้อยคำจากการสัมภาษณ์ที่ได้จะนำมาวิเคราะห์โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ทางสังคมศาสตร์ โดยใช้สถิติที่ประกอบด้วย ค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (mean) ค่า PCI และการวิเคราะห์ถดถอยพหุ (multiple regression analysis)

ผลการวิจัย

จากการศึกษา โดยทำการศึกษาในช่วงปี 2546 – 2553 มีผลการวิจัยดังนี้

ส่วนที่ 1 การวิเคราะห์งบประมาณ ประกอบด้วย

1.1 การวิเคราะห์งบประมาณด้านรายรับของเทศบาลตำบลไผ่กองดิน ประกอบด้วย

1.1.1 การวิเคราะห์รายรับรวมจากแหล่งต่างๆ

รายรับของเทศบาลตำบลไผ่กองดิน แบ่งเป็นรายรับหลักจากแหล่งต่างๆ 6 หมวด หมวดภาษีอากรมีงบประมาณมากที่สุด ค่าเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 46.60 ของงบประมาณรายรับทั้งหมด อันดับที่ 2 คือ เงินอุดหนุนทั่วไป ค่าเฉลี่ย คิดเป็นร้อยละ 34.84 อันดับที่ 3 คือ เงินอุดหนุนเฉพาะกิจ ค่าเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 4.91 อันดับที่ 4 เงินสะสม ค่าเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 4.43 อันดับที่ 5 รายรับจากงบประมาณเฉพาะการประปา ค่าเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 4.24 อันดับที่ 6 เงินกู้ ค่าเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 3.50 อันดับที่ 7 รายได้จากทรัพย์สิน ค่าเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 0.69 อันดับที่ 8 รายได้เบ็ดเตล็ด ค่าเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 0.49 และ อันดับที่ 9 รายได้จากค่าธรรมเนียม และค่าปรับ ค่าเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 0.24 รายรับส่วนใหญ่ของเทศบาลตำบลไผ่กองดิน มาจากหมวดภาษีอากร และเงินอุดหนุน ส่งผลให้เทศบาลตำบลไผ่กองดินไม่สามารถพึ่งพาตนเอง ยังคงต้องพึ่งเงินที่ส่วนกลางจัดสรรให้ เพื่อบริหารจัดการกิจการงานภายในเทศบาลในแต่ละปี

1.1.2 การวิเคราะห์รายรับจำแนกตามหมวดภาษีอากร

รายรับหมวดภาษีอากร แยกเป็นภาษีที่เทศบาลจัดเก็บเอง และภาษีที่รัฐบาลจัดเก็บและจัดสรรให้ โดยสัดส่วนของภาษีที่รัฐบาลจัดเก็บและจัดสรร ค่าเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 99.17 ของประมาณการรายรับ ส่วนภาษีที่เทศบาลจัดเก็บเอง ค่าเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 0.83 ของประมาณการรายรับ ในส่วนของภาษีที่เทศบาลจัดเก็บเอง รายรับที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือภาษีโรงเรือนและที่ดิน และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง รองลงมาคือ ภาษีป้าย และภาษีบำรุงท้องที่ ส่วนภาษีที่รัฐบาลจัดเก็บและจัดสรรให้รายรับที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ภาษีมูลค่าเพิ่ม รองลงมา ภาษีสรรพสามิต ภาษีรถยนต์และล้อเลื่อน ภาษีสุรา ค่าธรรมเนียมนิติกรรมที่ดิน ค่าภาคหลวงปิโตรเลียม ภาษีธุรกิจเฉพาะ ค่าภาคหลวงแร่ และเงินเก็บตามกฎหมายอุทยานแห่งชาติ ตามลำดับ

1.1.3 การวิเคราะห์รายรับจำแนกแหล่งที่มาของรายได้ และแหล่งที่มาจากเงินอุดหนุนทั่วไป

แหล่งที่มาของรายได้ของเทศบาลตำบลไผ่กองดิน มีแหล่งที่มาจากเงินรายได้ และแหล่งที่มาจากเงินอุดหนุนทั่วไป รายรับจากแหล่งที่มาจากเงินรายได้ มีปริมาณมากกว่าแหล่งที่มาจากเงินอุดหนุนทั่วไป โดยมีปริมาณมากกว่าตั้งแต่ ปี 2546 – 2550 และลดลงตั้งแต่ปี 2551 – 2553

1.1.4 การวิเคราะห์รายรับจำแนกตามงบประมาณและรายรับนอกงบประมาณ

รายรับตามงบประมาณมีปริมาณมากกว่า รายรับนอกงบประมาณ ยกเว้น ปี 2546 ที่รายรับนอกงบประมาณมีปริมาณมากกว่า และเป็นรายรับที่ไม่สามารถประมาณการได้ เช่น เงินสะสม เงินอุดหนุนเฉพาะกิจ

1.2 การวิเคราะห์งบประมาณด้านรายจ่ายของเทศบาลตำบลไผ่กองดิน ประกอบด้วย

1.2.1 การวิเคราะห์รายจ่ายรวมหมวดต่างๆ

รายจ่ายของเทศบาลตำบลไผ่กองดิน รายจ่ายที่ได้รับการจัดสรรงบประมาณอันดับที่ 1 คือ รายจ่ายประจำ ได้รับการจัดสรรงบประมาณเพิ่มขึ้นทุกปีอย่างต่อเนื่อง ยกเว้นในปี 2553 ที่ได้รับการจัดสรรลดลง เนื่องจากในปี 2553 เทศบาลสามารถตั้งงบประมาณรายรับได้เท่ากับรายจ่ายจริงของปี 2551 เท่านั้น อันดับที่ 2 คือ รายจ่ายเพื่อการลงทุน มีอัตราการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นและลดลงสลับกันในปี 2547 มีอัตราการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นมาเนื่องจากเทศบาลมีโครงการก่อสร้างที่ต้องใช้งบประมาณสูง และสำหรับในปี 2553 มีอัตราการเปลี่ยนแปลงลดลงมากที่สุด อันดับที่ 3 คือ รายจ่ายพิเศษ ประกอบด้วย เงินอุดหนุนเฉพาะกิจ เงินสะสม และเงินกู้ และอันดับสุดท้ายคือ รายจ่ายงบกลาง มีอัตราการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นและลดลงสลับกัน สำหรับรายจ่ายประเภทต่างๆ ยังแยกเป็น รายจ่ายประจำ หมวดรายจ่ายที่ได้รับการจัดสรรงบประมาณ อันดับที่ 1 คือเงินเดือน ในปี 2550 มีอัตราการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นร้อยละ 51.40 จากปี 2549 อันดับที่ 2 คือ ค่าใช้สอย ได้รับการจัดสรรเพิ่มขึ้นทุกปี ยกเว้นในปี 2553 ที่ได้รับการจัดสรรน้อยลงซึ่งเป็นไปตามการตั้งงบประมาณรายจ่ายรวมของเทศบาล อันดับที่ 3 คือ ค่าตอบแทน ได้รับการจัดสรรงบประมาณเพิ่มขึ้นตั้งแต่ปี 2547 - ปี 2550 ลดลงและเพิ่มขึ้นสลับกัน 3 ปี

หลัง อันดับที่ 4 คือค่าวัสดุ ได้รับการจัดสรรงบประมาณเพิ่มขึ้นทุกปี ยกเว้นในปี 2553 ที่ได้รับการจัดสรรลดลง อันดับที่ 5 คือ ค่าจ้างชั่วคราว ได้รับการจัดสรรงบประมาณเพิ่มขึ้นและลดลงสลับกันในปี อันดับที่ 6 คือ เงินสนับสนุนหน่วยงานราชการและกิจการที่เป็นสาธารณประโยชน์ (เงินอุดหนุนหน่วยงานต่างๆ) ได้รับการจัดสรรงบประมาณเพิ่มขึ้นและลดลงสลับกัน อันดับที่ 7 คือ ค่าสาธารณูปโภค ได้รับการจัดสรรงบประมาณเพิ่มขึ้นทุกปี อันดับที่ 8 คือ ค่าจ้างประจำ ได้รับการจัดสรรงบประมาณ เพิ่มขึ้นในปี 2547 - ปี 2549 และลดลงในปี 2550 และอันดับสุดท้าย คือรายจ่ายอื่น เริ่มมีการจัดสรรงบประมาณในช่วงหลัง ส่วนใหญ่จะเป็นรายจ่ายเกี่ยวกับการจ้างหน่วยงานอื่น สำหรับการวิจัยหรือประเมินผลการปฏิบัติงานของเทศบาล ส่วนรายจ่ายเพื่อการลงทุน เป็นการจัดสรรงบประมาณในหมวดค่าครุภัณฑ์ ในปี 2552 มีการจัดสรรงบประมาณในหมวดค่าครุภัณฑ์ในอัตราที่เพิ่มขึ้นมากที่สุด เนื่องจากเทศบาลมีการจัดซื้อครุภัณฑ์ต่างๆ ที่ใช้สำหรับการปฏิบัติงาน และสำหรับหมวดค่าที่ดินและสิ่งก่อสร้าง มีการจัดสรรงบประมาณมากที่สุดในปี 2547 เพื่อรองรับการก่อสร้างของโครงสร้างพื้นฐานต่างๆ สำหรับรายจ่ายงบกลาง ประกอบด้วย เงินช่วยเหลือกิจการประปา เนื่องจากรายรับของกองการประปามีไม่เพียงพอต่อรายจ่าย ทำให้เทศบาลต้องนำเงินมาช่วยเหลือกิจการประปา ในปี 2550 มีการจ่ายชำระหนี้เงินต้นและดอกเบี้ยเงินกู้ที่เทศบาลนำมาก่อสร้างอาคารสำนักงานแห่งใหม่ สำหรับรายจ่ายเบี่ยยังชีพมีการจัดสรรงบประมาณจากเงินของเทศบาลเองเพื่อนำมาจ่ายให้กับประชาชนผู้มีสิทธิได้รับเบี่ยยังชีพประเภทต่างๆ และรายจ่ายพิเศษ เป็นรายจ่ายประเภทเงินอุดหนุนเฉพาะกิจ เงินจ่ายจากเงินสะสม เงินจ่ายจากเงินกู้

1.2.2 การวิเคราะห์รายจ่ายจำแนกตามหมวดรายจ่ายและหน่วยงาน

รายจ่ายจำแนกตามหมวดรายจ่ายและหน่วยงาน หน่วยงานที่ได้รับการจัดสรรงบประมาณตั้งแต่ปี 2546-ปี 2553 อันดับที่ 1 ค่าเช่าสถานที่ที่สุด คือ สำนักปลัดในหมวดเงินเดือน หมวดค่าสาธารณูปโภค และหมวดรายจ่ายงบกลางอันดับที่ 2 คือ กองช่าง ได้รับการจัดสรรงบประมาณในหมวดค่าที่

ดินและสิ่งก่อสร้างมากที่สุด อันดับที่ 3 คือ กองการศึกษา ได้รับการจัดสรรงบประมาณในหมวดค่าใช้สอยมากที่สุด รองลงมาคือหมวดเงินสนับสนุนหน่วยงานราชการและกิจการที่เป็นสาธารณประโยชน์ (เงินอุดหนุนหน่วยงานต่างๆ) ซึ่งอัตราการเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องทุกปี อันดับที่ 4 คือ กองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม ได้รับการจัดสรรงบประมาณค่าจ้างชั่วคราวเฉลี่ยมากที่สุด อันดับที่ 5 คือ กองคลังได้รับการจัดสรรงบประมาณส่วนใหญ่จะเป็นหมวดเงินเดือน อันดับสุดท้าย กองการประปาได้รับการจัดสรรงบประมาณในหมวดค่าสาธารณูปโภค และหมวดค่าวัสดุ

1.2.3 การวิเคราะห์รายจ่ายจำแนกตามด้านและแผนงาน

รายจ่ายตามด้านและแผนงานเป็นการแสดงรายละเอียดเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายของเทศบาลตามด้านและแผนงาน ตั้งแต่ปี 2546 ถึงปี 2553 ด้านที่ได้รับการจัดสรรงบประมาณค่าเฉลี่ยมากที่สุดอันดับที่ 1 คือ ด้านบริการชุมชนและสังคมประกอบด้วย แผนงานการศึกษา แผนงานสาธารณสุข แผนงานเคหะและชุมชน แผนงานสังคมสงเคราะห์ แผนงานสร้างความเข้มแข็งของชุมชน แผนงานการศาสนา วัฒนธรรมและนันทนาการ สำหรับแผนงานที่ได้รับการจัดสรรงบประมาณเฉลี่ยมากที่สุด คือ แผนงานเคหะและชุมชน อันดับที่ 2 คือ ด้านบริหารงานทั่วไป ประกอบด้วย แผนงานบริหารทั่วไปและแผนงานรักษาความสงบภายใน แผนงานที่ได้รับการจัดสรรงบประมาณเฉลี่ยมากที่สุด คือ แผนงานบริหารทั่วไป อันดับที่ 3 ด้านการดำเนินการอื่น ประกอบด้วยแผนงานงบกลาง และอันดับสุดท้าย คือ ด้านการเศรษฐกิจ ประกอบด้วย แผนการพาณิชย์

1.2.4 การวิเคราะห์รายจ่ายจำแนกตามด้านและตามลักษณะเศรษฐกิจ

รายจ่ายจำแนกตามลักษณะเศรษฐกิจ ประกอบด้วยรายจ่ายประจำและรายจ่ายเพื่อการลงทุน รายจ่ายประจำ เป็นรายจ่ายหมวดเงินเดือน ค่าจ้างประจำ ค่าตอบแทน ค่าใช้สอย ค่าวัสดุ รายจ่ายอื่น เงินสนับสนุนหน่วยงานราชการและกิจการที่เป็นสาธารณประโยชน์ (เงินอุดหนุนหน่วยงานต่างๆ) รายจ่ายเพื่อการลงทุน เป็นรายจ่ายหมวดค่าครุภัณฑ์ ที่ดินและสิ่ง

ก่อสร้าง ด้านบริการชุมชนและสังคมได้รับการจัดสรรงบประมาณรายจ่ายเพื่อการลงทุนมากที่สุด ส่วนด้านบริหารงานทั่วไป ได้รับการจัดสรรงบประมาณรายจ่ายประจำมากที่สุด ยกเว้นในปี 2551 และปี 2553 ที่ด้านบริการชุมชนและสังคม ได้รับการจัดสรรงบประมาณรายจ่ายประจำ เป็นที่น่าสังเกตว่าด้านบริหารงานทั่วไป ที่มีรายจ่ายประจำมากเกือบทุกปี แต่เป็นรายจ่ายในส่วนของสำนักปลัด และกองคลังเท่านั้น ส่วนในด้านบริการชุมชนและสังคมเป็นรายจ่ายในส่วนของกองการศึกษา กองสาธารณสุขและกองช่าง ซึ่งรายจ่ายของกองช่างส่วนใหญ่จะเป็นรายจ่ายเพื่อการลงทุนมากกว่ารายจ่ายประจำ

1.2.5 การวิเคราะห์รายจ่ายจำแนกตามงานและหน่วยงาน

รายจ่ายตามงานแสดงรายละเอียดรายจ่ายตามงานที่เป็นความรับผิดชอบของหน่วยงานสำนักปลัด งานที่ได้รับการจัดสรรงบประมาณมากเป็นอันดับที่ 1 คือ งานบริหารทั่วไป อันดับที่ 2 คือ งานงบกลาง อันดับที่ 3 คือ งานบริหารทั่วไปเกี่ยวกับความสงบภายใน อันดับที่ 4 คือ งานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย อันดับที่ 5 คือ งานส่งเสริมและสนับสนุนความเข้มแข็งของชุมชน อันดับที่ 6 คือ งานไฟฟ้าถนน อันดับที่ 7 คือ งานศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่น อันดับที่ 8 คือ งานเทคนิค และอันดับสุดท้าย คือ งานวิชาการวางแผนและส่งเสริมการท่องเที่ยว

กองคลัง หน้าที่และภารกิจครอบคลุมงานบริหารงานคลังอย่างเดียว การจัดสรรงบประมาณจึงอยู่ที่งานบริหารงานคลัง เพื่อเป็นรายจ่ายสำหรับการบริหารงานของกองคลังทั้งหมด

กองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม งานที่ได้รับการจัดสรรงบประมาณ อันดับที่ 1 คือ งานบริหารทั่วไปเกี่ยวกับสาธารณสุข อันดับที่ 2 คือ งานกำจัดขยะและสิ่งปฏิกูล อันดับที่ 3 คือ งานบริการสาธารณสุข อันดับที่ 4 คือ งานโรงพยาบาล อันดับที่ 5 งานบริหารทั่วไปเกี่ยวกับเคหะ อันดับที่ 6 งานกีฬาและนันทนาการ อันดับที่ 7 งานส่งเสริมและสนับสนุนความเข้มแข็งของชุมชน อันดับที่ 8 คือ งานเทคนิค อันดับที่ 9 คือ งานศูนย์บริการสาธารณสุข อันดับที่ 10 งานสวนสาธารณะ และอันดับสุดท้าย คือ งานสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์

กองการศึกษางานที่ได้รับการจัดสรรงบประมาณ อันดับที่ 1 คือ งานบริหารทั่วไปเกี่ยวกับการศึกษา อันดับที่ 2 คือ งานระดับก่อนวัยเรียนและประถมศึกษา อันดับที่ 3 คือ งานสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์ อันดับที่ 4 คือ งานส่งเสริมและสนับสนุนความเข้มแข็งของชุมชน อันดับที่ 5 คือ งานศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่น อันดับที่ 6 คือ งานกีฬาและนันทนาการ อันดับที่ 7 คือ งานศึกษาไม่กำหนดระดับ อันดับที่ 6 คือ งานไฟฟ้าถนน และอันดับสุดท้าย คืองานวิชาการวางแผนและส่งเสริมการท่องเที่ยว

กองช่าง งานที่ได้รับการจัดสรรงบประมาณ อันดับที่ 1 คือ งานไฟฟ้าถนน อันดับที่ 2 คือ งานบริหารทั่วไปเกี่ยวกับเคหะและชุมชน และอันดับสุดท้าย คืองานสวนสาธารณะ

กองการประปา การจัดสรรงบประมาณจึงอยู่ที่งานกิจการประปา เพื่อเป็นรายจ่ายสำหรับการบริหารงานของกองการประปาทั้งหมด

1.2.6 การวิเคราะห์รายจ่ายจำแนกตามแผนงานและหมวดรายจ่าย

รายจ่ายตามแผนงานบริหารทั่วไป เป็นรายจ่ายของสำนักปลัดและกองคลัง ตั้งแต่ปี 2546 – 2553 รายจ่ายที่ได้รับการจัดสรรงบประมาณ อันดับที่ 1 คือ เงินเดือน อันดับที่ 2 คือ ค่าตอบแทน อันดับที่ 3 คือ ค่าใช้สอย

รายจ่ายตามแผนงานรักษาความสงบภายใน เป็นรายจ่ายของสำนักปลัด และกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม หมวดรายจ่ายที่ได้รับการจัดสรรงบประมาณ อันดับที่ 1 คือ ค่าวัสดุ อันดับที่ 2 คือ ค่าจ้างประจำ และอันดับที่ 3 คือ ค่าใช้สอย

รายจ่ายตามแผนงานการศึกษา เป็นรายจ่ายของกองการศึกษา หมวดรายจ่ายที่ได้รับการจัดสรรงบประมาณ อันดับที่ 1 คือ เงินเดือน อันดับที่ 2 คือ ค่าวัสดุ อันดับที่ 3 คือ ค่าใช้สอย

รายจ่ายตามแผนงานสาธารณสุข เป็นรายจ่ายของกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม หมวดรายจ่ายที่ได้รับการจัดสรรงบประมาณ อันดับที่ 1 คือ ค่าจ้างชั่วคราว อันดับที่ 2 คือ ค่าใช้สอย อันดับที่ 3 คือ เงินเดือน

รายจ่ายตามแผนงานเคหะและชุมชน เป็นรายจ่ายของกองช่าง และกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม หมวดรายจ่ายที่ได้รับการจัดสรรงบประมาณ อันดับที่ 1 คือ ค่าใช้สอย อันดับที่ 2 คือ ค่าวัสดุ อันดับที่ 3 คือ เงินเดือน

รายจ่ายตามแผนงานสังคมสงเคราะห์ เป็นรายจ่ายของกองการศึกษา และกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม ได้รับการจัดสรรงบประมาณเพียงหมวดรายจ่ายเดียว คือ รายจ่ายอื่น เพื่อจ่ายเบี้ยยังชีพประเภทต่างๆ เช่น เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ เบี้ยยังชีพคนพิการ เบี้ยยังชีพผู้ป่วยโรคเอดส์

รายจ่ายตามแผนงานสร้างความเข้มแข็งของชุมชน เป็นรายจ่ายของกองการศึกษา และกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม หมวดรายจ่ายที่ได้รับการจัดสรรงบประมาณ อันดับที่ 1 คือ ค่าใช้สอย อันดับที่ 2 คือ เงินอุดหนุน

รายจ่ายตามแผนงานการศาสนา วัฒนธรรม และนันทนาการ เป็นรายจ่ายของสำนักปลัด กองการศึกษา และกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม หมวดรายจ่ายที่ได้รับการจัดสรรงบประมาณ อันดับที่ 1 คือ ค่าใช้สอย อันดับที่ 2 คือ เงินอุดหนุน อันดับที่ 3 คือ ค่าวัสดุ รายจ่ายตามแผนงานการพาณิชย์ เป็นรายจ่ายของกองการประปา หมวดรายจ่ายที่ได้รับการจัดสรร อันดับที่ 1 คือ ค่าสาธารณูปโภค อันดับที่ 2 คือ ค่าวัสดุ อันดับที่ 3 คือ ค่าจ้างประจำ

1.2.7 การวิเคราะห์รายจ่ายตามงานต่างๆ ในแผนงานกับหมวดรายจ่าย

รายจ่ายตามงานของแผนงานบริหารทั่วไปกับหมวดรายจ่ายของเทศบาลตำบลไผ่กองดิน ตั้งแต่ปี 2546 – 2553 รายจ่ายที่มีปริมาณมากที่สุด คือปี 2552 งานบริหารทั่วไป และปี 2552 งานบริหารงานคลังมีรายจ่ายปริมาณมากที่สุด

รายจ่ายตามงานของแผนงานบริหารทั่วไปกับหมวดรายจ่ายของเทศบาลตำบลไผ่กองดิน ตั้งแต่ปี 2546 – 2553 ในปี 2552 งานบริหารทั่วไปเกี่ยวกับการรักษาความสงบภายใน มีรายจ่ายปริมาณมากที่สุด ปี 2547 งานเทคนิคมีรายจ่ายปริมาณมากที่สุดปี 2552 งานป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนและระบับอัคคีภัย มีรายจ่ายปริมาณมากที่สุด

รายจ่ายตามงานของแผนงานการศึกษา กับหมวดรายจ่ายของเทศบาลตำบลไผ่กองดิน ตั้งแต่ปี 2546 – 2553 ในปี 2553 งานบริหารทั่วไปเกี่ยวกับการศึกษา มีรายจ่ายปริมาณมากที่สุด ปี 2553 งานระดับก่อนวัยเรียนและประถมศึกษา มีรายจ่ายปริมาณมากที่สุด ปี 2550 งานศึกษาไม่กำหนดระดับ มีรายจ่ายปริมาณมากที่สุด

รายจ่ายตามงานของแผนงานสาธารณสุข กับหมวดรายจ่ายของเทศบาลตำบลไผ่กองดิน ตั้งแต่ปี 2546 – 2553 ในปี 2553 งานบริหารทั่วไปเกี่ยวกับสาธารณสุข มีรายจ่ายปริมาณมากที่สุด ปี 2549 งานโรงพยาบาล มีรายจ่ายปริมาณมากที่สุดปี 2551 งานบริการสาธารณสุขและงานสาธารณสุขอื่น มีรายจ่ายปริมาณมากที่สุด

รายจ่ายตามงานของแผนงานเคหะและชุมชน กับหมวดรายจ่ายของเทศบาลตำบลไผ่กองดิน ตั้งแต่ปี 2546 – 2553 ในปี 2553 งานบริหารทั่วไปเกี่ยวกับเคหะและชุมชน มีรายจ่ายปริมาณมากที่สุด ปี 2549 งานไฟฟ้าถนน มีรายจ่ายปริมาณมากที่สุดปี 2551 งานสวนสาธารณะ มีรายจ่ายปริมาณมากที่สุด ปี 2551 งานส่วนกำจัดขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล มีรายจ่ายปริมาณมากที่สุด

รายจ่ายตามงานของแผนงานสังคมสงเคราะห์กับหมวดรายจ่ายของเทศบาลตำบลไผ่กองดิน ตั้งแต่ปี 2546 – 2553 ในปี 2553 และปี 2552 งานสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์ มีรายจ่ายปริมาณมากที่สุด

รายจ่ายตามงานของแผนงานสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน กับหมวดรายจ่ายของเทศบาลตำบลไผ่กองดิน ตั้งแต่ปี 2546 – 2553 ในปี 2553 งานบริหารทั่วไปเกี่ยวกับการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน มีรายจ่ายปริมาณมากที่สุด ปี 2550 งานส่งเสริมและสนับสนุนความเข้มแข็งของชุมชน มีรายจ่ายปริมาณมากที่สุด

รายจ่ายตามงานของแผนงานการศาสนา วัฒนธรรมและนันทนาการ กับหมวดรายจ่ายของเทศบาลตำบลไผ่กองดิน ตั้งแต่ปี 2546 – 2553 ในปี 2553 งานกีฬาและนันทนาการ มีรายจ่ายปริมาณมากที่สุด ปี

2551 และปี 2552 งานศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่น มีรายจ่ายปริมาณมากที่สุด ปี 2550 2551 และ 2553 งานวิชาการวางแผนและส่งเสริมการท่องเที่ยว มีรายจ่ายปริมาณมากที่สุด

รายจ่ายตามงานของแผนงานการพาณิชย์ กับหมวดรายจ่ายของเทศบาลตำบลไผ่กองดิน ตั้งแต่ปี 2546 – 2553 ในปี 2553 งานกิจการประปา มีรายจ่ายปริมาณมากที่สุด

1.2.8 การวิเคราะห์รายจ่ายตามยุทธศาสตร์การพัฒนาของเทศบาล ยุทธศาสตร์การพัฒนาของเทศบาลตำบลไผ่กองดิน ทั้ง 5 ยุทธศาสตร์ ยุทธศาสตร์การพัฒนาที่ได้รับการจัดสรรงบประมาณ ค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ยุทธศาสตร์พัฒนาการเมืองการบริหาร อันดับที่ 2 คือ ยุทธศาสตร์การพัฒนาสังคม อันดับที่ 3 คือ ยุทธศาสตร์พัฒนาโครงสร้าง อันดับที่ 4 คือ ยุทธศาสตร์พัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และอันดับที่ 5 คือ ยุทธศาสตร์พัฒนาเศรษฐกิจ

1.2.9 การวิเคราะห์รายจ่ายตามยุทธศาสตร์การพัฒนา ของเทศบาลตำบลไผ่กองดินกับหน่วยงานภายในยุทธศาสตร์พัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน หน่วยงานที่ได้รับการจัดสรรงบประมาณเป็นอันดับที่ 1 คือ กองช่าง เพราะเป็นรายจ่ายเกี่ยวกับการก่อสร้าง ถนน สะพาน ระบบไฟฟ้า เป็นหน้าที่และภารกิจของกองช่าง และสำนักปลัดในปี 2552 เกิดขึ้นจากรายจ่ายค่าก่อสร้างป้ายยืนติดต้อนรับที่ติดตั้งในเขตเทศบาล

ยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจ หน่วยงานที่ได้รับการจัดสรรงบประมาณอันดับที่ 1 คือ กองการศึกษา เริ่มรับภารกิจและหน้าที่ด้านนี้ต่อจากสำนักปลัด เมื่อปี 2548 ส่วนสำนักปลัด เป็นรายจ่ายที่เกิดขึ้นในปี 2547

ยุทธศาสตร์พัฒนาสังคม อันดับที่ 1 คือ กองการศึกษา รายจ่ายในยุทธศาสตร์นี้จะอยู่ที่ภารกิจหน้าที่ในด้านการศึกษา การสังคมสงเคราะห์ การศาสนา วัฒนธรรม และนันทนาการ การกีฬา การสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ซึ่งจะเป็นรายจ่ายหลักของกองการศึกษา เงินอุดหนุนหน่วยงานต่างๆ อันดับที่ 2 คือ กองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม เป็นรายจ่ายด้านการสาธารณสุข ด้านการสุขภาพอาหาร อันดับที่ 3 คือ สำนักปลัด เป็นราย

จ่ายบางโครงการที่เกิดขึ้นในยุทธศาสตร์นี้ เช่น เงินอุดหนุนหน่วยงานอื่นๆ การจัดงานเฉลิมพระเกียรติต่างๆ และสุดท้าย กองช่าง ที่มีรายจ่ายด้านนี้บางปีที่เกิดขึ้นเป็นรายจ่ายสำหรับเงินอุดหนุนหน่วยงานอื่น เท่านั้น

ยุทธศาสตร์การพัฒนากองเมืองการบริหาร หน่วยงานที่ได้รับการจัดสรรงบประมาณ อันดับที่ 1 คือ สำนักปลัด เป็นรายจ่ายจากการบริหารงานทั่วไป เงินเดือน ค่าจ้าง ค่าตอบแทน ค่าวัสดุ อันดับที่ 2 คือ กองช่าง อันดับที่ 3 คือ กองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม อันดับที่ 4 คือ กองคลัง อันดับที่ 5 คือ กองการศึกษา รายจ่ายส่วนใหญ่จะเป็นเงินเดือน ค่าจ้าง ค่าตอบแทน ค่าวัสดุ นอกนั้นจะอยู่ที่ยุทธศาสตร์การพัฒนาสังคมมากกว่า ยุทธศาสตร์การพัฒนากองเมืองการบริหาร และอันดับสุดท้าย คือ กองการประปา

ยุทธศาสตร์การพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หน่วยงานที่ได้รับการจัดสรรงบประมาณ อันดับที่ 1 คือ กองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม เป็นรายจ่ายเกี่ยวกับการกำจัดผักตบชวาในลำคลอง และอันดับสุดท้าย คือ กองช่าง รายจ่ายเกี่ยวกับการปรับปรุงสวนสาธารณะภายในเขตเทศบาล

ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อรายรับและรายจ่ายของเทศบาลตำบลไผ่กองดิน เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ของตัวแปรตามและตัวแปรอิสระ ทำให้สามารถทราบถึงความสามารถในการหารายได้ของเทศบาล ผลลัพธ์จากการวิเคราะห์ โดยใช้ Multiple Regression Analysis ประกอบด้วย

2.1 การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อรายรับ

รายรับภาษีสรรพสามิตมีความสัมพันธ์กับจำนวนครัวเรือน กล่าวคือ ถ้าจำนวนครัวเรือนเปลี่ยนแปลงไป 1 หน่วย จะทำให้รายรับจากภาษีสรรพสามิตเปลี่ยนแปลงไป 11707.427 หน่วย แสดงให้เห็นว่าถ้าเทศบาลตำบลไผ่กองดินมีจำนวนครัวเรือนเพิ่มขึ้น จะทำให้เทศบาลมีรายรับจากภาษีสรรพสามิตลดลง ส่วนภาษีแบ่งจะมีความสัมพันธ์กับจำนวนประชากร กล่าวคือ ถ้าจำนวนประชากรเพิ่มขึ้น 1 หน่วย ทำให้รายรับจากภาษีแบ่ง

เปลี่ยนแปลงไป 425926.92 หน่วย ส่วนความสัมพันธ์กับความหนาแน่นของประชากร กล่าวคือ ถ้าความหนาแน่นของประชากรเพิ่มขึ้น 1 หน่วย ทำให้รายรับจากภาษีแบ่งเปลี่ยนแปลงไป 1564051 หน่วย ถ้าความหนาแน่นของประชากรเพิ่มขึ้น จะทำให้เทศบาลมีรายรับจากภาษีแบ่งลดน้อยลง ส่วนเงินอุดหนุนจะมีความสัมพันธ์กับจำนวนครัวเรือน กล่าวคือ ถ้าจำนวนครัวเรือนเพิ่มขึ้น 1 หน่วย ทำให้รายรับจากเงินอุดหนุนเปลี่ยนแปลงไป 278526.08 หน่วย

2.2 การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อรายจ่าย

รายจ่าย มีรายจ่ายงบกลาง มีความสัมพันธ์กับจำนวนครัวเรือน กล่าวคือ ถ้าจำนวนครัวเรือนเปลี่ยนแปลงไป 1 หน่วย จะทำให้รายจ่ายหมวดงบกลางเปลี่ยนแปลงไป 110115.4 หน่วย กล่าวคือ ถ้าเทศบาลตำบลไผ่กองดินมีจำนวนครัวเรือนเพิ่มขึ้น จะทำให้เทศบาลมีรายจ่ายงบกลางเพิ่มขึ้น ส่วนรายจ่ายประจำมีความสัมพันธ์กับจำนวนครัวเรือน กล่าวคือ ถ้าจำนวนครัวเรือนเพิ่มขึ้น 1 หน่วย ทำให้รายจ่ายประจำเปลี่ยนแปลงไป 294920.9 หน่วย กล่าวคือ ถ้าจำนวนครัวเรือนเพิ่มขึ้น 1 หน่วย ทำให้รายจ่ายประจำเปลี่ยนแปลงไป 294920.9 หน่วย แสดงให้เห็นว่าถ้าจำนวนครัวเรือนเพิ่มขึ้น จะทำให้เทศบาลมีรายจ่ายประจำเพิ่มขึ้น

ส่วนที่ 3 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบที่ใช้ในการสอบถามเชิงโครงสร้าง เป็นการประเมินศักยภาพของเทศบาลตำบลไผ่กองดิน ที่เน้นหนักในเรื่องการวางแผนพัฒนา การบริหารรายได้ และรายจ่ายเป็นสำคัญ ประกอบด้วย

3.1 ด้านรายได้ และเสถียรภาพทางการคลัง

3.1.1 ตั้งแต่ปี 2546 – 2552 แหล่งรายรับหลัก มาจากหมวดภาษีอากร และหมวดเงินอุดหนุนทั่วไป ในช่วงปี 2546 – 2549 ปริมาณรายรับในหมวดภาษีอากรมีจำนวนมากกว่ารายรับหมวดเงินอุดหนุนทั่วไป แต่ในปี 2550 เป็นต้นมา ปริมาณรายรับในหมวดเงินอุดหนุนทั่วไป มีจำนวนมากกว่ารายรับหมวดภาษีอากร

3.1.2 เงินสะสมจ่ายขาด เทศบาลตำบลไผ่กองดินมีการนำรายได้เหลือจ่ายสะสมใช้จ่าย ยกเว้นในปี 2547 มีได้มีการนำเงินสะสมมาใช้จ่าย

3.2 ด้านประสิทธิภาพในการจัดเก็บภาษีท้องถิ่น

เทศบาลตำบลไผ่กองดิน มีรายได้จากการจัดเก็บภาษีเอง 3 ประเภท คือ ภาษีโรงเรือนและที่ดิน ภาษีบำรุงท้องที่ และภาษีป้าย ส่วนอากรการฆ่าสัตว์ยังมีได้มีการดำเนินการจัดเก็บหรือมีรายได้จากอากรการฆ่าสัตว์ โดยมีแนวโน้มของรายได้จากภาษีโรงเรือนและที่ดินเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง รองลงมาคือ ภาษีป้าย และภาษีบำรุงท้องที่ ตามลำดับ

นอกจากนี้ทางเทศบาลยังมีการจัดเก็บค่าธรรมเนียมขยะมูลฝอย โดยได้มีการจัดเก็บจนถึงปี 2548 อัตราครัวเรือนละ 20 บาท แต่ในปี 2549 ได้มีการยกเลิกการจัดเก็บค่าธรรมเนียมขยะมูลฝอย ทำให้เทศบาลขาดรายได้จากส่วนนี้ไป

3.3 ด้านการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น

3.3.1 แผนพัฒนาสามปี

โครงการตามแผนพัฒนาสามปีภายใต้ยุทธศาสตร์การพัฒนาต่างๆ ของเทศบาลตำบลไผ่กองดิน ตั้งแต่ปี 2546 – 2553 ส่วนใหญ่จะมีโครงการในยุทธศาสตร์การพัฒนาสังคมสลับกับยุทธศาสตร์การพัฒนาการเมืองการบริหารที่มีปริมาณโครงการมากที่สุด รองลงมาเป็นยุทธศาสตร์การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ยุทธศาสตร์การพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจ ตามลำดับ

3.3.2 การนำแผนพัฒนาสามปีไปสู่การปฏิบัติ

รายจ่ายสำหรับโครงการต่างๆ ของเทศบาลที่จะดำเนินการในปีนั้น ภายใต้ยุทธศาสตร์การพัฒนา ส่วนใหญ่รายจ่ายจะอยู่ในยุทธศาสตร์การพัฒนาการเมืองการบริหาร รองลงมา คือ ยุทธศาสตร์การพัฒนาสังคม กับยุทธศาสตร์การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่สลับกัน ตามด้วยยุทธศาสตร์การพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจ ตามลำดับ

3.4 ด้านการจัดทำงบประมาณ

3.4.1 การจัดทำงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม

เทศบาลตำบลไผ่กองดินมีการจัดทำงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติมในปี 2546 จำนวน 1 ครั้ง เนื่องจากเทศบาลได้รับเงินอุดหนุนทั่วไปเพื่อเป็นรางวัลสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการมีความพยายามและมีผลงานด้านการจัดเก็บภาษี และในปี 2548 มีการจัดทำงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม ครั้งที่ 1 และครั้งที่ 2 เนื่องจากได้รับการจัดสรรเงินอุดหนุนทั่วไปและการจัดสรรเงินหมวดภาษีอากรเพิ่มเติม

3.4.2 การโอนเปลี่ยนแปลงงบประมาณ

เทศบาลตำบลไผ่กองดิน มีการโอนเปลี่ยนแปลงงบประมาณเพื่อมาตั้งเป็นรายการใหม่ที่มีได้ตั้งรายจ่ายไว้ และมาตั้งเป็นรายการเดิมที่ตั้งรายจ่ายไว้ไม่พอต่อการบริหารงานในปีนั้น โดยในปี 2549 มีการโอนเปลี่ยนแปลงงบประมาณมากที่สุด ปี 2547 มีการโอนเปลี่ยนแปลงงบประมาณเพื่อมาตั้งเป็นรายการใหม่มากที่สุด และปี 2549 มีการโอนเปลี่ยนแปลงงบประมาณมาตั้งเป็นรายการเดิมที่ไม่พอจ่ายมากที่สุด

3.4.3 การแปรญัตติปรับลดงบประมาณ

ตั้งแต่ปี 2546 – 2553 มีการแปรญัตติปรับลดงบประมาณจำนวน 3 ครั้ง คือ ปี 2550 2551 และ 2552 โดยในปี 2550 มีการปรับลดงบประมาณมากที่สุด รองลงมาคือปี 2551 และปี 2552

ส่วนที่ 4 สรุปข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์เชิงลึกผู้บริหาร สมาชิกสภาเทศบาล และปลัดเทศบาล

จากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร สมาชิกสภาเทศบาล และปลัดเทศบาล การจัดทำงบประมาณรายจ่ายในแต่ละปีมีความสอดคล้องกับแผนพัฒนาเนื่องจากด้วยกฎหมายและระเบียบได้วางกรอบในการจัดทำงบประมาณว่าการจัดทำงบประมาณจะต้องมาจากแผนพัฒนา แต่ยังไม่สามารถครอบคลุมได้ทุกประเด็น การจัดทำงบประมาณต้องอาศัยนโยบายของผู้บริหารเป็นหลักด้วยในการจัดทำงบประมาณในแต่ละปีจะเน้นโครงการด้านต่างๆ ไม่เหมือนกัน อาจจะเน้นเรื่องคุณภาพชีวิต ด้านสังคม โครงสร้างพื้นฐาน ขึ้นอยู่กับว่า

สถานการณ์ปัจจุบันด้วย สำหรับการตั้งงบประมาณรายจ่าย ทั้งด้านรายรับ และรายจ่ายในแต่ละปี มีทั้งเห็นว่าเหมาะสมและไม่เหมาะสม ส่วนใหญ่จะเห็นว่าเหมาะสมแล้ว แต่ยังติดปัญหาในเรื่องของรายรับที่ได้น้อย ไม่ว่าจะเป็นภาษีท้องถิ่นเองที่จัดเก็บได้น้อย โดยที่ทางเทศบาลมีนโยบายในเรื่องการปรับปรุงการจัดเก็บภาษีท้องถิ่นด้วย เพิ่มช่องทางการประชาสัมพันธ์ชี้แจงให้ประชาชนเข้าใจ พร้อมทั้งการปรับปรุงกิจการประปาของเทศบาลให้มีกำไรขึ้นมาให้สามารถบริหารงานได้ในแต่ละปีเพื่อที่เทศบาลจะได้ไม่ต้องนำเงินงบประมาณที่ได้รับจัดสรรจากรัฐบาลไปช่วยเหลือกิจการประปา ส่วนการจัดสรรงบประมาณของรัฐบาล ควรที่จะมองตามข้อเท็จจริงมากกว่า พิจารณาหลักเกณฑ์ในการจัดสรรงบประมาณให้เหมาะสมกับสภาพความเป็นจริงของแต่ละท้องถิ่น

อภิปรายผล

1. ด้านรายรับ

แหล่งรายได้ส่วนใหญ่อยู่ในหมวดภาษีอากร โดยแบ่งออกเป็น ภาษีที่เทศบาลจัดเก็บเอง และภาษีที่รัฐบาลจัดเก็บและจัดสรรให้ เทศบาลมีการประมาณรายรับในส่วนของภาษีที่รัฐบาลจัดเก็บให้สูง เมื่อเปรียบเทียบกับระหว่างการประมาณรายรับ และรับจริงของภาษีแต่ละประเภท การประมาณการรายรับของเทศบาลไม่สามารถประมาณการรายรับได้อย่างแน่นอน เนื่องจากเทศบาลได้ใช้ข้อมูลของปีที่ผ่านมาประมาณการรายรับ ภาษีที่เทศบาลจัดเก็บเองมีจำนวนน้อยมากเมื่อเปรียบเทียบกับภาษีที่รัฐบาลจัดเก็บและจัดสรรให้ ทำให้เทศบาลยังต้องพึ่งพารายได้จากที่รัฐบาลส่งมาให้ในการบริหารงาน ลำพังรายได้ที่เทศบาลจัดเก็บเอง มีจำนวนน้อยมากไม่สามารถรองรับการบริหารงานของเทศบาล และรายจ่ายของเทศบาลที่เพิ่มขึ้นทุกปี

ส่วนภาษีที่เทศบาลจัดเก็บเองทั้งในส่วนของการประมาณการรายรับ และส่วนของรายรับจริงที่เกิดขึ้น จะเห็นว่ารายได้จากภาษีโรงเรือนและที่ดินมีรายรับจริงสูงที่สุด เนื่องจากในเขตเทศบาลเป็นชุมชน ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบกิจการค้าขาย ทั้งยังส่งผลให้รายรับจริงของภาษีป้ายมีจำนวนมากขึ้น

ด้วย สำหรับภาษีบำรุงท้องที่มีจำนวนน้อย เก็บภาษีจากที่นา ที่ว่างเปล่าที่มีอยู่น้อยในเขตเทศบาล และอัตราภาษียังน้อยอีกด้วย

2. การจัดสรรงบประมาณตามวัตถุประสงค์ของยุทธศาสตร์การพัฒนา

การจัดสรรงบประมาณตามวัตถุประสงค์ภายใต้ยุทธศาสตร์การพัฒนาของเทศบาลตำบลไผ่กองดิน มีอัตราไม่คงที่ การจัดสรรงบประมาณส่วนใหญ่จะอยู่ในวัตถุประสงค์ด้านบุคลากรของเทศบาลเป็นส่วนใหญ่ โดยในแต่ละปีเทศบาลจะมีการจัดสรรเพื่อเป็นเงินเดือน ค่าจ้าง รวมทั้งสวัสดิการต่างๆ ตลอดจนการจัดซื้ออุปกรณ์และเครื่องมือที่ใช้ในการปฏิบัติงาน สถานที่ การบริหารงานทั่วไปของทุกหน่วยงาน รองลงมาเป็นเรื่องของการก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานที่ถือว่าเป็นนโยบายของผู้บริหารเป็นหลักในการจัดสรรงบประมาณในแต่ละปี วัตถุประสงค์ที่มักจะไม่ค่อยได้รับความสนใจในการจัดสรรงบประมาณคือ การส่งเสริมอาชีพและเพิ่มรายได้ให้กับประชาชน เนื่องจากมีการจัดสรรงบประมาณน้อย เทศบาลควรที่จะให้ความสนใจในเรื่องการส่งเสริมอาชีพให้ประชาชน เพื่อให้ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้น คุณภาพชีวิตดีขึ้น ทั้งนี้จะเป็นการช่วยส่งเสริมในเรื่องของเศรษฐกิจชุมชน และในส่วนของเรื่องการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้รับการจัดสรรงบประมาณน้อย งบประมาณในส่วนนี้เทศบาลใช้จ่ายกับเรื่องการจัดผักตบชวาในลำคลอง โดยเป็นค่าใช้จ่ายในเรื่องของน้ำมันที่ใช้สำหรับพาหนะในการเก็บและกำจัดผักตบชวาเป็นส่วนใหญ่ ที่สำคัญคือ วัตถุประสงค์ในเรื่องการปรับปรุงและพัฒนารายได้ของเทศบาลไม่ได้รับการจัดสรรงบประมาณเลยในช่วง 7 ปีแรก มีการจัดสรรงบประมาณในปี 2553 แต่ยังเป็นงบประมาณที่น้อยอยู่ ทำให้เห็นได้ว่าเทศบาลไม่ได้ให้ความสำคัญสำหรับเรื่องการปรับปรุงและพัฒนารายได้ของเทศบาลเลย ซึ่งจะส่งผลต่อการจัดเก็บภาษีท้องถิ่นของเทศบาล

3. การจัดสรรงบประมาณตามวัตถุประสงค์ของแผนงาน

การจัดสรรงบประมาณในแผนงานบริหารทั่วไป มีอัตราการเปลี่ยนแปลงไม่คงที่ งบประมาณในแต่ละปี มีการเพิ่มขึ้นและลดลงสลับกัน และมีการจัดสรรงบประมาณไม่ครอบคลุมทุกวัตถุประสงค์ของแผนงานบริหารทั่วไป การ

จัดสรรงบประมาณเน้นไปที่วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อให้การบริหารทั่วไปของเทศบาลเกิดประสิทธิภาพสูงสุด เป็นการบริหารงานในภาพรวมของเทศบาล การจัดสรรงบประมาณในส่วนของวัตถุประสงค์ที่ 1 ถือว่าเป็นการจัดสรรให้กับวัตถุประสงค์หลักของแผนงานบริหารงานทั่วไป เทศบาลมักจะให้ความสำคัญกับการปฏิบัติ มากกว่าการวางแผน

การจัดสรรงบประมาณของแผนงานรักษาความสงบภายใน การจัดสรรงบประมาณตามวัตถุประสงค์ไม่ครอบคลุมทุกวัตถุประสงค์ มีอัตราการเปลี่ยนแปลงไม่คงที่ งบประมาณในแต่ละปี มีการเพิ่มขึ้นและลดลงสลับกัน โดยในแต่ละปีจะเน้นการจัดสรรงบประมาณในวัตถุประสงค์ที่ 1 คือ เพื่อให้รักษาความสงบเรียบร้อยภายในพื้นที่เทศบาล ถือว่าเป็นวัตถุประสงค์หลักของแผนงานรักษาความสงบภายใน โดยเน้นในส่วนของการปฏิบัติงานมากกว่า สำหรับวัตถุประสงค์ที่ 2 และวัตถุประสงค์ที่ 3 ส่วนนี้ทำให้เห็นว่าเทศบาลให้ความสำคัญกับวัตถุประสงค์ที่ 3 มากกว่าวัตถุประสงค์ที่ 2 แต่ด้วยข้อจำกัดของพื้นที่ของเทศบาล และภารกิจหน้าที่ด้านงานเทศกิจที่ไม่ได้ปรากฏให้เห็นเด่นชัดมากนัก เทศบาลเองไม่ได้มีบุคลากรด้านนี้อยู่ด้วย แต่ได้รับจัดสรรงบประมาณมากกว่าการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน เทศบาลควรให้ความสำคัญกับวัตถุประสงค์ที่ 2 มากกว่า เพื่อจะได้เป็นการป้องกันภัยให้กับชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนมากกว่า

การจัดสรรงบประมาณตามวัตถุประสงค์ของแผนงานการศึกษา มีอัตราการเปลี่ยนแปลงคงที่งบประมาณที่ได้รับได้แต่ละปีเพิ่มขึ้น ครอบคลุมภารกิจในเรื่องการให้การศึกษาทุกระดับ ทั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลไผ่กองดิน จำนวน 1 ศูนย์ และโรงเรียนที่อยู่ในพื้นที่เขตเทศบาล จำนวน 1 แห่ง สำหรับงบประมาณในแต่ละปีที่ได้รับการจัดสรรในแผนงานการศึกษาถือว่าน้อยมาก เพราะส่วนใหญ่รายจ่ายจะเป็นเรื่องของค่าอาหารกลางวัน และค่าอาหารเสริม (นม) ซึ่งในแต่ละปีต้องใช้งบประมาณค่อนข้างมาก เทศบาลไม่ได้จัดสรรงบประมาณเพื่อการพัฒนาการศึกษาให้กับแผนงานการศึกษาเลย แต่จะเน้นในการจัดสรรงบประมาณในเรื่องภารกิจถ่ายโอนมากกว่า เทศบาลควรให้ความสำคัญกับการศึกษา เช่น การพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอน การพัฒนาด้านวิชาการสำหรับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาล เพื่อให้เด็กมีความรู้

ความสามารถ และเพื่อให้เด็กมีพัฒนาการที่ดี เตรียมความพร้อมให้กับเด็กที่จะออกไปสู่ระบบการศึกษาระดับต่อไป

การจัดสรรงบประมาณแผนงานสาธารณสุข เทศบาลจัดสรรงบประมาณครอบคลุมทุกวัตถุประสงค์ และอัตราการเปลี่ยนแปลงไม่คงที่ ยกเว้นวัตถุประสงค์ที่ 1 มีอัตราการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นทุกปี การจัดสรรงบประมาณในวัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อให้บริการด้านสาธารณสุขต่างๆ ในเขตเทศบาลเป็นไปด้วยความเรียบร้อย การปฏิบัติงานของเทศบาลในปัจจุบัน ยังไม่สามารถให้บริการด้านสาธารณสุขได้เทียบเท่ากับสถานีนอนามัย เทศบาลไม่มีบุคลากรสำหรับให้บริการด้านสาธารณสุข แต่ส่วนใหญ่ที่เทศบาลดำเนินการจะเป็นเรื่องส่งเสริมสุขภาพประชาชนให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นมากกว่า เช่น การจัดโครงการรณรงค์ป้องกันโรคต่างๆ

การจัดสรรงบประมาณแผนงานสังคมสงเคราะห์ ไม่ครอบคลุมทุกวัตถุประสงค์ และมีอัตราการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นและลดลง สำหรับการจัดสรรงบประมาณในแผนงานนี้ เทศบาลให้ความสำคัญกับการปฏิบัติมากกว่าการวางแผน โดยเป็นการจัดสรรงบประมาณเพื่อจ่ายเป็นเบี้ยยังชีพประเภทต่างๆ ด้วยเงินงบประมาณของเทศบาลเอง

การจัดสรรงบประมาณแผนงานเคหะและชุมชน จัดสรรงบประมาณไม่ครอบคลุมทุกวัตถุประสงค์ มีอัตราการเปลี่ยนแปลงไม่คงที่ งบประมาณในแต่ละปี มีการเพิ่มขึ้นและลดลงสลับกัน การจัดสรรงบประมาณเน้นที่วัตถุประสงค์ที่ 3 ที่เป็นเรื่องของโครงการก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ถนน สะพาน ระบบไฟฟ้า โครงสร้างพื้นฐานต่างๆ ถือว่าเป็นหัวใจหลักของภารกิจของผู้บริหาร ที่ในแต่ละปีจะต้องมีโครงการก่อสร้าง โครงสร้างพื้นฐานเป็นโครงการที่เมื่อดำเนินการเสร็จแล้วสามารถมองเห็นเป็นรูปธรรม นอกจากนี้เทศบาลควรให้ความสำคัญกับการจัดสรรงบประมาณสำหรับวัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อดำเนินการด้านการรักษาความสะอาด ถนน ลำน้ำในชุมชน ให้ถูกต้องตามสุขลักษณะ เพราะว่าพื้นที่ของเทศบาลมีลำคลองล้อมรอบ ประชาชนยังใช้ลำคลองต่างๆ ในการดำเนินชีวิตประจำวันอยู่ เทศบาลยังให้ความสำคัญตรงส่วนนี้น้อย เนื่องจากปัจจุบันเทศบาลเจอกับปัญหาเรื่องของผักตบชวาในลำคลองที่ขยายพันธุ์อย่างรวดเร็ว ทำให้การสัญจรไปมาของประชาชนไม่สะดวก ทำให้

ค่าใช้จ่ายในการกำจัดผักตบชวาสูง เทศบาลไม่มีการจัดสรรงบประมาณในเรื่องของการวางแผน แต่จะเน้นในเรื่องของการปฏิบัติงาน

การจัดสรรงบประมาณแผนงานสร้างความเข้มแข็งของชุมชนการจัดสรรงบประมาณไม่ครอบคลุมทุกวัตถุประสงค์ และมีอัตราการเปลี่ยนแปลงไม่คงที่ งบประมาณในแต่ละปีมีปริมาณเพิ่มขึ้นและลดลงสลับกัน เทศบาลยังคงเน้นในเรื่องของการปฏิบัติงานมากกว่าการวางแผน การจัดสรรงบประมาณในแผนงานนี้ที่เน้นวัตถุประสงค์ที่ 2 ถือว่าเป็นวัตถุประสงค์หลักของแผนงานนี้ แต่ในบางครั้งจึงทำให้การทำงานในการกิจของแผนงานสร้างความเข้มแข็งของชุมชนไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร เนื่องจากเทศบาลเน้นที่การปฏิบัติ ไม่ได้ส่งเสริมให้ชุมชนมีการวางแผนการทำงานร่วมกันก่อน เน้นให้ชุมชนเกิดการปฏิบัติทำให้บางครั้งชุมชนไม่สามารถรวมตัวกันได้ การทำงานส่วนใหญ่ของชุมชนจึงเป็นเรื่องของคนบางกลุ่มเท่านั้น ชุมชนมีความเข้มแข็งได้ไม่เท่าที่ควร

การจัดสรรงบประมาณแผนงานศาสนา วัฒนธรรมและนันทนาการส่วนใหญ่ครอบคลุมวัตถุประสงค์ มีอัตราการเปลี่ยนแปลงไม่คงที่ งบประมาณในแต่ละปีมีการเพิ่มขึ้นและลดลงสลับกัน เทศบาลควรจัดสรรงบประมาณตามวัตถุประสงค์ที่ 2 ถือว่าเป็นวัตถุประสงค์หลัก เพราะเทศบาลมีการจัดงานประเพณีต่างๆ ขึ้นเป็นประจำ เช่น ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีแห่เทียนพรรษา เป็นต้น แต่ในการกิจหน้าที่ตามวัตถุประสงค์ที่ 1 ค่อนข้างมีน้อย

4. การจัดสรรงบประมาณตามพระราชบัญญัติเทศบาล

การจัดสรรงบประมาณตามหน้าที่ของเทศบาลที่ต้องทำตาม พ.ร.บ. เทศบาล เทศบาลตำบลไผ่กองดิน มีการจัดสรรงบประมาณครอบคลุมทุกหน้าที่ มีอัตราการเปลี่ยนแปลงไม่คงที่ งบประมาณในแต่ละปีมีการเพิ่มขึ้นและลดลงสลับกัน เทศบาลยังคงเน้นการจัดสรรงบประมาณในเรื่องของการให้มีและบำรุงทางบกและทางน้ำ เป็นอันดับที่ 1 โครงสร้างพื้นฐานมีงบประมาณค่อนข้างสูง เป็นที่สังเกตว่าในบางครั้งโครงการที่ดำเนินการแล้วในปีที่ผ่านมาจะมีการนำกลับมาปรับปรุงในปีต่อไป ทำให้งบประมาณในส่วนนี้สูง ไม่มีเสถียรภาพ หน้าที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่เทศบาลควรให้ความสำคัญคือ การส่งเสริมการพัฒนาสตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ และผู้พิการ เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายเหล่านี้สามารถประกอบอาชีพเลี้ยงตัวเองได้ และเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น

ส่งผลต่อการพัฒนาเทศบาลโดยรวม แต่เทศบาลจะเน้นในเรื่องการให้เบี้ยยังชีพประเภทต่างๆ มากกว่า ยังมีการส่งเสริมในเรื่องกิจกรรมอื่นน้อยมาก

การจัดสรรงบประมาณตามหน้าที่ที่เทศบาลเลือกทำตาม พ.ร.บ. เทศบาลนั้น เทศบาลมีการจัดสรรงบประมาณในบางหน้าที่เท่านั้น เช่น 1. ให้มีน้ำสะอาดหรือประปา 2. ให้มีและบำรุงการไฟฟ้าหรือแสงสว่างโดยวิธีอื่น เป็นการจัดสรรงบประมาณหลักเป็นประจำทุกปีของเทศบาล และเป็นเรื่องลำดับแรกๆ ในการพิจารณาจัดสรรงบประมาณ ควบคู่ไปกับการก่อสร้าง ถนน สะพาน 3. การบำรุงและส่งเสริมการทำมาหากินราษฎร เทศบาลจะเน้นเรื่อง การฝึกอบรมให้ความรู้ในเรื่องของการฝึกอาชีพระยะสั้นเท่านั้น แต่ในการจัดสรรงบประมาณแต่ละปีมีจำนวนน้อย ไม่สามารถครอบคลุมความต้องการของประชาชนได้ และไม่มีโครงการต่อเนื่องที่ต่อยอดให้เกิดประโยชน์กับประชาชนอย่างถาวร ไม่มีการรวมกลุ่มเพื่อทำกิจกรรม

5. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อรายรับและรายจ่าย

5.1 รายรับ การจัดเก็บภาษีท้องถิ่นนั้นจากการทดสอบหาความสัมพันธ์ทำให้ทราบว่าไม่มีตัวแปรอิสระตัวใดเลยที่มีอิทธิพลต่อภาษีโรงเรือนและที่ดิน ภาษีป้าย และภาษีบำรุงท้องที่ แสดงว่าการเพิ่มขึ้นหรือลดลงของพื้นที่ จำนวนประชากร ความหนาแน่นของประชากร จำนวนครัวเรือน และจำนวนพนักงาน ไม่ส่งผลต่อการเพิ่มขึ้นของรายรับจากการจัดเก็บภาษีท้องถิ่นเลย จึงไม่ส่งผลกระทบต่อรายได้จากภาษีท้องถิ่นแต่อย่างใด

ส่วนภาษีที่รัฐบาลจัดเก็บและจัดสรรให้ จากการทดสอบหาความสัมพันธ์ทำให้ทราบว่าจำนวนครัวเรือนมีความสัมพันธ์กับภาษีสรรพสามิต ส่วนภาษีแบ่งมีความสัมพันธ์กับจำนวนประชากร และความหนาแน่นของประชากร **เงินอุดหนุนมีความสัมพันธ์กับจำนวนครัวเรือน แต่ในความเป็นจริงแล้ว ภาษีสรรพสามิตเป็นภาษีที่กรมสรรพสามิตจัดเก็บและจัดสรรรายได้ให้ตามสัดส่วนจำนวนประชากรตามหลักฐานทะเบียนราษฎร** แต่จากการทดสอบหาความสัมพันธ์ ถ้าจำนวนครัวเรือนมีผลต่อการเพิ่มขึ้นของภาษีสรรพสามิตที่เทศบาลจะได้รับเพิ่มขึ้น โดยคิดเป็นค่าเฉลี่ยต่อครัวเรือน อาจจะส่งผลให้เทศบาลได้รับการจัดสรรงบประมาณในส่วนนี้เพิ่มมากขึ้นกว่าการจัดสรรงบประมาณตาม

จำนวนประชากร แต่การจัดสรรภาษีสรรพสามิตในแต่ละปีขึ้นอยู่กับนโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับการจัดเก็บภาษีน้ำมันของกรมสรรพสามิต ถ้ามีการลดอัตราภาษีน้ำมัน จะส่งผลให้การจัดเก็บภาษีของกรมสรรพสามิตชะลอตัวลง การจัดสรรรายได้จากภาษีสรรพสามิตมีปริมาณลดลงและต่ำกว่าประมาณการรายรับที่ตั้งไว้ เช่นเดียวกับเงินอุดหนุนทั่วไปที่เกิดจากเกณฑ์รายหัวประชากรและบริการสาธารณสุขขั้นพื้นฐาน แต่ผลจากการหาความสัมพันธ์ ปรากฏว่าเงินอุดหนุนมีความสัมพันธ์กับจำนวนครัวเรือน การจัดสรรเงินอุดหนุนทั่วไป ตามอำนาจหน้าที่และถ่ายโอนเลือกทำต้องนำไปดำเนินการ ดังนี้ ตามอำนาจหน้าที่ของเทศบาล ตาม พ.ร.บ. เทศบาล พ.ศ. 2496 (หน้าที่ที่ต้องทำ) ตาม พ.ร.บ. กำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจ พ.ศ. 2542 มาตรา 16 (ซึ่งท้องถิ่นมีหน้าที่ในการจัดบริการสาธารณสุขเพื่อประโยชน์ในท้องถิ่น 31 ภารกิจ) ตามภารกิจถ่ายโอน 6 ด้าน เงินอุดหนุนทั่วไปถือว่าเป็นรายได้สำคัญของเทศบาลในแต่ละปีเทศบาลจะได้รับการจัดสรรงบประมาณเพิ่มขึ้น ยกเว้นในช่วงหลัง ที่จำนวนเงินอุดหนุนทั่วไปที่เทศบาลได้รับลดน้อยลง เนื่องจากนโยบายของรัฐบาลในแต่ละปี ยิ่งถ้าจำนวนครัวเรือนเพิ่มขึ้น ย่อมส่งผลให้รายจ่ายของเทศบาลเพิ่มขึ้น ดังนั้นการจัดสรรงบประมาณควรจะเพิ่มขึ้นตามหลักความเป็นจริงด้วย สำหรับภาษีแบ่ง จากการทดสอบหาความสัมพันธ์ พบว่าส่วนภาษีแบ่งมีความสัมพันธ์กับจำนวนประชากร และความหนาแน่นของประชากร ภาษีแบ่งคือรายได้ภาษีที่จัดเก็บโดยราชการส่วนกลาง และให้แบ่งให้เทศบาลตามกฎหมาย

จากการทดสอบหาความสัมพันธ์ครั้งนี้ ได้พบกับข้อสังเกตอื่นๆ ที่น่าสนใจ คือ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อรายรับของเทศบาลจะเป็นจำนวนครัวเรือนที่มีอิทธิพลมากกว่าจำนวนประชากร ผลการทดสอบหาความสัมพันธ์ของการวิจัยครั้งนี้ เพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ ควรทำการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นๆ ด้วยเพื่อที่จะได้เป็นข้อเสนอใหม่ในการจัดสรรงบประมาณให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

5.2 รายจ่าย จากการทดสอบหาความสัมพันธ์ว่าปัจจัยใดที่มีอิทธิพลต่อรายจ่าย ผลปรากฏว่าจำนวนครัวเรือนมีอิทธิพลต่อรายจ่ายงบกลาง ราย

จ่ายของเทศบาลที่อยู่หมวดงบกลางที่จำนวนครัวเรือนมีผลต่อรายจ่ายคือ เงินช่วยเหลือบเฉพาะกิจการประปาของเทศบาล เนื่องจากในแต่ละปีกิจการประปาไม่สามารถบริหารงานให้มีกำไรหรือไม่มีรายจ่ายพอกับรายรับของกิจการประปาเทศบาลได้ ทำให้เทศบาลต้องนำเงินไปช่วยเหลือปีละหลายแสนบาท เมื่อจำนวนครัวเรือนเพิ่มขึ้นย่อมส่งผลให้ค่าใช้จ่ายในการผลิตน้ำประปาเพิ่มขึ้น ในการผลิตน้ำประปาเพื่อให้บริการเทศบาลมีรายจ่ายสำหรับค่าไฟฟ้า สำหรับการผลิตน้ำประปา และวัสดุสำหรับใช้ในการผลิต ผ่านกระบวนการผลิตน้ำประปาทำให้ปริมาณรายจ่ายส่วนนี้มีจำนวนสูงขึ้นตามปริมาณความต้องการของประชาชนในการใช้น้ำประปา และสำหรับรายจ่ายประจำ จำนวนครัวเรือนมีอิทธิพลต่อรายจ่ายประจำ ปัจจุบันร้อยละ 60 ขึ้นไปของรายจ่ายของเทศบาลทั้งหมดเป็นรายจ่ายประจำ ถ้าตัดรายจ่ายด้านบุคลากรต่างๆ และรายจ่ายที่เกิดขึ้นภายในเทศบาล จะพบว่ารายจ่ายสำหรับการพัฒนาชุมชน การพัฒนาคุณภาพชีวิต การพัฒนาการศึกษา การพัฒนาด้านสาธารณสุข ฯลฯ จะจัดอยู่ในรายจ่ายประจำ อย่างไรก็ตามการให้บริการจัดเก็บขยะมูลฝอยของเทศบาลที่เก็บตามครัวเรือนต่างๆ เมื่อจำนวนครัวเรือนเพิ่มขึ้นส่งผลให้รายจ่ายส่วนนี้เพิ่มขึ้น เช่น รายจ่ายค่าน้ำมันสำหรับรถบรรทุกขยะ ค่าจ้างคนงานเก็บขยะ ค่าจัดซื้อถังขยะ ฯลฯ

6. งบประมาณของเทศบาล

6.1 การจัดทำงบประมาณของเทศบาลที่ได้จัดทำขึ้นมีความสอดคล้องกับแผนพัฒนาของเทศบาลหรือไม่ อย่างไร

การจัดทำงบประมาณของเทศบาลตำบลไผ่กองดินมีความสอดคล้องกับแผนพัฒนา เนื่องจากระเบียบกระทรวงมหาดไทย ได้บัญญัติให้การจัดทำงบประมาณของเทศบาลต้องมาจากแผนพัฒนาสามปี แต่ความครอบคลุมทุกประเด็นยังเป็นปัญหาที่เทศบาลจะต้องทำการปรับปรุง การประชาคมจึงจัดได้ว่าเป็นความต้องการของประชาชนในพื้นที่ที่ต้องการให้เทศบาลแก้ไขปัญหาในพื้นที่ การจัดสรรงบประมาณของเทศบาลควรที่จะเป็นไปตามความต้องการของประชาชน โดยควรกระจายงบประมาณเพื่อให้ครอบคลุมทุกประเด็น โดยเฉพาะประเด็นที่ประชาชนให้ความสนใจ และ

ต้องการให้เทศบาลดำเนินการในปีนั้น เพื่อที่ประชาชนจะได้เห็นว่าข้อเสนอของตนเองได้รับการตอบรับและมีความสำคัญ ประชาชนจะให้ความสนใจและให้ความสำคัญกับการจัดทำแผนพัฒนา ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชน

6.2 งบประมาณของเทศบาลที่ได้จัดทำขึ้นมีความเหมาะสมหรือไม่ ทั้งการประมาณรายรับและการประมาณรายจ่าย

ความคิดเห็นเป็น 2 ด้าน คือทั้งเห็นว่ามีเหมาะสมและไม่มีความเหมาะสม ที่ไม่มีความเหมาะสมเนื่องจากเป็นการคาดการณ์ล่วงหน้าว่าเทศบาลจะได้รับรายรับเท่านั้น และเป็นรายจ่ายเท่ากับจำนวนรายรับ โดยอิงข้อมูลในปีที่ผ่านมา โดยคำจำกัดของปีที่ผ่านมาคือ 2 ปีก่อนหน้าปีงบประมาณที่จะทำงบประมาณ เพราะฉะนั้นในส่วนของข้อมูลตรงนี้อาจมีการคลาดเคลื่อนไม่เป็นปัจจุบัน ทำให้การคาดการณ์ยอดรายรับผิดไปจากความเป็นจริง ทำให้รายรับจริงไม่เพียงพอต่อรายจ่ายที่เกิดขึ้น โครงการใหม่มักจะไม่ได้นำมาสู่การปฏิบัติ โครงการที่ปฏิบัติเป็นประจำเท่านั้นที่จะได้รับการจัดสรรงบประมาณ ส่งผลให้การพัฒนาของเทศบาลไม่มีการต่อยอด

ข้อเสนอแนะ

1. เทศบาลต้องเข้าไปตรวจสอบกิจการเทศาภิบาลของเทศบาล เพื่อที่จะทราบข้อมูลและนำข้อมูลมาปรับปรุงการบริหารงานของกิจการประชาของเทศบาล
2. เทศบาลควรมีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนรับทราบในเรื่องการชำระภาษีให้ทั่วถึงและครอบคลุมมากยิ่งขึ้น ตลอดจนการพัฒนาแนวทางการจัดเก็บรายได้ใหม่ๆ ให้มีความทันสมัยยิ่งขึ้น โดยผู้นำเทศบาล สมาชิกสภาเทศบาล สร้างความเข้าใจแก่ประชาชน ชักจูงให้ประชาชนเห็นความสำคัญของการชำระภาษี เพื่อประโยชน์ในการจัดเก็บภาษี
3. เทศบาลควรมีการประเมินผลโครงการแต่ละโครงการเพื่อทราบถึงความคุ้มค่าของงบประมาณของเทศบาล พร้อมทั้งสร้างดัชนีชี้วัดประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการดำเนินงานของเทศบาล เพื่อจะได้นำข้อมูลดังกล่าว

มาใช้ในการจัดสรรงบประมาณเพื่อให้มีความสอดคล้องกับความต้องการของประชาชน และครอบคลุมทุกประเด็นอย่างทั่วถึง

4. เทศบาลควรพิจารณาการจัดสรรงบประมาณตามบทบาทหน้าที่หลักก่อน โดยให้มีความครอบคลุม และเป็นไปอย่างทั่วถึง โดยมีการพัฒนายกระดับขึ้นทุกปี

5. เทศบาลควรพิจารณาการจัดสรรงบประมาณให้ครอบคลุมทุกวัตถุประสงค์ของแผนงาน โดยให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของเทศบาล

บรรณานุกรม

- ภูสิต สมจิตต์. การเมืองในกระบวนการกำหนดงบประมาณของท้องถิ่น: ศึกษาเฉพาะกรณีองค์การบริหารส่วนจังหวัดพิจิตร. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการปกครอง, บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535.
- วัฒนา ชัยสวัสดิ์. การเมืองในกระบวนการจัดทำงบประมาณของเทศบาลนครเชียงใหม่: ศึกษากรณีปีงบประมาณ พ.ศ. 2535 – 2540. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, สาขารัฐประศาสนศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2541.
- สมาคมสันนิบาตเทศบาลแห่งประเทศไทย. การจัดสรรงบประมาณปี 2553. เว็บ. <http://www.nmt.or.th/DocLib5>. 4 มกราคม 2553.
- วิทยาลัยพัฒนาการปกครองท้องถิ่น สถาบันพระปกเกล้า. การขับเคลื่อนรัฐธรรมนูญ'50สู่การปฏิบัติ: กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการปกครองท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร: ส.เจริญการพิมพ์, 2551. หน้า 3.
- สำนักงานคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (สกก.). คู่มือการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชน. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี, 2547.
- สำนักงานงบประมาณ. คู่มือปฏิบัติการงบประมาณ. กรุงเทพมหานคร: สำนักปลัดกรุงเทพมหานคร, 2542.

ผลสัมฤทธิ์ของหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต
 สาขาการปกครองท้องถิ่น คณะรัฐศาสตร์และ
 นิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ตามมาตรฐาน
 การเรียนรู้และผลการเรียนรู้ของกรอบมาตรฐาน
 คุณวุฒิ ระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552*
 The Achievement of Public Administration
 Programme of Local Government Faculty of
 Political Science and law of Burapha University
 Learning and Output Standard of Thai Qualifications
 Framework of Higher Education 2009

อนูรัตน์ อานันทนาธร **

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง ผลสัมฤทธิ์ของหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาการปกครองท้องถิ่น คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา มีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ในการนำความรู้ไปใช้ในการทำงาน ของนิสิตหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาการปกครองท้องถิ่น ตาม มาตรฐานการเรียนรู้และผลการเรียนรู้ของกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับ อุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552 เพื่อเป็นข้อเสนอแนะในการพัฒนาและ

* บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัย ที่ขอรับทุนสนับสนุนจากคณะรัฐศาสตร์และ นิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ประจำปีงบประมาณ 2554.

** รองคณบดีคณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

ปรับปรุงการเรียนการสอนในหลักสูตรให้มีเนื้อหาตรงกับมาตรฐานและความต้องการนำไปใช้ในการทำงานกับความต้องการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาโดยมีเนื้อหาผลสัมฤทธิ์ใน 5 ด้าน ดังนี้ 1. ด้านการสร้างคุณธรรมจริยธรรม 2. ด้านการปรับปรุงการทำงาน 3. ด้านการพัฒนาความรู้และสติปัญญา 4. ด้านการสร้างสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และ 5. ด้านการใช้ทักษะการวิเคราะห์ การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และทำการศึกษานิสิทธหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาการปกครองท้องถิ่น ภาควิชารัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา จำนวน 233 ราย

ผลการศึกษาพบว่า นิสิทธมีผลสัมฤทธิ์ในการนำความรู้ไปใช้ในการทำงาน โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.96$) และเมื่อพิจารณาในรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด 1 ประเด็น ได้แก่ ด้านการสร้างคุณธรรมจริยธรรม ($\bar{X} = 4.23$) และอยู่ในระดับมาก 5 ประเด็น ซึ่งสามารถเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ประเด็นด้านที่ 2 ด้านการปรับปรุงการทำงาน ($\bar{X} = 4.05$) ประเด็นด้านที่ 4 ด้านการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ($\bar{X} = 4.01$) ประเด็นด้านที่ 5 ด้านการใช้ทักษะการวิเคราะห์ การสื่อสาร ($\bar{X} = 3.84$) ประเด็นด้านที่ 6 ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ($\bar{X} = 3.83$) และประเด็นด้านที่ 3 ด้านการพัฒนาความรู้และสติปัญญา ($\bar{X} = 3.82$) ตามลำดับ

รายวิชาในหลักสูตรที่สามารถนำไปใช้กับการทำงานมากที่สุดในระดับมาก 3 อันดับแรกเรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ วิชาการเมืองการปกครองส่วนท้องถิ่น วิชาภาวะความเป็นผู้นำ และวิชาการบริหารทรัพยากรมนุษย์ รายวิชาที่สามารถนำไปใช้กับการทำงานได้น้อยที่สุด ระดับมาก 3 อันดับแรก เรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ วิชาสถิติสำหรับนักบริหาร วิชาระเบียบวิธีวิจัยเชิงบูรณาการ และวิชาความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป

คำสำคัญ: ผลสัมฤทธิ์, การนำความรู้ไปใช้, มาตรฐานการเรียนรู้และผลการเรียนรู้ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิอุดมศึกษาไทย พ.ศ. 2552

Abstract

The research on achievement of the Bachelor Degree on Public Administration majoring in local administration, Faculty of Political Science and Law, Burapha University has the main objective to study on the achievement of bringing knowledge to the real work of undergraduate students of Public Administration majoring in local administration based on Thai Qualifications Framework for Higher Education B.E. 2552 in order to give some suggestions for improving and reviewing the teaching and studying on curriculum in accordance with the need to work for the local administration.

Researchers has studied and divided the achieving contents into five areas; 1. these are the creation of moral and ethnics, 2. self-development of work, 3. the developing on intelligence and knowledge, 4. the creation of people interaction and 5. the communication and using Information Technology. Such five areas have derived from undergraduate students totally 223 students in the course of public administration majoring in local administration, Faculty of Political Science and law, Burapha University.

The result of study has demonstrated that the achievement of students bringing knowledge to the real work is in the high level ($\bar{X} = 3.96$). From each area consideration, it has found that the highest level is in the creation of moral and ethnics ($\bar{X} = 4.23$) other are in the high level reporting from the lowest into the highest respectively namely the second area self-development of work ($\bar{X} = 4.05$), the fourth area the creation of people interaction ($\bar{X} = 4.01$), the fifth area the analyzed skill and communication ($\bar{X} = 3.84$) the sixth area the using Information Technology

($\bar{X} = 3.83$) and the third skill the development of knowledge and intellectual ($\bar{X} = 3.82$) respectively.

The course in the curriculum is able to high adjust in the real work in three subjects from the highest to the lowest respectively as follows; the politics and local administration subjects, the leaderships subjects and the human resources management. These three subjects is able to low adjust in the real work from the highest to the lowest respectively as follows; statistics for executives subjects, integration on research methodology subjects and the general knowledge of laws subjects.

Keywords: Achievement, bringing knowledge to the real work, Thai Qualifications Framework for Higher Education B.E. 2552

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจของประเทศ จากเศรษฐกิจการเกษตรมาสู่เศรษฐกิจอุตสาหกรรมเป็นเหตุให้สังคมไทยเปลี่ยนแปลงจากสังคมชนบทมาสู่ความเป็นสังคมเมืองมากขึ้น ทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนต้องปรับเปลี่ยนเป็นการดำรงชีวิตในรูปแบบใหม่อันมีผลกระทบต่อสภาพจิตใจ วัฒนธรรม และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวก่อให้เกิดปัญหาในระบบสังคมต่างๆ และมีแนวโน้มทวีความรุนแรงมากขึ้น¹ ในขณะทีการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศ ทำให้พฤติกรรมของมนุษย์บนโลกเปลี่ยนแปลงโดยเฉพาะพฤติกรรมด้านความสนใจในการเรียนรู้ การรับรู้ข่าวสาร และการสนใจในเรื่องการศึกษา เห็นได้จากการเพิ่มขึ้นของจำนวนนิสิตนักศึกษาในมหาวิทยาลัย การเคลื่อนย้ายของนักศึกษา ครู อาจารย์ และบุคลากรเพื่อ

¹ ภาควิชารัฐศาสตร์. คู่มือหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น หลักสูตรใหม่ พ.ศ. 2548. 2548.

แลกเปลี่ยนเรียนรู้จากต่างสถาบันอุดมศึกษาทั้งในและต่างประเทศ การศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นของผู้ที่มีงานทำแล้ว ดังนั้นระบบการศึกษา จึงจำเป็นต้องพัฒนาเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว โดยเฉพาะการพัฒนากระบวนการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต การพัฒนาคุณภาพมาตรฐานการจัดการศึกษาให้มีความใกล้เคียงกันระหว่างสถาบันอุดมศึกษาต่างๆ เพื่อให้เกิดความสะดวกแก่การเคลื่อนย้ายของนักศึกษาและการเทียบโอนหน่วยกิต และนับตั้งแต่การประชุมรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาของประเทศต่างๆ ในทวีปยุโรปที่เมือง Bologna ประเทศอิตาลี เมื่อปี พ.ศ. 2542 จนเกิดข้อตกลง Bologna Process ประเทศต่างๆ ในทวีปยุโรปจึงปรับเปลี่ยนระบบการจัดการศึกษา ที่มุ่งเน้นมาตรฐานผลการเรียนรู้ของบัณฑิต (Learning Outcomes) ในแต่ละคุณวุฒิและขยายผลการดำเนินการไปตามประเทศต่างๆ ทั่วโลก²

สำหรับประเทศไทย การประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ส่งผลกระทบให้เกิดการปฏิรูปการศึกษาทุกระดับ มีการเน้นหนักให้ปรับปรุงหลักสูตรและปรับเปลี่ยนวิชาการสอนเพื่อพัฒนานักศึกษาให้คิดเป็น แก้ปัญหาเป็น และเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมไทย มีการยกระดับของสถาบันราชภัฏและสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลขึ้นเป็นมหาวิทยาลัย การเปิดดำเนินการของวิทยาลัยชุมชน และให้อิสระในการดำเนินการแก่สถาบันอุดมศึกษาเอกชนมากขึ้น การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ทำให้สถาบันอุดมศึกษามีความหลากหลาย มีการขยายตัวเพื่อให้ประชาชนมีโอกาสเข้าเรียนในระดับอุดมศึกษากันได้อย่างทั่วถึงท่ามกลางสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นเหล่านี้ก่อให้เกิดปัญหาตามมา กล่าวคือ จะทำอย่างไรให้สังคมเชื่อมั่นได้ว่า คุณวุฒิที่บัณฑิตได้รับจากสถาบันอุดมศึกษาทุกแห่งมีคุณภาพและมาตรฐานที่สามารถเทียบเคียงกันได้³

² สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. คู่มือการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาระดับอุดมศึกษา. 2552.

³ Ibid.

นับแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 พ.ศ. 2540 - 2544 เป็นต้นมา การพัฒนาประเทศไทยมุ่งเน้นที่การพัฒนา ภายใต้ยุทธศาสตร์ "คนคือศูนย์กลางของการพัฒนา" ซึ่งเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญที่นำไปสู่นโยบายการปฏิรูประบบราชการไทย ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านโครงสร้าง **ภารกิจ และความรับผิดชอบของผู้ปฏิบัติงาน** อย่างมากมาย อีกทั้งพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 ได้กำหนดให้ส่วนราชการต้องมีการพัฒนาระบบการบริหารให้ได้มาตรฐานอันเป็นที่ยอมรับทั้งด้านประสิทธิภาพและประสิทธิผล ด้านเหตุนี้ภาครัฐจึงมีความจำเป็นต้องอาศัยบุคลากรที่มีศักยภาพและคุณลักษณะที่เหมาะสมกับการปฏิบัติงานตามแนวทางใหม่ดังกล่าว ประกอบกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 และ พ.ศ. 2550 กำหนดให้รัฐมีภาระกระจายอำนาจให้แก่ท้องถิ่น ประกอบกับพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองท้องถิ่น พ.ศ. 2542 และพระราชบัญญัติระเบียบบริหารงานบุคคลส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ซึ่งกำหนดให้มีการถ่ายโอนภารกิจด้านต่างๆ ตั้งแต่ด้านโครงสร้างพื้นฐาน งานส่งเสริมคุณภาพชีวิต การจัดระเบียบชุมชนและสังคม การรักษาความสงบเรียบร้อย การวางแผน การส่งเสริมการลงทุน พาณิชยกรรม และการท่องเที่ยว การบริหารจัดการและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จนถึงด้านศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมภารกิจที่จะถ่ายโอน 254 เรื่อง จาก 50 กรม 11 กระทรวง โดยกำหนดการจัดสรรภาษีและอากร เงินอุดหนุนและรายได้อื่นให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้สอดคล้องกับการดำเนินการตามอำนาจและหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละประเภทอย่างเหมาะสม ทั้งนี้ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีรายได้เพิ่มขึ้นคิดเป็นสัดส่วนต่อรายได้รัฐบาลภายในปี พ.ศ. 2544 ไม่น้อยกว่า ร้อยละ 20 และภายในปี ใน พ.ศ. 2549 ไม่น้อยกว่า ร้อยละ 35 โดยการเพิ่มสัดส่วนอย่างต่อเนื่อง ตามระยะเวลาที่เหมาะสมและสอดคล้องกับภารกิจที่ถ่ายโอน แนวโน้มดังกล่าวจำเป็นต้องเตรียมบุคลากรท้องถิ่นให้มีความพร้อมที่จะรับภาระงานเพิ่มขึ้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนาบุคลากรของท้องถิ่น กรมส่งเสริมการปกครอง

ท้องถิ่นจึงได้จัดทำโครงการความร่วมมือทางวิชาการกับสถาบันการศึกษาจำนวน 37 แห่ง (รวมวิทยาเขตและศูนย์การศึกษาอื่นของสถาบันอุดมศึกษา) ในการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาการปกครองท้องถิ่น และได้เปิดสอนมาแล้ว จำนวน 2 รุ่น⁴

มหาวิทยาลัยบูรพาได้ลงนามความร่วมมือทางวิชาการกับกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ในหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาการปกครองท้องถิ่น ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548 ซึ่งมหาวิทยาลัยได้มอบหมายให้ภาควิชารัฐศาสตร์ ซึ่งขณะนั้นสังกัดคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ เป็นผู้รับผิดชอบในการบริหารจัดการหลักสูตร ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548 และได้เปิดรับนิสิตเข้าศึกษาในหลักสูตรรุ่นแรก อาทิ ผู้บริหาร สมาชิก ข้าราชการ พนักงานจ้างและลูกจ้าง ขณะนี้มีนิสิตที่เข้าศึกษาในหลักสูตรแล้ว จำนวน 3 รุ่น และจบการศึกษาไปแล้วจำนวน 1 รุ่นในปีการศึกษา 2551 และตามแผนการศึกษา นิสิตรุ่นที่ 2 จะจบการศึกษา ในภาคฤดูร้อน ปีการศึกษา 2553 (ประมาณเดือนพฤษภาคม 2553) ซึ่งนิสิตทั้งที่จบไปแล้วและกำลังจะจบส่วนใหญ่ยังคงปฏิบัติงานในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา ในฐานะที่เป็นหน่วยงานภาคการศึกษา กำกับและส่งเสริมการดำเนินการของสถาบันอุดมศึกษาได้จัดทำกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาของประเทศไทย (Thai Qualifications Framework for Higher Education ; TQF:HEd) เพื่อเป็นเครื่องมือในการนำนโยบายที่ปรากฏในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติเกี่ยวกับมาตรฐานการศึกษาของชาติในส่วนของมาตรฐานอุดมศึกษาไปสู่การปฏิบัติในสถาบันอุดมศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษามุ่งเน้นเป้าหมายการจัดการศึกษาที่ผลการเรียนรู้ (Learning Outcomes) ของนักศึกษา ซึ่งเป็นการประกันคุณภาพบัณฑิตที่ได้รับคุณวุฒิแต่ละคุณวุฒิและสื่อสารให้

⁴ ภาควิชารัฐศาสตร์, คู่มือหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น หลักสูตรใหม่ พ.ศ. 2548, 2548.

สังคม ชุมชน รวมทั้งสถาบันอุดมศึกษาทั้งในประเทศและต่างประเทศเข้าใจได้ตรงกันและเชื่อมั่นถึงผลการเรียนรู้ที่บัณฑิตได้รับว่ามีมาตรฐานที่สามารถเทียบเคียงกันได้กับสถาบันอุดมศึกษาที่ดีทั้งในและต่างประเทศ⁵ โดยมหาวิทยาลัยบูรพา มีนโยบายให้ส่วนงานดำเนินการจัดการเรียนการสอนให้มีมาตรฐานภายใต้เงื่อนไขของกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติขั้นต้น

การศึกษาการประเมินผลสัมฤทธิ์หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาการปกครองท้องถิ่น คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ตามมาตรฐานการเรียนรู้และผลการเรียนรู้ของกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552 จึงมีความจำเป็นและสำคัญอย่างยิ่ง เพื่อเป็นการติดตามผลของการจัดการเรียนการสอน ภายใต้โครงการความร่วมมือทางวิชาการของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นกับมหาวิทยาลัยบูรพา ว่านิสิตที่เป็นบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่ได้รับทุนการศึกษาจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เมื่อสำเร็จการศึกษาแล้ว จะมีผลการเรียนรู้ในระดับใด สามารถนำความรู้ที่ได้ไปพัฒนาตนเอง การทำงานและองค์กรได้มากน้อยเพียงใด ซึ่งจะแสดงให้เห็นถึงความคุ้มค่าของการใช้งบประมาณที่เป็นทุนการศึกษาที่ได้มาจากภาษีของประชาชน และผลการศึกษายังนำไปใช้ประเมินคุณภาพของหลักสูตรและแนวทางการจัดการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัย เพื่อพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ให้สอดคล้องกับเกณฑ์มาตรฐานคุณวุฒิและสอดคล้องกับความต้องการของหน่วยงาน ต่อไป

⁵ สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. คู่มือการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาระดับอุดมศึกษา. 2552.

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ และข้อเสนอแนะในการพัฒนาและปรับปรุงการจัดเรียนการสอนในหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาการปกครองท้องถิ่น คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ตามมาตรฐานการเรียนรู้และผลการเรียนรู้ของกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ ให้เป็นไปตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา และมีเนื้อหาตรงกับความต้องการนำไปใช้ในการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ขอบเขตของการวิจัย แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่

ขอบเขตเนื้อหา ในการวิจัยครั้งนี้ ศึกษาผลสัมฤทธิ์ในการนำความรู้ไปใช้ในการปฏิบัติงานของนิสิต หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาการปกครองท้องถิ่น คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา โดยใช้เกณฑ์มาตรฐานการเรียนรู้และมาตรฐานผลการเรียนรู้ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาของประเทศไทยเป็นกรอบในการวัดผลสัมฤทธิ์ ใน 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการสร้างคุณธรรมจริยธรรม ด้านการปรับปรุงการทำงาน ด้านการพัฒนาความรู้และสติปัญญา ด้านการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ด้านการใช้ทักษะการวิเคราะห์ การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

ขอบเขตโดยพื้นที่ ศึกษาเฉพาะนิสิตหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาการปกครองท้องถิ่น คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา รุ่นที่ 1 พ.ศ. 2548 และรุ่นที่ 2 พ.ศ. 2549 ที่จบการศึกษา ไปแล้ว จำนวนรวม 233 คน

ขอบเขตระยะเวลา การวิจัยครั้งนี้ ทำการรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ในช่วงระยะเวลาตั้งแต่วันที่ 30 มกราคม - 10 เมษายน 2553 รวมระยะเวลา 4 เดือน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ เพื่อทราบระดับของผลสัมฤทธิ์การจัดการเรียนการสอนในหลักสูตรและนำไปใช้ปรับปรุงการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้บรรลุผลสัมฤทธิ์ตามเกณฑ์มาตรฐานและสอดคล้องกับความต้องการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เป็นเจ้าของทุนการศึกษา รวมถึงนำไปใช้ในการปรับปรุงการดำเนินการในโครงการความร่วมมือในรูปแบบอื่นๆ ให้เกิดความคุ้มค่าและประโยชน์สูงสุด

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

นิสิต หมายถึง ผู้ที่ศึกษาในหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาการปกครองท้องถิ่น ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ รุ่นที่ 1 และรุ่นที่ 2

หลักสูตร หมายถึง หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาการปกครองท้องถิ่น พ.ศ. 2548 คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

คณะฯ หมายถึงคณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

มหาวิทยาลัยฯ หมายถึง มหาวิทยาลัยบูรพา

มาตรฐานการเรียนรู้และผลการเรียนรู้ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ หมายถึง ข้อกำหนดเฉพาะซึ่งเป็นผลที่มุ่งหวังให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและพัฒนาขึ้นในตนเองจากประสบการณ์ที่ได้รับระหว่างการศึกษ อย่างน้อย 5 ด้าน ได้แก่

(1) **ด้านคุณธรรม จริยธรรม (Ethics and Moral)** หมายถึง การพัฒนานิสัยในการประพฤติอย่างมีคุณธรรม จริยธรรม และด้านความรับผิดชอบทั้งในส่วนตัวและส่วนรวม ความสามารถในการปรับวิถีชีวิตในความขัดแย้งทางค่านิยม การพัฒนานิสัยและการปฏิบัติตนตามศีลธรรม ทั้งในเรื่องส่วนตัวและสังคม

(2) **ด้านความรู้ (Knowledge)** หมายถึง ความสามารถในการเข้าใจ การนึกคิดและการนำเสนอข้อมูล การวิเคราะห์และจำแนกข้อเท็จจริงในหลักการ ทฤษฎี ตลอดจนกระบวนการต่างๆ และสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองได้

(3) **ด้านทักษะทางปัญญา (Cognitive Skills)** หมายถึง ความสามารถในการวิเคราะห์สถานการณ์และใช้ความรู้ ความเข้าใจในแนวคิด หลักการ ทฤษฎี และกระบวนการต่างๆ ในการวิเคราะห์และการแก้ปัญหา เมื่อต้องเผชิญกับสถานการณ์ใหม่ๆ ที่ไม่ได้คาดคิดมาก่อน

(4) **ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ (Interpersonal Skills and Responsibility)** หมายถึง ความสามารถในการทำงานเป็นกลุ่ม การแสดงถึงภาวะผู้นำ ความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม ความสามารถในการวางแผนและรับผิดชอบในการเรียนรู้ของตนเอง

(5) **ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (Numerical Analysis, Communication and Information Technology Skills)** หมายถึง ความสามารถในการวิเคราะห์เชิงตัวเลข ความสามารถในการใช้เทคนิคทางคณิตศาสตร์และสถิติความสามารถในการสื่อสารทั้งการพูด การเขียน และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

ผลสัมฤทธิ์ของหลักสูตร หมายถึง ผลที่เกิดจากการที่นิสิตสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและพัฒนาการทำงานของตนเอง โดยนำเอาความรู้และประสบการณ์ที่ได้จากการศึกษาในหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาการปกครองท้องถิ่น คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพาไปปรับใช้โดยวัดจากเกณฑ์มาตรฐานการเรียนรู้และผลการเรียนรู้ 5 ด้าน ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ

เกณฑ์มาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ

Thai Qualifications framework for Higher Education: TQF: HED

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ได้ดำเนินการโครงการจัดทำกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาของประเทศไทย (Thai Qualification Framework for Higher Education: TQF: HED) เพื่อเป็นเครื่องมือในการนำนโยบายที่ปรากฏในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติเกี่ยวกับมาตรฐานการศึกษาของชาติในส่วนของมาตรฐานการอุดมศึกษาไปสู่การปฏิบัติในสถาบัน

อุดมศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษามุ่งเน้นเป้าหมายการจัดการศึกษาที่ผลการเรียนรู้ (Learning Outcomes) ของนักศึกษา ซึ่งเป็นการประกันคุณภาพบัณฑิตที่ได้รับคุณวุฒิแต่ละคุณวุฒิและสื่อสารให้สังคม ชุมชน รวมทั้งสถาบันอุดมศึกษาทั้งในและต่างประเทศเข้าใจ ได้ตรงกันและเชื่อมั่นถึงผลการเรียนรู้ที่บัณฑิตได้รับการพัฒนาว่ามีมาตรฐานที่สามารถเทียบเคียงกันได้ด้วยสถาบันอุดมศึกษาที่ดีทั้งในและต่างประเทศ

ความหมายกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ

หมายถึง กรอบที่แสดงระบบคุณวุฒิการศึกษาระดับอุดมศึกษาของประเทศ ซึ่งประกอบด้วย ระดับคุณวุฒิ การแบ่งสาขา ความเชื่อมโยงระหว่างคุณวุฒิระดับหนึ่งไปสู่ระดับที่สูงขึ้น มาตรฐานของผลการเรียนรู้ของแต่ละระดับคุณวุฒิซึ่งเพิ่มสูงขึ้นตามระดับของคุณวุฒิ ลักษณะของหลักสูตรในแต่ละระดับคุณวุฒิ ปริมาณการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับเวลาที่ต้องใช้ การเทียบโอกาสให้เทียบโอนผลการเรียนรู้จากประสบการณ์ ซึ่งเป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต รวมทั้งระบบและกลไกที่ให้ความมั่นใจในประสิทธิผลการดำเนินงานตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติของสถาบันอุดมศึกษาว่าสามารถผลิตบัณฑิตให้บรรลุคุณภาพตามมาตรฐานผลการเรียนรู้

วัตถุประสงค์ การกำหนดกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาของประเทศไทย

สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษาแห่งชาติ ได้กำหนดกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาของประเทศขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์ สำคัญ ดังนี้

1. เพื่อเป็นกลไกหรือเครื่องมือในการนำแนวนโยบายการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 เกี่ยวกับมาตรฐานการศึกษาของชาติ และมาตรฐานการอุดมศึกษาไปสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม ด้วยการนำไปเป็นหลักในการพัฒนาหลักสูตร กระบวนการเรียนการสอน และการประเมินผลการเรียนรู้ของนักศึกษา

2. เพื่อกำหนดเป้าหมายในการผลิตบัณฑิตให้ชัดเจนโดยกำหนดมาตรฐานผลการเรียนรู้ของบัณฑิตที่คาดหวังในแต่ละคุณวุฒิ/ปริญญาของสาขา/ สาขาวิชาต่างๆ และเพื่อให้สถาบันอุดมศึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิ/ผู้เชี่ยวชาญในสาขา/ สาขาวิชาได้ใช้เป็นหลัก และเป็นแนวทางในการวางแผนปรับปรุงเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการจัดการศึกษา เช่น การพัฒนาหลักสูตร การปรับเปลี่ยนกลวิธีการสอน วิธีการเรียนรู้ ตลอดจนกระบวนการวัดและการประเมินผลนักศึกษา

3. เพื่อเชื่อมโยงระดับต่างๆ ของคุณวุฒิในระดับอุดมศึกษาให้เป็นระบบ เพื่อบุคคลจะได้มีโอกาสเพิ่มพูนความรู้ได้อย่างต่อเนื่องและหลากหลายตามหลักการศึกษาตลอดชีวิต มีความชัดเจนและโปร่งใส สามารถเทียบเคียงกับมาตรฐานคุณวุฒิในระดับต่างๆ กับนานาประเทศได้

4. เพื่อช่วยให้เกิดวัฒนธรรมคุณภาพในการสถาบันอุดมศึกษาและเป็นกลไกการประกันคุณภาพภายในของสถาบันอุดมศึกษาทุกแห่ง และใช้เป็นกรอบอ้างอิงสำหรับผู้ประเมินของการประกันคุณภาพภายนอกเกี่ยวกับคุณภาพบัณฑิต และการจัดการเรียนการสอน

5. เพื่อเป็นกรอบของการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพในการสร้างความเข้าใจและความมั่นใจในผู้ที่เกี่ยวข้อง อาทิ นักศึกษา ผู้ปกครอง ผู้ประกอบการ ชุมชน สังคมและสถาบันอื่นๆ ทั้งในและต่างประเทศเกี่ยวกับความหมายของคุณวุฒิ คุณธรรม จริยธรรม ความรู้ ความสามารถ ทักษะ และสมรรถนะในการทำงาน รวมทั้งคุณลักษณะอื่นๆ ที่คาดว่าจะบัณฑิตจะพึงมี

6. เพื่อประโยชน์ในการเทียบเคียงมาตรฐานคุณวุฒิระหว่างสถาบันอุดมศึกษา ทั้งในและต่างประเทศในการย้ายโอนนักศึกษาระหว่างสถาบันอุดมศึกษา การลงทะเบียนข้ามสถาบัน และการรับรองคุณวุฒิผู้สำเร็จการศึกษาทั้งในและต่างประเทศ

7. เพื่อให้มีการกำกับดูแลคุณภาพการผลิตบัณฑิตกันเองของแต่ละสาขา/สาขาวิชา

8. เพื่อนำไปสู่การลดขั้นตอน/ ระเบียบ (Deregulation) การดำเนินการให้กับสถาบันอุดมศึกษาที่มีความเข้มแข็ง

มาตรฐานการเรียนรู้และมาตรฐานผลการเรียนรู้ ระดับอุดมศึกษา

ในการดำเนินการตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา คณะกรรมการอุดมศึกษาได้กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้และมาตรฐานผลการเรียนรู้ในระดับอุดมศึกษาเพื่อใช้กำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังให้บัณฑิตมีอย่างน้อย 5 ด้าน ดังนี้

(1) **ด้านคุณธรรม จริยธรรม (Ethics and Moral)** หมายถึง การพัฒนานิสัยในการประพฤติอย่างมีคุณธรรม จริยธรรม และทั้งความรับผิดชอบทั้งในส่วนตัวและส่วนรวม ความสามารถในการปรับวิถีชีวิตในความขัดแย้งทางค่านิยม การพัฒนานิสัยและการปฏิบัติตามศีลธรรม ทั้งในเรื่องส่วนตัวและสังคม

(2) **ด้านความรู้ (Knowledge)** หมายถึง ความสามารถในการเข้าใจ การนึกคิดและการนำเสนอข้อมูล การวิเคราะห์และการจำแนกข้อเท็จจริงในหลักการ ทฤษฎี ตลอดจนกระบวนการต่างๆ และสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองได้

(3) **ด้านทักษะทางปัญญา (Cognitive Skills)** หมายถึง ความสามารถในการวิเคราะห์สถานการณ์และใช้ความรู้ ความเข้าใจในแนวคิด หลักการ ทฤษฎี และกระบวนการต่างๆ ในการวิเคราะห์และการแก้ปัญหา เมื่อต้องเผชิญกับสถานการณ์ใหม่ๆ ที่ไม่ได้คาดคิดมาก่อน

(4) **ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ (Interpersonal Skills and Responsibility)** หมายถึง ความสามารถในการทำงานเป็นกลุ่ม การแสดงถึงภาวะผู้นำ ความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม ความสามารถในการวางแผนและรับผิดชอบในการเรียนรู้ของตนเอง

(5) **ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (Numerical Analysis, Communication and Information Technology Skills)** หมายถึง ความสามารถในการวิเคราะห์เชิงตัวเลข ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีทางคณิตศาสตร์และสถิติ ความสามารถในการสื่อสารทางการพูด การเขียน และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

นอกจากผลการเรียนรู้ทั้ง 5 ด้านนี้ บางสาขาวิชาต้องการทักษะทางกายภาพสูง เช่น การเดินรำ ดนตรี การวาดภาพ การแกะสลัก พลศึกษา การแพทย์ และวิทยาศาสตร์การแพทย์ จึงต้องเพิ่มพูนความรู้ทางด้านทักษะพิสัย (Domain of Psychomotor Skill)

มาตรฐานผลการเรียนรู้ คือ ข้อกำหนดเฉพาะที่ซึ่งเป็นผลที่มุ่งหวังให้ผู้เรียนพัฒนาขึ้นจากการเรียนรู้ทั้ง 5 ด้านที่ได้รับการพัฒนาระหว่างการศึกษาจากการเรียนและการเข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆ ที่สถาบันอุดมศึกษาจัดให้ทั้งในและนอกหลักสูตรและแสดงออกถึงความรู้ความเข้าใจและความสามารถจากการเรียนรู้เหล่านั้นได้อย่างเป็นที่เชื่อถือได้เมื่อเรียนจบในรายวิชาหรือหลักสูตรนั้นแล้ว

มาตรฐานผลการเรียนรู้ซึ่งมีอยู่ 5 ด้าน ดังกล่าวข้างต้น เป็นมาตรฐานผลการเรียนรู้ของบัณฑิตทุกคน ทุกระดับคุณวุฒิ โดยแต่ละด้านจะมีความสลับซับซ้อนเพิ่มขึ้น เมื่อระดับคุณวุฒิสูงขึ้น ทักษะและความรู้จะเป็นการสะสมจากระดับคุณวุฒิที่ต่ำกว่าสู่ระดับที่สูงขึ้น เมื่อระดับคุณวุฒิสูงขึ้น ดังนั้น มาตรฐานผลการเรียนรู้ระดับคุณวุฒิใดคุณวุฒิหนึ่งจะรวมมาตรฐานการเรียนรู้ในสาขา/สาขาวิชาเดียวกันของระดับคุณวุฒิที่ต่ำกว่าด้วย

มาตรฐานการเรียนรู้ด้านคุณธรรม จริยธรรม ใช้กับนักศึกษาทุกคน แม้ว่าบางสาขา/สาขาวิชานักศึกษาจำเป็นต้องพัฒนาเป็นการเฉพาะ เช่น จรรยาบรรณของแพทย์ นักบัญชี และนักกฎหมาย เป็นต้น

มาตรฐานผลการเรียนรู้ด้านความรู้ และด้านทักษะทางปัญญา จะเกี่ยวข้องโดยตรงกับสาขา/สาขาวิชาที่เรียน ซึ่งต้องระบุรายละเอียดของความรู้และทักษะของสาขา/สาขาวิชาที่เหมาะสมกับระดับคุณวุฒิไว้ในรายละเอียดของหลักสูตร และรายละเอียดของรายวิชา

มาตรฐานผลการเรียนรู้ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ มุ่งหวังให้นักศึกษาทุกคนไม่ว่าจะเป็นระดับคุณวุฒิและสาขา/สาขาวิชาใด ต้องบรรลุมาตรฐานด้านการเรียนรู้ด้านเหล่านี้

มาตรฐานผลการเรียนรู้ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ มุ่งหวังให้นักศึกษาทุกคนไม่ว่าจะเป็นระดับคุณวุฒิสอาฯ/ สาขาวิชาใด ต้องบรรลุมาตรฐานการเรียนรู้ด้านนี้ แต่สำหรับนักศึกษาที่เรียนในสาขา/ สาขาวิชาที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับมาตรฐานผลการเรียนรู้ด้านความรู้และด้านทักษะทางปัญญาเกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศ

มาตรฐานผลการเรียนรู้แต่ละด้านของแต่ละระดับคุณวุฒิปริญญาตรี

มาตรฐานผลการเรียนรู้แต่ละด้านคุณวุฒิปริญญาตรี อย่างน้อยต้องเป็น ดังนี้

(1) ด้านคุณธรรม จริยธรรม

สามารถจัดการปัญหาทางคุณธรรม จริยธรรม และวิชาชีพโดยใช้ดุลยพินิจทางค่านิยม ความรู้สึกของผู้อื่น ค่านิยมพื้นฐาน และจรรยาบรรณวิชาชีพ แสดงออกซึ่งพฤติกรรมทางด้านคุณธรรมและจริยธรรม อาทิ มีวินัย มีความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์สุจริต เสียสละ เป็นแบบอย่างที่ดี เข้าใจผู้อื่น และเข้าใจโลก เป็นต้น

(2) ด้านความรู้

มีองค์ความรู้ในสาขาวิชาอย่างกว้างขวางและเป็นระบบ ตระหนัก รู้หลักการและทฤษฎีในองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้อง สำหรับหลักสูตรวิชาชีพ มีความเข้าใจเกี่ยวกับความก้าวหน้าของความรู้เฉพาะด้านในสาขาวิชา และตระหนักถึงการวิจัยในปัจจุบันที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาและการต่อยอดองค์ความรู้ ส่วนหลักสูตรวิชาชีพที่เน้นการปฏิบัติ จะต้องตระหนักในธรรมเนียมปฏิบัติ กฎระเบียบ ข้อบังคับ ที่เปลี่ยนแปลงตามสถานการณ์

(3) ด้านทักษะทางปัญญา

สามารถค้นหาข้อเท็จจริง ทำความเข้าใจและสามารถประเมินข้อมูล แนวคิดและหลักฐานใหม่ๆ จากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย และใช้ข้อมูลที่ได้ในการแก้ไขปัญหาและงานอื่นๆ ด้วยตนเอง สามารถศึกษาปัญหาที่ค่อนข้างซับซ้อนและเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขได้อย่างสร้างสรรค์โดยคำนึงถึงความรู้ทางภาคทฤษฎี ประสบการณ์ทางภาคปฏิบัติ และผลกระทบจากการตัดสินใจ

สามารถใช้ทักษะและความเข้าใจอันถ่องแท้ในเนื้อหาสาระทางวิชาการและวิชาชีพ สำหรับหลักสูตรวิชาชีพ นักศึกษาสามารถใช้วิธีการปฏิบัติงานประจำ และหาแนวทางใหม่ในการแก้ไขปัญหาได้อย่างเหมาะสม

(4) ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ

มีส่วนช่วยและเอื้อต่อการแก้ปัญหาในกลุ่มได้อย่างสร้างสรรค์ ไม่ว่าจะเป็นผู้นำหรือสมาชิกของกลุ่ม สามารถแสดงออกซึ่งภาวะผู้นำในสถานการณ์ที่ไม่ชัดเจนและต้องใช้นวัตกรรมใหม่ๆ ในการแก้ปัญหา มีความคิดริเริ่มในการวิเคราะห์ปัญหาได้อย่างเหมาะสมบนพื้นฐานของตนเองและของกลุ่ม รับผิดชอบในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง รวมทั้งพัฒนาตนเองและอาชีพ

(5) ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

สามารถศึกษาและทำความเข้าใจในประเด็นปัญหา สามารถเลือกและประยุกต์ใช้เทคนิคทางสถิติหรือคณิตศาสตร์ที่เกี่ยวข้องอย่างเหมาะสมในการศึกษาค้นคว้าและเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหา ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประมวลผล แปลความหมาย และนำเสนอข้อมูลสารสนเทศอย่างสม่าเสมอ สามารถสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งในการพูด การเขียน สามารถเลือกใช้รูปแบบของการนำเสนอที่เหมาะสมสำหรับกลุ่มบุคคลที่แตกต่างกันได้

ความรู้ความสามารถและคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ ระดับคุณวุฒิปริญญา

ผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี โดยทั่วไปจะมีความรู้ความสามารถ อย่างน้อยต่อไปนี้

1. ความรู้ที่ครอบคลุม สอดคล้อง และเป็นระบบในสาขา/ สาขาวิชาที่ศึกษา ตลอดถึงความเข้าใจในทฤษฎีและหลักการที่เกี่ยวข้อง
2. ความสามารถที่จะตรวจสอบปัญหาที่ซับซ้อนและพัฒนาแนวทางในการแก้ปัญหาได้อย่างสร้างสรรค์จากความเข้าใจที่ลึกซึ้งของตนเองและความรู้จากสาขาวิชาอื่นที่เกี่ยวข้อง โดยอาศัยคำแนะนำแต่เพียงเล็กน้อย

3. ความสามารถในการค้นหา การใช้เทคนิคทางคณิตศาสตร์และสถิติที่เหมาะสมในการวิเคราะห์ และแก้ปัญหาที่ซับซ้อน ตลอดจนการเลือกใช้กลไกที่เหมาะสมในการสื่อสารผลการวิเคราะห์ต่อผู้รับข้อมูลข่าวสารกลุ่มต่างๆ

4. ในกรณีของหลักสูตรวิชาชีพ สิ่งสำคัญคือ ความรู้และทักษะที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพในวิชาชีพนั้นๆ

5. ในกรณีของหลักสูตรวิชาการที่ไม่มุ่งเน้นการปฏิบัติในวิชาชีพ สิ่งสำคัญคือ ความรู้ความเข้าใจ อย่างลึกซึ้งในผลงานวิจัยต่างๆ ในสาขา/ สาขาวิชานั้น ความสามารถในการแปลความหมาย การวิเคราะห์ และประเมินความสำคัญของการวิจัยในการขยายองค์ความรู้ในสาขา/ สาขาวิชา

คุณลักษณะของบัณฑิตระดับคุณวุฒิปริญญาที่พึงประสงค์

1. มีความคิดริเริ่มในการแก้ไขปัญหา และข้อโต้แย้งในสถานการณ์ส่วนบุคคลและของกลุ่ม โดยการแสดงออกซึ่งภาวะผู้นำในการแสวงหาทางเลือกใหม่ที่เหมาะสมไปปฏิบัติได้

2. สามารถประยุกต์ความเข้าใจอันถ่องแท้ในทฤษฎีและระเบียบวิธีการศึกษาค้นคว้าในสาขาวิชาของตนเพื่อใช้ในการแก้ไขปัญหาและข้อโต้แย้งในสถานการณ์อื่นๆ

3. สามารถพิจารณาแสวงหาและเสนอแนะแนวทางในการแก้ปัญหาทางวิชาการหรือวิชาชีพ โดยยอมรับข้อจำกัดของธรรมชาติของความรู้ในสาขาวิชาของตน

4. มีส่วนร่วมในการติดตามพัฒนาการในศาสตร์ของตนให้ทันสมัย และเพิ่มพูนความรู้และความเข้าใจของตนอยู่เสมอ

5. มีจริยธรรมและความรับผิดชอบสูงทั้งในบริบทในทางวิชาการ ในวิชาชีพและชุมชนอย่างสม่ำเสมอ

วิธีดำเนินการศึกษา

การศึกษาเรื่อง ผลสัมฤทธิ์ของหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาการปกครองท้องถิ่น คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ตามมาตรฐานการเรียนรู้และผลการเรียนรู้ของกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา เป็นการวิจัยเชิงผลระหว่าง เชิงปริมาณ (quantitative research) กับเชิงคุณภาพ (qualitative research) และผู้วิจัยได้กำหนดแนวทางในการดำเนินการศึกษาซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

นิสิตที่ศึกษาในหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา รุ่นที่ 1 และรุ่นที่ 2 จำนวน 233 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (questionnaires) ที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้นจากการศึกษาแนวคิดจากทฤษฎี เอกสารต่างๆ ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แบบสอบถาม 1 ชุด คือแบบสอบถามสำหรับนิสิตหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น แบ่งออกเป็น 4 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ตำแหน่ง อายุการปฏิบัติงาน ประเภทของหน่วยงาน จำนวน 5 ข้อ มีลักษณะเป็นแบบให้เลือกตอบ

ตอนที่ 2 แบบวัดระดับผลสัมฤทธิ์ของหลักสูตร รัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น โดยวัดจากระดับการนำความรู้ไปใช้ในการทำงานของนิสิต จำนวน 7 ด้าน มีจำนวนคำถามรวมทุกด้าน 47 ข้อ ได้แก่ ด้านการสร้างคุณธรรมจริยธรรม จำนวน 6 ข้อ ด้านการปรับปรุงการทำงาน จำนวน 6 ข้อ ด้านการพัฒนาความรู้และสติปัญญา จำนวน 5 ข้อ ด้านการ

สร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล จำนวน 7 ข้อ ด้านการใช้ทักษะการวิเคราะห์ และการสื่อสาร จำนวน 5 ข้อ และด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ จำนวน 7 ข้อ มีลักษณะเป็นแบบให้เลือกตอบ มีมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด

ตอนที่ 3 แบบสอบถามความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับเนื้อหา รายวิชาที่นิสิตสามารถนำไปปรับใช้กับการทำงาน มีลักษณะเป็นแบบปลายเปิด

วิธีการสร้างเครื่องมือ

การสร้างแบบสอบถามเพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ มีรายละเอียด ดังนี้ ศึกษาตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อประกอบการสร้างแบบสอบถาม สร้างแบบสอบถามขึ้นตามกรอบข้อมูลที่ต้องการศึกษา โดยใช้คำจำกัดความหรือนิยามปฏิบัติการตามตัวแปรที่กำหนดไว้เป็นหลักในการสร้างคำถามต่างๆ ให้ครอบคลุมตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมด เพื่อให้แบบสอบถามสามารถวัดได้ในสิ่งที่ต้องการจะวัด (validity) นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้น พร้อมทั้งคำจำกัดความหรือนิยามปฏิบัติการของตัวแปรเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อพิจารณาตรวจสอบว่านิยามและแบบสอบถามที่สร้างขึ้นนี้มีความชัดเจนถูกต้องหรือไม่ รวมทั้งการพิจารณาสำนวนภาษาที่ใช้ในข้อความว่าสอดคล้องกับลักษณะที่ต้องการจะวัดหรือไม่ เพื่อให้เครื่องมือมีความตรงในเนื้อหา (content validity) ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น ก่อนนำไปทดลองใช้ (try-out) นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปทดสอบความเที่ยง (reliability) ในภาคสนามกับกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มประชากรของการศึกษาที่มีใช้กลุ่มตัวอย่างจริงของการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 30 คน แล้วนำมาคำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบัค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงเท่ากับ .93 แก้ไขแบบสอบถามโดยการปรึกษาผู้ทรงคุณวุฒิอีกครั้ง จากนั้นจึงดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างจริง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

เชิงปริมาณ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลโดยส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยพร้อมกับแบบสอบถามชุดที่ 1 สำหรับนิสิตรุ่นที่ 1 ที่สำเร็จการศึกษาไปแล้ว จำนวน 168 ชุด โดยส่งทางไปรษณีย์ตามที่อยู่ที่ นิสิตให้ไว้ในทำเนียบบัณฑิตปี 2552 และเก็บด้วยตนเอง สำหรับนิสิตรุ่นที่ 2 ที่กำลังศึกษาในภาคเรียนสุดท้าย จำนวน 65 ชุด ในวันที่ 20 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2553 ตรวจสอบความครบถ้วนและความถูกต้องของข้อมูลในแบบสอบถาม นำแบบสอบถาม มาแปลข้อมูลที่ได้เป็นรหัสพร้อมบันทึกข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์

เชิงคุณภาพ ใช้การสัมภาษณ์เจาะลึก (in-depth interview) จะทำการสัมภาษณ์นิสิต เพื่อรวบรวมข้อมูลมาใช้ในการอ้างอิง และอธิบายประเด็นการศึกษา โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์จากผู้ที่สามารถให้ข้อมูลหลัก (key – informants) โดยแบ่งตัวแทนออกเป็น 5 กลุ่ม ตามสถานะการดำรงตำแหน่งในปัจจุบัน ได้แก่ กลุ่มผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กลุ่มสมาชิกสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กลุ่มข้าราชการ กลุ่มพนักงานจ้างและลูกจ้างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และกลุ่มข้าราชการสังกัดกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น

การสัมภาษณ์นี้จะเอาข้อมูลที่ได้มาใช้ในการพรรณนาเพื่อเสริมตารางและอธิบายเพิ่มเติม ดังนั้นแนวการสัมภาษณ์จึงเป็นไปตามผลการวิเคราะห์

การวิเคราะห์ข้อมูล

เชิงปริมาณ

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ เมื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเสร็จสมบูรณ์แล้ว ก็จะนำข้อมูลดังกล่าวมาจัดระเบียบหรือกลุ่มข้อมูลและสร้างคู่มือลงรหัส จากนั้นก็นำแบบสัมภาษณ์มาให้คะแนนข้อความซึ่งจะยึดเนื้อความของข้อความเป็นหลัก ซึ่งมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

4.51 – 5.00	หมายถึง	ผลสัมฤทธิ์อยู่ในระดับมากที่สุด
3.51 – 4.50	หมายถึง	ผลสัมฤทธิ์อยู่ในระดับมาก
2.51 – 3.50	หมายถึง	ผลสัมฤทธิ์อยู่ในระดับปานกลาง
1.51 – 2.50	หมายถึง	ผลสัมฤทธิ์อยู่ในระดับน้อย
1.00 – 1.50	หมายถึง	ผลสัมฤทธิ์อยู่ในระดับน้อยที่สุด

จากนั้นนำข้อมูลไปวิเคราะห์ด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ทางสังคมศาสตร์และใช้สถิติในการวิเคราะห์ดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (descriptive analysis) เพื่อเป็นการอธิบายข้อมูลทั่วไปและระดับผลสัมฤทธิ์ในการนำความรู้ไปใช้ในการทำงานของนิสิต สถิติที่ใช้ คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2. การนำเสนอข้อมูลจะใช้ตาราง และการพรรณนาข้อมูล

เชิงคุณภาพ

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลที่ดำเนินการควบคู่ไปกับการเก็บข้อมูลตั้งแต่ขั้นแรกจนถึงขั้นสุดท้าย ในการวิเคราะห์ข้อมูลจะใช้หลักการตีความ (interpretative analysis) โดยมีขั้นตอนที่สำคัญดังนี้ การถอดเทปข้อมูลการสัมภาษณ์แล้วเขียนสรุป การจัดหมวดหมู่ของข้อมูลตามประเด็นในวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เชื่อมโยงระหว่างในเชิงเหตุและผลตามวัตถุประสงค์การศึกษาโดยการวิเคราะห์ทางเลือกนโยบายในการปรับปรุงหลักสูตรและการเรียนการสอนในหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์บัณฑิตสาขาการปกครองท้องถิ่น ของคณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

ผลการศึกษา เป็นผลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามจำนวน 233 ชุด ได้ดังนี้ นิสิตที่ให้ข้อมูลตอบแบบสอบถามเป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 54.5 ส่วนใหญ่มีช่วงอายุอยู่ระหว่าง 31-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 43.5 ส่วนใหญ่ทำงานในตำแหน่งงานข้าราชการ คิดเป็นร้อยละ 34.5 มีอายุการทำงาน 5-9 ปี มากที่สุด ร้อยละ 50.5 และส่วนใหญ่ทำงานอยู่ในหน่วยงานเทศบาล คิดเป็นร้อยละ 53.7

ผลการศึกษาผลสัมฤทธิ์ในการนำความรู้ไปใช้ในการทำงานของนิสิตหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาการปกครองท้องถิ่น พบว่า นิสิตมีผลสัมฤทธิ์ในการนำความรู้ไปใช้ในการทำงาน โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.96$) และเมื่อพิจารณาในรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด 1 ประเด็น คือ ด้านการสร้างคุณธรรมจริยธรรม ($\bar{X} = 4.23$) และอยู่ในระดับมาก 5 ประเด็น ซึ่งสามารถเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ประเด็นด้านที่ 2 ด้านการปรับปรุงการทำงาน ($\bar{X} = 4.04$) ประเด็นด้านที่ 4 ด้านการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ($\bar{X} = 4.02$) ประเด็นด้านที่ 5 ด้านการใช้ทักษะการวิเคราะห์ การสื่อสาร ($\bar{X} = 3.83$) ประเด็นด้านที่ 3 ด้านการพัฒนาความรู้และสติปัญญา ($\bar{X} = 3.82$) และ ประเด็นด้านที่ 6 ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ($\bar{X} = 3.80$) ตามลำดับ

อภิปรายผลการศึกษา

ในการวิเคราะห์ถึงองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย ผู้วิจัยจะอภิปรายเปรียบเทียบระหว่างข้อค้นพบที่และองค์ความรู้เดิมที่มีผู้ศึกษาไว้แล้วดังนี้

ข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษาโดยรวม พบว่า นิสิตมีผลสัมฤทธิ์ในการนำความรู้ไปใช้ในการทำงาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาในรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด 1 ประเด็น คือ ด้านการสร้างคุณธรรมจริยธรรม และอยู่ในระดับมาก 5 ประเด็น ซึ่งสามารถเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ประเด็นด้านที่ 2 ด้านการปรับปรุงการทำงาน ประเด็นด้านที่ 4 ด้านการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ประเด็นด้านที่ 5 ด้านการใช้ทักษะการ

วิเคราะห์ การสื่อสารประเด็นด้านที่ 3 ด้านการพัฒนาความรู้และสติปัญญา และประเด็นด้านที่ 6 ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ตามลำดับ ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยอีก 3 เรื่อง คือ 1. ผลงานวิจัยของ ปิยนุช คนฉลาด⁶ ได้ศึกษาการติดตามผลการปฏิบัติงานของบัณฑิตศึกษาศาสตร์ระดับปริญญาตรี ปีการศึกษา 2539 ซึ่งพบว่า ความคิดเห็นของบัณฑิตสาขาวิชาสังคมศาสตร์ ทั้งเพศชายและเพศหญิงในด้านประโยชน์การนำไปใช้มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากส่วนด้านอื่นๆ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง และความคิดเห็นของบัณฑิตสาขาวิชาวิทยาศาสตร์และสังคมศาสตร์ใน 4 ด้าน มีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้นบัณฑิตสาขาวิชาสังคมศาสตร์เห็นว่าด้านประโยชน์การนำไปใช้มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก 2. ผลงานวิจัยของ สำนักงานสภาพัฒนาการศรัทธา⁷ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การติดตามผลผู้สำเร็จการศึกษาจากสถาบันราชภัฏ ปีการศึกษา 2539 - 2540 ซึ่งพบว่า คุณลักษณะของผู้สำเร็จการศึกษา บัณฑิตจากมหาวิทยาลัยราชภัฏคิดว่าตนเองมีคุณลักษณะที่น่าพึงพอใจ 5 ลำดับแรก คือ ความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น ความยึดมั่นและปฏิบัติตามคุณธรรม ศาสนา และขนบธรรมเนียมประเพณีไทย ความซื่อสัตย์ ความรักในเพื่อนมนุษย์และสิ่งแวดล้อม และความเป็นประชาธิปไตย ตามลำดับ 3. ผลงานวิจัยของ กองแผนงาน มหาวิทยาลัยศิลปากร⁸ ได้ทำการสำรวจภาวะการณ์ทางานทำของบัณฑิตจากคณะต่างๆ ของมหาวิทยาลัยศิลปากร ในปีการศึกษา 2542 ซึ่งพบว่า การนำความรู้จากสาขาที่เรียนมาประยุกต์ใช้กับหน้าที่การงานในระดับปานกลาง บัณฑิตที่มีงานทำแล้วส่วนใหญ่เป็นพนักงานบริษัทเอกชน รองลงมาคือทำงานในส่วนราชการ และธุรกิจส่วนตัว โดยมีอัตราเงินเดือนในช่วง 5,001 - 8,000 บาท บัณฑิตส่วนใหญ่มีความรู้สึกพอใจในงานที่ทำ ส่วนผู้ที่ไม่พอใจเนื่องจากรู้สึกว่าการตอบแทนน้อยหรือรองลงมา คือ ระบบงานไม่ดีและไม่ได้ใช้ความรู้ที่เรียนมา

⁶ ปิยนุช คนฉลาด. การติดตามผลการปฏิบัติงานของบัณฑิตศึกษาศาสตร์ระดับปริญญาตรี ปีการศึกษา 2539. 2542.

⁷ สำนักงานสภาพัฒนาการศรัทธา. สถานภาพและคุณลักษณะผู้สำเร็จการศึกษา ปีการศึกษา 2539 - 2540. 2541.

⁸ กองแผนงาน มหาวิทยาลัยศิลปากร. การสำรวจภาวะการณ์ทางานทำของบัณฑิตจากคณะต่างๆ ของมหาวิทยาลัยศิลปากร ในปีการศึกษา 2542. 2542.

ข้อเสนอแนะจากการศึกษา

ด้านการสร้างคุณธรรมจริยธรรม นิสิต มีผลสัมฤทธิ์ในการนำความรู้ไปใช้งาน ในประเด็นเรื่องความเคารพและปฏิบัติตามกฎระเบียบและกฎเกณฑ์ขององค์กรและสังคมน้อยที่สุด รองลงมาคือ ความกล้ารับผิดชอบ การตัดสินใจ และกล้าที่จะทำงานสาธารณะ ด้านการปรับปรุงการทำงาน นิสิตมีผลสัมฤทธิ์ในการนำความรู้ไปใช้งาน ในประเด็นเรื่องการมองเห็นและเข้าใจกระบวนการทำงานของหน่วยงานได้ทั้งระบบน้อยที่สุด รองลงมาคือ ความสามารถสร้างสรรค์การทำงานใหม่ๆ และมีประโยชน์ต่อองค์กร ด้านการพัฒนาความรู้และสติปัญญา นิสิตมีผลสัมฤทธิ์ในการนำความรู้ไปใช้งาน ในประเด็นเรื่องการวิเคราะห์ปัญหาการเมืองการปกครองทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่นได้อย่างเป็นระบบน้อยที่สุด รองลงมาคือ วิเคราะห์ปัญหาอุปสรรค และโอกาสของการทำงานในองค์กร ด้านการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลนิสิตมีผลสัมฤทธิ์ในการนำความรู้ไปใช้งาน ในประเด็นเรื่องเข้าใจ ยอมรับความแตกต่างของผู้อื่นได้น้อยที่สุด รองลงมาคือ ความสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี ด้านการใช้ทักษะการวิเคราะห์ การสื่อสาร นิสิตมีผลสัมฤทธิ์ในการนำความรู้ไปใช้งาน ในประเด็นเรื่องกล้าที่จะใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสารได้บ้างน้อยที่สุด รองลงมาคือ วิเคราะห์ข้อมูลหรือสถานการณ์ต่างๆ และอธิบายให้ผู้อื่นเข้าใจได้ ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ นิสิตมีผลสัมฤทธิ์ในการนำความรู้ไปใช้งาน ในประเด็นเรื่องการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศมาช่วยในการตัดสินใจน้อยที่สุด รองลงมาคือ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาช่วยในการวางแผนการทำงาน

บรรณานุกรม

กองแผนงาน มหาวิทยาลัยศิลปากร. การสำรวจภาวะการณ์หางานทำของบัณฑิตจากคณะต่างๆ ของมหาวิทยาลัยศิลปากร ในปีการศึกษา 2542. นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2542.

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา. การติดตามคุณภาพบัณฑิตรุ่นปีการศึกษา 2546. ชลบุรี: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา, 2546.

ปิยนุช คนฉลาด. การติดตามผลการปฏิบัติงานของบัณฑิตศึกษาศาสตร์ระดับปริญญาตรี ปีการศึกษา 2539. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา, 2542.

ภาควิชารัฐศาสตร์. คู่มือหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น หลักสูตรใหม่ พ.ศ. 2548. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา, 2548.

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. คู่มือการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาระดับอุดมศึกษา. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ, 2552.

สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ. สถานภาพและคุณลักษณะผู้สำเร็จการศึกษา ปีการศึกษา 2539 - 2540. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ, 2541.

Good, Carter. Victor' Dictionary of Education. New York: McGraw Hill, 1973.

Book Review:
Human Rights in Crisis
Surrey: Ashgate, 2008

ณัฐวัฒน์ กฤตยานวัช*

หนังสือเล่มนี้มีชื่อภาษาอังกฤษว่า Human Rights in Crisis แปลเป็นภาษาไทยว่า สิทธิมนุษยชนในสภาวะวิกฤต เป็นหนังสือรวมบทความโดยมีบรรณาธิการ คือ Alice Bullard ซึ่งเป็นศาสตราจารย์ทางด้านประวัติศาสตร์ที่ Georgia Institute of Technology โดย Alice Bullard สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาเอกทางด้านประวัติศาสตร์จาก University of California Berkeley อีกทั้งจบศึกษาในระดับปริญญาตรีทางด้านนิติศาสตร์ที่ Georgetown University และได้เป็นบรรณาธิการให้กับหนังสือเล่มนี้ในขณะที่กำลังศึกษาปริญญาตรีด้านนิติศาสตร์ในมหาวิทยาลัยดังกล่าว

หนังสือ Human Rights in Crisis ตีพิมพ์ครั้งแรกเมื่อปี 2008 ที่สำนักพิมพ์ Ashgate และได้มีการตีพิมพ์อีกครั้งในปี 2010 โดยเนื้อหาในหนังสือเล่มนี้ได้รวมเอาบทความฉบับต่างๆ ที่เกี่ยวกับประเด็นท้าทายด้านสิทธิมนุษยชน และเขียนโดยนักวิชาการผู้มีชื่อเสียงและความเชี่ยวชาญในสาขาดังกล่าวไว้ด้วยกัน โดยมีการแบ่งเนื้อหาเป็น 3 ส่วนหลัก ดังนี้

* อาจารย์ประจำภาควิชานิติศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

ส่วนที่ 1 บรรยายากาศหลังเหตุการณ์ 11 กันยายน 2001 (The Post-9/11 Climate)

ส่วนที่ 2 การจำกัดความหมายของสิทธิมนุษยชนในยุคแห่งความขัดแย้ง (Defining Human Rights in an Era of Controversy)

ส่วนที่ 3 การบรรลุเป้าหมายทางด้านสิทธิมนุษยชนและการดำเนินคดีกับผู้ละเมิดสิทธิ (Pursuing Human Rights and Prosecuting Violators)

จากนั้น Bullard จึงได้สรุปประเด็นทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับบทความในหนังสือเล่มนี้ในท้ายเล่มเพื่อให้ทราบถึงข้อท้าทายหลายประการในการรับรองสิทธิมนุษยชนโดยรัฐซึ่งถูกผูกพันโดยหลักการดังกล่าว รวมถึงความพยายามในการแก้ไขปัญหาสิทธิมนุษยชนที่มีขึ้นและยังคงดำเนินต่อไป ทั้งนี้ รายละเอียดโดยสังเขปในแต่ละส่วนของเนื้อหาในหนังสือเล่มนี้มีดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 บรรยายากาศหลังเหตุการณ์ 11 กันยายน 2001 (The Post-9/11 Climate)

เนื้อหาในส่วนนี้เกี่ยวข้องกับบรรยายากาศทางด้านสิทธิมนุษยชนภายหลังจากเหตุการณ์การก่อวินาศกรรมที่อาคารเวิลด์เทรดเซนเตอร์ กรุงนิวยอร์ก ประเทศสหรัฐอเมริกา เมื่อวันที่ 11 กันยายน 2001 ซึ่งเรียกชื่อย่อว่า เหตุการณ์ 9/11 โดยประกอบไปด้วยบทความ 2 เรื่อง ได้แก่ Human Rights Law, Executive Powers, and Torture in the Post-9/11 Era ของ Lisa Hajjar และ Human Rights Advocates in the Post-9/11 Era ของ Ashley Barr

Lisa Hajjar เป็นศาสตราจารย์ผู้มีความเชี่ยวชาญด้านการศึกษากฎหมายกับสังคม ที่ University of California , Santa Barbara ได้นำเสนอถึงประเด็นปัญหาเกี่ยวกับการทรมานผู้ต้องหาในสถานกักกันหลายแห่งทั่วโลก ซึ่งรวมถึงค่ายกักกันของฐานทัพเรือสหรัฐอเมริกาที่อ่าวกวนตานาโม ประเทศคิวบาและเรือนจำที่เมืองอาบู กราอับ ประเทศอิรัก โดยวิธีการสอบสวนมีลักษณะเป็นการทรมานผู้ต้องหาว่ามีส่วนเกี่ยวข้องกับขบวนการก่อการร้าย

อัลกออิดะห์ (Al-Qaeda) ซึ่งสหรัฐอเมริกาอ้างว่ามีส่วนในการก่อวินาศกรรมในเหตุการณ์ 9/11 ถึงแม้ว่าสหรัฐอเมริกาจะเป็นภาคีของอนุสัญญาว่าด้วยการต่อต้านการทรมาน การลงโทษด้วยความทารุณโหดร้าย ไร้มนุษยธรรม และย่ำยีศักดิ์ศรี ค.ศ. 1984 อีกทั้งสภาคองเกรสของสหรัฐอเมริกาได้ออกกฎหมายเพื่อรองรับหลักการในอนุสัญญาดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็น Torture Victims Protection Act 1992 รวมถึงได้นำเอาหลักการห้ามการทรมานในอนุสัญญาดังกล่าวมารวมไว้ใน The Uniform Code of Military Justice (UCMJ) ซึ่งเป็นกฎหมายทหารของสหรัฐอเมริกา แต่รัฐบาลสหรัฐอเมริกากลับใช้วิธีการทรมานผู้ต้องขังเหล่านี้โดยอ้างว่าสามารถกระทำได้โดยชอบด้วยกฎหมาย ทั้งนี้มาจากการตีความลักษณะการทรมานให้ผิดไปจากหลักการที่ปรากฏในอนุสัญญาต่อต้านการทรมานดังกล่าวซึ่งถือเป็นกฎหมายระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิมนุษยชน อีกทั้งเป็นหลักสากลและพัฒนาจนกลายเป็นหลักกฎหมายเด็ดขาดและไม่อาจถูกจำกัดได้ภายใต้สถานการณ์ใดๆ

Hajjar เสนอว่ามุมมองการตีความลักษณะการทรมานของสหรัฐอเมริกาให้มีมาตรฐานที่แตกต่างไปจากมาตรฐานตามกฎหมายระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิมนุษยชน โดยสหรัฐอเมริกายังมองว่าการทรมานจะต้องเกิดจากการกระทำของเจ้าหน้าที่รัฐต่อร่างกายของผู้ตกภายใต้อำนาจการควบคุมตัวจนเป็นเหตุให้อวัยวะพิการหรือถึงแก่ความตาย ขณะที่การกระทำของเจ้าหน้าที่รัฐที่มีความรุนแรงน้อยกว่าแต่ก่อให้เกิดความทุกข์ทรมานเพื่อประโยชน์ในการบีบบังคับให้รับสารภาพนั้นไม่ถือเป็นการทรมานแต่อย่างใด ทั้งๆ ที่มุมมองภายใต้หลักเกณฑ์ของอนุสัญญาต่อต้านการทรมานนั้นมองว่าการทรมานเป็นการกระทำโดยรัฐอันก่อให้เกิดความทุกข์ทรมานต่อร่างกายและจิตใจของบุคคลไม่ว่าจะรุนแรงหรือไม่ ด้วยเหตุนี้ เจ้าหน้าที่สหรัฐอเมริกาจึงสามารถใช้วิธีการที่ขัดกับกฎหมายระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิมนุษยชนได้ โดยสหรัฐอเมริกาได้นำเอาวิธีการของอิสราเอลซึ่งใช้กับผู้ต้องหาวาเข้าร่วมองค์การปลดปล่อยปาเลสไตน์ ในช่วงหลังจากสงคราม 6 วัน เมื่อปี 1967 รวมถึงวิธีการทรมานผู้ต้องขัง 5 รูปแบบของอังกฤษซึ่งใช้กับผู้ต้องหาวาเข้าร่วมขบวนการก่อการร้ายที่เรียกว่า กองทัพปฏิวัติไอริชหรือไออาร์เอ (Irish

Republican Army or IRA) มาใช้กับการสอบสวนผู้ต้องหาว่ามีส่วนเกี่ยวข้องกับ
กับผู้ก่อการร้าย

ผู้สนับสนุนแนวความคิดดังกล่าวนอกจากนายดิก เชนีย์ (Dick Cheney) รองประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกาและนายเดวิด แอดดิงตัน (David Addington) ซึ่งเป็นที่ปรึกษาแล้ว ยังมีสำนักงานที่ปรึกษากฎหมายของ
กระทรวงยุติธรรมแห่งสหรัฐอเมริกา ภายใต้การดำเนินการของนายจอห์น ยู
(John Yoo) รองผู้ช่วยอัยการสูงสุด ซึ่งมีส่วนสำคัญในการผลักดันแนวความ
คิดนี้ แสดงให้เห็นถึงปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนโดยสหรัฐอเมริกาอันมา
จากนโยบายสงครามต่อต้านการก่อการร้ายภายหลังจากเกิดเหตุการณ์ 9/11
เป็นต้นมา

Ashley Barr ซึ่งทำงานให้กับ Carter Center for Human Rights, Atlanta, Georgia ได้กล่าวถึงเสรีภาพของนักต่อสู้เพื่อสิทธิมนุษยชนที่ถูก
รบกวนมากขึ้นโดยรัฐภายหลังจากการประกาศนโยบายสงครามต่อต้านการ
ก่อการร้ายของสหรัฐอเมริกา

Barr เสนอว่า บรรดาเอกสารและภาพถ่ายเกี่ยวกับการทรมานผู้ต้องขัง
ในเรือนจำและค่ายกักกันต่างๆ ทั้งในอิรักและอัฟกานิสถานภายหลังจาก
เหตุการณ์ 9/11 ซึ่งกลุ่มองค์กรที่ไม่ใช่ของรัฐบาลหรือเอ็นจีโอเก็บรวบรวมมาได้
นั้น ถูกทำลายโดยเจ้าหน้าที่ทหารของสหรัฐอเมริกาด้วยเหตุผลด้านความมั่นคง
โดยในมุมมองของนักต่อสู้เพื่อสิทธิมนุษยชนนั้น วาทกรรมที่ประธานาธิบดี
จอร์จ ดับเบิลยู บุช (George W. Bush) ประธานาธิบดีของสหรัฐอเมริกา รวมถึง
สมาชิกคนสำคัญของรัฐบาลได้กล่าวเอาไว้ในโอกาสต่างๆ หลังเหตุการณ์ 9/11
มีนัยแฝงเร้นในทางชาตินิยม ซึ่งเน้นเรื่องของความมั่นคงมาก่อนสิทธิมนุษยชน
ทั้งๆ ที่สิทธิมนุษยชนและความมั่นคงของรัฐนั้นย่อมไปด้วยกันได้ การละเมิด
สิทธิมนุษยชนเพื่อแลกกับความมั่นคงของรัฐย่อมไม่ก่อให้เกิดความมั่นคงของ
ต่อสังคมและรัฐเองในระยะยาว ทั้งนี้ Barr ได้เสนอตัวอย่างกรณีรัฐบาลอังกฤษ
ทำการปราบปรามสมาชิกกองทัพปฏิวัติไอริชอย่างรุนแรงถึงขั้นละเมิดสิทธิ
มนุษยชนนั้นไม่ก่อให้เกิดความมั่นคงต่อสังคมอังกฤษแต่อย่างใด กลับก่อให้เกิด
ความวุ่นวายจากการก่อการร้ายของกลุ่มกองกำลังดังกล่าวไม่จบสิ้น

Barr ยังกล่าวถึงผลของนโยบายปราบปรามการก่อการร้ายซึ่งนำโดยสหรัฐอเมริกาภายหลังเหตุการณ์ 9/11 เอาไว้ว่า จากหลักการที่ว่าหากไม่เดินตามนโยบายปราบปรามการก่อการร้ายอย่างเด็ดขาดและรุนแรงย่อมถือเป็นพวกเดียวกับผู้ก่อการร้าย ทำให้กิจกรรมใดๆ ก็ตามที่เป็น การต่อสู้เพื่อการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและการเคารพต่อหลักนิติธรรม ถือเป็นการเข้าข้างกลุ่มก่อการร้ายทั้งสิ้น โดยสหรัฐอเมริกาถือว่าการช่วยเหลือกลุ่มก่อการร้ายโดยอ้อมมากกว่าจะเป็นการสร้างสันติสุขให้กับสังคมและประชาคมโลก ส่งผลให้รัฐบาลสหรัฐอเมริกาคึกคึกกิจกรรมรณรงค์เพื่อสิทธิมนุษยชนของนักต่อสู้เพื่อสิทธิมนุษยชนกลุ่มต่างๆ โดยใช้หลายวิธีการ เช่น การตรวจสอบธุรกรรมทางการเงิน การสอบสวนโดยเจ้าหน้าที่รัฐเกี่ยวกับการเลี้ยงภาษี เป็นต้น นอกจากนี้ Barr ยังกล่าวอีกว่า นอกจากนโยบายดังกล่าวได้ส่งผลให้เกิดการละเมิดสิทธิมนุษยชนโดยรัฐบาลสหรัฐอเมริกาแล้ว ยังเป็นแบบอย่างให้ประเทศอื่นเดินตามทำให้เกิดการคุกคามต่อนักต่อสู้เพื่อสิทธิมนุษยชนอย่างกว้างขวาง

ส่วนที่ 2 การจำกัดความหมายของสิทธิมนุษยชนในยุคแห่งความขัดแย้ง

(Defining Human Rights in an Era of Controversy)

เนื้อหาในส่วนนี้เกี่ยวข้องกับกรอบความคิดในด้านสิทธิมนุษยชนในสภาวะวิกฤต โดยมองถึงประเด็นอันเป็นพลวัต ซึ่งเนื้อหาในส่วนนี้ประกอบไปด้วยบทความเรื่อง The Body Counts: Civilian Casualties and the Crisis of Human Rights ของ Amy Ross, International Human Rights Law: Struggling between Apology and Utopia ของ Richard Burchill และ Women's Human Rights in the Twenty-First Century: Crisis, Challenge and Opportunity ของ Marsha A. Freeman

Amy Ross ซึ่งเป็นผู้ช่วยศาสตราจารย์ด้านนิติศาสตร์ที่ University of Georgia, Athens, Georgia ได้เสนอบทความเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิมนุษยชนโดยรัฐซึ่งสามารถวิเคราะห์ได้จากศพผู้เสียชีวิต โดย Ross มองว่าจำนวนผู้เสียชีวิตและลักษณะการเสียชีวิตของเหยื่อจากการกระทำของรัฐ เป็นสิ่งสะท้อนให้เห็นถึงปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างร้ายแรง ประเด็นทางการเมืองที่เกี่ยวข้อง รวมถึงสามารถวิเคราะห์ได้ถึงเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์จากการเสียชีวิตดังกล่าว โดย Ross ได้เริ่มต้นข้อเท็จจริงจากการสังหารหมู่ในสงครามกลางเมืองในประเทศยูโกสลาเวียตั้งแต่ปี 1991-1996 ซึ่งศพผู้เสียชีวิตจากการสังหารหมู่ชาวบอสเนียโดยรัฐบาลยูโกสลาเวียแสดงถึงการก่ออาชญากรรมต่อมนุษยชาติภายใต้การนำของนายสโลโบดัน มิโลเซวิช (Slubodan Milosevic) ประธานาธิบดียูโกสลาเวียในสมัยนั้น

Ross ได้นำเสนอต่อไปว่าตัวเลขจำนวนผู้เสียชีวิตที่แท้จริงในสงครามมักถูกบิดเบือนโดยรัฐคู่สงครามมาตลอด โดยการบันทึกตัวเลขผู้เสียชีวิตให้ต่ำกว่าความเป็นจริง อีกทั้งวางเฉยไม่ค้นหาศพผู้เสียชีวิตในระหว่างปฏิบัติการของรัฐ ไม่ว่าจะเป็นในกรณีพิพาททางอาวุธระหว่างประเทศ กรณีพิพาททางอาวุธที่ไม่ มีลักษณะระหว่างประเทศ อีกทั้งกรณีอื่นๆ ทั้งนี้เพื่อปิดบังข้อเท็จจริงบางประการที่สามารถสืบค้นต่อไปได้ถึงสาเหตุและวาระซ่อนเร้นอันเป็นความจริงเบื้องหลังเกี่ยวกับการปฏิบัติการดังกล่าว

ยิ่งกว่านั้น ปัญหาดังกล่าวเป็นที่มาของการจำกัดความสิทธิประเภทใหม่ขึ้นมา นั่นคือ สิทธิในความจริง (Right to the Truth) อันหมายถึงสิทธิในการได้รับความจริงเกี่ยวกับการปฏิบัติการของรัฐบาล ไม่ว่าจะเป็นการบังคับหายสาบสูญ การใช้กำลังปราบปรามการก่อจลาจล การปฏิบัติการทางทหารในยามสงคราม ฯลฯ

Ross ยกตัวอย่างข้อมูลผู้เสียชีวิตจากสงครามระหว่างสหรัฐอเมริกาและอิรักเมื่อปี 2003 ว่า ตัวเลขผู้เสียชีวิตในสงครามครั้งนั้น นับรวมถึงจำนวนผู้เสียชีวิตระหว่างที่กองทัพสหรัฐอเมริกาและอังกฤษประจำการอยู่ที่อิรักจนถึงปี 2006 มีตัวเลขที่ประมาณการเอาไว้ที่ 46,000 คน ขณะที่กลุ่มนักวิจัยทาง

ศาสตราจารย์ของ John Hopkins Bloomberg School of Public Health, Columbia School of Nursing และ The College of Medicine at Al-Mustansiriya University ได้ทำการวิจัยเชิงสำรวจจำนวนผู้เสียชีวิตจากสงครามครั้งนั้นซึ่งกลุ่มนักวิจัยดังกล่าวได้ประมาณการจำนวนผู้เสียชีวิตเอาไว้สูงถึง 650,000 คน ซึ่งสูงกว่าที่รัฐบาลสหรัฐอเมริกากล่าวมาเป็นอย่างมาก

Ross ชี้ว่าการที่สหรัฐอเมริกาบิดเบือนตัวเลขผู้เสียชีวิตดังกล่าวให้ต่ำกว่าความเป็นจริงนั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อแสดงให้เห็นถึงความชอบธรรมและการเคารพต่อหลักมนุษยธรรมในกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศและสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน ทั้งที่ในความเป็นจริงแล้ว มีหลายเหตุการณ์ที่สหรัฐอเมริกาได้สังหารพลเรือนชาวอิรักจำนวนมาก

Richard Burchill ซึ่งผู้อำนวยการของ McCoubrey Center for International Law, University of Hull ได้เสนอมุมมองของกฎหมายระหว่างประเทศในเชิงความเป็นจริงและอุดมคติ โดยมุมมองตามความเป็นจริงนั้น ระบบกฎหมายระหว่างประเทศยังคงให้ความสำคัญกับหลักอำนาจอธิปไตยของรัฐ รวมถึงกิจการภายในที่ได้รับการสงวนไว้ไม่อาจถูกแทรกแซงจากภายนอก ซึ่งกำลังถูกท้าทายโดยมุมมองเชิงอุดมคติซึ่งส่วนหนึ่งคือหลักการเกี่ยวกับกฎหมายระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิมนุษยชน

Burchill มองว่าการยกระดับแนวความคิดว่าด้วยเรื่องสิทธิมนุษยชนให้เป็นมาตรฐานระหว่างประเทศนั้นเป็นผลมาจากความโหดร้ายของสงครามโลกครั้งที่ 2 ซึ่งในยุคนั้นหรือก่อนหน้านั้น แต่ละรัฐมักจะสงวนอำนาจอธิปไตยเอาไว้โดยถือว่าการปฏิบัติต่อประชาชนในรัฐเป็นกิจการภายในที่ไม่อาจถูกแทรกแซงจากภายนอก ไม่ว่าการกระทำดังกล่าวจะเป็นการกระทบกับสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์หรือไม่ ? และกระทบมากน้อยเพียงใด ? จึงเกิดกรณีการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ชาวยิวโดยรัฐบาลนาซีเยอรมัน รวมถึงการกระทำทารุณกรรมต่อชาวจีนและเกาหลีโดยรัฐบาลทหารญี่ปุ่น ดังนั้น เพื่อเป็นการควบคุมการปฏิบัติของรัฐต่อบุคคลผู้อยู่ภายในรัฐ จึงได้มีการวางกรอบแนวคิดเกี่ยวกับกฎหมายระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิมนุษยชนเอาไว้ในกฎบัตรสหประชาชาติตั้งแต่ในส่วนของอารัมภบท จนถึงบางบทบัญญัติภายใต้กฎบัตรดังกล่าว

อย่างไรก็ตาม Burchill มองว่า แม้หลักเกณฑ์เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนจะมีอยู่ในระดับอารัมภบทซึ่งสะท้อนถึงวัตถุประสงค์ที่สำคัญของกฎบัตรสหประชาชาติสมบูรณ แต่ยังคงมีประเด็นที่แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของอำนาจอธิปไตยของรัฐที่ยังคงต้องคำนึงถึงก่อนสิทธิมนุษยชน ตัวอย่างเช่น หลักการห้ามแทรกแซงกิจการภายในของรัฐสมาชิกในข้อ 2(7), การจัดทำปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน 1948 ซึ่งไม่มีผลผูกพันเป็นกฎหมายระหว่างประเทศ, การที่ปัจเจกชนผู้ถูกละเมิดสิทธิสามารถใช้สิทธิร้องเรียนการละเมิดสิทธิโดยรัฐต่อคณะกรรมการกำกับดูแลตามอนุสัญญาสิทธิมนุษยชนฉบับต่างๆ ได้ต่อเมื่อรัฐที่ถูกร้องเรียนเป็นภาคีในพิธีสารเลือกรับของอนุสัญญาสิทธิมนุษยชนเหล่านั้น ซึ่งขึ้นอยู่กับความสมัครใจของแต่ละรัฐในการเป็นภาคี ปัจเจกชนยังไม่อาจใช้สิทธิร้องเรียนดังกล่าวหากไม่ได้ผ่านกระบวนการเยียวยาโดยศาลภายในของรัฐจนเสร็จสิ้นแต่ยังไม่อาจเยียวยาได้อย่างเพียงพอ เป็นต้น แต่ Burchill ยังคงมองโลกในแง่ดีที่ว่าหลักการสิทธิมนุษยชนนั้นยังคงมีส่วนสำคัญในการควบคุมการปฏิบัติของรัฐไม่ให้ละเมิดต่อหลักนิติธรรม อีกทั้งรับรองและคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานของปัจเจกชนมากขึ้นกว่าเดิม

Marsha A. Freeman ซึ่งเป็นนักวิจัยอาวุโสของ University of Minnesota Human Rights Center และเป็นผู้อำนวยการกลุ่ม International Women's Rights Action Watch ของ An International Resource Center on Gender and Human Rights ได้นำเสนอเกี่ยวกับวิวัฒนาการของการรับรองสิทธิสตรีจากการผลักดันโดยเอ็นจีโอ รวมถึงองค์การสหประชาชาติ ตั้งแต่การรับรองอนุสัญญาว่าด้วยการป้องกันการเลือกปฏิบัติต่อสตรีทุกรูปแบบ 1979 รวมถึงมีการแต่งตั้งผู้รายงานพิเศษเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิสตรีโดยสมาชิกใหญ่ขององค์การสหประชาชาติ นอกจากนี้ ประชาคมโลกได้ให้ความสำคัญตระหนักถึงสิทธิสตรีมากขึ้นผ่านการประชุมระดับโลกว่าด้วยสตรีที่กรุงปักกิ่งเมื่อปี 1995 รวมทั้งประเทศโลกที่สามยังให้การยอมรับสิทธิสตรีให้มีความเท่าเทียมกับบุรุษมากขึ้น จากเดิมที่มีการกีดกันเชิงวัฒนธรรมและค่านิยมทางสังคม

กระนั้นก็ตาม Freeman มองว่ายังคงมีข้อท้าทายอยู่บางประการ ไม่ว่าจะเป็นเอ็นจีโอซึ่งให้ความสำคัญกับสิทธิสตรีมีจำนวนไม่มากนัก งบประมาณสนับสนุนกลุ่มรณรงค์เพื่อสิทธิสตรีมีน้อยมาก กล่าวคือ มีสัดส่วนเพียง 0.6% เมื่อเทียบกับงบประมาณทั้งหมดที่กลุ่มทุนผู้สนับสนุนเอ็นจีโอได้สนับสนุน รวมถึงงบประมาณในการสนับสนุนองค์กรดังกล่าวถูกตัดไปพอสมควร เนื่องจากกลุ่มทุนเล็งเห็นว่ากิจกรรมที่เอ็นจีโอได้ดำเนินการไปนั้นไม่สามารถตอบสนองต่อเป้าหมาย นั่นคือ ส่งเสริมหลักนิติธรรมของรัฐและแก้ไขปัญหาความยากจน เพื่อให้การรับรองสิทธิต่างๆ รวมถึงสิทธิสตรีมีความเป็นรูปธรรมยิ่งขึ้น นอกจากนี้ กลุ่มทุนดังกล่าวประสบกับปัญหาสภาพคล่องทางการเงิน เนื่องจากกลุ่มทุนเหล่านี้ส่วนใหญ่มาจากประเทศในทวีปยุโรปซึ่งกำลังประสบกับปัญหาเศรษฐกิจตกต่ำ งบประมาณสนับสนุนจึงลดลงหรือถูกตัดออกไป

นอกจากนี้ Freeman ยังมองอีกสาเหตุหนึ่งของการที่สิทธิสตรีไม่ค่อยได้รับความนิยมในองค์กรที่ไม่ใช่ของรัฐบาล นั่นคือ การผลักดันแนวคิดเรื่องสิทธิสตรีที่ผ่านมามีผลต่อบริบททางวัฒนธรรม เนื่องจากวัฒนธรรมย่อมกำหนดอัตลักษณ์ความเป็นเพศของสตรีและบุรุษ ทำให้ประเด็นเกี่ยวกับการเลือกปฏิบัติต่อสตรีมักมีผู้เข้าใจคลาดเคลื่อนไปพอสมควร

กระนั้นก็ตาม Freeman มองโลกในแง่ดีที่ว่า แนวคิดเรื่องสิทธิสตรีได้มีการปรับเปลี่ยนให้เข้ากับบริบททางวัฒนธรรมพอสมควร อีกทั้งได้เรียกร้องให้มีการนำเอาแนวความคิดเรื่องการห้ามเลือกปฏิบัติทางเพศมาบรรจุเอาไว้ในอนุสัญญาสิทธิมนุษยชนทุกฉบับ เนื่องจากบางฉบับนั้นยังไม่มีหลักเกณฑ์เรื่องดังกล่าวปรากฏอยู่

ส่วนที่ 3 การทำให้สิทธิมนุษยชนบรรลุเป้าหมายและ การดำเนินคดีกับผู้ละเมิดสิทธิมนุษยชน (Pursuing Human Rights and Prosecuting Violators)

เป็นเนื้อหาที่เน้นการทำให้การรับรองและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนเป็น
รูปธรรมมากขึ้นโดยผ่านกิจกรรมต่างๆ อีกทั้งรวมถึงการรณรงค์ให้นำตัว
ผู้ละเมิดสิทธิเข้าสู่กระบวนการดำเนินคดีตามกฎหมาย

Matt Eisenbrandt ซึ่งเป็นที่ปรึกษาและอดีตผู้อำนวยการฝ่ายกฎหมาย
ของ Center for Justice and Accountability ได้เสนอถึงบทบาทของ Center
for Justice & Accountability (CJA) ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริม
กระบวนการยุติธรรมที่ถูกต้องเหมาะสม (Due Process of Law) ซึ่งเป็นเอ็นจีโอ
ที่มีชื่อเสียงของสหรัฐอเมริกาด้านสิทธิมนุษยชน โดย CJA เป็นผู้มีส่วนอย่าง
มากในการผลักดันให้มีการดำเนินคดีกับผู้ละเมิดสิทธิมนุษยชนในด้านต่าง ๆ

ตัวอย่างกิจกรรมของ CJA ที่ Eisenbrandt ได้นำเสนอนั้นประกอบด้วย
การมีส่วนช่วยให้ผู้ถูกทรมานสามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมเพื่อดำเนินคดี
กับเจ้าหน้าที่รัฐที่ทรมานตนโดยดำเนินคดีตาม Alien Torts Claims Act และ
Torture Victim Protection Act, การมีส่วนช่วยดำเนินคดีอาญาจากการ
ละเมิดสิทธิมนุษยชนทั้งในยุโรปและสหรัฐอเมริกา, การมีส่วนช่วยให้มีการส่ง
ผู้ร้ายข้ามแดนเพื่อให้กลับมาดำเนินคดีในสหรัฐอเมริกา รวมถึงการสืบหาข้อมูล
เพื่อเป็นประโยชน์แก่การดำเนินคดีแก่ผู้ละเมิดสิทธิมนุษยชนอีกด้วย

นอกจากนี้ CJA ยังมีส่วนอย่างมากในการช่วยพัฒนากฎหมายของ
สหรัฐอเมริกาให้คุ้มครองสิทธิมนุษยชนมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการนำหลักความ
รับผิดชอบของผู้บังคับบัญชาจากการปฏิบัติของผู้อยู่ใต้บังคับบัญชามาใช้
ในการดำเนินคดี การดำเนินคดีกับผู้ละเมิดสิทธิมนุษยชนในข้อหาอาชญากรรมต่อ
มนุษยชาติ การพัฒนาแนวความคิดเกี่ยวกับอายุความในพฤติการณ์พิเศษซึ่ง
แม้ระยะเวลาจะเกินกว่าที่อายุความกำหนดไว้ย่อมฟ้องคดีได้โดยอาศัยหลักที่
เรียกว่า Doctrine of Equitable Tolling เป็นต้น

Dina Francesca Haynes ซึ่งเป็นผู้ช่วยศาสตราจารย์ของ New England College of Law, Boston, Massachusetts ได้เสนอบทความเกี่ยวกับการค้ามนุษย์และการย้ายถิ่นฐานว่าประเด็นของทั้งสองเรื่องนั้นมีความเชื่อมโยงกัน

Haynes มองว่า ผู้ที่ย้ายถิ่นฐานมาจากประเทศอื่นเพื่อแสวงหาโอกาสที่ดีกว่ามักเป็นเหยื่อจากการใช้ประโยชน์ต่างๆ นานาในลักษณะของการค้ามนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นเหยื่อโสเภณี แรงงานเถื่อน ฯลฯ เดิมนั้น ในกฎหมายปราบปรามการค้ามนุษย์ในหลายประเทศมักจะเน้นการแก้ปัญหาที่ปลายเหตุ นั่นคือการแก้ที่กระบวนการการค้ามนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นการปราบปรามผู้กระทำการค้ามนุษย์และการนำตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษ การช่วยเหลือให้ที่พักพิงแก่เหยื่อการค้ามนุษย์ รวมไปถึงการส่งกลับประเทศ ซึ่งก่อให้เกิดปัญหานั้นคือ เหยื่อการค้ามนุษย์ในหลายกรณีมักไม่กล้าให้ข้อมูลแก่เจ้าหน้าที่รัฐเนื่องจากกลัวถูกส่งกลับประเทศของตน อีกทั้งการแก้ปัญหาด้วยวิธีการดังกล่าวนั้นไม่ได้ทำให้การค้ามนุษย์หมดไป การค้ามนุษย์ยังคงมีอยู่และมีแต่จะเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ

นอกจากนี้กฎหมายภายในของบางประเทศที่เกี่ยวกับการต่อต้านและปราบปรามการค้ามนุษย์ยังมองว่าสตรีเป็นอาชญากร ยิ่งกว่านั้น สื่อมวลชนมักจะลงข่าวที่เกี่ยวกับการค้ามนุษย์โดยขาดความรับผิดชอบต่อชื่อเสียงและสิทธิส่วนบุคคลของผู้ตกเป็นเหยื่อด้วยการลงข่าวที่เกี่ยวกับการค้ามนุษย์ออกสู่สาธารณะ จึงทำให้การแก้ปัญหาค้ามนุษย์นั้นไม่ตรงจุด

Haynes มองว่า กระบวนการทางกฎหมายเพื่อแก้ปัญหาเหล่านี้จะต้องมองถึงต้นเหตุอันเป็นปัจจัยเกื้อหนุนต่อการอพยพย้ายถิ่นและการค้ามนุษย์ **ประกอบกัน** โดยปัจจัยเกี่ยวกับปัญหาในทางเศรษฐกิจ ปัญหาการว่างงาน ปัญหาการศึกษา และปัญหาอื่นๆ ส่งผลให้ผู้ย้ายถิ่นฐานต้องการย้ายถิ่นฐานมายังประเทศที่มีสถานะทางเศรษฐกิจที่มั่นคงกว่าทำให้บุคคลเหล่านั้นยอมตกเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์ได้ นอกจากนี้ ปัจจัยในทางสังคมย่อมเกื้อหนุนต่อการค้ามนุษย์ได้เช่นกัน ไม่ว่าจะเป็นมุมมองทางค่านิยมของสังคมเกี่ยวกับสตรีซึ่งมองว่า สตรีนั้นมักเป็นผู้ที่ใช้ชีวิตประจำวันส่วนใหญ่ในพื้นที่ส่วนบุคคล (บ้าน

โรงครัว) มากกว่าพื้นที่สาธารณะ (ที่ทำงาน สถานที่กลางแจ้ง) ทำให้การละเมิดสิทธิไม่ค่อยเป็นที่เห็นได้ชัด อีกทั้งสตรีเป็นกลุ่มเสี่ยงต่อการถูกละเมิดสิทธิได้ง่าย ทำให้เกิดการค้าแรงงานสตรี รวมถึงการค้าโสเภณีอย่างไม่ชอบด้วยกฎหมาย จึงถือว่าเป็นสาเหตุที่ทำให้การค้ามนุษย์ยังคงมีอยู่โดยไม่อาจขจัดให้หมดสิ้นไปได้ จึงต้องให้ความสำคัญในการแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ที่สาเหตุดังกล่าว

Peter Redfield ซึ่งเป็นผู้ช่วยศาสตราจารย์ด้านมานุษยวิทยาที่ University of Georgia, Athens, Georgia ได้เสนอบทความเกี่ยวกับเอ็นจีโอของฝรั่งเศส มีชื่อว่า Médecins Sans Frontières (MSF) ซึ่งเรียกภาษาอังกฤษว่า Doctors Without Borders หรือ กลุ่มแพทย์ไร้พรมแดน เดิมองค์กรนี้ทำหน้าที่ในการส่งหน่วยแพทย์บรรเทาทุกข์ไปตามพื้นที่ต่างๆ ที่ประสบภัย ไม่ว่าจะเป็นภัยธรรมชาติหรือภัยสงคราม โดยถือเป็นอีกตัวเลือกหนึ่งนอกเหนือจากคณะกรรมการกาชาดระหว่างประเทศ (International Committee of Red Cross) ในการบรรเทาทุกข์แก่ผู้ประสบภัย

ต่อมา MSF ได้ขยายขอบเขตการปฏิบัติงานของตนเอง โดยการเน้นเรื่องของความเท่าเทียมกันในการเข้าถึงยารักษาโรคของมนุษย์ ซึ่งยาบางชนิดโดยเฉพาะยารักษาโรคร้ายแรงบางประเภท (เช่น AIDS , Sleeping Sickness , etc.) มีราคาสูงอย่างมากทำให้ผู้ป่วยซึ่งถูกรัฐบาลทอดทิ้งโดยไม่ดูแลและส่วนใหญ่อยู่ในประเทศกำลังพัฒนาที่ประสบปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจไม่สามารถเข้าถึงได้ อีกทั้งโรคร้ายแรงดังกล่าวมักไม่ได้รับการเหลียวแลจากรัฐในเรื่องสิทธิในการเข้าถึงบริการด้านสาธารณสุขและยารักษาโรคอันถือเป็นสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมประการหนึ่ง ทำให้ MSF ร่วมกับเอ็นจีโอกลุ่มอื่นๆ ตั้งคณะทำงานขึ้นมาภายใต้โครงการ Drugs for Neglected Diseases Initiative (DNDi) เพื่อเพิ่มจำนวนยารักษาโรคที่มีราคาให้มีเพียงพอต่อความต้องการของผู้ป่วยในราคาที่เข้าถึงได้

Redfield มองว่าแม้โครงการดังกล่าวจะถูกยุบไปเนื่องจากไม่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลของประเทศกำลังพัฒนา แต่ก็ถือได้ว่าความริเริ่มและการ

รณรงค์ของ MSF เป็นตัวอย่างอันดีของความพยายามสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้ป่วยโรคเรื้อรังและถูกทอดทิ้งโดยรัฐบาลมีสิทธิในการเข้าถึงยารักษาโรคได้อย่างทั่วถึงกัน

บทสรุป

Alice Bullard ได้สรุปเนื้อหาจากบทความทั้งหมดที่อยู่ในหนังสือเล่มนี้ โดยกล่าวว่าในช่วงเวลาที่ผ่านมานี้ มีทั้งสิทธิมนุษยชนที่ถูกคุกคามและสิทธิมนุษยชนที่ได้รับการคุ้มครองมากขึ้น โดยสิทธิที่ถูกคุกคามเป็นปัญหาอันเกิดจากนโยบายของรัฐที่เน้นเรื่องของอำนาจอธิปไตยและความมั่นคงมากกว่าเดิม แต่กลับละเลยจนถึงขนาดที่เป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างร้ายแรงในหลายกรณี ไม่ว่าจะเป็นกรณีการทรมานผู้ต้องหาว่าเป็นผู้ก่อการร้าย การกล่าวอ้างว่ากิจกรรมซึ่งดำเนินโดยนักต่อสู้เพื่อสิทธิมนุษยชนสนับสนุนการก่อการร้าย เป็นต้น

นอกจากนี้ Bullard ยังได้ยกเอาคำพิพากษาศาลสูงสุดคดี Hamdan v. Rumsfeld ซึ่งศาลสูงสุดตัดสินว่า ผู้ต้องขัง (นาย Salim Ahmed Hamdan) ซึ่งถูกจับกุมโดยสหรัฐอเมริกาอย่างมิดได้รับความคุ้มครองตามอนุสัญญาเจนีวา 1949 ว่าด้วยการคุ้มครองเชลยศึก ซึ่งรวมถึงการคุ้มครองจากการทรมาน และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับคณะกรรมการทหารนั้นไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญสหรัฐอเมริกา แต่สภาองเกรสกลับผ่านกฎหมายรัฐบัญญัติว่าด้วยคณะกรรมการทหาร ค.ศ. 2006 (Military Commissions Act 2006) ซึ่งให้อำนาจประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกามากขึ้น จนละเมิดต่อหลักนิติรัฐมากกว่าเดิม

กระนั้นก็ตาม Bullard ยังคงเห็นว่า มีบางส่วนของพยายามทำให้การรับรองสิทธิมนุษยชนมีความเป็นรูปธรรมกว่าเดิม ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมของ CJA ที่ช่วยให้กฎหมายเข้าถึงตัวผู้ละเมิดสิทธิมนุษยชน ทำให้การดำเนินคดีต่อบุคคลดังกล่าวเป็นไปได้ง่ายกว่าเดิม กิจกรรมของ MSF ซึ่งเป็นความคิดริเริ่มของเอ็นจีโอที่ให้ความสำคัญต่อสิทธิในการเข้าถึงยารักษาโรคอย่างเท่าเทียมกัน

รวมทั้งการเปิดมุมมองเกี่ยวกับการจัดการค้ามนุษย์ในแบบใหม่ที่ทำให้ความสำคัญต่อสาเหตุแห่งการค้ามนุษย์อันมาจากการย้ายถิ่นฐานเพื่อแสวงหาประโยชน์ทางเศรษฐกิจและปัจจัยอื่นๆ ที่เกื้อหนุนการค้ามนุษย์ เป็นต้น

หนังสือเล่มนี้ เหมาะสมอย่างยิ่งสำหรับผู้ที่ต้องการศึกษาถึงพลวัตและประเด็นท้าทายด้านสิทธิมนุษยชนที่เกิดขึ้นในช่วงประมาณ 1 ทศวรรษที่ผ่านมา และย่อมทำให้เข้าใจได้อย่างลึกซึ้งกว่าเดิมเกี่ยวกับปัญหาการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในช่วงเวลาที่เกิดวิกฤตการณ์อันเป็นปัญหาทางด้านความมั่นคง รวมถึงประเด็นน่าสนใจอื่นๆ ด้านสิทธิมนุษยชน

การเสนอบทความเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ ในวารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมาย

คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ได้จัดทำวารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมาย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้คณาจารย์ บุคลากร นิสิต นักศึกษาและผู้สนใจ ได้มีโอกาสเสนอผลงานทางวิชาการ ในสาขารัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ นิติศาสตร์ และสาขาที่เกี่ยวข้อง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้ได้มีโอกาสเสนอผลงานทางวิชาการเพื่อเผยแพร่

กองบรรณาธิการวารสารจึงขอเชิญชวนคณาจารย์ บุคลากรและผู้สนใจส่งบทความวิชาการ บทความงานวิจัย และบทความปริทัศน์ (Review Article) เพื่อจัดพิมพ์เผยแพร่ในวารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมาย ซึ่งเป็นวารสารราย 4 เดือน (ปีละ 3 ฉบับ) มีกำหนดการตีพิมพ์ในเดือน เมษายน สิงหาคม และธันวาคม ของทุกปี และมีข้อกำหนดดังนี้

1. ความยาวของบทความ 15-20 หน้ากระดาษ A4
2. ชนิดของอักษรที่พิมพ์ Codia New ขนาด 16 พอยท์
3. รูปแบบการนำเสนอบทความวิชาการ
 - ประกอบด้วย
 - ชื่อเรื่อง (ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ)
 - บทคัดย่อภาษาไทย ภาษาอังกฤษ 10-25 บรรทัด
 - บทนำ
 - เนื้อหา
 - บทสรุป
 - บรรณานุกรม

4. รูปแบบการนำเสนอบทความวิจัย ประกอบด้วย

- ชื่อเรื่องงานวิจัย (ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ)
- บทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ 10 -25 บรรทัด
- บทนำ
- วิธีการวิจัย
- ผลการวิจัย
- อภิปรายผลและข้อเสนอแนะการวิจัย
- บรรณานุกรม

5. การอ้างอิงเนื้อหาใช้รูปแบบการอ้างอิงแบบเชิงอรรถ (Footnote)

ดังนี้

ตัวอย่าง. Ronald H. Chicote. *Theories of Comparative Politics: The Search for a Paradigm*. 1981. pp. 218-225.

กรองแก้ว อยู่สุข. *พฤติกรรมองค์การ*. 2542. หน้า 35.

รูปแบบดังกล่าวสามารถติดต่อมายัง E-mail : patchara_law@hotmail.com เพื่อให้ทางกองบรรณาธิการจัดส่งไฟล์ข้อมูล วิธีการอ้างอิงบทความสำหรับลงวารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมาย

6. บทความที่ส่งเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ต้องไม่เคยตีพิมพ์เผยแพร่ที่ได้มาก่อนและต้องไม่อยู่ระหว่างการเสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารฉบับอื่น

สำหรับการจัดส่งบทความนั้น กรุณาส่ง

- ต้นฉบับที่จัดพิมพ์ในกระดาษ A4 จำนวน 3 ชุด มายังกองบรรณาธิการวารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมาย คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา 169 ถนนลงหาดบางแสน ตำบลแสนสุข อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี 20131

- แผ่น CD บันทึกข้อมูลหรือส่งไฟล์ข้อมูลมาที่

E-mail: patchara_law@hotmail.com

กองบรรณาธิการจะพิจารณาเสนอผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความและ
แจ้งผลการพิจารณาให้ผู้เขียนบทความวิชาการ/บทความวิจัยทราบ สำหรับ
บทความที่ผ่านการกลั่นกรองจากผู้ทรงคุณวุฒิแล้วจะได้รับการตีพิมพ์ลงใน
วารสารเพื่อเผยแพร่ต่อไป